

50 NAJBOLJIH JAZZ I POP/ROCK ALBUMA U 2020. GODINI

PRO-JECT Debut Carbon Evo

Najbolji gramofon u svojoj klasi

TESTIRALI SMO

AudioQuest Niagara 1200 & Monsoon, **Bose** QuiteComfort Earbuds, **Bose** TV Speaker & Bass Module 500, **Denon** AVC-X6700H, **Erzetich** Thalia, **Grado Labs** Gold3 & Opus3, **Moondrop** SSR & Starfield, **Pass Labs** HPA-1, **PMC** Twenty5.21i, **Sennheiser** CX300S, **SMSL** SU-9

WITHOUT SOUND THEY'RE JUST SUNGLASSES

Promišljeno profinjene i zapanjujuće elegantne, ovdje su najnovije sunčane naočale Bose. Dvije nove luksuzne siluete razmeću se polariziranim lećama i vrhunskom izradom, dok ekskluzivne tehnologije Bose Open Ear Audio™ proizvode zvuk kakav nikada ne biste očekivali od sunčanih naočala. To je zadržljivo iskustvo koje vam ostavlja slobodu uključivanja svijeta oko sebe, sve dok diskretno slušate glazbu.

BOSE

FRAMES

PRODAJNA MJESTA:

(Hrvatska) - AS komunikacije (www.ascomm.hr), BossaNova (www.bossanova.hr), Se-Mark (www.se-mark.hr) i Svijet medija (www.svijet-medija.hr)
(Slovenija) - Lorex Center (www.lorex.si), Big Bang (www.bigbang.si), Harvey Norman (www.harveynorman.si) i MimoVrste (www.mimovrste.com)

UREDNIK / IZDAVAČ

Andrija Čurković - andrija@hifimedia.hr

TEHNIČKI UREDNIK

Danko Šuvar - danko@hifimedia.hr

SURADNICI

Dario Bojanjac, Tomislav Brezičević,
Matko Brusač, Krunoslav Čosić,
Josip Crnički, Jagor Čakmak,
SMS Deutsch, Ivan Dobranović,
Emil Dobrijević, Branimir Farkaš,
Gordan Gaži | Davor Hrvoj,
Dunja Ivezic, Igor Jadan, Neven Kos,
Luka Kostić, Denis Leskovar,
Dubravko Majnarić, Mario Mlakar,
Sven Popović, Dubravko Toplak,
Juraj Vrdoljak

ADRESA REDAKCIJE

Slavonska avenija 2,
10000 Zagreb
e-mail: info@hifimedia.hr
www.hifimedia.hr
www.facebook.com/hifimedia
https://twitter.com/hifimedia1
www.instagram.com/hifimedia
https://issuu.com/hifi

TISAK

Grafički zavod Hrvatske d.o.o.
Mičevečka ulica 7
10000 Zagreb
tel. 01/2499 000
fax. 01/2407 166

NAKLADNIK

Audio centar d.o.o.,
Gajšćak 33, 10000 Zagreb

Sva prava pridržana. Niti jedan dio ovog časopisa ne smije biti reproduciran u bilo kojem obliku ili zbog bilo koje namjene bez prethodne pismene suglasnosti izdavača.

SHOW MUST GO ON

U mjesecu kada obilježavamo godišnjicu početka globalne pandemije bolesti COVID-19, i dalje se ne naziru konačna rješenja ovom problemu. I dalje se otkazuju sva javna događanja uživo što uključuje i sajmove potrošačke elektronike koji su, u sadašnjim okolnostima se to najbolje vidi, evidentno od velike važnosti za ovu industriju, jer su se virtualne prezentacije pokazale nedovoljno učinkovitim.

Pandemija i dalje hara Europom i svijetom te samo dodatno potvrđuje koliko smo kao čovječanstvo nedorasli ovim izazovima. Neke od najjačih EU tržišta su trenutno u potpunom ili djelomičnom lockdownu (Njemačka, Engleska, Francuska...), procijepjenost stanovništva je vrlo mala (ispod 8% na razini EU dok ovo pišem), problemi s nedovoljnim dostupnim količinama istog tog cjepiva, moguće nuspojave nakon cijepjena, neizvjesnost oko mogućnosti i načina putovanja između država EU, putovanja s ili bez "COVID-19 putovnice", hotelski smještaj, itd., itd... Sve nabrojano uključuje previše nepoznanica koje moraju biti ispunjene da bi se ove godine u rujnu, s visokom pouzdanošću, moglo očekivati da će se održati uživo najavljeni sajam potrošačke elektronike u Berlinu (IFA) i High-End audio sajam u Münchenu.

Po prirodi sam optimist, ali u ovom slučaju ne bih stavio veliki iznos na kladionicu.

Sa sajmom ili bez njega, zanimljivih proizvoda potrošačke elektronike će uvijek biti u ponudi i o njima ćemo vas informirati na stranicama našeg časopisa, što možete vidjeti i u novom izdanju. Od fenomenalnog gramofona (Pro-Ject Debut Carbon Evo), slušalice (Bose, Erzetich i Moondrop), gramofonske zvučnice (Grado Opus3), Hi-Res Bluetooth/USB digitalno analognog pretvarača (SMSL) pa do AudioQuest strujnog filtra (Niagara 1200).

U glazbenoj rubrici časopisa donosimo deset najboljih jazz i pop/rock albuma objavljenih u 2020. godini po izboru naših glazbenih kritičara, osvrt na protekli rad glazbenika: J.R. August, Open Mike Eagle, Sharon Jones, Lee Konitz i Laura Marling. Iako je preminuo u travnju 2020. godine, jazz alt saksofonist i skladatelj Lee Konitz krajem iste godine je proglašen od strane čitatelja uglednog časopisa DownBeat kao najbolji alt saksofonist. Želeći mu odati poštovanje i podsjetiti čitatelje na njegovo glazbeno stvaralaštvo, posthumno objavujemo razgovor kojeg je s njim vodio naš jazz urednik Davor Hrvoj 2013. godine u Zagrebu.

Na filmskim stranicama časopisa smo se osvrnuli na globalni uspjeh briljantnog SF TV serijala "The Mandalorian" i na trenutne probleme filmske distribucije između kino dvorana i malih ekrana.

Na žalost, ovu godinu ćemo pamtiti i po iznenadnom odlasku našeg kolege i suradnika od prvog dana časopisa, Gordana Gažija, koji je preminuo 24. veljače.

Ovo izdanje časopisa posvećujemo njemu.

Andrija Čurković
Urednik

SADRŽAJ

30

Vijesti

- Audio / Video **6**
- TEHNO **104**

Teme

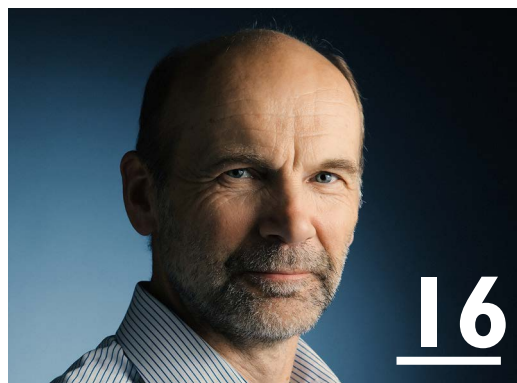
- In memoriam:
Tim de Paravicini **12**
- Mi smo Aston Martin
Hi-Fi svijeta
- Razgovor:
Alfred Vassilkov **16**
- Zvuk sa sjevera

Testovi

- Grado Labs
Gold3 i Opus3 **20**
- Odičan par novih Grado
zvučnica
- Pro-Ject Debut
Carbon EVO **28**
- Mali kraj
- Pass Labs HPA-1 **30**
- Dobro osmišljen proizvod
- SMSL SU-9 **34**
- Hi-Res MQA Bluetooth DAC
- PMC twenty5.21i **38**
- Veliki korak za malu kutiju
- Erzetich Thalia **40**
- Hand made
- AudioQuest Niagara
1200 i Monsoon **42**
- Strujno čistište
- BOSE TV speaker /
bass modul 500 **44**
- Mini soundbar i bas

40

16

38

- Denon AVC-6700H **48**
- Predvodnik u svemu
- Bose QuiteComfort
Earbuds **52**
- Cjelovito tehnološko
rješenje
- Moondrop Starfield **54**
- In Ear Monitor
- Moondrop SSR i
Sennheiser CX 300S **56**
- Duel
- Prikaz **68**
- Deset najboljih pop/rock
albuma u 2020. godini
- Razgovor: Lee Konitz **82**
- Glazba treba dolaziti iz
sfere nesvjesnog
- Prikaz **86**
- Deset najboljih jazz albuma
objavljenih u 2020.
- Rock recenzije **74**
- Jazz recenzije **88**

MusicStyle

- Prikaz: Sharon Jones **58**
- Eksplodija funka, vatromet
funka
- Prikaz:
Open Mike Eagle **62**
- Intimna inventura životnih
poraza
- Prikaz: Laura Marling **64**
- Engleska kantautorska
uzdanica
- Prikaz: J.R. August **66**
- Himne prirodi

Film

- Prikaz:
The Mandalorian **92**
- Umijeće pripovijedanja
- Prikaz:
Filmski trendovi **96**
- Streaming Wars: filmska
distribucija između kino
dvorana i malih ekrana
- DVD/BD recenzije **100**

56

92

Useli sa stilom!

HPB stambeni kredit uz državnu subvenciju s najboljim uvjetima na tržištu:

- kamatna stopa od **1,99% (EKS 2,09%)*** za HRK, **2,05% (EKS 2,15%)*** za EUR - fiksna prvih 7 godina**
- bez troška procjene vrijednosti nekretnine
- **30% popusta** na policu osiguranja nekretnine
- rok otplate do 360 mjeseci
- za klijente do 45 godina starosti.

U okviru ove ponude ostvarujete posebne uvjete za **nenamjenski kredit uz kamatnu stopu već od 2,99% (EKS 3,75%)*** uz ugovorenu CPI policu osiguranja.

*Uvjeti o stambenom potrošačkom kreditu i nenamjenskom kreditu za korisnike stambenog potrošačkog kredita na temelju Zakona o subvencioniranju stambenih kredita, ukupni iznosi kao i reprezentativni primjeri kredita dostupni su na <https://www.hpb.hr/subvencionirani-stambeni-krediti-apn>

**Po proteku 7 godina, kamatna stopa postaje promjenjiva što, kao i promjena tečaja, može utjecati na visinu anuiteta.

WILSON AUDIO SABRINAX

Sabrina je Wilsonov model samostojećeg, trostaznog zvučnika koji je svjetlo dana ugledao prije nekih 5 godina. Aklamacijom prihvaćen od publike i kritike, teško je bilo zamislivo što bi Wilson još mogao učiniti da ovaj zvučnik napravi boljim. Očito su se dosjetili kao Sabrinu mogu unaprijediti iskustvima stečenim projektom Chronosonic XVX te procijenili kako je pravi trenutak da Sabrina postane SabrinaX. Prema navodima proizvođača, SabrinaX zadržala je kombinaciju tradicionalnih Wilsonovih vrliina poput muzikalnosti, dinamike, rezolucije, ljepote srednjetonskog područja i osjećaja „ispravnosti“ u zvuku. I dok je originalna Sabrina koristila X-materijale samo pri izradi prednje ploče i nosača šiljaka, vanjski dio kutije Sabine-X potpuno je izrađen od X-materijala, čime se kabinet kutije približio Wilsonovom idealu gotovo potpuno umrtvljene

kutije. Visokotonac u svojoj Mk V inkarnaciji donosi još više detalja i rezolucije, a tome doprinosi i Wilsonov vlastiti kondenzator koji se ispred njega nalazi (Wilson AudioCapX-WA). Od inertne kutije dodatno profitiraju i srednjetonac (5,75 inča) i bas zvučnik (8-inčni drayver razvijen za model Sasha DAW), čija dinamika i tranzijentni odziv dodatno dobivaju na kvaliteti. Specifikacije zvučnika govore kako najmanji samostojeći Wilson može reproducirati frekvencije 31 Hz – 23 kHz, +/- 3 dB (RAR). Nominalna impedancija je 4 Ohma (min 2,6 Ohma pri 135 Hz), a osjetljivost 87 dB (1W/1m). Dimenzija pojedine kutije je 102,3 x 30,5 x 39 cm, uz masu od 50,8 kg). Od nedavno ovaj zvučnik možete poslušati u Ljubljani u trgovini tvrtke Audio Serum koji je novi službeni zastupnik tvrtke Wilson Audio za Sloveniju i Hrvatsku. **INFO:** Audio Serum, Tel. +386 132 060 23, www.audio-serum.si

PRO-JECT PHONO BOX RS2, NOVO VRHUNSKO PHONO PRETPOJAČALO

Austrijski Pro-Ject je na tržište izbacio svoje novo, do sada najsofisticiranije phono pretpojačalo, model Phono Box RS2. Uređaj je ručno napravljen u dual mono konfiguraciji i potpuno je balansirano. Prema specifikacijama, MM pojačanje iznosi 40, 43, 46 i 50 dB, a MC pojačanje 60, 63, 66 i 70 dB s varijabilnom impedancijom MC ulaza između 10 i 1000 Ohma. Kapacitivnost za MM može se postaviti na vrijednosti između 50 i 400 pF. Ostale značajke uključuju RIAA i DECCA EQ i regulaciju jakosti zvuka ±2dB. Napajanje je vanjsko, a bez obzira na skromne dimenzije uređaja (206 x 72 x 230 mm), sadrži i simetrične i nesimetrične ulaze i izlaze. Uređaj je dostupan u srebrnoj ili crnoj boji, po cijeni od 11.699 kn. Budući da phono pretpojačalo obrađuje vrlo slabe signale, osjetljive na šum od napajanja, Pro-Ject je previdio rješenje u obliku posebnog modula vanjskog napajanja - Power Box RS2 Phono, koji dolazi u zasebnom kućištu. Uređaj dolazi u dvije verzije, za jednu RS/RS2 komponentu (cijena: 3.589 kn) i za četiri RS/RS2 komponente (cijena: 5.589 kn). Referentna RS2 serija iz Pro-Jecta sadrži i tri preporučena high-end uređaja: DAC Box RS2 (testiran za MQA i Roon), pretpojačalo/DAC/pretpojačalo za slušalice Pre Box RS2 Digital i CD transport CD Box RS2 T. Više informacija o dostupnosti i cijenama provjerite kod domaćeg distributera.

INFO: Media Audio, Tel. 021 323 550, www.mediaaudio.hr

CYRUS XR LINIJA PROIZVODA

Britanski Cyrus predstavio je novu liniju proizvoda XR. Dizajn je tipičan i vrlo prepoznatljiv za ovog proizvođača, ali opet osvježen za novo doba. Komponente su upola standardne širine, dizajn koji Cyrus primjenjuje već godinama, a mnogi su ih zadnjih nekoliko godina počeli kopirati. Linija proizvoda se sastoji od dva integrirana pojačala (i7-XR i i9-XR) s ugrađenim digitalnom analognim pretvaračima koji podržavaju sve moderne standarde prijenosa podataka i načina spajanja. Slabiji model u ponudi i7-XR (2.295 GBP) nudi 52W snage pri 6 Ohma, dok snažniji i9-XR (2.995 GBP) nudi 91W,

također pri 6 Ohma. U ponudi je također i referentni CD player (CDi-XR, 1.995 GBP) i zasebni CD transport (CDt-XR, 2.195 GBP), te pretpojačalo (Pre-XR, 3.995 GBP). Naravno, uobičajeno za tvrtku Cyrus, u ponudi je i zasebno napajanje (PSU-XR,) za one koje žele iskoristiti maksimum iz svojih komponenti. Kada se pogledaju specifikacije i ponuda, radi se o dobro poznatom starom Cyrusu spremnom za novo doba audio streaminga. Više informacija o cijenama i dostupnosti uređaja potražite kod domaćeg distributera.

INFO: Audio Dream, Tel. 01 4833 046, www.audiodream.hr

IN MEMORIAM: GORDAN GAŽI (1966-2021)

S tugom javljamo da je naš kolega, prijatelj i veliki zaljubljenik u Hi-Fi svijet i glazbu, Gordan Gaži preminuo 24. veljače u 54. godini života. Od samog osnutka časopisa hifimedia 1996. godine Gordan Gaži je bio nezaobilazni član redakcije, suradnik i recenzent osebujnog stila pisanja čiji su testovi uređaja i recenzije jazz albuma ostavili veliki i prepoznatljiv pečat u časopisu te su zaslužili opravdano poštovanje kod naših čitatelja.

Njegova strast i uzbuđenje prilikom zajedničkih posjeta Hi-Fi sajmovi u Frankfurtu, Münchenu, Vegasu ili našem, zagrebačkom u Sheratonu bila je ravna onome kad poklonite djetetu dugo željenu igračku. Živio je punim plućima za Hi-Fi te je bio primjer drugima što bi trebala značiti riječ "audiofil".

Obožavao je proučavati krajnosti glazbenih pravaca, od progresivnog rocka i fusion jazzu iz kojih se vraćao standardnom rocku i jazzu kad bi ga mi u redakciji dobronamjerno

kritizirali da nam je njegov izbor glazbe kod grupnog testiranja uređaja postajao neslušljiv. No u svojem kućnom okruženju, među tisućama CD naslova koje je neumorno skupljao zadnjih 30 godina, Gaži je nalazio svoj mir prepuštajući se jazz improvizatorima koje je posljednjih godina intenzivno otkrivao na glazbenoj sceni.

I nije preminuo od korone. Tog velikog hrvatskog muža izdalo je srce, isto ono srce koje je sagorijevalo za dobrom rock i jazz glazbom, Hi-Fi uređajima i za dobrim društvom s kojim bi mogao polemizirati o raznim životnim temama, onim važnim i onim nebitnim, do ranih jutarnjih sati.

Nedostajat ćeš nam prijatelju!

Počivaj u miru.

Andrija Ćurković i cijela redakcija časopisa hifimedia

POLK RESERVE, NOVA SERIJA ZVUČNIKA

Američki Polk Audio izašao je na tržište sa svojom novom serijom zvučnika – Reserve, koja je namijenjena podjednako za više kanalne sustave kućnog kina i stereo slušanje. Serija se sastoji od devet modela zvučnika, uključujući tri podna, tri za centralni kanal, dva za postavljanje na policu (stalak) i jedan model (R900) za postavljanje na zid ili na vrh samostojećeg zvučnika za reprodukciju dodatnih surround kanala (Dolby Atmos, DTS:X i IMAX Enhanced). R900 na sebi ima

prekidač pomoću kojeg se određuje način rada, odnosno je li zvučnik postavljen na zid ili na drugi zvučnik. Nova serija Reserve pozicionirana je ispod njihove skuplje Legend serije zvučnika iz koje su preuzeli iste bas/srednjetske i visokotonske jedinice. Zvučnim kutijama su dodatno ukrucene stranice i uveden je novi oblik bas-refleks otvora (X-Port filter), koji je ustvari skup spojenih cijevi koji su podešeni na unutarnju frekvenciju kutije kako bi se poništile uobičajene rezonancije i

izobličenja koja se mogu pojaviti u konstrukciji zvučnika. Samostojeći modeli R600 i R700 imaju nadograđeni ("Power Port 2.0 Design") bas-refleks otvor postavljen na dno kutije čime se, po riječima proizvođača, omogućuje da bas frekvencije idu dublje i snažnije nego što je to slučaj kod standardnih bas-refleks zvučnika. Njihov pouzdani "Pinnacle Ring Radiator" 25 mm visokotonac (mekana membrana sa šiljkom u sredini), nalazi se u svim modelima Reserve serije zvučnika i osigurava široku disperziju visokotonskog spektra dok prigušena zadnja komora štiti visokotonac od neželjenih rezonancija koje su moguće iz same unutrašnjosti kutije. Srednjetske zvučničke jedinice su zadržale Turbine Cone tehnologiju izrade pri čemu se pjenasta jezgra membrane prema rubovima oblikuje u geometriju turbine, koja povećava krutost i prigušenja bez dodavanja mase. Preporučene cijene u EU su: R100 Bookshelf (€549 par), R200 Bookshelf (€749 par), R300 Centre Channel (€449), R350 Slim Centre Channel (€549), R400 Centre Channel (€649), R500 Tower (€1,299 par), R600 Tower (€1,599 par), R700 Tower (€2,199 par) i R900 Height Module (€549 par). Polk zvučnici serije Reserve dostupni su u mat crnoj boji, finišu oraha (samo USA), a svi modeli osim R400 i R700 također dolaze i u mat bijeloj boji. Za dostupnost i cijene na našem tržištu kontaktirajte domaćeg distributera – Sonus Art, Tel. 01 4813 025, www.sonusart.hr

VIVID AUDIO KAYA S12

Novi, mali zvučnik u ponudi tvrtke Vivid Audio ima oznaku Kaya S12. Namijenjen je smještaju na stalke i u svojoj minijaturi krije brojne napredne tehnologije. Poput ostalih Vivid zvučnika, bazira se na principima preuzetim iz prirode kao i na tehnologiji iz napredne GIYA serije zvučnika. I Kaya S12 egzistira pod geslom „priroda zna najbolje“ a kao bi to dokazala, novi driveri smješteni su u patentiranu eksponencijalno suženu refleksnu cijev, koju prvi put nalazimo u GIYA G1 modelu. Međutim, u KAYA S12 modelu, ta je cijev smještena unutar kutije. Riječ je o svojevrsnom apsorberu uvrnutom unutar kutije koji apsorbira rezonancije bez obzira na smjer njihova nastajanja. U tu cijev smješten je novodizajnirani, dugohodni C100D bas/srednjetski zvučnik. Visoke frekvencije, one iznad 3.000 Hz, pod

ingerencijom su D26 visokotonca, također smješten u sličnu cijev, a kojeg nalazimo u svim Vivid zvučnicima. Sama kutija izrađena je od lijevanog kompozita. Zahvaljujući svojim dimenzijama (400 mm x 237 mm x 254 mm), jednako dobro funkcionira i kao glavni, ali i kao stražnji zvučnik u sustavima kućnog kina. Kao dodatna oprema se uz zvučnik mogu naručiti zidni nosači, dok su stalci za smještaj na pod serijska oprema. Zvučnički sustav je impedancije 8 Ohma (min 5,3 Ohma), osjetljivosti 87 dB a može prenijeti frekvencije u rasponu 45 – 25.000 Hz (-6 dB). Preporučena snaga pojačala je 25-125 W. Putem zastupnika www.audio-serum.si, zvučnik je dostupan za slovensko i hrvatsko tržište po cijeni od 5.990 €.

INFO: Audio Serum, Tel. +386 132 060 23, www.audio-serum.si

Unaprijedi doživljaj

PASS INT-60 Integrirano pojačalo

"Dominantna osobina INT-60 bila je usisati me i zaljepiti za fotelju jer je nastavio reproducirati glazbu s toliko prikrivenog okusa, prirodne boje i više svega da nikada nisam mogao pustiti samo jednu ploču i otići u krevet na vrijeme."

Stereophile

"Toplo vam preporučujem da praovjerite ovo izvanredno audio postignuće."

Positive Feedback

"Ako želite čuti prelijepu glazbu iz integriranog pojačala koje je napravljeno da traje cijeli život i izgleda kao lijepa zvjerka bez da stalno petljate s vašim sustavom, onda je integrirano pojačalo Pass Labs INT-60 za vas."

HomeTheaterReview.com

PASS
Pass Laboratories

 **AUDIO
CENTAR**

www.passlabs.com, www.audiocentar.hr

DAVIS ACOUSTICS KRYPTON 6

Francuski Davis Acoustics predstavio je prvi zvučnik iz nove Krypton serije. Nova serija se pozicionirala između postojećih serija Balthus i Courbet. Samostojeći Krypton 6 je trostazni zvučnik s bas-refleks otvorom na prednjoj strani zvučnika što ga čini jednostavnijim za postavljanje u prostoriji. Ugrađene zvučničke jedinice su kombinacija modernog i tradicionalnog pristupa. Moderni kevlarški srednjetonac promjera 13 cm je uparen s papirnatim basom od također 13 cm i visokotoncem mekane kupole od 25 mm. Krypton 6, kao i ostali Davis zvučnici, je visoko osjetljiv s 91 dB pri 1W snage pa je pogodan za rad i s pojačalima manjih snaga. Kako bi postigli faznu usklađenost zvučničkih jedinica bez upliva skretnice, Krypton je lagano

nagnut prema nazad uz pomoć postolja, za razliku od skuplje Courbet serije koja zbog istog razloga ima kompleksnije izrađene kutije. Sam dizajn zvučnika pokazuje kako su ugradili neka nova tehnološka rješenja iz Courbet serije koristeći ipak cjenovno prihvatljivije komponente da bi se približili prosječnom korisniku. Davis će do ljeta uz Krypton 6 ponuditi i jedan veći samostojeći model, te jedan manji zvučnik namijenjen smještaju na stalke. Maloprodajna cijena Krypton 6 zvučnika je 1.500 eura/par i dostupan je u tri finiša: tamna i svijetla boja oraha te crna. **INFO:** Audio Centar, tel. 091 500 2535, www.audiocentar.hr

ERZETICH AUDIO OBJAVIO DRUGU GOLD CD KOMPILACIJU

Osim ponude odličnih slušalica i pojačala za slušalice, slovenska tvrtka Erzetich Audio u svojoj ponudi ima i audiofilsku, pozlaćenu CD kompilaciju nezavisnih, indie glazbenika o kojoj smo već ranije pisali. Nedavno je Blaž Erzetič, osnivač i glavni inženjer tvrtke, najavio da na tržište dolazi i Gold II kompilacija na kojem se nalaze 12 novih pjesama izvođača: AZTEX, Binary Boyz, Darius Lux, Deborah Henriksson, Deetrich, Dylan Dunlap, Evie Joy, G Ko, Lovescandal, Nya Crea, The Eves i Vyperstone. Gold II CD će se besplatno podijeliti kupcima i partnerima tvrtke Erzetich, kao posebna zahvala što podržavaju tvrtku. Osim toga, CD se također može kupiti, neprofitno, na službenoj web stranici tvrtke Erzetich po cijeni od 10 eura. Podsjetimo, tvrtku Erzetich Audio je 2012. godine osnovao Blaž Erzetič, potaknut ljubavlju prema elektronici, glazbi i njenoj kvalitetnoj reprodukciji. Njegove proizvode koriste neka od vodećih svjetskih glazbenika, uključujući Nile Rodgers, Bill Gould iz Faith No More i Imogen Heap.

INFO: Erzetich Audio, www.erzetich-audio.com

MUNCHEN HIGH-END SAJAM 2021 JE POTPUNO REZERVIRAN

Zbog situacije s pandemijom Covid-19 prošlogodišnji high-end sajam u Münchenu nije održan, a ove godine je također zbog istog razloga prebačen s njegovog uobičajenog termina održavanja u svibnju na termin početkom rujna. Dobra vijest nam dolazi od organizatora događaja, HIGH END SOCIETY Service GmbH, da je HIGH END 2021 sada u potpunosti rezerviran, čak i prije krajnjeg roka za registraciju krajem ožujka! Nakon više od godinu dana bez ikakvih događaja, ovo će zasigurno biti "glazba za uši" izlagačima, poslovnim partnerima, potrošačima, predstavnicima medija. Velika potražnja za izlagačkim površinama u dvoranama i atrijima MOC Centra za događanja u Münchenu jasno pokazuje koliko audio industrija želi napokon ponovno predstaviti svoje visokokvalitetne proizvode publici u živo nakon što joj je to onemogućeno proteklih mjeseci zbog

pandemije Covid-19. Organizatori se nadaju da će nakon ljeta i globalnog procesa cijepjenja protiv Covid-19 omogućiti izlagačima i posjetiteljima dovoljno vremena za pripreme i organizaciju putovanja bez novih ograničenja. Nadamo se da će sve proteći po planu i da će od 9. do 12. rujna 2021. godine, 39. sajam HIGH END u Münchenu ponovno otvoriti svoja vrata i ugostiti audiofile cijelog svijeta na hodočašće sjajnoj reprodukciji glazbe i slušanju izvrsne audio tehnologije. **INFO:** www.highendsociety.de

WIREWORLD STREAM, NOVI BUDGET KABEL

U bogatoj ponudi Wireworld audio kabela od nedavno se nalazi i model Stream koji je njihov početni interkonekcijski kabel. Dolazi u verziji RCA linijskog i subwoofer kabela. Stream je vrlo fleksibilni kabel presjeka vodiča od 0,45 mm, koristi Wireworldovu patentiranu DNA Helix geometriju vodiča sa 100% zaštitom i vlastitom Composilex 3 izolacijom. Patentirana geometrija vodiča DNA Helix (Delineated Neutralizing Array) ima uvijenu, dvoslojnu unutarnju strukturu s osam odvojenih niti položenih potpuno paralelno kako bi se izbjegli elektromagnetski gubici "vrtložnih

struja" uzrokovani konvencionalnim lančanim i čvrstim vodičima. Ova jedinstvena tehnologija smanjuje vremenske pogreške kako bi pružila zvučna i mjerljiva poboljšanja u očuvanju glazbenih detalja, kvalitete prirodnog tona i dinamike. Uobičajeni zaštitni oplet ima potpunu pokrivenost i vrlo je učinkovit u blokiranju vanjskih smetnji, ali se njegovom primjenom unutar kabela stvara čujni triboelektrični

šum. To je razlog zašto je Wireworld tijekom desetljeća uložio u razvoj tri generacije kompozitnih izolacija nazvanih Composilex. U interkonekcijskim kabelima Stream, izolacijski materijali Composilex 3 smanjuju triboelektričnu buku kako bi otkrili stvarnu harmoničnu strukturu i prostornost izvornog zvuka. Wireworld Stream RCA interkonekcijski kabel je dostupan u trgovinama Ronis u dužini od 0,5 m (199 kuna) i 1,0 m (229 kn) kao i subwoofer kabel od 4,0 (229 kuna).

INFO: Audio Centar, Tel. 091 500 2535, www.audiocentar.hr

AUDIO SERUM

Extraordinary Hi-Fi of Exceptional Quality

LET'S
MAKE
SOME
NOISE

ATOLL - AURALIC - BOULDER AMP
EMT - PIEGA - PLINIUS
SOULUTION - STEALTH CABLE - TAD
THALES TONARM - TW ACUSTIC
VIVID AUDIO - WEISS - WILSON AUDIO

...

WWW.AUDIO-SERUM.SI

Jedan od najcjenjenijih audio dizajnera, Tim de Paravicini preminuo je 17. prosinca 2020. godine u 75-oj godini života. Ovaj osebjan autor britansko-talijanskog podrijetla svoje prve uspjehe na audio sceni je postigao u Japanu radeći za Luxman nakon čega je preselio u Veliku Britaniju i pokrenuo vlastitu tvrtku EAR (Esoteric Audio Research) 1976. godine. Podjednako je imao uspjeha i u profesionalnoj elektronici gdje je radio s vodećim glazbenicima i studijima za snimanje tog vremena koji su koristili njegove uređaje i tehničke usluge (npr. Paul McCartney, Lenny Kravitz, David Gilmour, Bob

Ludwig, James Guthrie, Pink Floyd, Ringo Starr.). Njegovi proizvodi osvajali su nagrade u vodećim Hi-Fi časopisima u svijetu te su imali kulturni status među ljubiteljima cijevne elektronike. Za vrijeme održavanja sajma Zagreb AV Show 2006. godine u Sheraton Zagreb Hotelu, Tim de Paravicini je bio gost našeg časopisa te je tom prigodom dao intervju kolegi Nevenu Kosu. Ovaj izuzetno zanimljiv razgovor prvi put je objavljen u našem časopisu 2006. godine (broj 65) i odlično dočarava njegovu stvaralačku filozofiju i osebjan karakter zbog čega je uživao izniman ugled u audio svijetu.

Mi smo Aston Martin Hi-Fi svijeta

razgovarao: **Neven Kos**

Za vrijeme održavanja AV sajma u Zagrebu 2006. godine, jedan od viđenijih gostiju bio je i Tim de Paravicini, slavna ikona svjetskog audia i sinonim za tvrtku EAR-Yoshino. Razgovor s Timom vodili smo posljednjeg dana sajma u caffeu Sheraton Zagreb Hotela.

Tim, recite nam za početak, nešto o vašem djetinjstvu. Koja su vaša prva sjećanja vezana uz glazbu, i kako se pojavio interes za audio tehniku.

Dok sam kao dijete živio u Africi, mama je dosta slušala ploče klasične glazbe. Živjeli smo u divljini, bez struje, a mama je jako voljela slušati klasične skladbe za klavir, jer ju je ta glazba podsjećala na domovinu. Od tada sam lud za glazbom i pločama. Kada sam s 12 ili 13 godina došao u Englesku na školovanje, započeo sam se zanimati za elektroniku, i počeo sam raditi gitarska pojačala i vlastite gramofone. S dvadeset godina svirao sam bubnjeve u bendu, ali svejedno sam uvijek želio raditi vlastitu elektroniku.

Koja vam je glazba najdraža. Koju glazbu slušate u neobaveznim situacijama, a koju za kritičko slušanje?

Kad sam bio mali slušao sam klasiku. Ali, kako su ostali klinci slušali R'n'R, Billa Haleya, Elvisa Presleya, i ja sam se brzo preusmjerio na tu vrstu glazbe. Danas pretežno slušam R'n'R, jazz, npr. Ramseya Lewisa, Theloniousa Monka, moderni jazz, blues, a volim poslušati i bluegrass i američke i engleske bluesere.

Većina ljudi misli da je klasična glazba jedina pogodna za kritičko slušanje uređaja. S druge strane, ja za kritičko slušanje, za testiranje uređaja koristim razne vrste glazbe - jazz pa čak i matricu Propellerheads-a iz Engleske - vrlo dobra i čista snimka. Koristim mnoge vrste glazbe jer točno znam o čemu se radi. Uvijek sam bio fasciniran dubokim, subsoničnim

basom, i zato i nastojim kod snimanja glazbe uhvatiti te subsonične informacije, jer one bitno utječu na ritam glazbe. Volim i čiste i ugodne, meke visoke frekvencije. Uzmite npr. snimku Johna Ogdona. Jako smo se potrudili oko te snimke. Snimali smo pomoću stereo mikrofona udaljenog 10 metara od klavira, kako bih naglasio stereo efekt, radije nego neki prostorni, hall efekt.

Uvijek sam bio ljubitelj QUAD elektrostatskih zvučnika, i to je zvuk kakav volim. To su još uvijek jedni od najboljih zvučnika, i moji najbolji veliki zvučnici, kojih sam do sada izradio svega pet pari, i koje bi se prodavali po cijeni od 30-40 tisuća eura, idu do bez gubitaka do 20 Hz, a pri 10 Hz pad je samo 8 dB. Bas je takav da tres zidove.

Koje zvučničke jedinice koristite?

Modificiram bas drivere. Koristio sam Focal i Scan Speak drivere koje sam prilagodio svojim potrebama. Koristim i Jordan Watts 50 mm drivere, njih 16 za pokrivanje srednjetonskog područja, u stvari frekvencija od 150 do 30.000 Hz.

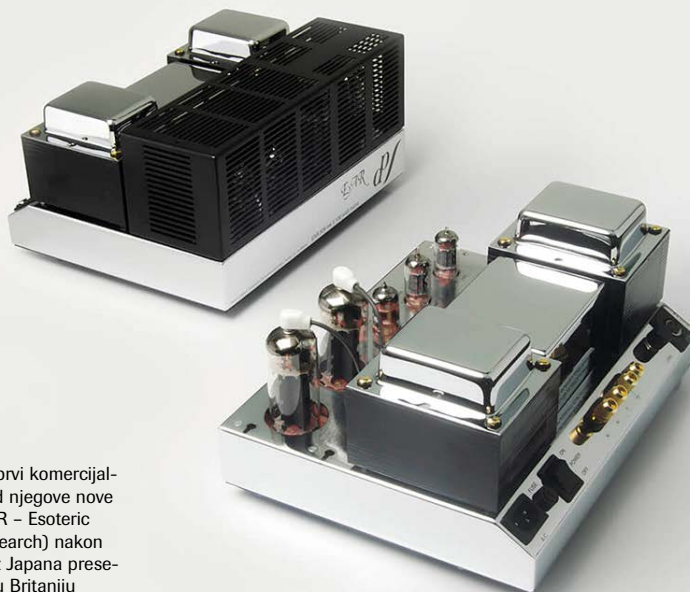
Spomenuli ste Quad ESL. Dugo ste već u ovom poslu. Koje proizvode smatrate svojevrsnim prekretnicama u audio povijesti?

Quad se pojavio prije skoro pedeset godina, s 57-icama. Tradicionalni proizvodi izazivaju određeno poštovanje. Među njima su stara McIntosh i QUAD pojačala. I Japanci su svojevremeno radili odlične receiveere. Sansui je imao odlične uređaje, bolje od mnogih europskih uređaja tog vremena. Mislim da su i Amerikanci u izradi dobrih pojačala nadmašili Engleze. Ali što se tiče zvučnika, mislim da je Engleska uvijek bila broj jedan. Pogledajte Goodmans, npr. Tannoy Gold je još uvijek dobar zvučnik.

Trenutno, baš i nema mnogo stvarno uzbudljivih zvučnika na tržištu – svi su se okrenuli proizvodnji stiliziranih kutija, ali zvuk se zapravo unaprijedio. U svom proizvodnom pogonu na primjer, koristim BBC zvučnike iz 1948., model LS5, koji koristi 18 inčni PTH širokopojasni driver, osjetljivosti 102 dB/W. Ljudi su još uvijek impresionirani odličnim zvukom tog zvučnika.

Thiel radi dobre zvučnike, iako im novi modeli nisu tako dobri kao stari. Marten Design iz Švedske su odlični zvučnici, bolji od mnogih na tržištu, ali i vrlo skupi. Wharfedale je danas jeftin i proizvodi se u Kini, ali više nije tako dobar i ozbiljan kao nekada.

Kada govorim o cijevnim pojačalima, mislim da je na tržištu prisutno previše proizvođača. Unatoč tome, nema novotarija, inovacija, sve su to klasični dizajni, a razlikuje ih samo vanjski izgled. Ali to me ne brine, jer se ne zamaram konkurencijom. To vam je otprilike kao i s Aston Martinom. Oni rade sportske aute na svoj način – Aston Martin nije Ferrari,

EAR 509, prvi komercijalni proizvod njegove nove tvrtke (EAR – Esoteric Audio Research) nakon što se je iz Japana preselio u Veliku Britaniju

nije Porsche, ali je i dalje odličan sportski automobil.

Koja su glavna tržišta za vaše proizvode?

Dobro poslušemo na Dalekom Istoku, Njemačkoj, Francuskoj, Americi, iako je Amerika teško tržište jer ima jako puno domaćih proizvođača. Unatoč tome, u Americi sam stekao određenu reputaciju. Hrvatska, Rumunjska, Turska, to su nova tržišta na kojima nastupamo, a početni rezultati su vrlo dobri. Jasno nam je da je Hrvatska mala zemlja i da nikada neće prerasti u veliko tržište za naše proizvode kao Njemačka i Francuska. Danas čak i Rusi kupuju naše proizvode a to je dobro, jer prije dvadesetak godina nismo mogli prodati ništa zemljama iz željezne zavjese.

Kako ste započeli vašu tvrtku?

EAR Yoshino je započeo život kao Esoteric Audio Research 1978. godine. Nakon mog povratka iz Japana radio sam za nekoliko engleskih tvrtki jer sam trebao proći razdoblje prilagodbe i upoznavanja s prilikama i ljudima na engleskom tržištu. U to vrijeme sam napravio pojačalo 509. To je bilo vrijeme kada su cijevna pojačala bila skoro mrtva. Konkurencija mi je bila, recimo, Naim s, u to vrijeme, ne baš sjajnim proizvodima. Trebao sam se dobro potruditi da nas tržište prepozna i da komercijaliziram pojačalo, jer su ljudi mislili kako je glupo dati toliko novca za pojačalo zastarjele tehnologije. Kao što vidite, uspjeli smo.

Koliko danas imate zaposlenih?

Ako ubrojim svoju suprugu (Oliva de Paravicini) i tajnicu, ima nas šest. Mali smo jer ne želimo postati veliki. To znači da smo prilagodljivi, a Panasonic nam ionako nikada nije bio konkurencija.

Spomenuli ste Wharfedale i Daleki istok. Što milite na koji način sve češće prebacivanje proizvodnje na istok utječe na percepciju audija, i Hi-Fi-a općenito?

Osobno, ne želim proizvoditi na Dalekom istoku. Znaite, uvijek će biti ljudi koji će htjeti i moći u centru Londona kupiti ručno izrađene cipele ili odijela. Ako proizvodite na istoku, mijenjate sliku o sebi, a ona sigurno tada više nije na strani ekskluziviteta. Radije ću žrtvovati dio zarade, jer moja je filozofija uvijek uključivala prije svega dobar zvuk, kako u studiju, tako i kod kuće. Prema tome, sigurno neću proizvodnju premjestiti u Kinu. Pogledajte Wharfedale i Quad, oni su danas u vlasništvu velikih kineskih korporacija i trude se održati imidž Quada kao high-end tvrtke, a Wharfedale smjestiti u pristupačnu, mid-end kategoriju. Ipak, ne mogu previše govoriti o QUAD-u i Wharfedaleu, jer još uvijek za njih pomalo vršim neke konzultantske usluge. Iako možda izgleda da su mi konkurencija, one to u stvari nisu. Ako im mogu pomoći da postanu uspješne, svakako ću to učiniti. Novac jednostavno nije moj bog i ne upravlja mnome. Ja nisam biznismen i u tome ne vidim ništa zabavno.

Sinoć smo načeli temu vašeg pojačala 834T s mosfet izlaznim stupnjem i izlaznim transformatorima. Koja se ideja skriva iza ovog koncepta.

Ideja iza 834T je cijevno pojačalo s mosfetom u izlazu. Pojačalo mora biti pouzdano i imati isti karakter zvuka kao cijevno pojačalo – znači isti damping faktor, karakter basa i visokih, uz korištenje klasičnih tehnika. Kao i cjevaš, i ovo je push-pull pojačalo, s push-pull izlaznim transformatorom, visoke impedancije primara. U ovom slučaju jednostavno nisam mogao napraviti pojačalo bez izlaznog trafoa. Dobar transformator ne šteti zvuku, a zadržao sam dodatnu prednost cijevnih pojačala: u slučaju da nešto krene po zlu, pojačalo neće uništiti zvučnike kupca. Potrošio sam 10 godina osmišljavajući ovaj dizajn, i prije tri godine pojačalo je konačno je bilo gotovo. Na tržištu je već oko dvije godine. Pojačalo izgleda kao klasični cjevaš, npr. 834 il 534, a hladnjaci

su veliki. Osim tog razvija 100W, umjesto 70W po kanalu, što je slučaj kod cijevnog dizajna u istom kućištu.

Izlazni transformatori su ključni elementi u vašim cijevnim pojačalima. Što ih čini tako posebnima?

Uz iskustvo u projektiranju transformatora koje sam stjecao 40 godina, uvijek sam želio biti bolji od drugih. Dok sam radio za japanski Luxman, napravio sam neke transformatore za uređaje koje smo tada radili. Ipak, uvijek se radilo uz neke kompromise i morao sam pronaći način kako da iz zadanih uvjeta proizvodnje izvučem najbolje i da budem bolji od ostalih. Ključ je u tome da ne moram kupovati gotove transformatore, dok drugi moraju. Tako imam bolju kontrolu nad proizvodima, materijalima i ostalim. Kada imam gotov i dokazan projekt, specifikaciju i projektnu dokumentaciju, lako mogu pronaći majstora koji će mi namotati transformatore.

Imate modele koji počinju s 8 i modele koji počinju s 5. Što se krije iz brojki?

Prvo pojačalo koje sam izradio bilo je model 509. Razlog zbog kojega sam ga tako nazvao bio je jer su to vrijeme svi pojačala nazivali «nešto-50», «nešto-80», «nešto-100», «100-nešto». Nisam želio ići tim putem jer se želim razlikovati od drugih. A kako sam koristio cijev PL509 i pojačalo sam nazvao model 509. To je 100W pojačalo, a sva ostala pojačala u kojima sam koristio tu cijev nazvana su 519, 529, 549, uvijek sa znamenkama 5 i 9. A razlog za 8? Prvo pojačalo u kojem u sam koristio cijevi EL34 je bio model 834. Razlog oznaci dolazi od 8 komada EL34 lampi u izlazu. Kad sam napravio pripadajuće gramofonsko prepojačalo, nazvao sam ga 834P. Kasnije sam samo nastavio s tom serijom brojeva. Lako je nazvati nešto «prepojačalo», «pojačalo», ali kad sam došao do CD playera, nazvao sam ga Acute jer je CD playeru mnogo teže dati ime. Mislio sam ga nazvati The Statement, ali to bi zvučalo previše arogantno i pretenciozno.

Kad već spominjemo CD player, koji vam je omiljeni digitalni format?

CD player kojega proizvodim namijenjen je samo reprodukciji formata 44,1kHz/16bita. Želio sam napraviti SACD plejer, ali trenutno je previše nejasnoća i neroveze na tržištu oko toga koji će format biti glavni u high-end segmentu tržišta. DVD, DVD-a SACD, mnogo je formata, tržište nije stabilno i ne možete napraviti stroj koji će pokriti sve formate. Mislim da će tržištu trebati još godinu, godinu i po dana dok se ne stabilizira. Dosta toga ovisi i o tome hoće li iPod pomesti tržište ili ne (smijeh).

Sa CD playerom sam želio postići najbolju moguću rezoluciju u okvirima formata, a Wolfson čipovi za D/A konverziju su vrlo dobri. Ne koristim nikakva operacijska pojačala između DAC-a i cijevnog izlaznog stupnja, ali koristim analogne filtere jer sam želio izbjeći bilo kakve neželjene šumove u visokim frekvencijama.

Filter je pasivan?

Jest, ali propušta signal sve do 50kHz. Nisam želio nikakve smetnje frekvencija 88,2 kHz ili 192 kHz da unište pojačala ili zvučnike. Tu je i balansirani izlaz s analognom kontrolom glasnoće jer ako koristite digitalna kontrola, ona pri razini -30 ili -40 dB jednostavno zvuči

Za vrijeme posjeta zagrebačkom AV sajmu u Sheraton Zagreb hotelu 2006. godine, Tim de Paravicini održao je i prigodno predavanje

izrazito loše, kao MP3, jer da biste smanjili glasnoću, morate reducirati bitove.

S ovim plejerom, ako želite jednostavan audio sustav, potrebna su vam samo dva mono pojačala i zvučnici. Kako CD ima izlaz od 5V lako ćete s njim potjerati svako pojačalo. Mnogi cijevni CD playeri koriste umjetne trikove kao bi zvučali mekše, npr. frekvencijska krivulja je na -3dB pri 20kHz. Ja to nisam želio i morao sam pronaći druge načine kako da postignem dobar zvuk. Zadovoljan sam rezultatom. Ovaj player nije najskuplji na svijetu, jer takvi nikada ne prolaze dobro na tržištu. Acute predstavlja dobru vrijednost za uloženi novac. Za nešto manje od 4 tisuće eura ovo je vrlo dobar uređaj.

Nedavno ste predstavili i vaš gramofon. Ima li još ikakvog prostora za unaprjeđivanje gramofona?

EAR-Yoshino Disc Master, gramofon s magnetskim sustavom pogona

Već dvadeset godina smišljam kako napraviti bolji gramofon. Jednostavno u tih 20 godina nisam imao vremena ga izraditi. Kako imam samo dvije ruke, uz ostale poslove nisam stigao pozabaviti se gramofonom. Prije tri godine sam konačno odlučio napraviti gramofon. Mislim da vinil nije mrtav, imam vjeru u vinil, ali trebao sam proizvesti bolji gramofon od ostalih i za to mi je trebalo vremena. Nisam napravio najveći i najteži gramofon na svijetu. Znače, ne morate imati težak tanjur da biste dobili dobar zvuk, gramofon ne mora biti ogroman. Važna je tehnologija. Već dugo u glavi imam koncept tog gramofona, a sve se svodi na to da svi dijelovi gramofona moraju biti dobro izolirani od tanjura i ručke. Ručka i tanjur moraju biti dobro učvršćeni i međusobno povezani kako bi izvukli sve informacije s ploče. Pogonski dio tanjura magnetskim je sustavom povezan s motorom, a ovjes ručke koristi jedinstven sustav opruga. Hod opruga iznosi samo dva milimetra jer ne očekujemo potres, ali će efikasno izolirati ručku od vibracija poda ili buke sobe. Kako je rekao Harry Pearson, odjednom više ne čuješ buku i vibracije, već samo glazbu, ali i defekte na ploči uzrokovane lošim otiskom, i slično. Vrlo sam zadovoljan s gramofonom. Nije baš jeftin za proizvodnju jer je neke dijelove dosta teško izraditi. Cijena mu je oko 12 tisuća eura. Oprostite, ali ima i skupljih gramofona. Dugo sam radio na gramofonu i nisam ga mogao napraviti jeftinijeg, bez da ozbiljno ne kompromitiram zvuk. Dosta slušam vinile i nisam ga završio sve dok nisam bio u potpunosti zadovoljan. Osim toga vučem i iskustvo iz studija u kojemu se naviknete na određenu kvalitetu koje se teško određi.

Što mislite o tzv. digitalnim pojačalima?

Digitalna pojačala polako ulaze u modu. Nažalost ona ovise o analognoj povratnoj vezi kako bi postigla dobre specifikacije i rezultate. Njihov glavni problem je da i dalje zvuče upravo tako, kao digitalna pojačala. Nemaju topline. Nije nemoguće napraviti dobro zvučeće digitalno pojačalo, ali je vrlo teško. Ako koristite neke tehnike, npr. nositelje vrlo visokih frekvencija, moguće je postići dobar zvuk digitalnih pojačala, ali svejedno trenutno nisam njima baš impresioniran. Ona mogu dobro poslužiti kao pojačala za auto naprimjer, ili tamo gdje se od uređaja traži malo zagrijavanje, ali u kućnoj upotrebi..., nisam baš toliko zabrinut za globalno zatopljenje da bih ih koristio.

Proizvodite i profesionalnu i kućnu elektroniku. Ima li kakve razlike u stvaranju ovih uređaja i njihovoj proizvodnji?

Kod profesionalne, kvaliteta zvuka jednako je važna kao i kod kućnih uređaja. Ali kompresore i slične uređaje glazbenici koriste kao sredstva umjetničkog izražavanja i zato ove komponente trebaju svoju zadaću vršiti transparentno koliko je to moguće.

Magnetofon je drugačiji, ima drugu tehnologiju i zahtijeva druge vještine, ali u konačnici ono što je bitno uništava li uređaj zvuk ili omogućava da zvuči kao original.

Što je važnije, mjerenje ili slušanje?

Važno je oboje. Ne možete tvrditi da je samo mjerenje važno, Morate znati što je u mjerenjima važno i kritično. Kad vidim mjerenja, moći ću reći zašto neki uređaj zvuči ovako

snažnije pojačalo nego i bolje. Pojačalo 834 nije loše, a i mnogi si ne mogu priuštiti skuplje pojačalo. EAR890 ima odličan odnos cijene i kvalitete i namijenjen je onima koji si ne mogu priuštiti smiješno skupa pojačala, a traže najbolje. Na tržištu imate mnogo proizvoda sa smiješno viskom cijenama, ali takvi se uređaji teško prodaju - nisu uspješna.

Spomenuli ste ovih dana i vaše nove proizvode, kao što je EAR868 pretpojačalo.

Da, EAR868 dolazi kao zamjena za 864. Ima iste funkcije u istoj kutiji, ali ima daljnjski za lijenčine u SAD-u i drugdje. Želio sam koristiti samo PCC88 cijevi (kao i u top-modelu pretpojačala 912) jer je ECC83 trenutno nepouzdana a i njena proizvodnja je neizvjesna, u kvalitativnom smislu. Cijevi PCC88 imate na svakom koraku i o njima ne moram brinuti. Model 868 će biti oko 10 posto skuplji od modela 864.

Predstavili ste i nove zvučnike. Radi li se o visokoosjetljivom modelu?

Da, sa zvučnicima sam želio postići posebnu kvalitetu zvuka srednjetoškog područja, nešto kao Quad ESL. Koristim horn-visokotonac, ali želio sam postići i dobru rekreaciju prostora. Sad polako s njima izlazim na tržište kako bih ispipao bilo kupaca i mogućnosti proizvodnje.

Koja će biti maloprodajna cijena?

Mali model će biti oko 5 tisuća eura. Nije preskup.

Imate li ikakve veze s DIY zajednicom?

Nisam baš previše u tome jer su tamo svi ljudi. Ljudi na forumima pričaju loše jedni o dru-

ili onako. Već odavno znam kako izobličenja od 0 posto nisu potrebna. Čovjekov slušni aparat kaže da je 0,1 posto dovoljno. Morate poznavati sustav i osjetljivost slušnog aparata i koje frekvencije, vrste izobličenja ili tlaka utječu na njega. «Digitalni» ljudi ne poznaju taj sustav.

Odnedavno možemo čuti dosta dobrih komentara na vaše pojačalo EAR890. Ima li velike razlike između tog i modela 834?

Model 890 ima veće transformatore i jače cijevi i stoga sam mogao napraviti ne samo

gima, a ja ne volim takvu politiku i nastojim je izbjeći. Meni to ne treba.

Šteta što je tako, jer uz više suradnje svi bi imali više koristi. Neću više o tome.

Za kraj, vaše impresije nakon boravka u Zagrebu?

Impresioniram sam sajmom, gradom i ljudima. Želio bih se vratiti i sljedeće godine. Vrlo sam zadovoljan.

Hvala vam najljepša na dolasku i razgovoru.

Zvuk sa sjevera

Alfred Vassilkov, vlasnik i glavni konstruktor tvrtke Estelon, za nas časopis govori o svojim počecima i globalnom uspjehu tvrtke Estelon

razgovarao: **Andrija Ćurković**

Uspjeti na globalnom tržištu u samo deset godina i to u ekstremno zahtjevnom segmentu premium high-end zvučnika, iz zemlje koju i danas mnogi audiofilci, ako ih pitate, ne bi znali pronaći na geografskoj karti, ogroman je uspjeh. Obično bi ovakve priče o uspjehu bile unaprijed predodređene (potpuno nepravedno) za neku "drugą mladu tvrtku" smještenu negdje u nekoj od država tzv. razvijenog zapada. Ako uz to znamo da se sjedište tvrtke Estelon nalazi u

gradu Tallinnu, u Estoniji, koja je svoju samostalnost i prekid okupacije od strane Sovjetskog Saveza nakon 2. Svjetskog rata, ostvarila tek 1991. godine onda cijela priča poprima dodatnu konotaciju.

Alfred Vassilkov, vlasnik i glavni konstruktor tvrtke Estelon, sa svoje dvije kćerke Alissom i Kristiinom uspio je stvoriti uspješnu tvrtku koja danas može biti primjer drugim manje poznatim proizvođačima koji žele "osvojiti audiofilski svijet". Zanimalo je i nas kako im je to uspjelo, a ovaj razgovor smo vodili početkom prosinca 2020. godine, godina kada Estelon ujedno obilježava i svoj 10-godišnji jubilej.

U vašoj dostupnoj biografiji navodi se da ste studirali elektroakustiku u Sankt Peterburgu (Rusija) i da imate 35 godina iskustva u razvoju i izradi high-end zvučnika. Zamolio bih vas da nam opišete vaše Hi-Fi početke u Estoniji, tada još uvijek zemlji pod Sovjetskom dominacijom, iza tzv. "Željezne zavjese". Kakvi su bili tada uvjeti rada, istraživanja i mogućnosti razvoja audio uređaja?

Tijekom sovjetske ere imali smo ograničen pristup zvučnicima i komponentama općenito iz zapadnog svijeta. Radili smo na vrlo drugačiji način i bilo je prilično teško postići željene rezultate. Sjećam se da sam, dok sam dizajnirao svoj prvi zvučnik za komercijalnu upotrebu, "Estonija 10" (1983.), imao ograničene mogućnosti korištenih materijala i sve sam morao razviti od nule. Svaku komponentu, zvučničku jedinicu, skretnicu, itd. Ali s druge strane, to je bilo vrlo značajno iskustvo koje me naučilo puno korisnih tehnika koje i danas koristim.

U vašim počecima, što je tada bilo dostupno od zvučničkih jedinica za vaše projekte i na koje ste ih načine nabavljali? Jeste li se bavili i drugim audio uređajima, ili samo zvučnicima?

Kako je bilo teško nabaviti visokokvalitetne komponente koje smo željeli, praktički smo ih dizajnirali ispočetka. Morali smo razviti vlastite zvučničke jedinice. Nakon raspada Sovjetskog Saveza konačno smo imali pristup različitim zvučničkim jedinicama različitih proizvođača i mogli smo usporediti, testirati i koristiti željene komponente u našim projektima. U radu na projektu pojačala imam samo kratko iskustvo. Uvijek sam bio usredotočen na dizajniranje različitih komponenata za zvučnike, uglavnom zvučničkih jedinica, skretnica i kutija.

Jeste li mogli nabaviti neki kvalitetan Hi-Fi zvučnik sa zapada koji bi

poslužio za usporedbu s vašim proizvodima? Ako jeste, o kojim proizvođačima i modelima se radilo?

Na početku svoje karijere nisam imao pristup nijednom zvučniku ili komponentama sa Zapada. Jedini način da se informirate o novim modelima ili tehnologiji

britanske, francuske ili njemačke škole zvuka?

Nikad nisam imao prilike koristiti ili slušati bilo koji zvučnik iz te ere. Jedini način da se 'ocijene' karakteristike zvučnika, bio je pomoću recenzija u audio časopisima. Sjećam se nekih zanimljivih dizaj-

Estelon XA – prvi proizvod u ponudi tvrtke

ji koja se koristi bio je putem časopisa. Sjećam se da je jedan institut u Rusiji posjedovao par zvučnika Yamaha NS1000 sa zvučničkim jedinicama od berilija i trosmjerni zvučnik tvrtke Technics s ravnim membranama. Iako je pristup bio ograničen, uspio sam provesti nekoliko vrijednih sati slušajući ih

Koje ste zvučnike cijenili krajem 80-tih i koji model je za vas bio prekretnica u audiofilskom sazrijevanju?

“Estelon je doista obiteljska tvrtka, i premda sam u početku bio osoba koja je donosila najvažnije odluke, sada smo evoluirali u tim sjajnih stručnjaka koji su uključeni u podizanje marke Estelon na višu razinu.”

Osobno, u tom razdoblju audiofilskog odrastanja za mene je presudan bio Rogers Studio 1a, zvučnik za kojeg se može reći da je bio standardni primjerak tzv. britanske škole zvuka. Jeste li vi tada bili pod nekim utjecajem – tzv.

na iz KEF-a koji su mi se u to vrijeme učinili izvanrednima i B&W-ovog zanimljivog koncepta kućišta za visokotonce. Dakle, kao što vidite, u mojim projektima zapravo nije bilo vanjskog utjecaja. Međutim, ovo je na kraju postala moja filozofija tijekom moje karijere. Oduvijek sam želio dizajnirati zvučnike koji reproduciraju realno i bez 'bojanja' audio signala. Volim obračunati dodatnu pažnju na svaki detalj i uvijek se trudim učiti i razvijati se.

Prije deset godina ste odlučili osnovati high-end kompaniju Estelon. Što vas je inspiriralo da krenete dizajnirati zvučnike namijenjene najzahtjevnijim audio kupcima gdje već vladaju velika i vrlo etablirana imena?

Neposredno prije rođenja tvrtke Estelon, već sam imao vrlo dugo iskustvo u audio industriji. Do tada sam dizajnirao preko 100 različitih modela zvučnika, uključujući zvučničke jedinice i skretnice, a imao sam i iskustva s audio instalacijama. U to sam vrijeme uspostavljao veze i u industriji prisutvujući audio sajmovima, upoznavajući nove ljude i shvaćajući potrebe tržišta. Jednom kad sam smislio način stvaranja jedinstvenog i svježeg vrhunskog proizvoda, predstavio sam svoju ideju svojoj obitelji, a ostalo je, kako kažu, povijest.

Vaš prvi proizvod – Estelon XA, pobudio je veliki interes audiofilske javnosti i medija, kako svojim izgledom tako i kvalitetnim zvukom. Što vam je bila inspiracija za dizajn zvučničke kutije? Koliku je u njegovom nastojanju ulogu imala estetika i WOW faktor kod kupaca a koliko zakoni akustike?

Dizajn je moja strast. To mi daje razumijevanje primjene estetike u mojim projektima. Jedan od mojih početnih ciljeva bio je skladno kombiniranje tehnike i elegancije. Budući su zakoni akustike presudni, Estelon zvučnike dizajniram iznutra. Dakle, kad su inženjerski ciljevi ispunjeni, integriram dizajn. Ta su dva čimbenika predstavljena kroz Estelon zvučnike. Idealni su za slušatelje koji žele da se zvučnički sustavi uklope u njihov interijer.

Da bi postigli traženi oblik zvučničke kutije posegnuli ste i za posebnim materijalom s kojim to postižete. Možete nam više reći o njemu i načinu proizvodnje?

Nakon mnogih godina istraživanja i ispitivanja, razvili smo vlastiti kompozitni materijal na bazi mramora i posebnu tehnologiju oblikovanja koja može izraditi tako napredne zvučničke 'kutije'. Ovaj nam materijal pruža multifunkcionalne mogućnosti oblikovanja, iznutra i izvana. Kombinacija visoke gustoće i mase lijeva ne kompozitne zvučničke 'kutije' na bazi mramora rezultira dinamičkom stabilnošću i uklanjanjem vibracija. Zvučnička 'kutija' je izuzetno kruta, vrlo gusta, bez rezonancija i s iznimnim unutarnjim prigušivanjem i zvučnom kontrolom.

Sam odabir Accuton keramičkih zvučničkih jedinica govori mi da težite čistom, jasnom i neutralnom zvuku, ali i mnogi drugi proizvođači koji koriste te zvučničke jedinice danas u svijetu tvrde da su dosegнули te karakteristike. Međutim, često je slučaj da su njihovi proizvodi previše detaljni, suhi i s nedostatkom "duše" u reprodukciji. Kako ste vi izbjegli toj zvučnoj zamci?

Odgovor je pomalo složen, ali glavna ideja iz njeja je stvarna filozofija diza-

Obitelj Vassilkov: Alissa, Alfred i Kristiina

Estelon YB Mk II, dobitnik prestižne nagrade za dizajn Red Dot

jna naših zvučnika. Prvi važan čimbenik je izbor i kombinacija zvučničkih jedinica. Drugi je stvaranje idealnih uvjeta za svaku pojedinačnu zvučničku jedinicu unutar same zvučničke 'kutije'. Treći, najvažniji čimbenik je dizajn skretnice. Na kraju, sve je u uravnoteženoj kombinaciji parametara koji daju željeni rezultat.

Svih ovih godina ostali ste dosljedni vrhunskim Accuton zvučničkim jedinicama, međutim u vašem početnom modelu Estelon YB koristite Scan-Speak i SEAS proizvode. Što je presudilo ovoj promijeni i dali u nekim budućim projektima namjeravate koristiti njihove proizvode?

U principu koristimo najbolje moguće komponente prema svakom projektu koje uvijek tretiramo pojedinačno. Vrlo smo zahvalni na suradnji s tvrtkama Thiel & Partner (Accuton), Seas i Scan-Speak. Zapravo imamo mnogo sjajnih partnera. Dok su za model YB najbolje zvučničke jedinice iz Scan-Speaka i Seasa, za ostale Estelon zvučnike najbolje zvučničke jedinice dolaze iz ponude tvrtke Accuton. Nastavit ćemo slijediti istu filozofiju u korištenju onoga što je najbolje za naše proizvode i nastavit ćemo surađivati s najboljim tvrtkama u industriji.

Mislím da bi Estelon YB mogao postati vaš zvučnik "za mase". Posjeduje jedinstvenu formu, primjerenu veličinu i karakteristike za prosječne slušaonice, a jedino što ga sprječava da to i bude je njegova visoka cijena za prosječnog audiofila. Jeste li razmišljali o uvođenju pristupač-

nije serije zvučnika, koja bi zadržala vaš prepoznatljiv zvuk u nešto pristupačnijoj, manje zahtjevnoj ambalaži?

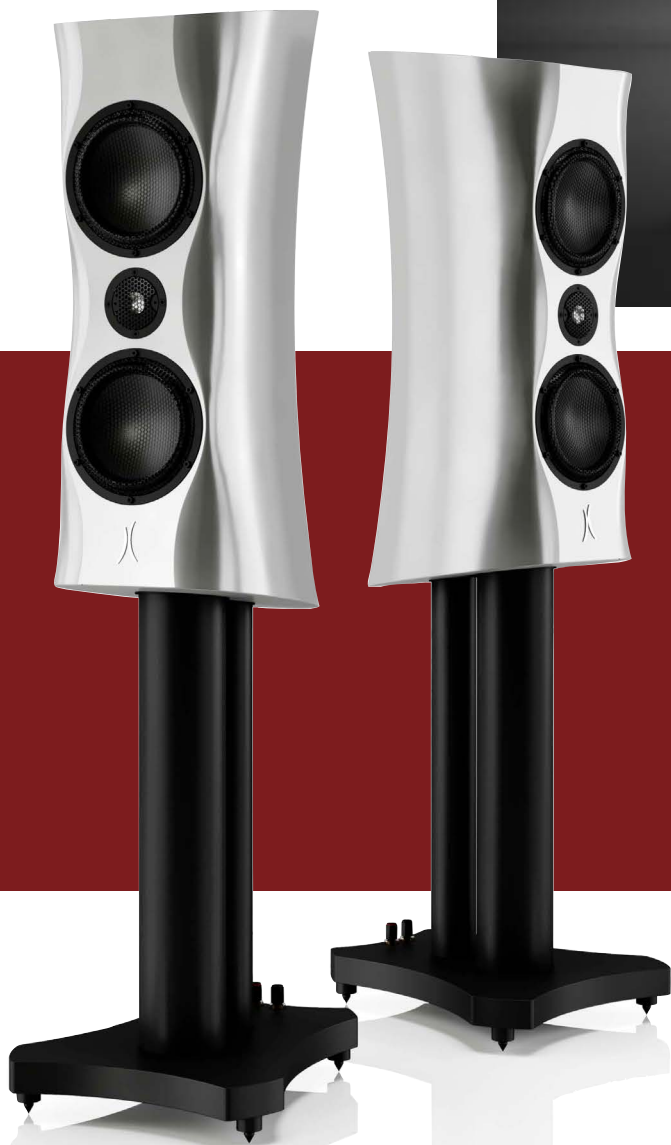
Imamo mnogo planova za sljedeću godinu koja je ujedno i 10. godišnjica Estelona. Planirali smo niz najava s uzbudljivim izdanjima koja su već započela nadogradnjom Mk II naše klasične linije i Forza Anniversary Edition koja je već dostupna, ali vrlo ograničeno na samo 10 pari. Ali da odgovorim na vaše pitanje, mogu samo reći da je jedan od najvećih izazova dizajnirati pristupačniji zvučnik koji održava vrhunske performanse po kojima je Estelon poznat. Vidjet ćemo što donosi budućnost!

Vaš najbolji i ujedno najveći zvučnik – Estelon Extreme, osvojio je brojne nagrade specijaliziranih high-end časopisa u svijetu nakon što je predstavljen javnosti. Od tada je prošlo 5 godina i zanima nas što nakon njega? Da li imate ideju za novi proizvod koji će nadmašiti njegove zvučne i tehničke karakteristike?

Da, proizvod o kojem pitate zove se Extreme Mk II! Razvili smo drugu verziju našeg top modela Extreme, koji zvuči bolje nego ikad. Kroz zadnjih 5 godina naučili smo puno toga, a došlo je vrijeme da to znanje primijenimo na našem najvećem zvučniku. Redizajnirana skretnica s novim poboljšanim komponentama i novim upravljačkim sustavom za podešavanje gornjeg modula zvučnika neke su od promjena primijenjenih u drugoj verziji Extreme.

Ako imate ideju o novom i većem zvučniku od modela Extreme, je li

Estelon Extreme Mk I

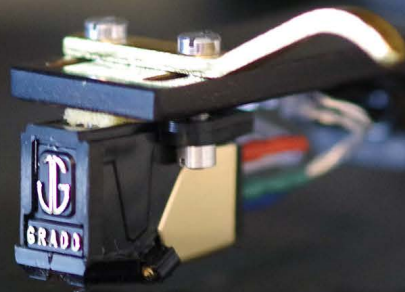
“U principu koristimo najbolje moguće komponente prema svakom projektu koje uvijek tretiramo pojedinačno”

takav proizvod uopće potreban tržištu u današnjim okolnostima? Osim toga, takav zvučnik neminovno ima i ogromne zahtjeve prema ostatku sustava i same slušaonice pa se postavlja pitanje je li bi on za vas bio samo pitanje prestiža ili bi imao i komercijalni potencijal?

Za Estelon, zvučnik Extreme nije samo proizvod prestiža već i komercijalni uspjeh. Najvažniji čimbenik za projektiranje većeg zvučnika je veličina sobe za slušanje, što čini osnovu za određivanje veličinu zvučnika. I naravno, dubina kupčevog džepa (!).

Često ističete da je Estelon obiteljska tvrtka. Zanima nas koji utjecaj na odluke imaju kćerke u tvrtki i koliko je ona produkt jednog čovjeka – Alfreda ili tima koji je oko njega?

Estelon je doista obiteljska tvrtka, i premda sam u početku bio osoba koja je donosila najvažnije odluke, sada smo evoluirali u tim sjajnih stručnjaka koji su uključeni u podizanje marke Estelon na višu razinu. 📺

Odličan par novih Grado zvučnica

piše: Danko Šuvar

Nedavno je Grado Labs obnovio svoju liniju gramofonskih zvučnica, unaprijeđujući startnu Prestige seriju na četvrtu iteraciju (broj 3 kao u Black3, Gold3 itd., računajući prve verzije bez broja kao prvu generaciju), te nadograđujući i preuređujući Reference i Statement seriju u dvije linije, novu liniju Timbre (zvučnice drvenog kućišta u sredini Grado ponude) i vrhunsku Lineage seriju (Aeon3, Epoch3 i Statement3). Unutar linije Timbre sada se nalazi novi najpristupačniji model, Opus3,

Usporedni test dviju zvučnica, najboljeg modela Gold3 iz osnovne serije Prestige i početnog modela Opus3 iz nove linije Timber koja je prepoznatljiva po drvenom kućištu

izrađen u verzijama s visokim i niskim izlaznim naponom (4mV i 1mV), koji se također razlikuje od ostalih po tome što je izrađen od javorovog drva, prvi takav slučaj za Grado (i prvi uopće za zvučnice) i nešto lakši s 8 grama težine u usporedbi s 9-12 grama ostalih drvenih modela.

Ono što je posebno zanimljivo je cijena. Ovdje u New Yorku s 275 dolara Opus3 je najjeftinija drvena Grado zvučnica do sada i

vrlo blizu cijeni nove Gold3 od 260 dolara. Imajući to na umu, činilo mi se vrlo zanimljivim usporediti ove dvije zvučnice, Gold3 kao najnoviju i najbolju iteraciju duge povijesti klasičnih Grado zvučnica s mogućnosti zamjene igle, i Opus3 (4 mV verzija), kao novog člana nove Timbre serije, pozicioniranog vrlo blizu u cijeni (kao uvod u drvene zvučnice), sa svim zvučnim prednostima drvenog kućišta, ali bez prednosti jednostavne zamjene igle.

Testiranje je uključivalo puno slušanja kroz nekoliko mjeseci, s raznim gramofonima koje su mi dobro poznati, i uz korištenje nekoliko različitih gramofonskih pretpojačala, od kojih je većina bila u cjenovnom rangu onoga što se može očekivati za korištenje sa ovim zvučnicama. Ovo nije bilo brzo preslušavanje u referentnom sustavu recenzenta, a također je pokušao što precizniji pristup ocjeni timbralnog balansa, usporedbom s mnogim dru-

gim zvučnicama koje vrlo dobro poznajem, koristeći razna gramofonska pretpojačala. Trenutna popularnost značajnog broja zvučnica s prilično istaknutim visokim tonovima mogla bi sugerirati da tonska točnost danas nije toliko cijenjena, ali je i dalje vrlo važna osobina, a ujedno je i najteža kvaliteta za točno procijeniti, uzimajući u obzir ponekad lude varijacije zvuka između gramofonskih pretpojačala, gramofonskih matova i ostalih audiofilskih pribora za fino naštimavanje zvuka, te osnovne razlike između različitih postavki glazbenog sustava kod kuće, posebno zvučnika.

Da smanjimo neizvjesnost, i Gold3 i Opus3 izvrsne su zvučnice i mogu zvučati odlično u raznim sustavima, od starijih sistema (posebno Gold3), do sistema srednje i čak visoke klase uz pravilno podešavanje (Opus3), gdje višestruko premašuju očekivano u svom cjenovnom rangu, posebno u uglađenoj, sofisticiranoj muzikalnosti i tonalnom bogatstvu te jednostavno zvuče "kako treba", poput zvuka instrumenata i glasova uživo. To je uvijek bila izražena osobina Grado zvučnica, ali ovi novi modeli donose i nešto više discipline, fokusiranosti i čvršću kontrolu zvučne slike, bolje praćenje brazde na ploči i zanemarljiv porast izobličenja u brazdama na kraju ploče (IGD, Inner Groove Distortion), ovaj posljednji parametar naravno kada je zvučnica pravilno namještena i ugrađena u ručke razumno pristojne kvalitete (na sreću danas većina dobrih gramofona pristupačne i srednje klase ima prilično dobre ručke).

Zvučnice su slične i na način da posjeduju klasični Grado "kućni zvuk", ali su ponešto različite u tonskoj ravnoteži i svojstvima uklapanja u sistem (kompatibilnost). Gold3 zvuči kao zvučnica iz Prestige serije i bit će poznata svima koji su slušali klasične Grado zvučnice iz prošlosti, ali je čvršće kontrolirana, bolje fokusirana i zadržava pribranost i u najtežim glazbenim pasażima bolje od prethodnih vezija, posljedica poboljš

šanog prigušivanja rezonancije tijela zvučnice i bolje tehnologije zaštite zavojnice od vanjskih magnetskih polja, kako je Grado naučio tijekom razvoja Referentne linije 2 i primijenio u smanjenom obliku na modele Prestige serije. Bas područje je čvrsto, dobro usklađeno i kontrolirano, srednjetsko područje uglađeno, dobro uravnoteženo i detaljno, svi instrumenti i glasovi izviru iz široke, stabilne i duboke zvučne potornice, s naglaskom na unutarnju razlučivost detalja i prirodnost u isto vrijeme. Vokali imaju dobru projekciju i zvuče vrlo glatko i prirodno. Gold3 je još bolji tracker od Gold2,

unatoč "bonded" igli na kanti-leveru (igla je montirana preko metalnog nosača, ne direktno provučen dijamant kroz podlogu) nema uočljive kazne u praćenju tranzijenata iz brazde na ploči.

Detaljni pregled vrha igle otkriva vrlo uredno i lijepo obli-

Bas područje je čvrsto, dobro usklađeno i kontrolirano, srednjetsko područje uglađeno, dobro uravnoteženo i kontrolirano

kovanu iglu (isto kao i kod Opusa3). Zvučnica je pouzdano odsvirala sva tri testa za podešavanje anti-skatinga na HFNR test ploči (uz 1.75 g gaznu silu), i samo vrlo malo zazujala na posljednoj, torturnoj +16 dB modularnoj brazdi, vrlo impresivno. Dobro oblikovan i izbrušen vrh igle također je uvjet za glatku reprodukciju sibilanata. Gold3 je ovdje vrlo dobar (Opus3 odličan). Možda će ljubitelji Audio-

Technice AT-VM 740ML i dalje tu ili tamo pronaći neki problem, ali za većinu praktične upotrebe, a ne zbog nekih ludo izrezenih vinila, sibilanti nisu problem. U tonskom balansu, u usporedbi s Opus3, raspon srednjih i visokih tonova blago je prigušen, ali nedovoljno da bi se mogao smatrati prigušenim ili tamnim zvukom, ipak je malo otvoreniji u odnosu na prethodni model Gold2 i znatno otvoreniji u usporedbi na Shure M97xE, i još uvijek otvoreniji u usporedbi sa Shure V15VxMR (ali otprilike s jednakim balansom kao kod Shure M95ED).

Prednost je veća kompatibilnost s najbolje ocijenjenim jeftinijim budžetskim gramofonskim pretpojačalima, koja su često okrenuta na svijetliju i energičniju stranu zvuka kako bi bolje nadoknadili i sakrili svoje cijenom pristupačno porijeklo. Zanimljivo je uspoređivati Gold3 s Ortofon Blue (skoro ista cijena), Ortofon zvuči prilično svjetlije od Gold3, ovisno o pretpojačalu prelazi iz nešto više visokih tonova u balansu do gotovo previše visokih (što je šteta, jer je u drugim područjima Blue prilično uspješna zvučnica, dobra u basu, prostrana u srednjim tonovima, ima puno detalja, možda je dizajnirana za upotrebu na budžetskim

gramofonima u out-of-box postavkama, ili da zvuči više poput CD-a na prosječnom vinilnom sustavu).

Audio-Technica AT95E također je svjetliji zvuk, ali na lijep način, ima određeni šarmantni zvuk koji se dobro uklapa

pa sve dok je ne oda povremena mala oštrina zvuka koja se pojavljuje u visoko moduliranim dijelovima visokotonskog spektra. U usporedbi s nekim klasičnim Grado zvučnicama iz proš-

losti, čini mi se da je Gold3 bolja od Signature 8MX, koja je nešto tamnija u tonskom balansu i ima vrlo pun i malo istaknut srednjim bas, nešto energičnija od Signature XTZ (ali koja ima potpuno jedinstven, suptilan, super prostran zvuk ne nalik bilo kojoj drugoj zvučnici), a po kvaliteti je bliska vrlo transparentno zvučećoj Grado G-1+ sa srebrnom zavojnicom (a koja je sam po sebi blizak klon od Signature IV iz 1980 koja je tada koštala 1.000 USD, ali s drugačijom iglom).

Tu je bila i G-2+, toplije zvučeća alternativa od G-1+, po nekima najbolja "normalna" Grado zvučnica iz tog vremena (izvan čuvenih Signature II, III i IV). Nekim čudom G-2+ zvuči gotovo identično kao Opus3, prilično zabavna slučajnost. G-1+ i G-2+ (s originalnim "twin tip" iglama) zvuče detaljnije od Gold3, ali umetanjem najbolje dostupne Prestige igle na Gold3 (XTZ, ali dostupno samo u SAD za \$450), transformira je na gotovo jednak nivo, što znači da se elektromehanički Gold3 tijelo može usporediti s najboljim (i u to vrijeme puno skupljim) od klasičnih zvučnica iz doba Grada kasnih 1970-ih i ranih 1980-ih. Dakle, Gold3 će biti lijepa nadogradnja bilo kojeg budžet gramofona koji dođe s AT95E, AT-VM95E ili Ortofon Red zvučnicom, ili alternativno unaprijeđenje od Ortofon Blue prezentacije, slične CD-u, do opuštenije prezentacije visokotonskog spektra, ali bez žrtvovanja detalja. Gold3 je uravnotežena da bude dovoljno otvorenog zvuka za pristupačnije sustave, ali i dovoljno detaljna čak i za upotrebu u boljim sustavima gdje će razlučivost unutarnjih detalja, koherencija i svojstvena muzikalnost donijeti dividende i zvučati što bolje što je bolji sustav. Zvučat će dobro s većinom gramofonskih pretpojačala, čak i sa onima s oštrijim i agresivnijem zvukom u visokim tonovima.

Prelaskom na Opus3 nakon Gold3, dolazi do promjene zvuka, kao što bi to bilo poznato onima koji su već ranije čuli neku drvenu Grado zvučnicu. Postoji prepoznatljiva kvaliteta zvuka (deta-

lji, instrumenti, glasovi i ambijent) koji proizlazi iz vrlo tihe i tamne pozadine, a sve se širi vrlo prirodno i s velikom definicijom u prostranoj, velikoj zvučnoj pozornici, ali na jedan vrlo nenapadni, suptilan, negresivan način. Jednostavno nema drugog proizvođača zvučnica koje bi dale sličan efekt (a tijekom godina bio sam na mnogim Hi-Fi sajmovima).

Opus3 se ponešto razlikuje od ostalih Grado drvenih zvučnica na način da je efekt manje baršumaste naravi, čini se nešto otvorenijim i izraženijim u gornjim srednjim i visokim tonovima, na neki način kao neka nova generacija Grado zvuka. Zbog ove otvorene kvalitete, posebno u gornjem srednjem opsegu, Opus3 je osjetljiviji na kvalitetu pretpojačala s kojim će se koristiti, u usporedbi s Gold3, ali i sveukupno. Rezultati neusklađenosti, doduše, nisu previše ozbiljni, čak i sa svijetlim pretpojačalom Opus3 je još uvijek muzikalan u svojoj ukupnoj pre-

zentaciji, ali ne daje najbolje od sebe.

To se pokazalo odmah kad sam tražio najbolje pretpojačalo za test. Uz MoFi SuperPhono, koji je zvučao vrlo dobro sa Gold3, Opus3 je zvučao pomalo previše prisutno u gornjim

srednjim tonovima i sa lagano podignutim gornjim visokotonskim područjem (što je i odlika MoFi-a). Iako je taj lift lijepo nadopunjavao Gold3, čineći ga otvorenijim i analitičnijim, sa Opusom je pomalo odvrćao pažnju. Uključivanjem Cambridge Audio Azur 540P pretpojačala umjesto MoFi-a eliminirao se taj lagani visokotonski lift MoFi-a, ali se izgubila i prostranost i sjajna definicija koju MoFi donosi, zvuk je otišao više na suhu, mehaničku stranu, blaga tvrdoća i frenetična živost koju ovo pretpojača-

lo donosi može biti primjereno za neke tamnije zvučeće budžet zvučnice, ali ne i za vrlo otvoreni i čist Opus3.

Slijedeći je bio Music Hall PA1.2, dobro izbalansirano pretpojačalo dinamičnog zvuka, koje je Opusu dalo malo snage, mišića i tona, bez problema s tonskom ravnotežom, ali ne i zadnju riječ u definiciji i transparentnosti zvučne pozornice. Opus3 je očito sposobna za više (kao što je prikazano s MoFi-jem, osim za tonski balans).

Opus3 se ponešto razlikuje od ostalih Grado drvenih zvučnica, na neki način kao nova generacija Grado zvuka

Grado PH-1 je pretpojačalo koje je Grado dizajnirao prije više godina za svoje zvučnice i više ga nije lako nabaviti, ali se jako dobro uklapa s Opus3.

Spojen preko PH-1, Opus3 je proizveo lijepo, superlativno muzikalno srednjetonsko područje i otvorenu, opuštenu, prirodnu zvučnu pozornicu. Samo u

najdubljim niskim i gornjim visokim tonovima čuje se malo dinamičke rezerviranosti s ovim pretpojačalom, ali trebat će vam jako dobar sustav da biste to čuli. Posljednje je na red došlo sofisticirano gramofonsko pretpojačalo (potpuno obnovljenog) Sansui AU-717 integriranog pojačala i ova kombinacija mi se najviše svidjela. Ovo pretpojačalo ima kvalitetu tihe, tamne transparentnosti zvuka koja dobro služi većini zvučnica (čak i s Ortofon Blue oštrina u visokim ovdje je značajno ublažena), a s Opus3 su se pokazale sve njene dobre osobine. Zvučna pozornica postigla je najveću preciznost i dubinu, i premda bi se u prvi mah gornje visoke frekvencije mogle činiti pomalo prigušenima nakon ostalih pretpojačala, kad pomnije poslušate otkrije se puno finih detalja, a razlike između raznih kvaliteta otiska na vinilu i kvalitete studio produkcije te tonskog balansa snimaka su očiti, što ukazuje na veću neutralnost. Bas je posebno dobio na

kvaliteti i definiciji, Opus3 sada zvuči poput zvučnice vrlo visoke kvalitete.

Najbolji primjer kompetencije Opus3 bio je album Dire Straits "Love over Gold", napravljen na kraju analogne ere, i kada je Mark Knopfler postajao vidno frustriran s (njemu) ograničenim dinamičkim rasponom koji je bilo moguće postići na tadašnjim otiscima ploča. Uz sve orkestracije, gromoglasno bubnjaenje i sintetički stvoren ambijent, ovo je album na kojem je maksimalno mogući dinamički opseg nekako stisnut na ploču, bez decibela koji je pošteđen gore ili dolje u rangu. I kao takav, taj album je ultimativni test kombinacije gramofon / zvučnica / pretpojačalo, i Opus3 je tu naprosto briljirao.

Od dubokog basa, munjeviti, prodornih rim-shot projektila, uzdizajućih gitarskih rifova, obilja atmosfere i ambijenta u zvučnoj slici od tihih dijelova do glasnih, i čvrstog držanja kontrole u svim visoko moduliranim i instrumentalno gustim dijelovima, ponekad je bilo teško povjerovati da ovaj zvučni zid dolazi s vinilske ploče. Također, pomaže činjenica da je Opus3 uspio proći torturnu +16 dB traku bias testa na HFNR test ploči bez ikakvog prizvuka ili zujanja, prva zvučnica koju sam ikad čuo da je to uspjela.

Za još malo usporedbe izvuкао sam Shure V15 III sa sferičnom iglom, mojom referencijom za zvučnicu ravnog frekvencijskog odziva. U ukupnom timbralnom balansu Opus3 je bio nešto naglašeniji u širokom srednjem opsegu, Shure zvuči kao da ima nešto malo više gornjih visokih tonova, ali sveukupne prezentacije su vrlo različite i nisu baš usporedive, to je poput uspoređivanja "Shure zvuka" sa "Grado zvukom". Ali pokazalo se da je Opus3 dobro uravnotežena i neutralna tvučnica, možda vrlo malo na toploj strani balansa u

basu i nižim srednjih tonovima.

Također je očito da je V15 III još uvijek konkurentna u zvuku, nije baš nadmašena od strane Opusa, samo zvuči nešto manje ugađeno, ali jednako detaljno i živahno, za razliku od Shure V15 VxMR koja nije na istoj razini, i zvuči vrlo zanimljivo na svoj jedinstveni, strogo kontrolirani način, ali je manje detaljna i zvuči pomalo ravno i beživotno u odnosu na Opus3. Druga stvar koju treba napomenuti jest da se male razlike u tonskoj ravnoteži između usporedivih zvučnica mogu mijenjati upotrebom različitih podložaka za tanjur gramofona, a posebno promjenom pretpojačala, gotovo poput ton-skih kontrola. Korištenjem mata Margules umjesto mata Music Hall, može se napraviti da Opus3 zvuči otvorenije od Shure V15 III s Geraldovim plutenim / gumenim matom, na primjer. Stavljanje gustog plutenog / gumenog mata ispod Opusa 3 učinilo ju je punije u basu i dinamičnije, ali nešto manje transparentno. Promjena pretpojačala čini još veću razliku i može se učiniti kao da testiramo pretpojačala umjesto zvučnica.

Za suvremeniju usporedbu, najbliži tržišni konkurent Opus3-a, Ortofon Blue, zvuči svježije, prodorno u basu, dobro

definirano i živahno, ali u izravnoj usporedbi pomalo oštro u visokim tonovima, mehanički i s manje fine transparencije u razdvajanju instrumenata i definiciji zvučne pozornice.

Potaknut kvalitetom zvuka s Opusa3, odlučio sam je isprobati na gramofonu nešto više klase, Regi P6, i usporediti je usput s Rega Ania MC zvučnicom koja

obično dolazi u kombinaciji s tim gramofonom, putem Rega Fono MC pretpojačala. Čitava postavka Rege zvučala je vrlo privlačno i živo, ali znatno napuhano i frenetično u cijeloj regiji visokih tonova, s pomalo tankim balansom u basu koji nije puno pomogao dojamu i zbog čega sam uvijek bio svjestan naglaska na gornjem dijelu tonskog spektra. Prednja zvučna pozornica bila

je vrlo široka, ali ne baš duboka. Vrlo dobro mogu razumjeti kako ovo može biti vrlo atraktivno za društvo ljubitelje brzine i detalja prije svega, ali dobro timbralno uravnoteženo ovo sigurno nije.

Potpuno zburjen, instalirao sam Opus3 na Rega P6, i preko pretpojačala Grado PH-1 gramofon je sada postao potpuno transformiran u izuzetno glazbenog i uravnoteženog izvođača, vrlo ugodnog za slušanje i inspirativnog za izvlačenje ploča iz kolekcije i isprobavanje više različitih albuma. U zvuku je još bilo puno finih visokofrekventnih detalja, ali predstavljenih na suptilniji, organskiji način i s punijom podlogom s više basova. Prednja zvučna pozornica također je dobila određenu dubinu i preciznost, posebno nakon prelaska na phono sekciju Sansuia AU-717. U svakom slučaju, Opus3 je odlična zvučnica i ne vidim nikakvo ograničenje u njenom korištenju u mnogo kvalitetnijem sustavu nego što bi to mogla sugerirati njena cijena.

Kao posljednji test, iako ne baš potpuno prikladan, uspo-

Za kvalitetu zvuka koja se s njom može postići, Grado Opus3 je zbilja izuzetno povoljna ponuda godine

GRADO GOLD3

Frekvencijski raspon:

10 Hz - 60 kHz

Principij:

MI (Moving Iron)

Separacija kanala @ 1kHz:

35

Ulazni otpor:

47 kOhm

Izlazni napon:

5 mV

Preporučena gazna sila:

1,5 g

Tip igle:

E

Induktivitet:

45 mH

Otpor:

475 Ohms

Komplijansa:

20

Masa:

5,5 g

Cijena:

2.100 kn

GRADO OPUS3

Tijelo zvučnice:

Javorovo drvo

Kantilever:

Aluminum / Elliptical Diamond

Izlaz:

High 4,0 mV

Low 1,0 mV

Induktivitet:

High Output 55 mH

Low Output 6 mH

Otpor:

High Output 660 Ohms

Low Output 70 Ohms

Ulazni otpor:

10-47 kOhms

Masa zvučnice:

8 g

Gazna sila:

1,6-1,9 g

Komplijansa:

20µm/mN

Odvajanje kanala:

prosječno 30dB - 10-30kHz

Frekvencijski raspon:

10 Hz - 60 kHz

Nije osjetljiva na kapacitivno opterećenje

Cijena:

2.660 kn

INFO:

Audio centar, www.audiocentar.hr

redio sam Opus3 s Grado Statement2, i razlika je bila manja nego što sam to očekivao, unatoč više od 10 puta većoj razlici u cijeni. Statement2 je očito punija, dublja, baršumastija i u detaljima slojevitija zvučnica, s manje površinskog šuma pokupljenog s vinila, ali karakter zvuka je u cjelini vrlo sli-

čan. Opus3 zvuči nešto svjetlije u balansu i naoko otvorenije, dok je Statement2 malo tamnija i s više unutarnjih detalja u zvučnoj slici, boljom mikrodinamikom i većom, širom zvučnom pozornicom. No, je li Opus3 ipak previše uspješan? Brzi poziv i pitanje Johnu Grado kasnije, rekao je da je cijela serija Timbre3 vrlo značajno poboljšana u odnosu na seriju Reference2, tako da je i model Statement3 toliko poboljšan u odnosu na model Statement2. Slijedom toga, smanjena je kvalitativna razlika između modela Opus3 i Reference2, u usporedbi s zvučnom razlikom od Opusa3 do novog modela Reference3 (i ostalih). Objašnjenje dobro zvuči...

Zaključak

Dakle, tu smo, dvije Grado zvučnice vrlo slične u cijeni, ali različite po karakteristikama i u prezentaciji. Gold3 je izdanak klasičnog Grada, vrlo važan za korisnike koji bi željeli da sami mogu zamijeniti iglu, jednostavnija za montiranje (manja i lakša) te univerzalnija i kompatibilnija s raznim, budžet ili ne, phono pretpojačalima. Dolazi u tradicionalnom Grado pakiranju u kartonskoj kutijici, a eventualne nezgode s lomljenjem igle nisu tako teške i dramatične kao kod zvučnica koje moraju ići na zamjenu igle u tvornicu (i biti bez nje dok se ne vrati nazad). Zvuči jednako dobro ili bolje od većine klasičnih Grado zvučnica, ili od neposredne cjenovne konkurencije. Vrlo sigurna i kompetentna.

Opus3 je najpristupačniji član nove Timbre serije Grado drvenih zvučnica, s iglom koju korisnik ne može sam mijenjati (tvornička promjena igle u Americi je prihvatljivih \$180 pri čemu dobivate praktički novu zvučnicu), ali s potencijalom za konačno bolju razinu kvalitete postignutog zvuka, ako se optimalno postavi i uskladi s kvalitetnijim uređajima. U stvari, za kvalitetu zvuka koja se s njom može postići, Grado Opus3 je zbilja izuzetno povoljna ponuda godine. Dolazi čak u i namjenskoj luksuznoj drvenoj kutijici koja vas uredno priprema za dragulj upakiran unutra.

Dodatna napomena (1)

Jedna od stvari koje treba znati pri odabiru Grado zvučnica je da one nisu zaštićene (oklopljene) protiv utjecaja vanjskih elektromagnetskih polja (ionako bi to bilo teško učiniti s obzirom na neuobičajen položaj Grado zavojnica u kućištu, bez da se pokvari zvuk), pa bi se lagano brujanje u blizini neoklopljenih gramofonskih motora moglo čuti, obično na kraju ploče, ali u praksi je to uglavnom zakopano pod glazbu ili se može čuti samo na tihim dijelovima na tihim kvalitetnim otiscima ploča. U mom slučaju to nije predstavljalo problem, čak ni na jednom od mojih gramofona koji koristi ogroman, staromodni mrežni motor frekvencije izmjenične struje, ali postoje izvještaji korisnika koji su imali taj problem. Čulo se najviše na Regi P6 (motor je neoklopljen i točno ispod tanjura), ali jedino kad podignem iglu iz brazde, uz šum s ploče i sakriveno pod glazbom u praksi se ne čuje, osim ako se baš želi čuti, uz pojačavanje glasnoće na nekomformu razinu samo da bi se čuo taj efekt i fokusirala sva pozornost na to.

Položaj generatora napona (zavojnice) u Grado zvučnici u konfiguraciji "flux bridge" (četi-

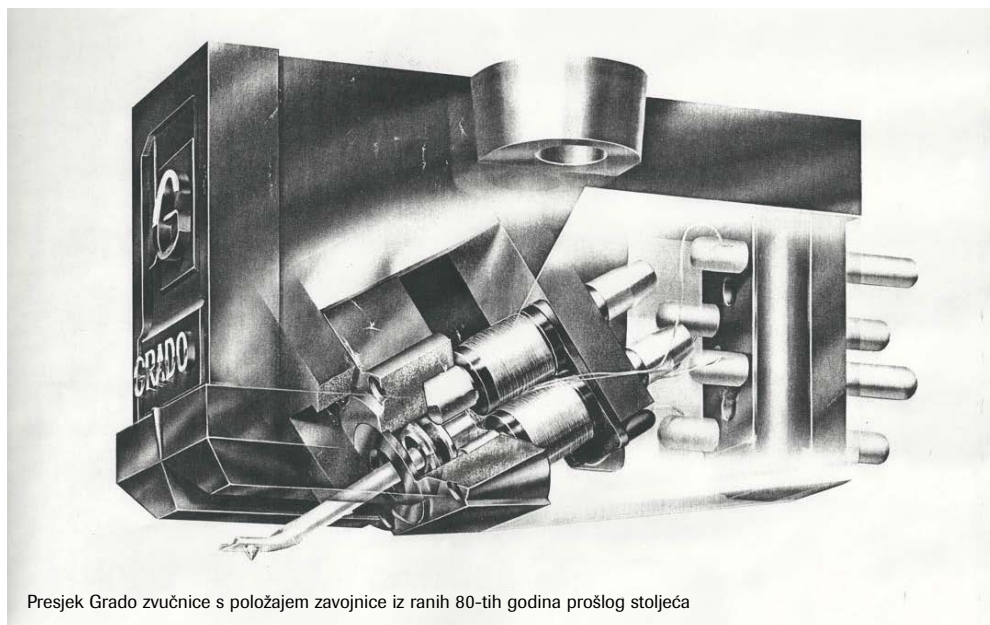
ri kružne zavojnice, polja okrenuta prema naprijed u smjeru rotiranja zalutalih EMI polja s neoklopljenih motora. Nove Grado zvučnice sada koriste posebnu izolaciju zavojnica, aplicirano premazom boje, vjerojatno pomiješano s metalnim česticama, kako bi se poboljšao zvuk zvučnice s boljom izolacijom. To bi također moglo imati popratnu korist smanjenja osjetljivosti na vanjska magnetska polja.

Druga je stvar relativno visoka komplijansa (specificirano kao 20 μm / mN, granična srednja do visoka vrijednost ovih dana), a budući da je ovjes u Grado manje prigušen od većine (iako bolje nego u prošlosti), mora se obratiti pažnja na odnos mase i rezonantne frekvencije. Drugim riječima, ručka bi trebala imati efektivnu masu (masa bez zvučnice) ne veću od 22 grama (za Gold3) ili 18 grama (Opus3), kako bi se održala rezonancija frekvencije sustava ručka i zvučnica većom od najmanje 7 Hz (idealan raspon je od 8 do 12 Hz). Na taj se način izbjegavaju problemi s praćenjem iskrivljenih ili neravnomjerno prešanih ploča; učestalost neravnina na ploči može točno pogoditi frekven-

ciju rezonancije sistema određenu masom ručke i zvučnice, te mekoćom ovjesa zvučnice. Ako je ta frekvencija 6 Hz ili niže, neravnine na ploči mogle bi ju lako pobuditi i rezultirati čujnim podrhtavanjem zvuka ili čak iskakanjem igle iz brazde.

Većina modernih ručki gramofona niže i srednje klase bit će u dobrom rasponu težine, ali neki stari gramofoni (japanški u klasičnoj hi-fi eri 1970-ih i 1980-ih ili većina jeftinijih iz 1960-ih) možda imaju veću masu ručke od poželjne, kao i neke ručke za masivne gramofone dizajnirane prvenstveno za kompatibilnost sa egzotičnim MC zvučnicama niže komplijanse.

Grado zvučnice, čak i kada su verzije s malim izlaznim naponom, i dalje su zvučnice s principom rada pomičnog željeza (Moving Iron, MI), ulazni otpor na gramofonskom pretpojačalu treba biti standardnih 47 kOhm, tako da svako MC pretpojačalo koje se želi koristiti u tu svrhu mora imati mogućnost postavljanja na 47 kOhm ulaznu impedancu. Standardna vrijednost od 100 ohma ili manje, kako se koristi na MC ulazima, učinit će da zvučnica zvuči vrlo prigučeno, s osjetno umanjenim visokim tonovima.

Presjek Grado zvučnice s položajem zavojnice iz ranih 80-tih godina prošlog stoljeća

Engineered for Reality

Testiranje

Wireworld Cable Technology zasnovana je na jedinstvenoj misiji usavršavanja audio kabela koristeći objektivne slušne testove.

S puno više podataka u odnosu na uobičajene usporedbe kabela, ovim testovima kabele se uspoređuju s gotovo savršenom izravnom konekcijom među komponentama. Robert Harley, urednik časopisa The Absolute Sound, opisao je ovaj "Kabelski poligraf" kao, "jasan uvid u to kako točno svaki kabel utječe na zvuk".

Tehnologija

Kabelsko poligrafsko testiranje dovelo je do otkrića DNA Helix geometrije vodiča u kabele (US patent broj 8.569.627). Slojeviti ravni vodiči s paralelnim ožičenjem sprječavaju pojavu gubitaka uslijed "vrtložnih struja" izazvanih korištenjem uvijenih i čvrstih vodiča u kabele, osiguravajući superiornu prezentaciju glazbenih detalja, dimenzionalnosti i dinamike.

Materijali

Najbolji svjetski OCC-7N vodiči i ultra tih Composilex 3 izolacija održavaju snagu i profinjenost glazbe.

ZVUČNIČKI

- 13 modela
- Standardni i Bi-Wire
- Prilagodljive duljine
- Zamjenjivi konektori (banana i vilice)

INTERKONEKCIJSKI

- 14 modela
- Interkonekcijski, Mini-Jack, za gramofonske ručke, subwoofere
- Patentirani srebrni konektori

STRUJNI

- 8 modela
- Posrebrnjeni kontakti od bakrene legure
- 15 A, 20 A i mini strujni kabele s konektorima za male potrošače

DIGITALNI

- 23 modela
- Ethernet, USB 2.0, USB 3.0, USB 3.1, 75 Ohm RCA, 110 Ohm XLR, Toslink

HDMI

- 5 modela
- Propusnost 18 Gbps za sve značajke HDMI 2.0, uključujući 4K/60 i HDR

© 2019 Wireworld, Inc.

Ostali kabele filtriraju vašu glazbu. Wireworld kabele propuštaju najviše glazbe.

Tehnologija koja kanalizira glazbeni izričaj.

www.wireworldcable.com

info@audiocentar.hr / www.audiocentar.hr

WIREWORLD[®]
CABLE TECHNOLOGY

Projektiran za stvarnost™

Dodatna napomena (2)

Kako bih procijenio ponašanje zvučnica u tipičnijem hi-fi sustavu, također sam ih isprobao na gramofonu Fluance RT-84 cijene od 450 dolara, u isporučenom stanju, prije bilo kakvih unaprijeđenja, s originalnim gumenim matom i postavljenim na njegove tvorničke izolacijske gumene noge. Odabrao sam Fluance jer se činio najluksuznije izrađenim od gramofona pristupačne cijene, i ima servo-kontroliranu brzinu motora. Preskočio sam verziju sa akrilnim tanjurom jer je on deblji i onemogućuje upotrebu dodatnih matova. U ovom je okruženju Ortofon Blue zvučao manje oštro, a manje istaknutim visokim tonovima, korisno

ispravljajući pritom blago topli doprinos zvuku relativno rezonantnog Fluance postolja kada se koristi bez dodatne izolacije. Zvučalo je i dovoljno dinamično da nadoknadi zamućivanje tvorničkog gumenog mata.

Instaliranje Grado Gold3 ili Opus3 na ovaj način (uklonjiva glava na ručki na Fluanceu je od velike pomoći!) i dalje je omogućilo da se čuju razne Grado vrline, ali manje nego nakon primijenjenih podešavanja i unaprijeđenja na gramofonu. Otklanjanje vibracija kroz podlogu, promjena mata, promjena nosača zvučnice i druga dotjerivanja podigli su performanse toliko da je postalo očito da Fluance ima vrlo pristojnu ručku, koja bez problema može raditi čak i sa vrlo visokom

kom komplijansom koju na primjer ima Shure V15 III. Nema ručku velike mase (28 g!), kako je to (pogrešno) specificirao proizvođač. S ovim poboljšanjima zvuk se značajno otvorio (neusporediva razlika u odnosu

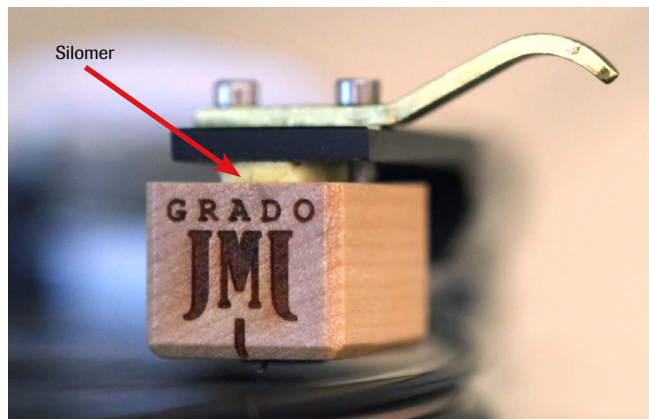
na tvorničke postavke) i Grado zvučnice su vrlo lijepo reagirale na poboljšanja, dok se poboljšao i zvuk s originalnog Ortofon Blue, ali nešto istaknuti visoki tonovi te zvučnice postali su puno izloženiji.

Dodatna napomena uz testni sustav

Kada testiram ili slušam zvučnice, pokušavam što je više moguće eliminirati utjecaj vibracija površine na koju je montiran gramofon. Svi su gramofoni tako postavljani na izolacione blokove izrađene od Silomera SR-11, industrijskog materijala za zadržavanje vibracija izrađenog od specijalne poliuretanske pjene s miješanim stanicama, težinski i površinom proračunato za optimalno opterećenje, a na vrhu Silomera su stari dobri izolatori Audio Technica AT-605 (kako bi se eliminirali ponekad čudni zvučni efekti postavljanja gramofona izravno na materijal koji apsorbira vibracije). Zatim se kućište gramofona postavlja direktno na kombinaciju AT-605 / Silomer (ne kroz tvorničke noge). To u velikoj mjeri eliminira bilo kakve vibracije koje dolaze na gramofon i dramatično poboljšava zvuk nemasivnih, ovješanih ili bezovjesnih gramofona i čini da svi zvuče međusobno sličnije.

Drugi je korak smanjenje vibracija uzrokovanih radom igle i zvučnice prilikom čitanja brazde na ploči, vibracije koje

putuju preko ručke do kućišta gramofona, a zatim se (uglavnom) odbijaju nazad od gramofona na ručku i ponovo na zvučnicu (na većini neegzotičnih gramofona razumne cijene, masivni gramofoni se s tim nose drugačije). To se može postavljati manje količine Silomera između zvučnice i nosača zvučnice (ili ručke u integriranim ručkama) i podešavanjem stisnutosti Silomera pomoću vijaka za pričvršćivanje dok ne zvuči najbolje. Dobro funkcionira sa zvučnicama visoke i srednje komplijanse, uz smanjivanje puta vibracijama obično se poboljšava i tracking. Oslobođena od

vibracija s ručke, svaka zvučnica daje najbolje od sebe i lakše ih je uspoređivati, jer gramofoni izolirani od vibracija, ako imaju ručku pristojno malog trenja u ležajevima i stabilnu brzinu, zvuče međusobno sličnije i konzistentnije.

Rega P6 korišten je bez izolacije, najbolje zvuči sam po sebi, kako je očito vrlo pomno i pažljivo tvornički dizajniran, ali ima koristi od male količine (1 mm) Silomer izolacije između zvučnice i ručke, najviše se poboljšava reprodukcija sibilanata.

Također postavljam Silomer blokove ispod pojačala, izrađeno površinski i težinom,

Sustav

Gramofoni: Sansui SR-636 (izravni pogon), s originalnom ručkom i nosačem zvučnice od mahagonija (najviše korišten, s efektivnom masom ručke oko 14 g), Sansui SR-4050 (remenski pogon), s ručkom Acos Lustre GST-1 i nosačem zvučnice od mahagonija (efektivna masa ručke oko 13 g), Rega P6 s Neo napajanjem i RB-330 ručkom (efektivna masa 11 g), Fluance RT-84 (servo-kontroliran remenski pogon), nosač zvučnice od mahagonija (umjesto originalnog), s Belkin PureAV kabelima umjesto tvorničkog kabla (stvarna efektivna masa ručke oko 11 g, unatoč objavljenju specifikaciji 28 g). **Gramofonski matovi:** Music Hall, Margules i Gerald, te mat od pluta kućne izrade. **Ostali pribor:** Record Doctor i Jarrab steznici za ploče (ponekad korišteni). **Phono pretpojačala:** Sansui AU-717 phono stage, Grado PH-1, MoFi StudioPhono, Music Hall PA 1.2, Cambridge Audio Azur 540P i dodatno pojačalo kućne izrade za upotrebu zvučnica s malim izlaznim naponom na MM ulazima. **Interkonekti:** Grado Signature Reference, Totem Sinew, Kimber PBJ. **Amplifikacija:** Integrirano pojačalo Exposure 2010S, s kabelima Wireworld Equinox 7 (uglavnom korišteno), Integrirano pojačalo Sansui Au-717, s kabelima Tara Labs Space & Time TFA (alternativno korišteno), Sansui Au-X911DG, s kabelima Kimber 4TC. **Zvučnici:** Rogers Studio 1a, s Rogersovim postoljima i Totem Beaks (jedan po zvučniku), Wharfedale E50

Korištena glazba

Hubert Laws: "Then There Was Light" • Antonio Carlos Jobim: "Wave" • Beck & Sanborn: "Beck & Sanborn" • Roy Ayers Ubiquity: "A Tear to a Smile" i "Everybody Loves Sunshine" • Eric Gale: "Ginseng Woman" i "Let's Stay Together" • Joe Sample: "Spellbound" • George Benson & Earl Klugh: "Collaboration" • Al Di Meola: "Casino" • Chris Rea: "The Road to Hell" • Dire Straits: "Communicue" i "Love Over Gold" • Sade: "Promise" i "Stronger Than Pride" • Steely Dan: "Aja" i "Gaucho" • Brian Ferry: "Taxi" • The Crusaders: "Street Life" • Weather Report: "Heavy Weather" • America: "Homecoming" • Yello: "Solid Pleasure" • The Godfathers: "Songs of Love and Hate" • Led Zeppelin: "Led Zeppelin 2"

ali ne i zvučnika, to ne radi sa zvučnicama koje koristim (Rogers inkorporira vibracije kutije u zvuk, kutija "radi" zajedno sa zvučnikom).

Nature-inspired listening equipment that is built around people and music.

ERZETICH

www.erzetich-audio.com

 hifimedia
BEST BUY

Mali kralj

piše: **Gordan Gaži**

Analizirajući novu inkarnaciju već popularnog gramofona koji je u prošlosti obilježio donji segment ponude jednog od najvećih proizvođača, tvrtke Pro-Ject nameće se pitanje što je u današnje vrijeme ostalo od pojma "budget", gramofona ili, recimo to jednostavnije, jeftinih reproduktora vinila koji su još prije nešto više od desetljeća bili nužno zlo onima koji su zadržali kolekcije ploča, ali nisu imali ambicije ulagati veći novac u analogni dio sustava. Kriteriji su osim cijene bili mogućnost promjene zvučnice, lagano održavanje i sposobnost da se sustav probija kroz brazde već dobro potrošenih vinila. Zvuk nitko nije previše spominjao, a kamoli ozbiljne performanse koje su se mogle uspoređivati sa skupljim uređajima. Tu rupu na tržištu primijetili su

mnogi proizvođači, a posebno, su se svojim rješenjima u tom segmentu istaknuli Rega, Audio Technica i naš današnji objekt interesa Pro-Ject. Kako je u tom valu bilo i mnogo manjih, ali ambicioznih igrača, a konkurencija čini ponudi samo dobro, dolazimo i do današnjeg dana i primjera kako izgleda moderan gramofon iz donjeg dijela cjenovne ljestvice proizvođača.

Tehnički opis

Pro-Ject Debut Carbon EVO dolazi u kartonskoj kutiji u kojoj se nalazi apsolutno sve što je potrebno za početak rada. Dijelovi su posloženi logično, odnosno tako da je slaganje konstrukcije jasno, jednostavno i brzo i bez čitanja popratne dokumentacije. U posljednje vrijeme običaj je da

Debut Carbon EVO je gramofon čije su performanse milijama daleko od njegove cijene

se zvučnica već nalazi montirana na ručici tako da se finalizacija cijelog posla može završiti već za nekoliko minuta. No, kao i svim u sličnim situacijama ipak bi bilo dobro provjeriti osnovne parametre gazne sile i geometrije sustava sa specijalnom vagon, protraktorom i uz test ploču. Uz sve iskustvo bez upotrebe tih osnovnih pomagala, onako na slijepo uspio sam poprilično pogriješiti u definiciji anti-skating vrijednosti. Ugodno me iznenadio i interkonekcijski kabel koji dolazi u paketu i koji sam nakon testiranja u vlastitom sustavu odlučio staviti na popis za kupnju. Također, odličnom odlukom smatram korištenje Ortofon 2M RED zvučnice kako radi soničnih kvaliteta tako i fleksibilnosti i jednostavnog namješta-

nja. Zvučnica je to koju sam imao prigode čuti u nekoliko konfiguracija i koja svoje kvalitete i klasu jasno demonstrira bez ikakvih zadržke ili oscilacija. Čini se da su kupci u Europi ovim odabirom poprilično profitirali u odnosu na naše kolege iz SAD-a za čije je tržište pripremljena verzija sa Sumiko Rainier zvučnicom koju audiofilili baš i nisu oduševljeno prihvatili. Osnovica gramofona izrađena je od MDF-a kao i u prošloj generaciji na koju je montirana jednodijelna i kompaktna 8,6" ručica izrađena od karbonskih vlakana i opremljena sa svim važnijim mogućnostima podešavanja. Tanjur je izrađen od metala i zavidne je težine od 1,7 kg. U ovoj verziji dodan mu je i damping prsten izrađen od termoplastičnog elastomera koji ga dodatno dampira i čini otpornijim na rezonancije, a prilikom vrtnje i po dostupnim informacijama potiče flywheel efekt koji može utjecati

ti na wow&flutter. Glavni ležaj kombinacija je čelične osovine i omotača izrađenog od bronce. Za razliku od sličnih materijala bronca je vrlo čvrst materijal koji osigurava preciznu vrtanju kroz duži period. Sitnica, no i vrlo bitan dio konstrukcije koji osigurava godine pouzdanog rada. Tu je unaprijeđeni motor s potpuno novim ovjesom i dampingom u "sandwich" konstrukciji koji pruža tiši i mirniji rad. Slična rješenja tvrtka koristi i u svojim skupljim modelima. Još jedan bitan detalj su metalne dampirane antirezonantne nožice također spuštene iz skupljeg dijela kataloga. S donje strane šasije nalazi se i prekidač za uključivanje gramofona i odabir brzine koji se može pohvatiti elektronskom regulacijom brzine, pozlaćeni konektori za spajanje s amplifikacijom i lijep i čvrst poklopac koji zaokružuje konstrukciju funkcionalno i vizualno. Treba spomenuti i vanjsko napajanje i polako smo zaokružili tehnički dio priče.

Slušni test

Kad smo već kod budget proizvoda u sustav sam testirani gramofon priključio preko malog, ali odličnog MM pretpojačala Rega Fono Mini A2D. Glazbeni dio započeo sam sa starijom rock glazbom (Boston / Dont Look Back) i odmah dobio punu šaku dojmova od kojih treba izdvojiti čistu, poprilično snažnu i izravnu reprodukciju u kojoj nije nedostajalo detalja, prostora, ali i dobre rockerske atmosfere s dosta basa. Uz ove važne kvalitete koje su pridonijele da s užitkom poslušam cijelu stranu LP-a osjetio sam i vrlo kompaktnu sliku u kojoj se jasno moglo detektirati i pomalo studijski loše zabilježenih tonova u visokotonskom spektru, posebice kada se radi o zvuku činele. Zato je bilo logično krenuti prema boljim audiofilskim snimkama (Miles Davis / Kind of Blue). Tu je Pro-Ject pokazao da je sposoban iz brazde izvaditi mnogo detalja, malih finesa, ali i postaviti glazbenike u prostor na ispravan način i proći

kroz kompletan materijal jednostavno, ali i s mnogo dinamike, kvalitetnog timbra, pa i ponešto drame i emocija koje krasi uglavnom skuplje uređaje. Veliki orkestri su također preneseni s autoritetom i vrlo solidnim prostorom. Čak i u segmentima u kojima glazbenici sviraju vrlo snažno i glasno opisani zvuk nije bio znatnije gmpromitiran. Sve u svemu poprilično dobar rezultat. Malu usporedbu napravio sam s istom zvučnicom i gramofonom Teac TN 500 (remenski pogon). Mramor-kompozit položen na MDF sandwich bazu, brushless motor sa stabiliziranim vanjskim napajanjem, pluteni mat na akrilnom tanjuru od 3 kg (16 mm), Audio Legend remen, Clogging servo PRS3. Osjećaj je uglavnom bio kao sjesti u malo snažnije vozilo. Detalja je bilo nešto više, pozadina se u krešendu smirila i glazbu je prozeo još intenzivniji dojam mikrodinamičke strukture. No, nekih dramatičnih promjena jednostavno nije bilo. Nikad ne treba biti potpuno siguran, ali imam puno razloga vjerovati da u svojoj klasi Pro-Ject Debut Carbon EVO još godinama neće imati mnogo ozbiljnih konkurenata osim onih već spomenutih.

Zaključak

Krajem prošlog stoljeća vinilu se nije pisalo dobro.

Digitalno doba snažno je udarilo na audio scenu kakvu smo poznavali do tada. Tih godina čelni ljudi tvrtke došli su na ideju da stvore kvalitetan gramofon koji će svima biti dostupan, a u isto vrijeme kvalitetan i kompetitivan i sa skupljim modelima konkurencije. Ovdje uskače Jiri Kroutil, menadžer tvrtke zadužen za proizvodnju, i za nekoliko dana rođen je prvi prototip takvog modela. Nekoliko desetljeća kasnije situacija je potpuno drugačija, a Debut Carbon EVO na tržištu radi sjajne stvari i sve se više etablira u pravog malog kralja jednostavnih i jeftinih gramofona čije su performanse milijama daleko od njegove cijene. Spomenuti treba i gomilu opreme iz kuće kojim se model može i unaprijediti kao i finiše koji moraju odgovarati svakom prostoru i ukusu. I kako sada odgovoriti što je ostalo od pojma "budget"? U ovom

PRO-JECT DEBUT CARBON EVO

Sustav rada:

remenski pogon (Belt drive)

Brzine:

33/45, opcionalno 78

Signal / šum:

68dB

Efektivna masa ručke:

6g

Efektivna dužina ručke:

8.6" (218.5 mm)

Dimenzije (Š x V x D):

415 x 118 x 320 mm

Masa:

5.6 kg

Zvučnica (MM):

Ortofon 2M Red

Frekvencijski raspon:

20-22.000 Hz

Odvajanje kanala:

22 dB/1kHz

Izlazni napon:

5.5 mV

Preporučena gazna sila:

17.5 mN

Masa:

7.2 g

Cijena:

3.889 kuna

INFO:

Media audio, tel. 021 380 117, www.mediaaudio.hr

Korištena glazba

Mathias Landau, Opening (M.A. Recordings) CD+DVD 176,4 WAV • Branticket, Psychonaut (Esoteric Records) 16/44 Flac • 3. Sera Una Noche, La Segunda (M.A. Recordings) 176,4 WAV • Adam Lane Full Throottle Orchestra, Live in Ljubljana (Clean Feed), CD rip 16/44 • Arcie Shepp, I hear the sound (Archieball HD Tracks) 44,1/24 bit Flac • Henry Franklin, The Skipper (Black Jazz) CD

Sustav

CD/SACD: EMM Labs CDSA-SE, Philips 963SA; High Res: M2Tech Young+Asus N53JF+J.River Media Center 19 stable, Logitech squeezebox 3; Amplifikacija: Pre: EAR 868L, TVC Sowter; Power: Pass Os, EAR 890, ASV Šebart 300B; Zvučnici: Beta Systems C2; Kabeli Zvučnički: Wire World Eclipse 3+; Interkonekcija: Wire World Eclipse XLR, Nordost Quattro Fil RCA, USB: Wireworld Starlight, USB samogradnja; Strujni: Wire World Aurora, Wire World Electra 5-2, LAT AC2, Wire World, Electra Gold 5-2; Oprema: RAM Tube dampers, strujni filter samogradnja

slučaju samo podsjetnik da se nalazimo kod police s jeftinijim uređajima. Sve drugo je davno premašeno.

DOBRO OSMIŠLJEN PROIZVOD

piše: **Neven Kos**

Iako uz ime Nelsona Passa vežemo izlazna pojačala, uglavnom velika i balansirana, Nelson si ponekad da oduška i u vlastitim aranžmanu radi i druge stvari. Tako, npr. slijedeći filozofiju i uvjerenje kao je kod pojačala kvaliteta "prvog vata" najznačajnija za zvuk pojačala, osniva svojevrsni spin-off Pass Labsa – tvrtku First Watt, u čijem katalogu dominiraju pojačala male snage, jednostavne konstrukcije, inovativnog razmišljanja i moderne tehnologije. Kao određenu poveznicu između tvrtki Pass Labs i First Watt možemo smatrati i predmet ovog prikaza – pretpojačalo/pojačalo za slušalice Pass Labs HPA-1. Iako ne dolazi s crtače daske Nelsona Passa,

Na tragu sestrinske tvrtke First Watt, u čijem katalogu dominiraju pojačala male snage i jednostavne konstrukcije, nastao je ovaj uređaj koji u sebi sadrži odlično pretpojačalo i pojačalo za slušalice sposobno da pokrene blo koje slušalice

već audio konstruktora kojemu je Nelson dugogodišnji uzor – Jama Somasundrama (koji je znanat brusio npr. u tvrtki Cary Audio), zvučni otisak ovog pretpojačala, kako ćemo kasnije vidjeti, potpuno je "pasovski". No, kako je i red, krenimo od kratkog opisa uređaja. Sam je uređaj nastao iz teme-lja, s nekoliko glavnih zahtjeva: da bude odlično pretpojačalo, da bude jednostavno, pristupač-

no, odlično zvučeće pojačalo za slušalice koje je sposobno s jednom srećom i zadovoljstvom "potjerati" široki dijapazon slušalica s obzirom na njihov ustroj i način rada te na impedanciju od 15-600 Ohma. Pojačalo je single-ended ustroja, s malo povratne veze. Na ulazu se nalazi J-FET s direktno spojenim MOSFET-om na izlazu, naravno, u A-klasi. Ukupno pojačanje iznosi 8 dB, uz široki fre-

kvencijski opseg od 10-100.000 Hz. Izlazna snaga iznosi 3,5 W pri impedanciji od 20 Ohma, odnosno 200 mW pri 300 Ohma. Uređaj je ugodno kompaktna, ali poprilične mase od cca 6 kg. Tome značajno doprinosi i masivni transformator, s dvostrukim oklopom i Faradejevim kavezom, a koji je rađen po narudžbi za ovaj uređaj. S prednje strane nalazimo tri gumba za odabir ulaza i izlaza te Neutrik utičnicu za prihvat slušalica s banana utikačem 6,3 mm. Stražnja je strana također ogle-

dalo jednostavnosti s dva analogna ulaza (nema ulaz za DAC) i jednim analognim izlazom, ako HPA koristimo kao pretpojačalo. Na prednjoj ploči, iza masivnog tokarenog rotirajućeg komada aluminija za podešavanje glasnocne krije se plavi ALPS potenciometar. Samo napajanje je podosta razrađeno s CRC sklopovima za eliminaciju šumova iz mreže pa je tako ukupni THD + šum pri izlaznom naponu od 1V niži od 0,005.

Iako je prisutan prekidač za paljenje/gašenje, preporuča je da HPA-1 bude neprestano uključen. Po uključivanju, uređaj «dolazi k sebi» dvadesetak sekundi (u tom su razdoblju sve funkcije blokirane) i prelazi u ono stanje u kojem se nalazio prije gašenja.

Zvuk

Pass Labs HPA-1 se našao u sustavu s još dva pretpojačala/pojačala za slušalice/DAC-ova – Exposure XM HP i Chord Hugo TT te je usporedba bila zanimljiv dio ovog slušnog testa. Kako koristimo i izlazne monoblokovne Exposure 3010S2, HPA-1 smo koristili i kao pretpojačalo. Za početak, kao izvor zvuka posluzio je Hugo TT u svojstvu DAC-a, povezan s Passom putem Wireworld Eclipse 7 interkonekata. Kao mrežni kabel koristili smo Wireworld Electru. Odmah na početku smo se uvjerali kako je upravljanje uređajem pomalo

sirovo, ali potpuno funkcionalno i jednostavno. Kombinacija Hugo TT i HPA-1 zamijenila je samostalan Chordov DAC u svojstvu pretpojačala i DAC-a. Nakon prvih taktova bilo je jasno kako je zvuk linijskog izlaza topao, mek i tekuć. Ta likvidnost je očaravajuća, jer je i onu zadnju, rijetku crtu agresivnosti DAC-a Passova pretpojačalo zagladilo u pravoj mjeri. Osim spomenute mekoće, možda i prije svega, očaravaju dubina, čvrstoća i utegnutost basa i potpuno nenametljiva ekstenzija i detaljnost visokotonskog područja. Čak i slušajući komprimi-

rane zapise sa Spotifya ove su karakteristike lako čujne. Možda netko takav pristup reprodukciji i ne voli, ali stječe se dojam kako HPA-1 ima sposobnost glazbu učiniti ljepšom i slušljivijom.

Tek ponekad stekli smo dojam kao bas područje zna biti nestašno, ali navedeno ćemo provjeriti i sa slušalicama. Prostornost je izvrsna, zvučna slika duboka i slojevita, a posloženost pozornice teme-

ljita i lijepo uobličena.

Sa Spotifya prelazimo na DSD128 zapise pa pretpojačalo u punoj raskošni pokazuje svoje sposobnosti. Oni što je do sad bilo lijepo sad je još ljepše, glazba teče brže i poetičnije, a glavne karakteristike u vidu slojevitog prostora, likvidnog i detaljnog

Nakon prvih taktova bilo je jasno kako je zvuk linijskog izlaza topao, mek i tekuć

zvuka još su izraženije. Slično se nastavlja i slušanjem regularnih red-book zapisa (CD) pa su tako npr. gitara i glas Erica Bibba u kompoziciji Wayfaring Stranger na albumu Booker's Guitar, veliki, razgovijetni i čvrsto smješteni u prostoru. Također, ono što je važno napomenuti jest da ovo pretpojačalo zvukom nevjerovatno podsjeća na nedavno testirano integrirano pojačalo Pass labs INT-25, i to u tolikoj mjeri da Passova boja zvuka postaje dominantnom u ukupnom dojmu koji cijeli sustav ostavlja.

Za kraj, usporedili smo, zahvaljujući i modificiranim Grado SR60i slušalicama (ništa "jače" nismo imali pri ruci, ali ne podcjenjujte ove modificirane slušalice...) i pokušali ustanoviti kako Pass stoji i nosi se u usporedbi s cijenjenim i pri-

znatim pojačalom za slušalice (i DAC-om) Hugom TT i Exposureom XM HP. Hugo s prednje strane ima 3 izlaza, 2x 6,3 mm i jedan 3,5 mm i svi bi trebali osigurati jednako visoku kvalitetu zvuka. Brzim preklapanjem smo pokušali ustanoviti koje su razlike i ima li ih uopće. Pass HPA-1 kroz glazbu putuje smireno i nenametljivo, gradeći glazbenu priču jednim tekućim i lakim korakom. Za razliku od Passa, izlaz za slušalice Huga TT je rabijatniji, odlučniji, s glazbenom reprodukcijom na rubu saturacije i incidenta. Možda je i grublji, subjektivno ima više snage, ali se reprodukcija ne čini tako čistom kao kod Passa. S druge strane, Hugo TT je čvršći, s utegnutijim, ali ne nužno i dubljim basom. Sve u svemu, u reprodukciji putem slušalice Pass je za pola koplja bolji uređaj i odlično koristi kvalitetan audio signal koji iz analognih izlaza Hugo TT predaje Passu. Zato je Hugo TT nemjerljivo puta bolji od Passa u digitalno-analognoj konverziji! U konačnici, zanimljivom nalazimo tu razliku u pitkosti i nenametljivosti koja je posljedica različitog pristupa zvuku. Budimo pošten i priznajmo kako Pass dolazi do izražaja i zahvaljujući fantastičnim mogućnostima Huga TT kao DAC-a, što omogućava Passu da prodiše punim plu-

ćima. Na kraju, čistoća i mekoća su nešto u čemu Passu malo koji uređaj može parirati.

Exposure XM HP pomalo je na tragu Passovog karaktera zvuka jer je detaljan i nenametljiv, iako ne u mjeri u kojoj je Pass u mogućnosti reproducirati detalje na osobit i osebujuć način. XM HP također krasi brz i detaljan zvuk, koji je manje dramatičan od Huga TT, delikataniji i profinjeniji, a u donosu na Passa tek u detaljima zagasitiji i ne tako transparentan, s manje izraženom dubinom i čvrstoćom basa.

U odnosu na XM HP i HPA-1, Hugo TT pak demonstrira silu, i igra na kartu snage i brzine. Naravno, ostavljamo ogradu kako bi se s drugim (skupljim) slušalicama i odnosi među kan-

didatima na usporedbi promijenili.

Zaključak

Kad pobrojimo gore navedene pozitivne osobine i vrline ovog uređaja, kao jedini nedostatak može se nametnuti nedostatak daljinskog upravljača. Koliko je on potreban za pojačalo za slušalice od kojega po definiciji ne sjedite dalje od 1,5 m ne znam. S druge strane, ako je primarna namjena HPA-1 u sustavu da obavlja funkciju prepojačala, daljinski bi dobro došao. Međutim, u tom slučaju pred prepojačalo stavljamo i neke druge dodatne zahtjeve tako da kad podvučemo crtu zaključujemo kako je HPA-1 dobro osmišljen paket s obzirom na osnovnu namjenu. Što se zvuka tiče, sve je jasno – bez obzira tko je konstruktor, karakteristike glazbene reprodukcije konzistentne su kroz sve Passove uređaje.

Čistoća i mekoća su nešto u čemu Passu malo koji uređaj može parirati

PASS LABS HPA-1

Pojačanje

8 dB

Izlazna snaga (20 Ohma)

3500 mW

Izlazna snaga (300 Ohma)

200 mW

Ulazna impedancija

50K Ohm

Izlazna impedancija

< 2 Ohm

Masa

6,35 kg

Dimenzije (Š x D x V)

280 x 343 x 102 mm

Cijena:

32.800 kn

INFO:

Audio centar, 091 500 2535, www.audiocentar.hr

Korištena glazba

Ralph Towner / Gary Peacock – A Closer View, ECM Records – 531 623-2 • Bach Toccata & Fugue Deutsche Gramophone 477-7521 • Bach, J.S.: Oboe Concertos, BWV 1053, 1055, 1056, 1059, 1060, Naxos • Eric Bibb – Booker's Guitar, Telarc • Doug MacLeod, There's A Time, RR-130HDCD • The Kenny Burrell Trio, A Night at the Vanguard, Verve • Pat Metheny Trio, Live, Warner Bros 9362-47907-2 • Charlie Haden & Pat Metheny Beyond the Missouri Sky • Copland: Appalachian Spring Rodeo, Fanfare for the Common Man, Telarc cd-80078 • Eric Clapton Unplugged Reprise 45024-2 • Lars Erstrand Two Sides of Lars Erstrand (Opus 3, CD8302) • Stanley Clarke Trio with Hiroimi and Lenny White, Jazz in the Garden, 2009, Heads Up, HUCC 3155 • Melody Gardot, My One and Only Thrill, 2009, Verve B0012563-02; Worrisome Heart, 2008, Verve, B0010468-02 • Matija Dedić, Jeff Ballard, Larry Grenadier, From the Beginning, 2009, Dallas Records, 570 • Chris Thomas King, The Roots, 2003. godina, 21st Century Blues Records, cd-2107 • Christian McBride, Gettin' to it, 1995, Verve 523 989-2 • Bela Fleck, Flight of the cosmic Hippo, WB, 26562-2 • Michael Hedges, Beyond Boundaries, Windham Hill Records, 01934 11612 2

Sustav

CD plejer: Exposure 3010s (transport), Raspberry Pi 3+ i Allo Digione, Intel NUC7CJYH, DAC NON-OS, Chord 2QUOTE, **Pojačalo:** monoblokovi Exposure 3010s2, Exposure XM HP, Exposure 3010s2d Integrirano pojačalo, Schiit Saga, **Zvučnici:** MG12SE, RELT5i subwoofer; Beta Systems C2, **Interkonekcijski kabeli:** Wireworld Eclipse 7, Kimber PBJ, Wireworld Gold Electra Digital III, Mundorf Silver/gold, **Zvučnički kabeli:** VdH CS122, Anticable, Furutech u-2T, Xindak FS1, Wireworld Eclipse 7, **Filter:** PS Audio Quintet; **Mrežni kabeli:** Wireworld Electra 5-2, Aurora 5-2, Stratus 3, Supra LoRad 2.5, XLO PRO AC

MANI Mk2

Nova verzija bestseller trostaznih zvučnika Mani, zadovoljit će sve audio entuzijaste koji podjednako žele odličan zvučnik za Hi-Fi kao i za višekanalne sustave kućnog kina.

Davis Acoustics Mani Mk2 je visokoeffikasni trostazni zvučnik osjetljivosti 92 dB, kojemu će biti dovoljno svega 10-ak vata snage da ispuni sobu vrhunskim zvukom.

Zvučnik skladnih proporcija i dizajna koristi dvije zvučničke jedinice promjera 17 cm (bas i srednjetonac) te 25 mm visokotonsku jedinicu smještenu u horni, koja dodatno pridonosi njenoj efikasnosti.

S nazivnom snagom od 100 / 150 W, snažnim magnetima i basrefleks otvorom smještenim s prednje strane zvučnika, Mani Mk2 pružit će vam vrhunsku reprodukciju glazbe i filma uz nezahtjevan smještaj u sobi.

Posjetite nas i poslušajte Davis Acoustics zvučnike u našem prodajnom salonu i uvjerite se u vrhunsku kvalitetu zvuka.

Tel. 01 6620 705, www.ronis.hr

Hi-Res MQA Bluetooth DAC

piše: **Neven Kos**

Da budem potpuno iskren, izuzetno sam se rado-
vao ovom testu. Naime, u
sveopćem ludilu u kojem se kreće
high-end audio posljednjih godina
u pogledu cijena, susret s pristu-
pačnim uređajem umjerene cijene
i obećavajućih karakteristika
osnaženih vrhunskim dijelovima i
tehnologijom potakli su moje zani-
manje za tvrtkom SMSL i njihovi-
m SU-9 Hi-Res MQA DAC-om.
Na nesreću, nije krenulo dobro
jer je prvi primjerak kojeg su nam
poslali iz tvrtke Shenzen Audio
(njihov glavni maloprodajni kanal)
završio u nepoznatom, što smo
saznali nakon nekoliko tjedana
čekanja. Iz Kine je ubrzo krenuo
drugi primjerak koji je ovaj put
na našem stolu bio nakon nekoli-

ko dana. Sam uređaj značajno je
dimenzijama manji nego smo oče-
kivali, ali dojam koji ostavlja je vrlo
dobar, pojačan kvalitetnim pakir-
anjem i opremom: uz uređaj se
isporučuje daljinski,
USB kabel, mrežni
kabel i kratke upute.

Malo, vrlo kvali-
tetno i precizno izra-
đeno aluminijsko
kućište (CNC) s rela-
tivno velikim disple-
jom i gumbom za
upravljanje, sve su
što ćemo naći na
prednjoj ploči koja
tako ostaje nenamet-
ljiva i čista. Stražnja
strana je stoga boga-
ta ulazima i izlazima pa tako nala-
zimo USB ulaz, optički i koaksijal-
ni SPDIF, konektor za antenu (za
napredno Bluetooth spajanje), a
posebno me radovalo što nalazi-

mo mrežnu IEC utičnicu što znači
da malo možemo zabrazditi i u igri
s mrežnim kabelima. Od analognih
izlaza također ništa ne nedostaje
– tu su RCA i XLR analogni izlazi

**Uređaj može
raditi kao
DAC, s fiksnim
izlazom, ali i
kao svojevrsno
pretpojačalo
s mogućnosti
kontrola
volumena**

s izlaznom impedan-
cijom od prihvatljivih
142 ohma, odnosno
207 ohma. Kad smo
već kod izlaza, spo-
menimo kako ure-
đaj može raditi kao
DAC, s fiksnim izla-
zom, ali i kao svoje-
vrсно pretpojačalo
(točnije: kao kontrola
glasnoće), s moguć-
nosti kontrole volu-
mena putem pred-
njeg rotora ili daljin-
skog upravljača. Ovo podešavanje
funkcionalnosti, kao i sve ostalo,
moguće je putem menija i povrat-
nih informacija na displeju. A dis-
plej je malen. Dobro čitljiv i rezo-

lucije dovoljne za nesmetano kori-
štenje „na blizinu“. Boje su ugod-
ne, prebacivanja laka i bez zastaj-
kivanja. Isto se ne bi moglo reći i
za daljinski upravljač koji je ugo-
dan za fizičko korištenje, ali funk-
cionalnost tipki nije potpuno jasna
s obzirom na to da oznake na tip-
kama ne korespondiraju s oče-
kivanim funkcijama. OK, nije to ništa
što kraće navikavanje ne bi moglo
riješiti, ali ono što me više živciralo
jest utjecaj daljinskog na moju
LED rasvjetu u neposrednoj blizini
pa je pritisak određenih tipki uvi-
jek uzrokovao i promjene osvjet-
ljenja prostorije.

Vratimo se malo na ulaze.
Kao što smo rekli, njih je četiri,
a posebno je dobro riješen USB
ulaz, s kojim nismo imali nika-
kvih problema što se tiče kom-
patibilnosti i kvalitete zvuka.
USB je asinkroni, kompatibilan
s Windowsima, Mac OS-om i

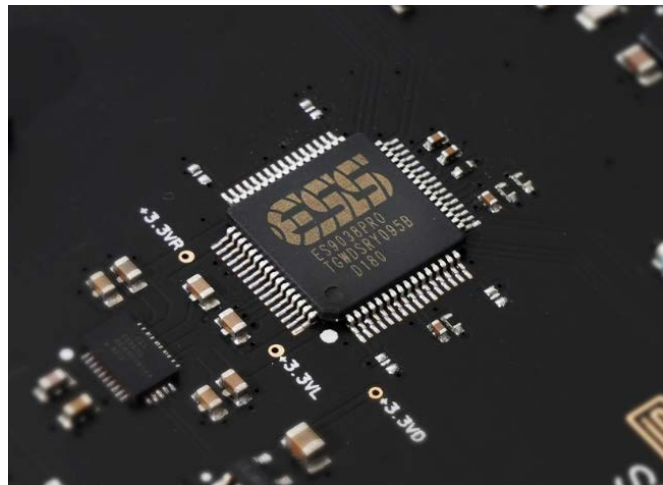
Linuxom, i mogu potvrditi da na potonjem funkcionira besprijekorno (RopieeeeXL), čak i kod uključivanja/isključivanja USB kabela „na živo“. USB može pročitati dubinu do 32 bita i frekvenciju čak do 768kHz u slučaju PCM zapisa te 22.5792MHz kod DSD formata (DSD512). Ostali ulazi prihvaćaju digitalne signale do 192KHz i 24 bita te DSD64 (DoP). Posebno je dobro, suvremeno i s najnovijim tehnologijama riješen Bluetooth ulaz koji osim uobičajenih protokola koje nalazimo kod većine DAC-ova (najčešće do apt-X, ili apt-X-HD protokola koji omogućavaju rezolu-

cije 352 odnosno 576kbps), ima ugrađene i najnovije BT tehnologije LDAC i UAT koje omogućavaju streaming i značajno viših rezolucija – UAT: 24bit/192kHz (1200kbps/900kbps/600kbps), a LDAC: 24bit/96kHz (990kbps/660kbps/330kbps).

Kako je ovaj uređaj krpat tehnologijom i mogućnostima, od ostalih zanimljivosti izdvajamo MQA kompatibilnost uz ugrađeni MQA dekodirer koji razumije ovu vrstu zapisa isporučeni s digitalnih izlaza kompatibilnih streamera/playera odnosno glazbenih servisa.

Sustav menija je istovremeno jednostavan i opsežan te obuhvaća sljedeće funkcije: Input – USB, Optical, Coaxial i Bluetooth odabir ulaza, PCM Filter – odabir reznih frekvencija između 47, 50, 60 ili 70 kHz pri reprodukciji DSD zapisa, Sound Color obuhvaća koloriranja nazvana Standard, Rich 1, 2 i 3, Tube 1, 2 i 3, Crystal 1, 2 i 3, PRE Mode odabire između fiksnog ili varijabilnog izlaza kako smo gore opisali, DPLL služi za odabir snage redukcije jittera, Brightness podešava razinu osvjjetljenja displeja, Reset vraća postavke na početne, a Version – prikazuje oznaku softvera.

Svi digitalni signali prolaze tretman kod ES9038PRO SABRE DAC-a. To je 8-kanalni, 32-bitni čip, perjanica u ESS PRO seriji DAC-ova, koji predstavlja svojevrsno mjerilo svojim dinamičkim rasponom od 140dB i koji u sebi već sadrži brojne mogućnosti programiranja, ugrađenih filtera i ostalih značajki, koje ESS ostavlja konstruktorima da ih angažiraju i prema potrebi i mogućnostima.

Svi digitalni signali prolaze kroz vrhunski ES9038PRO SABRE DAC

Zvuk

O filterima i boji zvuka ukratko: kako se ukupni mogući broj kombinacija filtera i bojanja zvuk računa u desecima milijuna i prelazi mogućnosti zdravog razu-

ma, jasno je kako ih nismo isprobali ni u najmanjem dijelu. Međutim dobra je vijest što, unatoč trudu, nismo primijetili velikih razlika i nisam siguran da bih iole manje koncentriranim slušanjem, bez naprezanja, na slijepe mogao primijetiti razliku, kamoli da bih prepoznao o kojem je filteru riječ. Ipak smo,

nekako, u sustavu u kojem smo DAC slušali, protokom vremena odabrali kombinaciju Apodizing filtera i Standardne boje zvuka, što je omogućilo detaljnu, prirodnu i zanimljivu reprodukciju. Sam uređaj korišten je kao pretpojačalo s Exposure 3010 S2 mono poja-

čalima snage i MG12 SE magnetnim zvučnicima. Od početka smo ostali iznenađeni kvaliteto-
tom zvuka, koja je u svim važnim segmentima bila više nego zadovoljavajuća. Štoviše, detaljnost reprodukcije je na razini mnogo,

Detaljnost reprodukcije je na razini mnogo, mnogo skupljih uređaja i predstavlja nešto što nikako ne očekujemo u ovoj klasi cijene

mного skupljih uređaja i predstavlja nešto što nikako ne očekujemo u klasi cijene cca 3.700 kuna (na cijenu od \$460, koliko košta na web shopu tvrtke Shenzhen Audio, treba dodati još carina i PDV – Op. ur.). Ali, SU-9 ne staje samo ne pukoj isporuci detalja. Oni su upakirani u glazbene

zavodljivu omotnicu koja sadrži prirodnost i muzikalnost te uređaj nije teško dugotrajno slušati. Kada tome pridružite i ugodan zvuk po cijelom opsegu, bez neugodnih ispada, s prirodnom i odličnom slikom u širinu i nešto manje raskošnom u dubinu i visi-

nu, vjerujem kako za uloženi 3.700 kuna nećete imati mnogo primjedbi na zvuk. Naprotiv, oduševit će vas fluidno srednjeton-sko područje koje se izrazito lije-po i neprimjetno nadovezuje na gornji dio spektra. Spojeni u cjeli-nu, srednjeton-sko i visokoton-sko područje predstavljaju izuzetno postignuće u pogledu detaljno-sti, prirodnosti i muzikalnosti. Bas području nedostaje samo malo da ostvari visoke domete postavljene u gornjim dije-lovima spektra, i to ponajprije u pogle-du punoće i muzi-kalnosti. Slušali smo zapise svih rezolucija i formata (osim MQA), preko svih dostupnih ulaza i možemo potvrditi kako su svi odlično riješeni a možda prednjači USB ulaz koji pruža mrvicu detaljni-ju zvučnu sliku.

I preko Bluetootha je zvuk bio zadovoljavajući, iako smo putem LDAC-a imali određenih problema s brzinom pri spajanjima.

Dodatni test i kontrolu stvar-nih dometa SMSL-a SU-9 napravili smo usporedbom s dva uređaja više klase i značajno viših cijena. Jedan od njih je Exposure XM HP pretpojačalo / MM pretpojačalo / DAC / pojačalo za slušalice (cca 12.000 kn), a drugi je Chord Hugo TT DAC / pretpojačalo / pojačalo za slušalice (oko 35.000 kn kada se prije nekoliko godina pojavio na tržištu).

Ukratko, razlike u odnosu na Exposure pokazuju kako je XM HP uređaj s većom težinom u zvuku, masivnijim srednjeton-skim i bas područjem koje ponire dublje, dok je prostorna slika mrvicu dublja, i odaje dojam kompletno-sti. Općenito je zvuk Exposurea pastozniji, masniji, u globalu veći, s manje detalja, ali i više boje i ljud-skosti u svakom tonu. Procjena koji je bolji bila bi svakako neza-hvalna, jer je ovdje ponajprije riječ o ukusima.

U odnosu na Chord, zvuk i zvučna slika su manji i tvrdi iako je razina detalja SMSL-a opasno blizu, a u nekim glazbenim brojevima možda i na višoj razini u odno-su na Chorda. Većina razlika svodi se na dojam koji u cjelini Chord pruža, posebno ako ga u sustav spojimo neposredno nakon SMSL-a.

Zvuk Chorda naprosto je veći, monumentalniji, zreliji i zanimljivi-ji za slušanje. Zvuk je rasprostra-njen u svim smjerovima, isporuka tonskog zapisa ne svodi se samo na 0 i 1 već i ono što se binar-nim sustavom ne može izreći, a to su emocije i čitanje glazbe izme-du redova.

Tako je kod malog komor-nog ansambla, lako uočiti bolju separaciju pojedinog instrumen-ta i lako je razumjeti kako kod SU-9 reprodukcija svakog od njih nije do kraja razgraničena, meka i fluidna kao od Chorda. Ali,

ne zaboravite kako ovdje govo-rimo i uređaju cijene oko 3.700 kn. Za potvrdu dojma, poslušali smo trubu Duška Gojkovića (jazz album Samba Tzigane, Enja Records – ENJ-9489 2), koja je kod svih DAC-ova izvrsna i ugod-na za slušanje, jer je svaki ton na svom mjestu, zvuk trube je ugo-dan, a češljanje metlicama po dobošu jasno čujno i detalj-no. Tek je kod SMSL-a bas nešto manje dubine i definicije, a pro-stor u dubinu manje slojevit. Također, i u odnosu na Exposure i u odnosu na Chord govori-mo o razlikama koje su manje od onih koje cijena može sugerirati i ovdje navedene razlike donekle su potencirane kao bismo vam lakše ukazali na njihovo postojanje.

Kratko smo SU-9 poslušali i u kombinaciji s tek nešto gabariti-ma većim pojačalom XTZ EDGE A2-300, slične cijene i došli do zaključka kako današnji audiofilii, mogu biti sretni jer do prije neko-liko godina za ukupno cca 1.000 EUR nije bilo moguće dobiti kom-binaciju ove kvalitete zvuka, koju čine DAC i pojačalo. I to još u praktički džepnom pakiranju.

Zaključak

Sve u svemu, SMSL SU-9 može predstavljati centralni digi-talni uređaj u jednostavnom kuć-nom audio sustavu. Ugrađena teh-nologija je state-of-the-art, funk-

**Sve u svemu,
SMSL
SU-9 može
predstavljati
centralni
digitalni uređaj
u jednostavnom
kućnom audio
sustavu**

SMSL SU-9

Ulazi:

USB / Optical / Coaxial / Bluetooth

Izlazi:

XLRL (207Ω)

RCA (142Ω)

USB:

Windows 7+, Max OS X, Linux

USB 1bit, 16-32bit

PCM 44.1-768kHz

DSD 2.8224-22.5792MHz

Optical / Coaxial:

1bit, 16-24bit,

PCM 44.1-192kHz

DSD DSD64 (DoP)

Bluetooth:

UAT: 24bit/192kHz (1200kbps/900kbps/600kbps)

LDAC: 24bit/96kHz (990kbps/660kbps/330kbps)

aptX-HD: 24bit/48 kHz-576kbps

aptX: 16bit/44.1 kHz-352kbps

SBC: 16bit/44.1 kHz-328kbps

AAC: 16bit/44.1 kHz-320kbps

Dimenzije (ŠxVxD):

154 x 40 x 187,5 mm

Masa:

0,79 kg

Cijena:

\$460

INFO:

Shenzhen Audio, www.shenzhenaudio.com

Korištena glazba

Ralph Towner / Gary Peacock – A Closer View, ECM Records – 531 623-2 • Bach Toccata & Fugue Deutsche Gramophone 477-7521 • Bach, J.S.: Oboe Concertos, BWV 1053, 1055, 1056, 1059, 1060, Naxos • Eric Bibb - Booker's Guitar, Telarc • Doug MacLeod, There's A Time, RR-130HDCD • The Kenny Burrell Trio, A Night at the Vanguard, Verve • Pat Metheny Trio, Live, Warner Bros 9362-47907-2 • Charlie Haden & Pat Metheny Beyond the Missouri Sky • Copland: Appalachian Spring Rodeo, Fantare for the Common Man, Telarc cd-80078 • Eric Clapton Unplugged Reprise 45024-2 • Lars Erstrand Two Sides of Lars Erstrand (Opus 3, CD8302) • Stanley Clarke Trio with Hiroami and Lenny White, Jazz in the Garden, 2009, Heads Up, HUCD 3155 • Melody Gardot, My One and Only Thrill, 2009, Verve B0012563-02; Worrison Heart, 2008, Verve, B0010468-02 • Matija Dedić, Jeff Ballard, Larry Grenadier, From the Beginning, 2009, Dallas Records, 570 • Chris Thomas King, The Roots, 2003, godina, 21st Century Blues Records, cd-2107 • Christian McBride, Gettin' to it, 1995, Verve 523_989-2 • Bela Fleck, Flight of the cosmic Hippo, WB, 26562-2 • Michael Hedges, Beyond Boundaries, Windham Hill Records, 01934 11612 2

Sustav

CD plejer: Exposure 3010s (transport), Rasperry Pi 3+ i Allo Digione, Intel NUC7CJYH, DAC NON-OS, Chord 2QUTE, **Pojačalo:** monoblokovi Exposure 3010s2; Exposure XM HP, Exposure 3010s2d Integrirano pojačalo, Schitt Saga, **Zvučnici:** MG12SE, RELT5i subwoofer; Beta Systems C2, **Interkonekcijski kabeli:** Wireworld Eclipse 7, Kimber PBJ, Wireworld Gold Electra Digital III, Mundorf Silver/gold, **Zvučnički kabeli:** VdH CS122, Anticable, Furutech u-2T, Kindak FS1, Wireworld Eclipse 7, **Filter:** PS Audio Quintet; **Mrežni kabeli:** Wireworld Electra 5-2, Aurora 5-2, Stratus 3, Supra LoRad 2.5, XLO PRO AC

cionalnost zavidna, zvuk, uprav-ljanje dizajn, upotrebljivost i izgled fenomenalni pa ne znam kako da SMSL SU-9 ne proglasim ure-đajem za čistu peticu. U rječniku časopisa hifimedia to znači ozna-ku Best Buy!!! 🏆

BOSE

PREMIUM SHOP

BOSE Smart Soundbar® 300

Prostran i jasan zvuk te bogati bas za vaše filmove, glazbu i igre.

3.399 kn

BOSE TENOR & SOPRANO

Stigle su nove Bose glazbene naočale. Slušaj glazbu ili razgovaraj i pretvori svoje naočale u sučane ili dioptrijske po potrebi.

1.999 kn

BOSE COMPANION 20

Snažan zvuk iz samo dva zvučnika. Vrhunski dvodijelni sustav zvučnika za računalo.

2.189 kn

BOSE PORTABLE HOME SPEAKER

Najsnažniji Bose prijenosni Bluetooth zvučnik s glasovnom kontrolom i moćnim basom. Prostrai 360° zvuk koji donosi više.

2.879 kn

BOSE HPH700

Noise Cancelling slušalice za život u pokretu. Osjetite više od glazbe.

3.099 kn

Maksimirska cesta 45, Zagreb
www.se-mark.hr

Veliki korak za malu kutiju

PMC twenty5 serija zvučnika etablirani su kao promišljen, kvalitetan proizvod prepun tehničkih rješenja koja nisu često dostupna ili svakodnevna

piše: **Gordan Gaži**

Već s pojavom "twenty5" serije PMC je pobrao mnogo dobrih kritika i regrutirao mnogo zadovoljnih korisnika kako u sferi kućnog audija tako i u profesionalnom audio svijetu. Nije trebalo mnogo da se zvučnici etabliraju kao promišljen, kvalitetan proizvod prepun tehničkih rješenja koja nisu često dostupna ili svakodnevna, a kao važan dodatak tom mišljenju unisono se hvalila njihova

kompaktnost i kvaliteta izrade. Gledajući s te strane pomisli bismo da i nije potrebno značajnije redizajnirati uspješne modele, no kako i konkurencija ne spava, a čelni ljudi tvrtke još manje bilo, je neminovno da se od dobrog pokušaja napraviti još bolje. Peter i Oliver Thomas su tvrtku pokrenuli kao i mnogi entuzijasti, jer nikako nisu bili zadovoljni sa soničnim karakteristikama modela na tržištu, a posebice s transparentcijom i ekspresijom koji su ostavljali slušajući glazbu. Ideja je bila da se proizvede zvučnik ili barem teh-

nološki koncept koji može pratiti glazbenika od snimanja preko studija sve do kućne upotrebe. Ove redove ne pišem bez razloga, već i prije slušanja zvučnika postavio sam si pitanje o pravcu u kojem je usmjerena posljednja inkarnacija zvučnika i ima li dovoljno prostora da se u već dobro dorađen koncept ugradi nešto značajno što može nositi ideju i trademark potpuno nove serije. Dostupne informacije nisu pružale mnogo podataka, osim logičnih posudbi provjerenih tehnologija iz skupljih serija tvrtke

prema testiranoj, nekolicini unaprjeđenja i ponekom novom rješenju. Ništa revolucionarno, pa nije preostalo drugo nego pričekati zvučnike i pokušati otkriti u kojem je smjeru PMC ovoga puta zamislio evoluciju twenty5 serije.

Tehnički opis

Gabariti male kutije jasno demonstriraju da su PMC twenty5.21i namijenjeni za smještaj na stalke i korištenje u malim i srednje velikim slušaonicama. Već na prvi pogled kutija je izrađena kvalitetno, a zahvaljujući malim dimenzijama i "time-alignment" nagibu odaje dojam nsvakidašnje kompaktnosti. Prednja strana kutije ostavljena je za zvučničke jedinice i transmisijski otvor, dok se na stražnjoj ploči ističe par izvanredno izrađenih konektora za zvučničke kablove finiširanih rođijem koji osigurava odličan kontakt i sprječavaju oksidaciju, te velika metalna ploča. Njezina funkcija nije samo ukrasna, već služi i kao potpora konektorima, ali i kao hladilo za kojega je s unutrašnje strane montirana skretnica. Naime, u tvrtki smatraju da je tako učinkovito izbjegnuto efek kolebanja i malih nepreciznosti u njezinom radu bez obzira na intenzitet signala koji u tom trenutku prolaze kroz sklop. U ovoj verziji skretnica je posebno precizno izrađena na fiber-glass pločicama vrhunske kvalitete i spojevima koji su ostvareni debelim trakama čistog bakra. Gore spomenuta metalna ploča je nemagnetična kako bi se otklonila svaka mogućnost interakcije s komponentama skretnice. Zvučničke jedinice za koje su se konstruktori odlučili su Sonomex visokotonac promjera 19 mm meke kupole. Model je deriviran iz skuplje Fact serije zvučnika uz pomoć uvijek kreativnog SEAS tima, a zanimljivost konstrukcije je širok prsten koji ga okružuje. Preko visokotonske jedinice se nalazi perforirani poklopac koji je zapravo disperzijska pločica. Ovakvo definiran visokotonac posjeduje odličnu mogućnost disperzije i posljedično dodatne mogućnosti u smještaju zvučnika u prostoru. Bas/srednjetonac već je provjerena

vlastita "g-wave long throw" jedinica promjera 14 cm sa šasijom od lijevane legure. Bez obzira na male dimenzije i interni volumen kutije u tvrtki su uspješno implementirali transmisijski sustav od čak 1,72 m. Mnoga rješenja koja su pratila transmisijski ustroj svakako su prisutna i ovdje, no uz "ATL" koji odrađuje ogroman posao apsorpcije neželjenih frekvencija za novu seriju dodan je Laminair sustav "ventila" na izlazu koji dodatno oslobađaju protok zraka, sprečavaju turbulencije i daju dodatnu kakvoću bas području i uniformnosti cijele slike. U ovakvoj konfiguraciji korisnik ima na raspolaganju 86,5 dB osjetljivosti i 8 Ohm impedancije. Nije posebno mnogo, ali minimalna snaga pojačala prema specifikacijama ide već od 30 W. Vidjet ćemo.

Čvrsta, široka i duboka pozornica je krasila reprodukciju svake kvalitetnije snimke

spособnost ovih malih zvučnika da prikazuju čvrstu, široku i duboku pozornicu koja je krasila reprodukciju svake kvalitetnije snimke. Druga također važna odrednica zvuka bila je njegova unisonost. Ono što je bilo sumnjivo prilikom tehničkog opisa zvučnika pokazalo se potpuno promašenim. Bez obzira na razmjerno kompliciran ustroj u kojem se treba susresti i s transmisijskim ustrojem i malom zapreminom kutija zvuk koji konstrukcija demonstrira je bogat, detaljan, prozračan i bez čujnih rezova. Isto tako imponira i čvrsto bas područje koje posjeduje svoju težinu, snagu, fokus, ali i dozu autentičnosti koja prijeti da ova mala kutija pokuša svirati iznad svojih gabarita i zakona fizike. Svakako nema audiofila koji misli iz ovako strukturirane kutije izvući krajnje dubine i tektonska podrhtavanja

u bas području, no u slušaonici od 20-ak kvadrata možemo očekivati dovoljno težine, definicije, ritma i fokusa. U praksi se u punom sjaju pokazao i novi visokotonac koji glazbu neprestano puni finim detaljima i cijeloj slici pruža fin, distinktivan dojam koji uz malo topline u srednjetonskom spektru i daje onaj završni dodir koji definira ukupan zvuk konstrukcije. Na dinamiku također nema nikakvih ozbiljnih zamjerki, tako da zvučnik prolazi slušni test gotovo bez većih problema. Osobno bih volio da su solo instrumenti nešto više istureni prema slušaču i da je visina slike nešto jasnija. No, sve što je u tvrtki planirano očigledno je i ostvareno.

Zaključak

PMC twenty5.21i je svoj posao odradio odlično. Možda najveća pohvala konstruktorima je respekt prema početnom modelu u seriji od kojeg nije zatraženo da unatoč svojim gabaritima

Slušni test

Za početak recimo da zvučnici u svom smještaju u slušaonici vole mnogo slobode i zraka. Najbolje rezultate postigao sam odmaknuvši ih od zidova minimalno 1,5 metara. Pojačalo od solidnih i stabilnih 80 W po kanalu pokazalo se sasvim dovoljno za potrebe modela twenty5.21, ali recimo odmah da zvučnik voli veće snage s kojima pokazuje ono najbolje što konstrukcija može. To naravno ne znači da na nižim razinama glasnoće u zvuku nema mnoštvo kvaliteta, no za prvu definiciju i kontrolu zvučnik traži i više snage. Na samom početku slušanja oduševila me

PMC TWENTY 5.21i

Frekvencijski opseg:

46Hz – 25kHz

Osjetljivost:

86,5 dB@1W/1m

Nominalna impedancija:

8 Ohm

Susretne frekvencije skretnice:

1,7 kHz

Dimenzije (VxŠxD):

340 x 162 x 284 mm

Masa:

6 kg

Cijena:

17.290 kuna

INFO:

Audio dream, tel. 01 483 30 46, www.audioream.hr

Korištena glazba

Mathias Landaus.Opening (M.A. Recordings) CD+DVD 176,4 WAV. • Brainticket, Psychonaut (Esoteric Records) 16/44 Flac • 3. Sera Una Noche, La Segunda (M.A. Recordings) 176,4 WAV • Adam Lane Full Throote Orchestra, Live in Ljubljana (Clean Feed), CD rip 16/44 • Arcie Shepp.I hear the sound (Archieball HD Tracks) 44,1/24 bit Flac • Henry Franklin, The Skipper (Black Jazz) CD

Sustav

CD/SACD: EMM Labs CDSA-SE, Philips 963SA; High Res: M2Tech Young+Asus N53JF+J.River Media Centar 19 stable, Logitech squeezebox 3i; Amplifikacija: Pre: EAR 868L.TVC Sowter; Power: Pass Os,EAR 890.ASV Šebart 300B; Zvučnici:Beta Systems C2; Kabeli Zvučnicki: Wire World Eclipse 3+; Interkonekcija: Wire World Eclipse XLR, Nordost Quattro Fil RCA, USB: Wireworld Starlight, USB samogradnja; Strujni: Wire World Aurora,Wire World Electra 5-2,LAT AC2,Wire World ,Electra Gold 5-2, Oprema: RAM Tube dampers,strujni filter samogradnja

pokuša biti ono što nije moguće. Zbog toga su se koncentrirali na kvalitete koje demonstrira i iznad očekivanog. Unaprijeđenja i promjene očigledno su urodile plodom. Za uživanje u glazbi potrebno je samo malo snažnije pojačalo i ponešto prostora za smještaj kutija. Mislim da sam imao prigodu družiti se za zvučnikom koji će u sljedećim mjesecima postati još značajniji dio audio svijeta. Svi potencijali su tu. Dokaz je to i koliko su male promjene bitne u zvuku vrhunskim uređajima. U odnosu na stariji model twenty5.21 tvrtka je ugradila nove Laminair "ventile" na izlazu transmisijskog tunela, unaprijedila visokotonu jedinicu i njegovu fizičku integraciju sa bas/srednjetonским driverom i naravno poigrala se sa skretnicom. Sve zajedno učinilo je twenty5.21i ne samo unaprijeđenim modelom kako sugerira i sufiks "i" u nazivu modela, već i zvučnikom koji ima dovoljno posebnosti da ga se može smatrati potpuno novim modelom.

piše: **Jagor Čakmak**

Zahvaljujući mobilnosti i dostupnosti glazbenog sadržaja, slušalice su danas vjerojatno najčešći uređaj pomoću kojega slušamo glazbu. Njihova popularnost je toliko u porastu zadnjih godina da gotovo nema velikog proizvođača potrošačke elektronike koji ne prate taj trend i koji ne nude tržištu neki model slušalica.

Osim njih postoje i mali proizvođači. Ovo i nije neka novost u audio svijetu jer su oduvijek postojale male manufakture za izradu pojačala i zvučnika, ali tek u zadnje vrijeme sramežljivo se pojavljuju i proizvođači kvalitetnih slušalica. Prisjetimo se primjeru od pred koju godinu kad smo testirali prvi model slušalica rumunjskog proizvođača Meze dok su bili tek na početku rada (Meze Classic 99, hifimedia br. 98 / 2016), i bili smo oduševljeni slušnim rezultatima. Uvijek se postavlja pitanje kako se jedna manufaktura može suprotstaviti gigantima audio svijeta poput Sennheisera, AKG-a ili relativno novih igrača u svijetu slušalica poput Bowers and Wilkinsa i Focala. Ponekad je odgovor da su odluke jednostavnije kod malih proizvođača i da znanje inženjera više dolazi do izražaja, a kontrolu kvalitete je drastično jednostavnije raditi na malim serijama. Naravno, veliki je izazov skalirati proizvodnju kada jednom posao krene.

Kada smo 2017. godine po prvi put imali doticaj s audio manufakturom Erzetich iz Slovenije i tom prigodom testirali njegovo pojačalo za slušalice Perfidus (hifimedia, br. 101/2017), iznenadila nas je kvaliteta izrade uređaja i vrhunska reprodukcija zvuka. Godinu nakon toga Blaž Erzetič, audio entuzijast, konstruktor i vlasnik, predstavio je u novoj kategoriji proizvoda dvije slušalice - Mania i Phobos. Iako smo na početku bili malo sumnjičavi, obje slušalice su nas na testu (hifimedia, br. 107/2018) ostavile bez riječi jer su se po zvuku mogle uspoređivati s vodećim, sličnim proizvodima drugih proizvođača u svijetu.

Za ovaj broj testiramo još jedan poseban Erzetich proi-

HAND MADE

hifimedia
PREPORUKA

zvod, kako u opisu navodi proizvođač, prve ručno izradene audiofilске prijenosne slušalice na svijetu - Thalia.

Blaž Erzetič ima svoj jedinstven pristup dizajnu slušalica, a čini se da jednako tako ima konzistentan i jedinstven pristup zvuku koji iz njih dopire. Thalia (599€) je najjeftiniji od ukupno tri modela slušalica koje imaju u ponudi. Model Thalia kao i druga dva skuplja modela izrađuju se ručno. Kućište za zvučničke jedinice napravljeno je od drveta, a ostali dijelovi napravljeni su od metala. Jastučići za slušalice napravljeni su od materijala koji nemaju životinjsko podrijetlo. Kada slušalice primite u ruke, fascinira njihova kvaliteta i robusnost izrade te izostanak bilo kakvih plastičnih dijelova. Pri kupnji Erzetich Thalia slušalica kupac ima izbor između tri različite završne obrade drva (tamne lipe, svijetle smreke i kompletno crne). Osim standardne izvedbe, Thalia dolazi i još dvije verzije - Art Series (699€) i Limited Edition (649€).

Ukupni izgled slušalica bi se mogao opisati kao jako lijep primjer dizajna industrijskog stila s prirodnim materijalima. Erzetich ugrađuje dinamički zvučnik promjera 40 mm čija je membrana prevučena Titaniumom. Slušalice su vrlo lagan teret za pojačalo sa

svojim 32 Ohma, tako da bez problema rade s prijenosnim uređajima uključujući pametne telefone, tablete, DAP-ove i prijenosne DAC-ove. Ukupna težina slušalica je 270 g, pa ih nije problem nositi nekoliko sati. Slušalice nisu velikog promjera i naslanjaju se na uške, odnosno ne prekrivaju područje bitno šire od uha prosječnog slušatelja. Bitno je napomenuti kako se radi o slušalicama otvorenog tipa, tako da ne izoliraju potpuno vanjsku buku. Vaša okolina će donekle čuti što slušate, ali ni blizu glasno kao što je to slučaj s Grado slušalicama. Kabeli se mogu odvojiti od slušalica, a oni koji dolaze u paketu iznimno su kvalitetni i lijepo izgledaju. Sve u svemu, radi se o jednom jako promišljenom paketu u kojeg je Blaž Erzetič uložio puno truda.

Zvuk

Prvi glazbeni taktovi koji su dolazili iz Thalia slušalica bitno su drukčiji od većine konkurentskih slušalica koje smo imali priliku slušati u zadnje vrijeme. Odmah nas je fascinirala veličina pozornice koje ove slušalice reproduciraju. Pozornica nije direktno naslonjena na uši slušatelja nego se doima kao da je odmaknuta barem nekoliko metara, što je čujno pri slušanju bilo koje glazbe: od Rachmaninoffove prve simfonije u izdanju Deutsche Grammophona

do albuma At Least For Now, Benamina Cemetinea. Reprodukcijska Prokofievova Romea i Julije u produkciji Deutsche Grammophona pokazala je koliko precizno ove slušalice mogu prikazati sitne dinamičke prijelaze na žičanim instrumentima. Udarci bubnjeva su reproducirani iznimno čvrsto i dovoljno duboko. Veličina instrumenta i boja zvuka vrlo su točni. Kao test vokalne glazbe izabrali smo album Gold Shadow, Asifa Avidana. Skladba "Labyrinth Song" reproducirana je s detaljnim i prirodnim vokalom te pratećim instrumentima. Erzetich Thalia pruža najbolju izvedbu koju smo do sada imali priliku čuti u ovoj cjenovnoj kategoriji. Kombinacija vrlo preciznih, a opet dovoljno mekih srednjih tonova koji pružaju pregršt informacija čine vokalnu glazbu izvrsnim izborom za slušanje na Thalia slušalicama.

Ocjenu kako se slušalice nose s modernom elektronikom ostavili smo za kraj testa. Skladba Acid Rain američkog glazbenika Lorn reproducirana je uvjerljivo i čvrsto. Bas područje ide dovoljno duboko i s realnim volumenom. Velika pozornica odlično pridonosi ukupnoj impresiji slušanja ove prilično moćne skladbe. Usporedimo li ove slušalice s Meze 99 Classic (koje su nam se iznimno svidjele), moramo istaknuti da Meze 99 Classic imaju bas područje većeg volumena koje ide nešto dublje u odnosu na Erzetich Thaliu, no loša strana tog pristupa je da su bitno manje precizne u pozicioniranju instrumenata na pozornici gdje Erzetich Thalia dominira. Također, detalji nisu ni blizu toliko istaknuti kao kod Thalie. Druga usporedba nam je bila sa slušalicama slične cijene - Denon AH-D5200 (test hifimedia, br. 108/2018), koje na prvu pružaju veći volumen zvuka. Međutim, kod njih se svaki instrument doima veći nego kod Thalie

ERZETICH THALIA

Impedancija:

32 Ohm

Zvučnik:

Dinamički, 40 mm, titanium

Sustav:

Otvoreni

Masa:

270 g

Cijena:

599 eura

INFO:

Erzetich Audio, tel. +386 41 509 514

www.erzetich-audio.com

i raspoređeni su po manjoj pozornici. Raspored i ocrtavanje tih instrumenata unutar prostora je lošiji kod Denona, reproduciraju nešto manje detalja i zvuče mekše kroz cijeli audio spektar.

Kako bi izvukli maksimum iz Erzetich Thalia slušalica, svakako treba imati prikladan ostatak sustava. Naravno da ih možete spojiti direktno na mobitel ili laptop, ali to zasigurno neće izvući njihov maksimum. S druge strane, nije potrebno niti pretjerivati u cijeni prateće opreme. U našem slučaju NuPrime uDSD koji ima nešto mekši karakter pokazao se kao izvrstan partner ovih slušalica.

Zaključak

Erzetich Thalia slušalice su trenutno jedinstven proizvod na tržištu kako kvalitetom izrade tako i kvalitetom zvuka. Velika pozornica, detaljnost i generalna neutralnost zvuka danas su rijetkost u svijetu slušalica s umjetno pojačanim basom i namjerno toplijim zvukom. Dok se ostali proizvođači pokušavaju prilagoditi lošim izvorima zvuka i kompenzirati to kroz promjenu karaktera zvuka, Erzetich se drži svojih vlastitih mjerila od kojih ne odustaje. Uz malo kvalitetniju prateću elektroniku, koja ne mora biti uopće skupa, ove slušalice vam mogu biti jedini dugogodišnji partner u slušanju glazbe. 📌

hifimedia
BEST BUY

Strujno čistilište

piše: **Neven Kos**

Prije tri godine, nekako u ovo vrijeme, imali smo priliku slušati i oduševiti se prvom generacijom novih i inovativnih strujnih filtera iz AudioQuesta, točnije modelom Niagara 1000. Tada smo napisali: "Niagara 1000 prvi je i najjeftiniji u seriji mrežnih filtera, dizajniranih od strane Gartha Powella i u sebi sadrži iste filozofske i konceptualne temelje te patentirane tehnologije koje nalazimo i u većem i kudikamo skupljem modelu - Niagara 7000. Međutim, iako ogo-
ljen i zapakiran u manje kućište,

Niagara 1000 nudi dobar dio performansi većeg modela po skoro 10 puta nižoj cijeni." Nadalje: "... spomenimo ovdje kako su osnova u svim novim modelima mrežnih filtera AudioQuesta usmjerena puna žica velikog presjeka i super niskog otpora, kondenzatori poboljšane linearnosti te AC ulazi i izlazi niske impedancije. Osim navedenog, utičnice su načinjene od debelo posrebrene jezgre legure berilija i bakra. Radi sigurnosti, Niagara 1000 ima ugrađenu i prednaponsku zaštitu i automatsko gašenje u slučaju automatske detekcije previsokog ili preniskog napona. Za razliku od skupljeg modela Niagara 7000, model 1000

ima ugrađenu samo filtraciju, bez izolacijskog transformatora."

Sličan, pa gotovo identičan opis vrijedi i za model filtera Niagara 1200, kojeg imamo na testu. Naime, glavna razlika u odnosu na model Niagara 1000 ogleda se u univerzalnijem, upotrebljivijem i praktičnijem obliku i većoj masi uređaja. Naime, Niagara 1200 sada više izgleda kao bilo koja druga komponenta u sustavu, a manje kao mrežni filter pa je možete "ravnopravno" smjestiti i s ostalim uređajima na policu. Dizajn je svakako pridonio praktičnosti, jer su sada svi konektori sa stražnje strane uređaja, a prekidač za uključivanje

na desnom je boku. Osim toga, uređaj je moguće koristiti i licem prema dolje, odnosno s kabelima u zraku što omogućava smještaj u uskim procjepima među namještajem. Praktično.

Iznutra, velikih razlika, kao smo naveli, u odnosu na Niagaru 1000 nema, i dalje je tu patentirana tehnologija koju nalazimo i u modelima Niagara 5000 i 7000, a riječ je o debelom unutaršnjem ožičenju, ulazni i izlazni konektori su niske impedancije, izlazni šuko konektori su od posrebrene legure vrlo čistog berilija i bakra. Kondenzatori su visoke kvalitete, a svi su dijelovi upregnuti u AudioQuestove patentirane sklopove pod nazivima Ground-Noise Dissipation i Linear Noise-Dissipation Technology, što sasvim lijepo opisuje što ovaj filter radi s električnim smećem iz mreže i etera - odvodi ih u zemlju. Još impresivnije, navedeno rezultira filtracijom većom od 24 dB u rasponu od 20 kHz do 1 GHz (više od 19 oktava)! Filter ujedno služi i kao pre-

naponska zaštita visokih performansi, a putem sedam priključaka moguće je spojiti dva uređaja s povećanim zahtjevima (subwoofer, pojačalo) koji mogu isporučiti do 10A struje i 5 izlaza s pojačanom filtracijom za ostale uređaje u kućnom A/V sustavu. Jedna od dodatnih razlika među modelima 1200 i 1000, jest cijena – model 1200 značajno je jeftiniji od prethodnika s cijenom od 995 dolara u matičnoj zemlji, odnosno 7.700 kn u Hrvatskoj. Dobar zalag za početak novog prijateljstva.

Zvuk

Filter se uklopio u sustav kojeg su činili DAC-ovi Chord Hugo TT (baterijsko napajanje), Exposure XMHP i SMSL SU-9 te monoblokoviti Exposure 3010s2. Zvučnički sustavi su Magneplanar MG12 i novi Davis Courbet No. 7. AudioQuest Niagara 1200 zamijenila je Wireworld Matrix2 letvu (pasivna, bez ikakvih filtera), s Wireworld Electra 7 mrežnim kablom (2.800 kn / 2m) i AC iPurifier filterom s Active Noise Cancellation tehnologijom.

Media audio, zastupnik tvrtke Audioquest za hrvatsko tržište, je uz Niagaru isporučio i Monsoon mrežni kabel, no krenimo redom.

Po uključanju Niagaru smo ostavili da se "zagrije" (Monsoon

je čekao u kutiji) i ozbiljnijem slušanju prionuli nakon nekoliko dana. Očekivanja, nakon iskustava s Niagarom 1000 bila su velika, jer je taj filter prije nekoliko godina ostavio dubok utisak, transformirajući zvuk sustava u pravom smjeru. Niagara ni ovog puta nije razočarala, naprotiv, jer je već nakon relativno kratkog slušanja i usporedbe bilo jasno kako je zvuk 1200 prožet istim kvalitetama kao i zvuk prethodnika. To znači da je cjelokupna zvučna slika u odnosu na Wireworld letvu s AC iPurifierom čišća, prozračnija i čitljivija. Rekreacija prostora je slojevitija s čvršće pozicioniranim glazbenicima, a visokotonsko područje je iskričavije. Ali ne samo to, ono je definiranije i nekako preciznije, oštrije i stječemo dojam da sustav ostvaruje raskošnije frekvencijske raspone. Slične dojmove smo stekli i slušajući srednjetsko područje, koje putem odličnog Davisovog srednjetonca zvuči čišće, s više definicije i prezentnosti, s pokojim detaljem više.

Niagara 1200 je unijela značajne promjene na bolje u gotovo svim parametrima sustava

šajući srednjetsko područje, koje putem odličnog Davisovog srednjetonca zvuči čišće, s više definicije i prezentnosti, s pokojim detaljem više.

Određene nedoumice nakratko ostavlja samo reprodukcija basa. Naime, reprodukcija basa bez filtera je prividno dublja, prezentnija i s više ataka, ali manje kontrole, dok je s Niagarom 1200 u sustavu bas izuzetno napet, čvrst, značajno čišći i definiraniji, razgovjetniji, ali ponešto smanjene težine i volumena, vjerojatno jer manje provocira rezonan-

cije sobe. Što se vokala tiče, prezentacija je čvrsto usidrena, a još više impresionira što je prostor oko vokala širok i dubok te izvršne unutarnje povezanosti.

Došlo je vrijeme da Wireworld Electru isključimo i u jednadžbu ubacimo AQ Monsoon (3.500 kn / 2m, vidi okvir). Možda ime kabla nije odabrano slučajno, jer je AQ Monsoon otvoren, iskričav i protočan, obilat, poput monsunске kiše, što se sasvim lijepo i bez naprezanja čuje. Doduše, razlike u odnosu na Electru uglavnom nisu velike i svode se na nešto prozračnije i manje opterećeno područje gornjeg basa, s manje koloracija, što rezultira lakšim i svježijim zvukom. U cjelokupnoj slici pak koja obuhvaća i Niagaru 1200, doprinos Monsoon mrežnog kabla svodi se na male pomake u kvaliteti zvuka, dok je karakter ostao uglavnom nepromijenjen – kombinacija zvuči svježje, otvoreno, detaljno i čvrsto.

Uz gornje opservacije dužan sam napomenuti kako je kod mene u slušaonici struja relativ-

no dobre kvalitete i čistoće iako je napon nešto manje postojano i zna varirati od 215-235 volti. I u takvim uvjetima Niagara 1200 je unijela značajne promjene na bolje u gotovo svim parametrima sustava – od prostornosti, definicije basa, preko čistoće i detaljnosti srednjetskog područja do osvjetljenosti visokotonskog područja i percepcije povećane ekstenzije tog dijela spektra.

Zaključak

Završit ću još jednim arhivskim citatom iz prikaza Niagare 1000: "Mnogi audiofilni jednostavno ne vjeruju u mogućnosti i koristi mrežnih filtera u audio sustavu. Uvjerem sam kako bi slušanjem Niagare brzo promijenili mišljenje i preobratili se u podupiratelje i zagovornike mrežne filtracije."

Kao i prethodni model, i nova verzija se ponaša kao učinkovit filter mrežnih i ostalih smetnji koje ulaze u naš sustav, zbog čega Niagara 1200 na zvuk sustava ima izrazit utjecaj, možda čak i veći od dobrog dijela ostalih komponenata koje smatramo značajnijima za pomake u zvuku. Međutim, ovog časa ne pada mi na pamet koji bi uređaj za 7.700 kuna mogao imati veći i značajniji upliv na zvuk audio sustava. Apsolutni Best Buy! 🏆

Cijena:

AudioQuest Niagara 1200
7.700 kn

AudioQuest Monsoon
3.500 kn / 2m

INFO:

Media audio, tel. 021 380 117,
www.mediaaudio.hr

AudioQuest Monsoon dio je Wind serije mrežnih kabela. Kao i kod Niagare, i ovdje je riječ o implementaciji Low-Z/Noise-Dissipation tehnologije, spojene s bakrenim vodičima dugih kristala i visoke čistoće (PSC+). Koncentrični vodiči unutar kabla minimiziraju električnu i magnetsku interakciju među pojedinim nitima vodiča. Kako i očekujemo od audiofilski nastrojenih kabela, svi su vodiči u Monsoonu usmjereni, i to na razini kristalne rešetke, a njihov međusobni položaj dio je patenta koji je zaslužan za poboljšano odvođenje smetnji u zemlju. Kako navode u promo materijalima, usmjerenost svake pošiljke vodiča u AudioQuestu ispituju – slušanjem. Strelice na pojedinom kabelu tako označuju usmjerenost same žice, ali i usmjerenost geometrije kabla u skladu s principima odvođenja smetnji i nesimetričnog RF oklopa.

MINI SOUNDBAR I BAS

piše: **Dubravko Toplak**

Oni koji prate redovito naš časopis već su u prošlim brojevima mogli pročitati nekoliko recenzija Bose proizvoda, a svi su imali odlične karakteristike. Bose je u svakom od proizvoda pokazao superiornost u isporučenom zvuku te zavidnu kvalitetu izrade. Na test smo dobili njihov novi soundbar iz serije za 2020. godinu jednostavne oznake TV Speaker. Ovdje se radi o tipičnom soundbaru, koji za cilj ima poboljšati zvuk iz uobičajenih TV zvučnika ugrađenih u sam TV. Bose ima nešto drugači-

Bose soundbar TV Speaker i Bass modul 500 savršeni su odabir za manje prostorije s obzirom na kompaktne i male dimenzije

ju viziju u odnosu na ostale proizvođače soundbara. Prije svega se tu misli na izuzetno male dimenzije soundbara (590,3 x 50,6 x 100,2 mm) zbog kojih bi većina ljudi na prvi pogled pomislila da daje malen i nezanimljiv zvuk, što je sasvim kriva početna percepcija. Bose TV Speaker ne dolazi sa subwooferom, kao i većina sličnih soundbara na tržištu, ali se prema želji korisnika on može nadograditi s nekim od njihovih modela oznaka Bass modul 500 ili 700. Zbog tog razloga na

test smo uzeli i Bass modul 500, koji savršeno pristaje u komplet s Bose TV zvučnikom, zbog, također, malih i kompaktnih dimenzija (254 x 241,3 x 254 mm).

Bose TV Speaker izgleda vrlo elegantno, vizualno atraktivno i moderno. Kućište zvučnika je izrađeno većinom od kvalitetne crne plastike. S prednje strane stavljena elegantna metalna perforirana rešetka iza koje su poslagane zvučničke jedinice. Soundbar sadrži dvije zvučničke jedinice punog spektra zakrenute

pod kutem prema desnoj i lijevoj strani kućišta, kako bi se zvuk što bolje rasprišio u prostor, te ujedno omogućio bolji stereo efekt kod slušanja. U središtu soundbara, između dva zvučnika punog spektra, smješten je i jedan visokotonski zvučnik. Na zadnjoj, desnoj strani kućišta soundbara nalazi se bas refleksi otvor, kako bi duboki tonovi dobili na dodatnoj "veličini" i bili što prirodniji. Iako se čini da na prednjoj strani nema nikakvih pokazatelja u kojem je modu soundbar, u lije-

ulaz, 3,5 mm analogni stereo ulaz (za spajanje uređaja kojima nedostaju HDMI i optički izlazi), 3,5 mm izlaz za spajanje sa subwooferom i 1 USB-A ulaz. USB priključak, nažalost, služi samo za eventualne nadogradnje (Firmware), a ne za reprodukciju zvuka s memorijskog USB sticka ili HDD-a. Treba pohvaliti Bose TV Speaker s obzirom na to da napajanje ima smješteno unutar kućišta (potrebno je samo uključiti strujni kabel u soundbar), čime se izbjegava uporaba nepraktičnih vanjskih napajanja, koja se moraju sakriti negdje iza polica ili AV stalaže. HDMI ulaz podržava HDMI CEC (Consumer Electronics Control), što olakšava upotrebu jednog daljinskog upravljača za upravljanje (moguće je putem daljinskog upravljača TV-a kontrolirati izlaznu glasnoću zvuka). Jednom kada je Bose TV Speaker povezan s televizorom putem HDMI ARC veze, uključivanjem televizora također se pokreće i Bose TV Speaker, a audio izlaz s unutarnjih zvučnika televizora, prebacit će se na Bose TV soundbar.

Soundbar Bose TV Speaker, nije soundbar koji će korisniku isporučiti "punokrwni" surround zvuk jer je ovo u osnovi soundbar s mogućnošću reprodukcije 2.0 kanala, što znači da sve formate pretvara u 2-kanalni stereo zvuk. Efekt "surround zvuka", soundbar Bose TV Speaker proizvodi sintetički, a Boseovi inženjeri su pravi stručnjaci u tome kako iskoristiti raspršivost zvuka i njegovu refleksnost u prostoriji za dobivanje "približnog" osjećaja surround zvuka. Što se tiče bežičnih opci-

ja, Bose TV Speaker ima samo Bluetooth koji možete koristiti za povezivanje s mobitelom ili tabletom, te tako reproducirati glazbene zapise, podcastove ili npr. audio knjige. Oni koji su pomislili da se Bose subwoofer (Bass moduli 500 ili 700) može nesmetano priključiti bežično na soundbar TV zvučnik, ostat će razočarani. Subwoofer je moguće priključiti jedino pomoću 3,5 mm utičnice, odnosno kabelom (subwoofer ima mogućnost bežičnog spajanja ali to ne podržava Bose TV Speaker).

Sučelje Bose TV Speaker izuzetno je jednostavno, ali pomalo i nepraktično. Postojeća dva LED indikatora označavaju kada je TV povezan putem HDMI ARC-a

ili optičkim kabelom i za prikaz kada je soundbar povezan Bluetooth vezom. LED indikator svijetli i trepće kad se prilagođava izlazna razina zvuka (bijelim svjetlom), a zelenim svjetlom kad je uključena funkcija poboljšanja dijaloga. Nažalost ne postoji vidljivo očitavanje jačine izlazne razine zvuka, niti koliko je daleko je korisnik od maksimalne glasnoće, pa je jedino pomoću sluha moguće utvrditi koliko je zvuk stvarno jak. Dobivene upute ili upute s Bose Internet stranice definitivno ne pojašnjavaju detaljno rukovođenje soundbarom, ali na sreću korisnika, ovdje nema puno funkcija pa će se korisnik vrlo brzo snaći i uživati u dobivenoj reprodukciji zvuka. Iako ovdje nema nikakve vrste EQ-a, za utjehu barem postoji mogućnost prilagodbe basa za one koji vole reprodukciju veće ili manje razine basa. Također je na raspolaganju i mogućnost poboljšanja dijaloga,

vom gornjem kutu diskretno su smještena dva mala LED indikatora, koja se uključuju/isključuju (TV/Bluetooth/Bas mod), te mijenjajući boju naznačuju što je trenutno uključeno ili da li korisnik nešto pritišće s priloženim daljinskim upravljačem (neki puta će to biti pomalo zbunjujuće za samog korisnika).

S donje strane soundbara, gumenim su čepovima skrivene univerzalne rupe za pričvršćivanje soundbara na zidni stalak, što samo potvrđuje da su u Boseu na sve mislili. Osim bas refleksnog otvora, na stražnjoj strani kućišta smješteni su i AV priključci: 1 HDMI (ARC), 1 optički Toslink

kada se koristi daljinski upravljač, što bi svakako preporučili prilikom gledanja TV programa.

Bass modul 500 se dimenzijama odlično uklapa sa soundbarom, a izrađen je u istovjetnoj crnoj boji kao i soundbar. Zaobljene rubne stranice kućišta subwoofera i elegantan izgled uklopit će se u bilo koji moderan interijer i s time njegovi korisnici neće imati nikakvih problema. Kada se subwoofer priključi audio kabelom, on odmah preuzima donji spektar bas zvukova, te rasterećuje soundbar Bose TV Speaker, koji u tome slučaju svira znatno "lakše" i mirnije.

Soundbar dolazi s malim daljinskim upravljačem (s gornje je strane potpuno gumiran), koji ima 8 funkcijskih tipki (izgleda slično kao i već sada zaboravljeni nekadašnji daljinski upravljači nekih video kamera). Njega pokreće jedna gumbasta CR2032 baterija. Kako sam soundbar nema nikakvih kontrola na sebi

Bose TV Speaker je superiorniji od bilo kojeg ugrađenog TV zvučnika

i nema popratne aplikacije, samo se daljinskim upravljačem mogu kontrolirati sve značajke soundbara. Treba napomenuti da se Bose daljinskim upravljačem podešava glasnoća zvuka TV programa ako se koristi optička veza, međutim ako je povezan preko HDMI-ARC-a, daljinskim upravljačem televizora može se kontrolirati audio izlaz televizora, a time će se kontrolirati i glasnoća Bose TV Speaker-a. U tome slučaju daljinski upravljač Bose može biti rezerviran za podešavanje basa i odabira izvora. Za podešavanje basa, postoji bas funkcijska tipka kojom se jačina može povećati ili smanjiti za +/- 2 razine. S obzirom na to da se bez daljinskog upravljača ne može, korisnik će se morati priviknuti na njegove male dimenzije i čudnu

gumiranu površinu s funkcijskim tipkama.

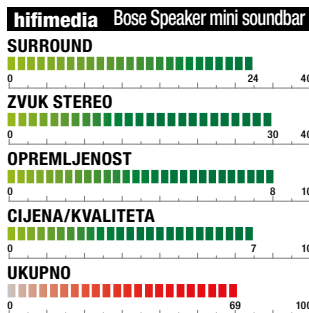
Zvuk

Prvo smo na testu zvučno testirali sam Bose TV Speaker, bez subwoofera. Već na prve zvukove bilo je potpuno jasno da je u svakom pogledu Bose TV Speaker superiorniji od bilo kojeg ugrađenog zvučnika u televizoru. Dijalog je bio jasniji, bas dublji, a glazba puno sadržajno bogatija. Glasnoća je dovoljna za prostore do 20 metara kvadratnih, što je i nekakav standard u većini soba u Hrvatskoj. Iznenadujući je bio nevjerojatno veliki bas, koji je izlazio iz samog soundbara. Pažljivijim i duljim slušanjem došlo se do zaključka da je takav bas pomalo "priječio" ostalim dijelovima spektra da budu više čujni i prirodni. To nikako ne znači da je to neki minus soundbaru s obzirom na njegove male dimenzije, već da bi bilo poželjno pridodati mu neki Bose subwoofer.

Priključenjem Bose subwoofera Bass modul 500, situacija sa zvukom je bila sasvim drugačija. Čim se priključi Bass modul 500, Bose TV Speaker mijenja karakter zvuka. Skretnica je u Bose TV Speaker-u prebacila sve niske frekvencije u subwoofer i dala TV Speaker-u da konačno "diše", odnosno lakše reproducira frekvencije srednjetonskog i visokotonskog područja. Soundbar je imao jednu drugu zvučnu sliku, s boljom kontrolom zvuka, te još čišćom reprodukcijom. Dijaloške sekvence od vješti do filmova, zvučale su izuzetno dobro i uvelike su poboljšane. Za one kojima to nije dovoljno, preporučuje se aktivacija i uključanje funkcije poboljšanja dijaloga pomoću daljinskog upravljača (mi smo tu funkciju uvijek imali

Model	Bose TV Speaker
Značajke	
optički digitalni izlaz (TosLink)	•
HDMI izlaz ACR	•
AUX ulaz (3,5 mm)	•
3,5 mm izlaz za subwoofer	•
USB (servisni za ažuriranje)	•
dimenzije širina x visina x dubina	594 x 56 x 102 mm
masa	1,79 kg
CIJENA	2.249,00 kuna
distributer	www.se-mark.hr
U paketu sa soundbarom dolazi	Optički kabel, kabel za napajanje, vodič za brzi početak

Model	Bass modul 500
Bluetooth	•
AUX 3,5 mm ulaz	•
veličina ugrađenog bas zvučnika	12 cm
dimenzije širina x visina x dubina	254 x 241,3 x 254 mm
masa	4,98 kg
CIJENA	3.499,00 kuna
distributer	www.se-mark.hr
U paketu sa soundbarom dolazi	kabel za napajanje, vodič za brzi početak

- #### Bose TV Speaker mini soundbar
- ↑ Elegantan dizajn
 - ↑ male dimenzije
 - ↑ Izvrсни zvukovi vokala iz filmova i TV emisija
 - ↑ funkcija poboljšanja dijaloga
 - ↑ Kompatibilan s HDMI Arc
 - ↑ Omogućuje Bluetooth streaming
 - ↑ odlična nadogradnja sa subwooferom
 - ↓ Nema EQ-a i bilo koji vid dodatne korekcije zvuka u prostoru
 - ↓ Cijena subwoofera

uključenu jer je zvuk tada bolji). Subwoofer Bass modul 500 u potpunosti je popunio donje bas frekvencije, koje su sada bile izraženije, imale bolju kontrolu i bile su bolje reproducirane nego iz samog Bose TV Speaker-a, nego bez njega. Upravo prava idila je vladala između ta dva Bose zvučnika, jer su se savršeno nadograđivali i davali istinsko poboljšanje zvuka s TV ekrana. Ako u sve ovo uključimo i malene dimenzije, ovo je savršena kombinacija. Za one kojima će eventualno nedostajati bas frekvencija u volumenom većoj prostoriji, preporuka je da onda kupe veći Bass modul 700.

Zaključak

Bose soundbar TV Speaker i Bass modul 500 savršeni su odabir za manje prostorije s obzirom na kompaktnu i male dimenzije. Elegantnim dizajnom uklopit će se u bilo koji moderan prostor. Ovom Bose kombinacijom soundbara i subwoofera dobit će se izvršna nadogradnja zvuka s TV-a. Iako je ovo samo 2.1 zvučni sustav, on daje vrlo jasne i respektabilne zvučne rezultate. Jedini mogući nedostatak kod nadogradnje Bose TV Speaker-a s nekim Bose subwooferom, mogla bi predstavljati njegova cijena, koja je veća od cijene Bose TV soundbara. 📺

Mini laserski pametni projektori -
ogromna zabava u bilo kojem
trenutku i na bilo kojem mjestu

TRUE
COLOURS

3LCD

EPSON®
EXCEED YOUR VISION

Predvodnik u svemu

piše: **Dubravko Toplak**

Tvrka Denon ove godine slavi čak 110 godina svog postojanja, što je veliki jubilej s kojim se mali broj AV kompanija može pohvaliti. Denon je tijekom svih godina uvijek bio među najboljim proizvođačima AV surround receivera, a unazad par godina definitivno udara ritam s tehnološkim napretkom u odnosu na ostale proizvođače. Iako je Denonov model receivera oznake AVC-X8500H njihov vrh ponude, na test smo dobili najnoviji i prestižni model receivera oznake AVC-X6700H koji zamjenjuje pretходnika oznaka AVC-X6500H.

Osim što AVC-X6700H ima neke istovjetne karakteristike kao i AVC-X8500H, on nudi i pregršt novih mogućnosti koje top model nema. To je i sasvim razumljivo, jer je AVC-X8500H na tržište pušten sada već davne 2018. godine.

Denon AVC-X6700H je zadr-

Receiver kroz HDMI 2.1 ulaz podržava 8K video zapis (8K/50Hz i 4K/100Hz), podizanje (Upscale) HD rezolucije na 8K kao i reprodukciju HDR formata, uključujući HDR10+ i Dynamic HDR

žao klasičan dizajn koji je već godinama prisutan na njihovim boljim surround receiverima. Prednja ploča je od čvrstog brušenog crnog aluminija na kojoj se nalazi veliki dvoredni LED ekran dobre razlučivosti i čitljivosti, te dva velika gumba za okretanje, po jedan sa svake strane (desni za odabir glasnoće, a lijevi za odabir priključnih ulaznih signala). Ništa drugo nije vidljivo na prednjoj strani (naravno tu je i tipka uključanja/isključenja receivera). Sve su druge komande skrivene iza padajućeg debelog aluminijskog prednjeg poklopca, smještenog točno ispod samog displeja, dajući tako čisti i minimalistički izgled samom receiveru. Ovdje su smješteni prednji ulazni priključci, uključujući jedan

4K / HDCP 2.3 HDMI ulaz, jedan USB ulaz (5V/1A), ulaz mikrofona za Audyssey surround kalibraciju i ulaz za slušalice. Prednji USB ulaz omogućuje jednostavno reproduciranje MP3 i audio formata visoke rezolucije kao što su WAV, FLAC, ALAC i DSD 2.8 / 5.6 MHz, a da će zvuk biti vrhunski brine se ugrađeni AKM 32-bitni digitalno/analogni pretvarač sa 24-bit / 192 kHz podrškom. Točno u sredini nalazimo uobičajene tipke za navigaciju izbornika u kružnom rasporedu s četiri gumba, a oko nje funkcijske tipke Info, Option, Back i Setup s kojima se uz kursorske tipke, korisnici mogu služiti kada podešavaju bilo koje opcije na On screen grafičkom TV prikazu ili samom displeju receivera. Na desnoj strani su četiri gumba za

brzi odabir koji pohranjuju željene postavke zvuka za svaki izvor (kabelska/satelit, Blu-ray, media playera i HEOS), dok lijevom stranom dominiraju funkcijske tipke kontrola pojedine zone (zona 2 i 3), te funkcijska tipka "Status".

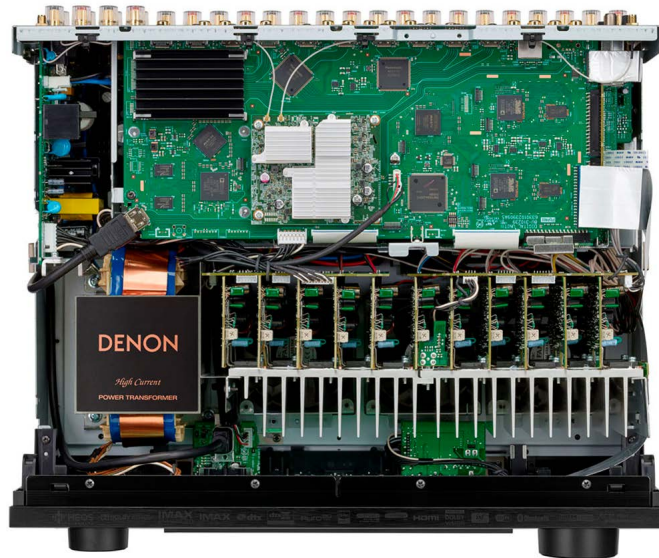
Zavirili smo i u unutrašnjost receivera koja otkriva vrlo čistu i urednu konstrukciju, bez kablova koji su zapetljani ili stisnuti, a ispod samih hladnjaka su dodatno smještena čak tri ventilatora, pa je gotovo nemoguće da receiver bude izbačen iz "takta" zbog prevelike vrućine.

Pogled na zadnju stranu receivera neke bi možda mogao prestrašiti svojim ogromnim brojem AV priključaka, ali i ovdje je također sve uredno i planski poredano. Treba odmah istaknuti da su

svi terminali pozlaćeni pa pojava oksidacije na njima nije moguća. Čak 13 pari zvučnih priključaka su dodatno naznačeni svaki svojom različitom bojom pa niti tu neće biti problema s eventualnim krivim priključkom zvučnika. Uz 11.2 kanalni surround u jednoj sobi, moguće je tako u druge dvije zone slušati odvojeni zvučni materijal (prva soba surround zvuk, a drugima sasvim drugi stereo glazbeni materijal).

Od 7 HDMI ulaza jedan podržava 8K sliku (8K / 60Hz, a ostali 4K / 120Hz video prolaz) i 3 HDMI izlaza s jednim 8K izlazom. Svi HDMI ulazi imaju 4:4:4 čisto uzorkovanje boje, HDR10, HDR10+, Dolby Vision (dodaje zadržavanje svjetlinu, kontrast i boju), HLG (Hybrid Log Gamma) i BT.2020 prolaznu podršku. AVC-X6700H također prihvaća eARC (poboljšani kanal za povrat zvuka) za podršku 3D audio formata. Još jedna korisna značajka je sigurno HDMI-CEC koja omogućuje korisniku korištenje TV daljinskog upravljača za sinkronizaciju s AV prijemnikom i obrnuto, ako i TV to podržava. Praktičnost ove funkcije je što korisnik može smanjiti količinu daljinskih upravljača, koje ima u svom kućnom kinu. Ova značajka omogućuje korištenje samo najosnovnijih funkcija prijemnika, ali za svakodnevnu upotrebu može dodatno pojednostaviti upravljanje cijelim kućnim kinom.

Nove značajke ovog receivera putem HDMI ulaza/izlaza, po prvi

put omogućuju prolaz od 4K / 8K 100Hz i promjenjivu brzinu osvježavanja (VRR) radi smanjenja tzv. "suženja okvira slike" i poboljšanja ukupne preciznosti. Ova tehnologija omogućuje automatski način niže latencije (ALLM) i Quick Frame Transport (QFT), što će posebno doći do izražaja s nadolazećim novim konzolama PlayStationu 5 i Xbox Series X. S ovim novim poboljšanjima korisnici mogu imati maksimalno igrачko iskustvo s potpunom 8K kvalitetom slike.

Iako je u naravi AV receiver, Denon AVC-X6700H ima i gramofonski ulaz za reprodukciju glazbe s vinilnih ploča te uživati u svojoj vintage kolekciji. Tu je i novi način rada prepojačala (prisutni stražnji RCA audio izlazni priključci), koji su prethodno bili dostupni samo u top modelu AV receivera ozna-

ke AVC-X8500H. U načinu "prepojačala" unutarnja pojačala se isključuju i tada se receiver koristi kao AV procesor, a svu snagu na zvučnike isporučuju vanjska pojačala. To osigurava čisti signalni put i veći izlazni napon s manje izobličenja donoseći još kvalitetniji zvuk.

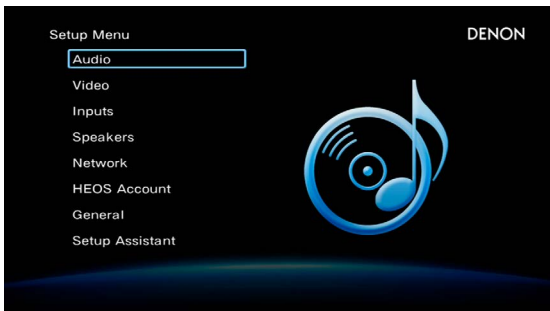
Od surround dekodera ovaj receiver nudi sve što je trenutno dostupno na tržištu: Dolby Atmos®, Dolby Atmos tehnologije visinske virtualizacije, DTS:X®, DTS Virtual:X™, IMAX® Enhanced i Auro-3D®. Dolby nećemo posebno isticati jer je njegov rad već opisan i poznat iz prijašnjih naših testova receivera. DTS:X sa svojim Neural:X upmixer-om se može konfigurirati do 9.1.2 kanala ili 7.1.4 pomoću unutarnjih pojačala. Tehnika koja se koristi u DTS-u: X slična je onoj

koja se koristi u Dolby Atmos-u. Umjesto fiksnog broja kanala, A/V prijemnik reproducira zvuk prema trenutnoj sporenoj konfiguraciji zvučnika. Izgled zvučnika koji koristi DTS:X je zbroj Dolby Atmos-a i Auro-3D. Može sadržavati standardni 7.1 kanalni osnovni zvuk, 5 kanalni visinski zvuk iznad osnovnog zvuka na prednjem i bočnom zidu i dodatno 3 reda zvučnika na stropu. DTS Neural:X je novi "Upmixer" koji može reproducirati i ne DTS:X sadržaj, te ga nadograditi da približno zvuči kao i u izvornom zapisanom zvuku DTS:X.

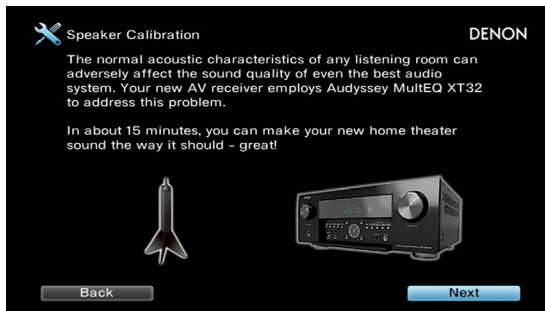
Auro-3D je imerzivni 3D audio format koji je razvila belgijska tvrtka Auro Technologies. Sastoji se od tri "sloja" zvuka - surround zvuka, visinskog zvuka i stropnog zvuka (kako bi to korisnik mogao primijeniti u stvarnosti, mora u sustavu imati uključene sve potrebne zvučnike). Osnovni vodoravni sloj koristi 5.1 ili 7.1 format, a visinski sloj je na vrhu osnovnog sloja (koristi se dodatni zvučnici koji usmjeravaju zvuk u strop ili ugrađeni stropni zvučnici), a njegove informacije izvlače se iz standardnog 5.1 surround PCM zapisa. Dekoder u receiveru izvlači podatke tijekom reprodukcije i raspoređuje ih prema spojenim zvučnicima, ovisno u korisničkom sustavu. Uz sve to tu je i dodatni IMAX sustav koji poboljšava neke filmove i dokumentarne filmove, a oni bi trebali izgledati daleko bolje od originalnih verzija (nažalost nismo na testu imali niti

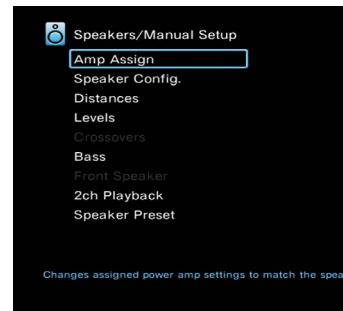
Ugrađeno je 11 pojačala snage uz mogućnost dodavanja dodatna dva vanjska za puni 13.2 surround sustav

Izgled osnovnog On screen izbornika

Izgled „čarobnjaka“ za surround podešavanje

Izbornik surround podešavanja

jedan takav disk). IMAX u svome vlasničkom postupku post-produkcije koristi algoritam za otkrivanje najoštrijih i najkvalitetnijih 4K HDR slika te dodatno smanjuje razinu smetnji i zrnitosti na slici, a slike su tada još jasnije i svjetlije. U svemu tome prste imaju uz IMAX-ove i DTS inženjeri koji rade zajedno rame uz rame s vodećim tehničkim stručnjacima Hollywooda kako bi dobili savršenu sliku i zvuk. Samim time uz IMAX sliku korisnik će moći iskoristiti u potpunosti DTS: X zvučni zapis. Trenutačno na tržištu postoji svega nekoliko takvih Blu-ray diskova, ali u dogledno vrijeme bi taj broj trebao porasti (npr. A Beautiful Planet, Journey to Space, Space Station, Journey to the South Pacific...).

Opremljenost uređaja s bežičnim povezivanjem je impresivna. Receiver dolazi s ugrađenim HEOS-om, čime je omogućena bežična reprodukcija glazbe iz brojnih Internet servisa kao što su Spotify, Napster, Tunes, Deezer, na HEOS kompatibilne komponente. Korisnik tako može opremiti nekoliko prostorija Denon Home zvučnicima, i upravljati cijelim sustavom putem aplikacije HEOS. Osim HEOS-a, podržani su i Apple AirPlay 2 i Bluetooth. AirPlay 2 omogućuje kontrolu i grupiranje kompatibilnih audio uređaja unutar Apple Music ili Home aplikacije. Oni koji žele glasovno upravljati Denon receiverom također će biti zadovoljni, jer tu je glasovno upravljanje pomoću Amazon Alexa, Google Assistant, i Apple Siri. Slušatelji mogu koristiti Amazon Alexa za razne naredbe, uključujući prebacivanje ulaza za različite medijske playere, dok

se Google Assistant i Appleov Siri mogu koristiti za podešavanje glasnoće, preskok na sljedeći zapis i još mnogo toga.

Denon AVC-X6700H podržava spajanje Bluetooth slušalica bez ikakvih problema i omogućuje istovremeno reprodukciju zvuka i na Bluetooth slušalicama i na povezanim zvučnicima. Bluetooth nije ozbiljno audiofilsko rješenje, a za one koji žele potpuno audiofilsko zvučno iskustvo uvijek mogu iskoristiti prednji 3,5 mm žičani ulaz za slušalice na samom receiveru.

Kao što je to bilo i u prošlosti, za što bolje i jednostavnije rukovođenje svim opcijama receivera na On screen grafičkom prikazu televizora, Denon koristi praktičnog tzv. "Pomoćnika" za postavljanje svih parametara koji korisnika vizualno (tekstom) vodi kroz svaki korak postupka te postavljanje određenih parametara.

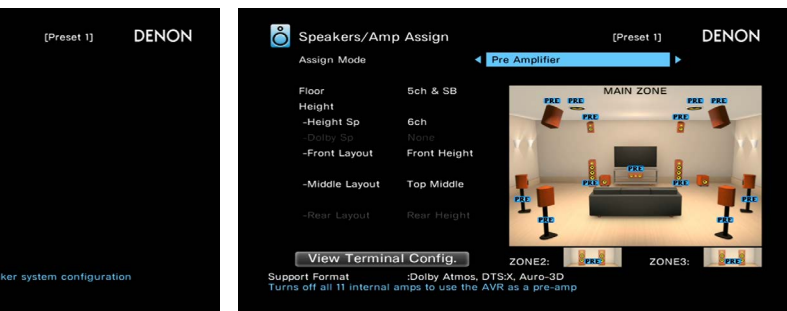
Izbornici AVC-X6700H su dobro i jasno organizirani tako da s podešavanjem ne bi trebalo biti nikakvih problema. Najvažnije podešavanje je sigurno sama kalibracija zvuka. AVC-X6700H ima Audyssey MultEQ XT32 automatsku kalibraciju i SubEQHT koja neovisno usmjerava oba kanala u subwoofer, kako bi bas performanse bile što uravnoteženije i kontrolirane. Audyssey MultEQ XT32 verzija ima mogućnost analize postavke zvuka do 8 različitih mjesta u prostoru gdje je smješten receiver (postupak obično traje oko 20 minuta), a uz pomoć uključenog kalibracijskog mikrofona ponudit će najbolji audio rezultat (podešavanje sadrži postavke dinamičkog volumena, Dynamic EQ, LFC i SubEQ HT). Audyssey Dynamic Volume tako izgladuje ometajuće skokove u glasnoći (poput TV reklama) te omogućava da korisnik sluša zvuk na nižim razinama, a istovremeno uživa u jasnom dijalogu, glazbi i zvuku. Audyssey Dynamic EQ pruža jasnoću punog raspona na bilo kojoj razini slušanja, a Audyssey Conservation Low Frequency koristi napredne psychoakustične algoritme za postizanje ravnoteže u cijelom frekventnom rasponu, uključujući i duboke basove, bez ometanja susjeda ili ljudi u drugim prostorijama korisnikovog doma.

Ugrađeni HEOS omogućuje bežičnu reprodukciju glazbe s Internet servisa

Korisnici koji žele više mogućnosti prilagodbe mogu preuzeti Audyssey MultEQ Editor aplikaciju, koja je dostupna za Android ili iOS i obavi temeljitije podešavanje uz pomoć mobilnog uređaja. Ova aplikacija se ipak mora dodatno kupiti (oko 20 eura) što nam je malo neobično jer bi ovakav vrhunski receiver morao imati u svojoj cijeni i ovu dodatnu mogućnost. Ugrađeni automatski sustav kalibracije je potpuno dovoljan za većinu korisnika, jer nudi gotovo sve što treba i obavlja svoju zadaću vrlo dobro. Tu je i sada potpuno nova funkcija "Dual Speaker Setup Preset" koja omo-

gućuje spremanje dvije konfiguracije zvučnika i izravno prebacivanje između njih. Na primjer, korisnici mogu spremići rezultat kalibracije Audyssey izravno s prijemnika i korisnički definiranu krivulju MultEQ kreiranu pomoću aplikacije Audyssey MultEQ Editor na prijemniku, tako da se mogu lako usporediti i odabrati željene postavke. Korisnici sada mogu bez problema ili ponovnog kalibriranja obaviti Audyssey mjerenja za dvije različite postavke zvučnika, uključujući 2.0 za slušanje glazbe i npr. 5.1.4 za surround filmove. Ne treba zaboraviti spomenuti i da je receiver certificiran od strane Imaging Science Foundation, te sadrži niz kontrola kalibracije videa (namijenjeno za upotrebu ISF tehničara), s ISF Day i ISF Night video načinima.

Daljinski upravljač je već poznat iz prijašnjih Denonovih serija receivera. Nudi prilično čvrstu konstrukciju, ali ne možemo reći da nudi potpuno jednostavno upravljanje jer ima popriličan broj funkcijskih tipki (67 tipki) na malom prostoru. Osvijetljeno ih je samo nekoliko i koje svijetle kada se tipke pritisnu. U svakom slučaju, korisniku će trebati jedno vrijeme privikavanja gdje se nalazi pojedina funkcijska tipka. Naša preporuka je da skinute besplatni Denonov AVC remote softver za iOS i Android mobitele, što će sigurno pomoći u jednostavnijim upravljanjem receiverom. Hoće li korisnik više koristiti Denon AVC aplikaciju ili daljinski upravljač u praktičnoj upotrebi, pitanje je osobnog izbora. Vjerojatno će mlađa generacija ipak odabrati rukovođenje pomoću aplikacije putem mobitela.

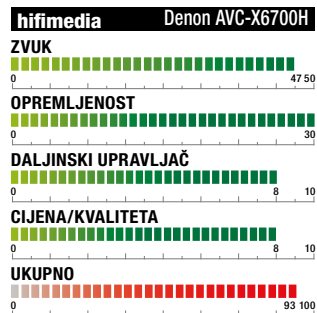
Izbornik pred izlaza zvuka na vanjska pojačala u izborniku surround podešavanja

Zvuk

Denon AVC-X6700H nas nije nimalo iznenadio svojom odličnom reprodukcijom zvuka. U potpunosti će zadovoljiti korisnike koji cijene kvalitetu zvuka u stereo i surround modu. Stereo mod daje impresivne zvučne rezultate lijevo/desno, dok mu je dubinska slika pozornice nešto plića, ali s odličnim raspoznavanjem svakog pojedinih instrumenta na njoj. Visoki tonovi nikada ne zvuče piskutavo ili iritantno, bez obzira na izlaznu snagu, dok je srednjetonski dio spektra reproduciran s iznimnom čistoćom i razgovijetnošću. Bas frekvencije su nešto tvrđeg karaktera s odličnom kontrolom u bilo kojem zvučnom zapisu (rock, klasika, itd.). Denon AVC-X6700H daje jedan autoritaran i suptilan zvuk. Srećom i u surround modu Denon daje istovjetne zvučne rezultate. Prije svega tu je odlična dinamika i neki bi korisnici mogli biti "otpuhani" snažnim, ali odlično kontroliranim bas frekvencijama. Čistoća zadnjih surround kanala i visinskih kanala je impresivna, pa svaki zvuk gdje god se on nalazio oko slušatelja, daje precizan i jasan zvučni "otisak" kakav je i snimljen na originalnom zvučnom materijalu. I ovdje je zvuk izravan, dinamičan i prirodan tako da mu je teško naći neku manu. Ono što treba obavezno biti naglašeno svakom mogućem korisniku ovog receivera je da bez obzira na odlične zvučne karakteristike receivera ipak treba paziti s kojim će ga zvučnicima "upariti". S obzirom na veliku Denonovu čistoću zvučnog prikaza (ne, zvuk

Denon AVC-X6700H

- ↑ Izvrsna kvaliteta stereo i surround zvuka
- ↑ uravnotežen zvuk
- ↑ Pobošani Auro-3D i IMAX zvuk
- ↑ HDMI 2.1 kompatibilan, uključujući podršku za 8K izvore
- ↑ Funkcija Bluetooth slušalice
- ↑ HEOS integracija
- ↑ Ogromna količina značajki
- ↑ Vrlo fleksibilan
- ↑ Mnogo mogućnosti povezivanja
- ↓ Ništa za ovu cijenu
- ↓ Aplikacija Audyssey MultEQ Editor nije besplatna
- ↓ Nema pozadinskog osvjetljenja na daljinskom upravljaču za sve funkcijske tipke

nije analitičan u negativnom smislu), u srednjetonskom i visokotonskom području, odlično će se slagati sa zvučnicima koji imaju pomalo zatvoreniji i topliji karakter zvuka. S takvim zvučnicima, ovaj će receiver napraviti veliki pomak u kvaliteti isporučenog zvuka cijelog AV sustava. U obrnutom slučaju, precizni, jasni i pomalo analitični zvučnici, mogu napraviti sasvim suprotan efekt i zato s time kod ovoga receivera treba paziti.

Zaključak

Kod kupnje bilo kojeg skupljeg AV receivera korisnik treba

Model	Denon AVC-X6700H
Surround modovi	
DTS, DTS-ES, DTS 96/24, DTSHD High Resolution Audio/ DTS-HD Master Audio/DTS Neural:X/DTS Express/Neo:6 Cinema/DTS X Pro/DTS Virtual:X	●/●/●/●/●/●/●
Dolby Digital/ Dolby Digital Plus/Dolby Surround/ Dolby TrueHD/ Dolby Atmos/ Dolby Height Virtualization	●/●/●/●/●
IMAX Enhanced	●
Auro-3D	●
Automatska kalibracija surround zvuka	Audyssey - MultEQ XT32
Prednji AV	●
USB	●
Mikrofonski kalibracijski ulaz	●
HDMI	●
Slušalice	●
AV RCA	-
Zadnji video	
Kompozitni ulaz/izlaz	4/2
Komponentni (Pr, Pb,Y) ulaz/izlaz	2 / 1
HDMI ulaz/izlaz	6+1 8K/2+ 1 8K
Zadnji audio	
Analogni stereo audio ulaz/izlaz	6/2
Digitalni optički Toslink ulaz /izlaz	2/-
Digitalni koaksijalni ulaz /izlaz	2/-
Gramofonski ulaz	●
Ostali priključci	
Subwoofer izlaz	2
Višekanalni ulaz/izlaz	-/13.2
Zvučnički priključci (par)	13
Vrsta zvučničkih priključaka	različite boje/ pozlaćene
mrežni priključak	●
USB	
Wi-Fi antena	●
RS-232 kontrola	●
Phono	●
Daljinska kontrola	●
DC izlazni okidač	●
Posebnosti	
DSP - Digital Signal Processing	196-kHz/24-bit
Broj ugrađenih pojačala	11
Ostalo	
On Screen grafika	●
Osvjetljenje - zatamljenje displeja	●
Pure Audio	●
EQ	●
Dimenzije (širina x visina x dubina)	434 x 389 x 167 mm
Masa (kg)	17.4
Info	www.sonusart.hr, 01 4813 025
CIJENA	19.250,00 kuna

imati na umu da ne kupuje uređaj samo za "danas", nego da ga može koristiti kroz period od više godina u svome domu. Denon AVC-X6700H receiver je upravo jedan takav svestremenski uređaj koji će svojim karakteristikama priuštiti svome vlasniku dugo i besprijeekorno uživanje. Ugrađeni svi trenutačno dostupni surround dekoderi na tržištu, mogućnost reprodukcije 13.2 kanalnog zvuka (potrebno dodatno vanjsko pojačalo),

HDMI 2.1 kompatibilnost, spajanje slušalice putem Bluetootha, 3 neovisne zone reprodukcije zvuka, spajanje HEOS kompatibilnih uređaja, glasovno upravljanje, itd. samo su neke mogućnosti s kojima će svi njegovi budući korisnici biti izuzetno zadovoljni. Uz sve gore spomenuto ne treba zaboraviti na ipak najveći dobitak ovog Denonovog AVC-X6700H receivera, a to je reprodukcija odličnog stereo i surround zvuka. 📺

Cjelovito tehnološko rješenje

Bose QuietComfort Earbuds su bežične, Bluetooth slušalice koje se stavljaju u slušni kanal i još pri tome imaju aktivno stišavanje vanjske buke

hifimedia
PREPORUKA

piše: **Jagor Čakmak**

Postoji nekoliko kompanija u audio svijetu koje su gurale tehnologiju naprijed, a jedna od njih je Bose. Primjerice među prvima su popularizirali koncept satelita i subwoofera sa

svojom Acoustimass serijom, zatim su nekako na red došli prvi kvalitetni Soundbarovi. Paralelno s time Bose je razvijao svoju noise cancelling tehnologiju u slušalicama koja je polako postala i sinonim za takav tip proizvoda. Dolaskom bežičnih malenih slušalica koje ulaze u slušni kanal taj kon-

cept je dosegao svoj tehnološki vrhunac. Dakle, Bose QuietComfort Earbuds su bežične, Bluetooth slušalice koje se stavljaju u slušni kanal i još pri tome imaju aktivno stišavanje vanjske buke. Poništavanje vanjske buke (ANC) funkcionira tako da slušalice s mikrofonom, koji se

nalazi na vanjskoj dijelu, snima okolnu buku i zatim puštaju taj zvuk u obrnutoj fazi kako bi ga poništio korisniku u uhu. Zbog same prirode slušalice koje se stavljaju u uho, ta buka je bitno smanjena, a u ovom slučaju Bose ono zvuka što prođe stiša sa svojom aktivnom tehnologijom.

Bose QuietComfort Earbuds nude 11 razina poništavanja buke

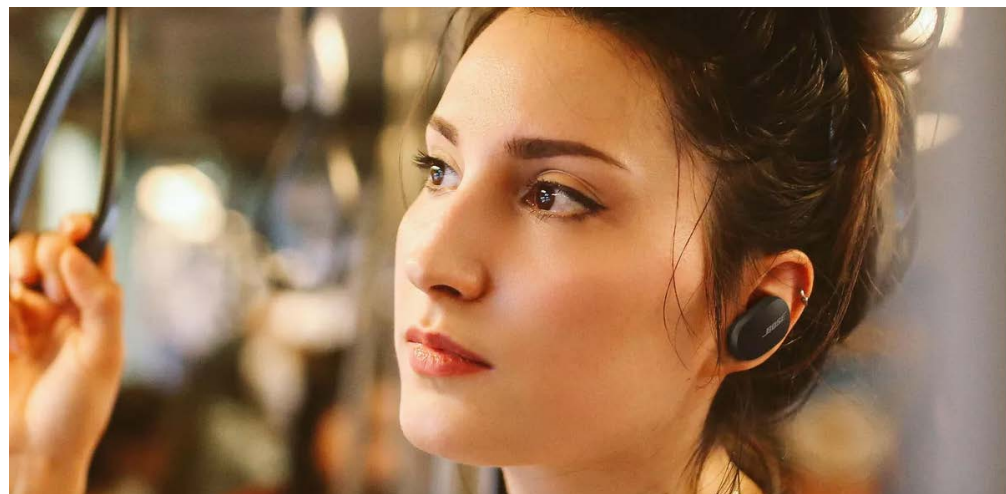
Slušalice dolaze u lijepoj crnoj kutijici koje ih ujedno i pune, a kutijicu punimo s klasičnim USB punjačem i kablom. S jednim punjenjem slušalice dobi se oko šest sati korištenja. Kako bi izvukli maksimum iz slušalice na mobitelu je potrebno instalirati pripadajuću aplikaciju (Bose Music App) s kojom je vrlo lagano kontrolirati sve postavke, primarno koliko jako će slušalice stišavati vanjsku buku. Naravno, Bose je osim ovih očitih funkcionalnosti ugradio mogućnost podešavanje glasnoće, javljanje na pozive i slične funkcije samo s dodiranjem ili prelaskom prsta preko kućišta slušalice.

Mikrofoni u slušalicama mogu se koristiti i za pozive. Kako u jeku ove pandemije dobar dio ljudi obavlja sastanke preko kolaboracijskih alata, a ne uživo, možemo iz prve ruke reći kako slušalice vrhunski odrađuju posao na polju poziva. Mikrofoni odlično izoliraju glas i smanjuju vanjsku buku, a zvuk poziva je savršeno čist.

Smještaj slušalice u uho je dobro napravljeno s malim silikonskim ekstenzijama koje dodatno učvršćuju slušalicu, a dobiju se različite veličine silikonskih nastavaka.

Zvuk

Prije samog osvrta na zvuk željeli bi istaknuti kako se radi o slušalicama koje spadaju među najbolje proizvode s aktivnim poništavanjem buke trenutno na tržištu. Kad smo ih koristili u uredu buka klime nestane u sekundi, buka auta u garaži koja odzvanja ne postoji, a žamor u tramvaju, iako znamo da postoji, uopće ga ne čujemo. Izazov s takvim rješenjima je postići dobar zvuk, a Bose je u tome uspio. Imali smo do sada prilično slušati neke modele slušalice koje imaju jako dobro riješeno poništavanje buke, ali obično bi onda loše zvučale. Bose pruža vrlo čist i detaljan zvuk kroz srednji i visoki dio spek-

tra. Pop glazba zvuči odlično, detalja ima na pretek, pa je tako pravi doživljaj slušati Röyksopp, udarci elektronskih beatova su reproducirani vjerno i dovoljno duboko. Za usporedbu s nekim drugim klasičnim in-ear slušalicama bas je čvršći ali i nešto manjeg volumena. Visoki dio spektra je čist i detaljan, ali nikad naporan. Neovisno o aktivnom stišavanju buke ovo su jedne od najboljih Bluetooth slušalice koje smo slušali

nju buke ovo su jedne od najboljih Bluetooth slušalice koje smo slušali. Klasična glazba je pokazala koliko zapravo detalja Bose QuietComfort Earbuds mogu pružiti. Pozornica koju ocrta-

ju ove slušalice je prilično široka i duboka te korisnik nema osjećaj da mu cijeli sastav "svira na uho". Općenito karakter ovih slušalice bi se mogao opisati jednom riječju, a to je vrlo neutralan.

Zaključak

Bose QuietComfort Earbuds su cjelovito tehnološko rješenje koje je napravljeno skoro pa bez greške i trenutno predstavljaju apsolutni vrhunac tehnologije i kvalitete u tom polju. Zvuk je odličan, najbolji u toj kategoriji slušalice. Stišavanje buke je izvrsno, Bose je također dobro osmislio mogućnosti kontrole slušalice preko aplikacije i dodira njih samih. Paket poput ovog naravno dolazi i s povećom cijenom, no oni koji su voljni platiti tu cijenu neće biti razočarani. 📱

BOSE QUIETCOMFORT EARBUDS

Dimenzije:

39 x 26 x 27 mm (VxŠxD)

Masa:

8,5 g

USB kabel:

30,5 cm

Trajanje baterije:

do 6 sati

Vrijeme punjenja baterije slušalice:

2 sata

Vrijeme punjenja baterije u kućištu za punjenje:

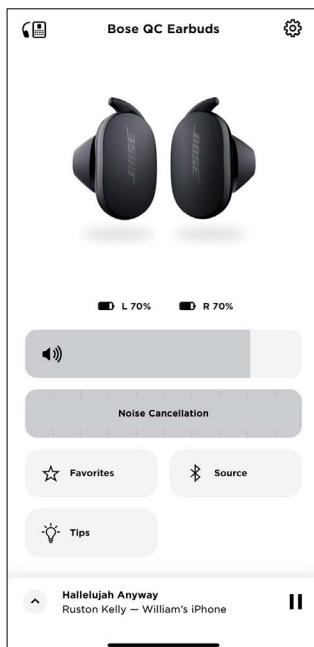
3 sata

Cijena:

2.249 kn

INFO:

SE-MARK, tel. 01 209 060, www.se-mark.hr

Bose Music App - aplikacija s kojom je vrlo lagano kontrolirati sve postavke

In Ear Monitor

piše: **Jagor Čakmak**

Visoka tehnološka rješenja koja dolaze iz Kine nisu novost već godinama. Jedna od prvih kompanija koja je dotaknula veliki broj Europljana je svakako Huawei kroz vrlo popularne pametne telefone pa zatim i kroz vrlo kompleksan hardver i softver koji kontrolira naše mobilne mreže. U zadnje vrijeme popularnost dobiva tvrtka Xiaomi u potrošačkoj elektronici, no nekako u audio svijetu nismo još dobili veliki popularni brand koji dizajnira i radi proizvode u Kini.

Kako je kinesko tržište ogromno, a njihova kupovna moć raste, tako se polako pojavljuju i nove audio kompanije čije se djelovanje prvenstveno bavi dobrim zvukom. Dobili smo priliku testirati In Ear universal monitor slušalice koje su dizajnirane i napravljene u Kini pod domaćim brandom Moondrop. Taj nama novi brand se bavi prvenstveno proizvodnjom in ear slušalica koje su dostupne na stranicama tvrtke Shenzhen Audio (www.shenzenaudio.com). Cijena njihovih proizvoda varira od nekoliko desetaka dolara do nekoliko stotina dolara. Primjerak koji smo dobili na

test se zove Starfield, cijena im je 110 USD i predstavljaju svojevrsnu sredinu njihove ponude.

Starfield spadaju u kategoriju in ear monitora koje krase prilično kompleksna unutrašnjost koja je smještena u cilindar dubok 10 mm, a membrana zvučnika je debela samo 0,006 mm. Izvana IEM (In Ear Monitors) slušalice izgledaju kao nešto veće obične in ear slušalice. Takav koncept je sve popularniji i mnogi zapadni proizvođači nude slično ustrojene slušalice. Slušalice dolaze u lijepoj dizajniranoj kutiji a uz njih dolazi puno opreme. Zanimljivo je kako je kabel koji se koristi na ovim slušalicama zamjenjiv i koristi standardne 0,78 mm konektore s dva pina – svatko tko puno koristi slušalice zna koliko je lagano zapeti za kabel i tako uništiti inače savršeno dobre slušalice. Kabel je dizajniran tako da su dvije tanke žice isprepletene unutar prozirnog opleta pa malo podsjeća na proizvode američkog proizvođača kabela Kimber.

Uz kabel u pakiranju se nalaze nekoliko različitih silikonskih nastavaka različitih veličina koji služe smještaju u uho, tako da će pokriti gotovo svaki oblik ušnog kanala. Također, uz slušalice dolaze i dodatni filteri za cilindar

u kojem se nalazi zvučnik, za slučaj ako se zaprljaju ili oštete oni originalno postavljeni. Sama slušalica je iznimno čvrsto i lijepo napravljena te kvalitetom stvarno iznenađuje i stavlja ih ispred mnogih zapadnih proizvoda. Starfield slušalice dolaze u plavoj boji sa svojevrsnim svjetlučavim efektom premazom. Osjetljivost slušalica je 122 dB/V rms i impedancija je 32 Ohma, što u praksi znači da će bilo koji izvor zvuka imati dovoljno snage, od pametnog telefona preko laptopa do dedicanog DAC-a.

Zvuk

Za početak treba reći da Moondrop Starfield ulaze duboko u slušni kanal te da zbog toga jako dobro izoliraju vanjsku buku bez ikakvih aktivnih elemenata. Ove slušalice smo imali priliku isprobati kroz duži period i s nekoliko različitih izvora zvuka. Starfield slušalice su vrlo neutralnog karaktera te pružaju jednu vrlo detaljnu zvučnu sliku kroz srednji i visoki dio spektra pa su izvršne za slušanje klasične glazbe. Bas područje pri udarcima bubnjeva je čvrsto i brzo. Zbog prozračnog srednjeg i visokog dijela spektra vokalni sastavi zvuče odlično, bogato i s jasnom artikulacijom.

Pozornica je pomaknuta lagano prema naprijed i nešto je manja u odnosu na neke slušalice koje prelaze preko ušiju, ali je najveća u odnosu na in ear slu-

šalice koje smo do sada imali priliku testirati u sličnoj cjenovnoj kategoriji. Ujednačeni odziv kroz cijeli spektar se zapravo nekako i očekuje od proizvođača koji spada u kategoriju In Ear Monitora, tako da je i bas područje vrlo dobro ugođeno i nije prenaplašeno, što jako često susrećemo kod današnjih slušalica. Bas je dovoljno dubok, precizan i čvrst čak i za slušanje elektronske glazbe. Možda zbog njihovog ustroja, ali ovo su jedne od rijetkih slušalica na koje korisnik može zaboraviti da ih ima na sebi i samo se prepuštiti slušanju glazbe. Čak niti nakon višesatnog uredskog slušanja nije dolazilo do zamjetnog zamora.

Zaključak

Uvijek je zanimljivo testirati nešto novo i drugačije, a Moondrop Starfield svakako predstavlja novi smjer u razvoju In Ear slušalica, i to za barem duplo manju cijenu u odnosu na konkurenciju, a ako išta cijenimo to je dobar zvuk za relativno malo novaca. S obzirom na cijenu, nemamo prigovora na kvalitetu izrada slušalica, a što se tiče zvuka Moondrop Starfield svakako zaslužuju našu preporuku. Jedino što treba uzeti u obzir pri naručivanju ovih slušalica su dodatni troškovi carinjenja i špedicije. A za budućnost želimo vidjeti još izvornog dizajna i nove ideje s Dalekog istoka. 📍

harman/kardon

Made for beautiful sound.
Designed for portability.

CITATION 200

In the living room or in the garden, the Harman Kardon Citation 200 lets you enjoy rich, beautiful sound. Stream your favorite music indoors, in HD quality, using Wi-Fi. Or take the music you love outdoors with the comfort of Bluetooth streaming and 8 hours of continuous playback.

Distribucija: MEDIA AUDIO d.o.o., info@mediaaudio.hr, www.mediaaudio.hr

Duel

piše: **Josip Crnički**

Iako je na tržištu sve manje uređaja s 3,5 mm izlazom za slušalice, u vrijeme pandemije, učestalih video-opoziva i stalnog boravka u kući, uvijek je dobro imati još poneke slušalice, a najlogičniji izbor pada na in-ear slušalice. Vodeći se time, odlučili smo napraviti usporedni test slušalica iz ponude etabliranog proizvođača kao što je Sennheiser i relativno nepoznatog kineskog proizvođača Moondrop (u distribuciji tvrtke Shenzhen Audio, www.shenzhenaudio.com). Prve imaju oznaku Sennheiser CX 300S a druge Moondrop SSR (Super Spaceship Reference). Cijena oba modela kreće se oko vrlo prihvatljivih 350 kn.

Sennheiser (www.sennheiser.de) ne treba previše predstavljati i pretpostavljate da kupujete provjereno kvalitetan proizvod. U kutiji osim slušalica dolazi i vrećica za čuvanje, kao i ukupno 4 veličine silikonskih umetaka za uši (XS, S, M, L). Kabel je dugačak 1,2 metra, a 3,5 mm nastavak je zakrenut. Na kabelu se još nalaze daljinski upravljač i mikrofona. Samo kućište slušalica napravljeno je od tvrde plastike.

Moondrop SSR su malo drugačije. Za razliku od plastičnog kućišta kod Sennheisera Moondrop su vrlo kvalitetno načinjene od metalne legure i koriste membranu s berilijevom kupolom što se ne viđa često u proizvodima ove kategorije cijene. Dolaze u tvrdoj kutiji, umetnute su u spužvu, a osim slušalica, u kutiji

su 3 veličine silikonskih nastavaka za uši (S, M, L) i vrećica za čuvanje. SSR također ima kabel standardne duljine 1,2 metra koji je zamjenjiv, ali na kabelu nema daljinskog i mikrofona, a kako se ove slušalice stavljaju oko uha, gubi se par centimetara.

Tehničke značajke na papiru izgledaju ovako: Sennheiser CX 300S imaju impedanciju od 18 Ohma, frekvencijski raspon od 17-21.000 Hz, osjetljivost 118 dB, a kod Moondrop SSR-a impedancija je 16 Ohma, frekvencijski raspon od 20-20.000 Hz, osjetljivost 115 dB.

Zvuk

Što se tiče kvalitete zvuka, Sennheiser CX 300S ima bogato bas područje što dolazi do izražaja u pop pjesmama, i daje toplinu u rock pjesmama, ali neki instrumenti znaju zvučati preveliko i "premasno". Donji srednji tonovi su malo povučeni, što dodatno ističe bas frekvencije, dok su gornji srednji blago izraženi. Akustične gitare zvuče čisto i precizno. Visoki tonovi će sigurno zadovoljiti ljubitelje klasične, kao i pop glazbe, a ukupna zvučna slika je dovolj-

no široka i duboka za ovakav tip slušalica.

Kod Moondrop SSR-a, bas je poprilično neutralan, ali jako detaljan, brz i čist. Srednji tonovi su značajka zbog koje ćete se odlučiti za SSR slušalice ili ih zaobići. Naime, SSR u gornjim srednjim tonovima, što je vidljivo i na dijagramu frekvencijskog raspona koji dolazi s njima na kutiji, ima pojačanje od cca 12 dB na frekvenciji 3 kHz. To uvelike pomaže vokalima na izražajnosti u zvučnoj slici, ali ovisno od osobe do osobe tj. od uha do uha, kod veće glasnoće, ovo može biti ponekad prenaplašeno i pomalo iritantno. Donji dio srednjih tonova imaju topliji karakter, dok je visokotonsko područje jako dobro reproducirano, s puno detalja, pa ukupno gledajući SSR zvuče čisto i precizno. Cijela zvučna slika nije toliko duboka koliko je široka, ali vrlo zadovoljavajuća za ovaj cjenovni rang.

U ovom usporednom testu slušalica iz ponude renomiranog proizvođača slušalica i novopridošlog nema pobjednika. Oba modela imaju svoje blage prednosti i nedostatke pa vam prepuštamo da vaši osobni prioriteti kod reprodukcije zvuka daju konačni sud o pobjedniku ovog testa.

Ova usporedba slušalica pokazala je da kvaliteta zvuka više nije predodređena samo kod etabliranih proizvođača nego je ona prisutna i kod novih marki

MusicStyle

50

NAJBOLJIH JAZZ I POP/ROCK
ALBUMA U 2020. GODINI

+

J.R. August, Open Mike Eagle,
Sharon Jones, Lee Konitz,
Laura Marling

Eksplozija funka, vatromet funka

Prvijenac Dap Dippin' with Sharon Jones and The Dap-Kings objavila je 2002.

Treći LP 100 Days, 100 Nights iz 2007. sadržavao je manje tvrdog uličnog funka, a više profinjenijeg materijala

Producenti velikih diskografskih kuća 90-ih su je odbijali riječima da je "predebela, previše crna, preniska i prestara." Svemu usprkos, Sharon Jones napokon se, nakon godina i desetljeća uzaludnih pokušaja, zasluženo pretvorila u jedno od najprepoznatljivijih lica suvremenog retro-soula.

piše: **Denis Leskovar**

Kad je 18. studenog 2016. Sharon Jones u dobi od šezdeset godina izgubila bitku sa zloćudnom bolešću, svijet je, dakako, ostao bez jedne od najdinamičnijih pjevačica na sceni – no to je tek dio priče. Uz podršku vjernog sastava The Dap-Kings, ona je odavno, već nakon prvog albuma, prerasla ulogu simpatične i ustrajne promotorice klasičnog funk-soula kasnih 1960-ih i ranih 70-ih i ostala upamćena kao jedna od ključnih osobnosti na mnogo širem žanrovskom soul području. To se područje, prisjetimo se, počelo formirati prije gotovo šezdesetak godina, a za svoje duge povijesti pokazalo se elastičnim, prilagodljivim, dinamičnim i u konačnici iznimno utjecajnim. Naime, očito je da soul, funk i rhythm and blues nisu samo nadrasli svoje rasne, crnačke okvire, nego su se čvrsto integrirali u svaku poru popularne glazbe. Istina, da se pitalo Sharon i ekipu iz Daptone Recordsa, soul je svoje najvitalnije značajke pokazivao prije mnogo desetljeća – u razdoblju dok je zračio neuglađenošću, sirovim emocijama i organskom energijom.

Od osnutka 2001. do danas njujorška diskografska kuća *Daptone Records* pred-

stavila je publici mnoštvo zanimljivih imena – Charles Bradley, Lee Fields, The Budos Band, Saun & Starr, Menahan Street Band tek su neki. No za njezino djelovanje i renome vjerojatno je najzaslužnija Sharon Jones koja je – za razliku od većine ostalih – postigla status međunarodne soul zvijezde. Ili, kako je istaknuo jedan kritičar, "status ikone suvremene soul glazbe."

Rođena je 4. svibnja 1956. u Augusti u Georgiji, no odrasla je i najveći dio života provela u New Yorku. Ondje se školovala i glazbeno formirala – najprije pod utjecajem Jamesa Browna. Poput većine poznatih vokalnih soul stilistica, ispočetka je izvodila gospel u lokalnoj crkvi. U nemogućnosti dobivanja samostalnog diskografskog ugovora, pjevala je prateće vokale drugim glazbenicima, većinom soul, blues i disco usmjerenja. Osamdesetih godina, u razdoblju dominacije sintetičkih produkcijskih postupaka, njezin se korijenski, organski soul doimao zastarjelim. Stoga se Jones vratila gospelu, a neko vrijeme za život je zarađivala kao zaposlenica u zatvoru na otoku Rikers.

Sredinom 1990-ih vokalne sposobnosti Sharon Jones primjećuje Bosco Man, odnosno Gabriel Roth – bas gitarist, skladatelj, producent i vlasnik diskografske kuće Desco. Roth će nekoliko godina posli-

je (u suradnji s Nealom Sugarmanom) osnovati kompaniju Daptone Records, a Jones će se nametnuti kao njihova glavna zvijezda – ne samo zbog iznimnih vokalnih sposobnosti i strasti prema izvornim vrijednostima funk-soula, nego i zahvaljujući vrhunskom pratećem sastavu. The Dap-Kings su sastavljeni od prokušanih glazbenika (uključujući samog Bosco Mana na bas gitari), čija je instrumentalistička kemija privukla i druge pjevače i pjevačice, izvan Daptone Recordsa. Prisjetimo se činjenice da su The Dap-Kings angažirani kao prateća grupa *Amy Winehouse* na njezinu bestselleru *Back To Black*.

Od samoga početka opus Sharon Jones bio je protkan utjecajima soul-funka kakav

je o visokoenergičnom izdanju, o kombinaciji funk-dinamike i soul ekspresivnosti; o glazbi koja je emotivna, sirova i lišena bilo kakve produkcijske ugladenosti. Bila je to o funk eksplozija nalik onima koje su u ranim danima žanra u režiji Jamesa Browna ili Arethe Franklin dolazile iz Detroita, New Yorka ili Memphisa.

Drugo ostvarenje Sharon Jones & The Dap-Kingsa, *Naturally*, iz siječnja 2005, tek je za nijansu suzdržanije u odnosu na temperamentni debi. No s prvijencem dijele sličan, *preporoditeljski* koncept: udahnuti novi život starom (ali očito ne i zastarjelom) načinu shvaćanja ritmički propulzivne crne glazbe, od funka do rhythm and bluesa i soula. U takav 'dizajn' uklapaju se i rijet-

Jones je soul uspjela vratiti svojim ishodištima, ili barem ukazati na njihovu vrijednost – na vrijednost crne glazbe iz razdoblja prije disca i hip-hopa

se izvodio u počecima žanra. Irma Thomas, Bettye LaVette, Etta James i Aretha Franklin (ili pak Ike & Tina Turner) samo su neke očite reference. O njezinim utjecajima dovoljno izravno govori i odabir obrada – primjerice reinteroretacija teme "Inspiration Information" Shuggieja Ottisa iz 1974., koju su Jones i The Dap-Kings 2009. obradili na opsežnom kompilacijskom albumu *Dark Was The Night*. Prvijenac *Dap Dippin' with Sharon Jones and The Dap-Kings* objavila je 2002. No njegov zvuk priziva najkreativniju eru funka 1960-ih i 70-ih. Riječ

ke obrade (spomenimo da glazbu na svim albumima Sharon Jones većinom potpisuje Bosco Man). Na debiju je snimila pjesmu "What Have You Done for Me Lately" i posve je adaptirala vlastitom izražajnom vokabularu.

Sličan postupak primijenila je i na posve drugačiji izvornik. Standard Woodyja Guthrieja "This Land Is Your Land" na albumu *Naturally* iz neformalne folk himne pretvorio se u 'analogni', puhačima podvučeni soul-funk srednjeg tempa.

Sharon Jones & The Dap-Kings potpisa-

li su sedam studijskih albuma – uključujući *Soul of a Woman*, koji je objavljen 2017., godinu nakon njezine smrti. Karijera u okrilju kuće Daptone Records trajala je petnaestak godina, a za to vrijeme Jones se kretala u stilskim koordinatama koje su naznačene na prvijencu *Dap Dippin'*. No, evolucija na idućim izdanjima očita je – na svakom idućem albumu primjetan je dodatan pomak u smislu aranžmanskog i autorskog rafinmana: već je treći LP *100 Days*, *100 Nights* iz 2007., sadržavao manje tvrdog uličnog funka, a više profinjenijeg materijala.

U nekoliko dojmljivih balada u sporom i srednjem tempu Sharon Jones & The Dap-Kings razotkrili su tako i svoju mekšu, suptilniju – i naposljetku, dublju stranu.

"Sharon Jones & The Dap-Kings nisu izvodili neo-soul, niti suvremeni R&B," podsjeća kritičarka Marisa Brown – riječ je o glazbi koja se može smatrati izravnim nasljedem estetike Stax-soula, a u kasnijim etapama čak i Motowna (dakle, mekšeg i melodioznijeg, harmoničnijeg oblika soula šezdesetih). Ili, da parafraziramo drugog kritičara: Svi izvođači s Daptone-etikete, na čelu s tom iznimnom pjevačicom i ništa manje blistavim pratećim bendom, uspjeli su oživjeti svojevrsnu soul-fantaziju u eri sveopće tehnologizacije popularne glazbe. Jones je soul uspjela vratiti svojim ishodištima, ili barem ukazati na njihovu vrijednost – na vrijednost crne glazbe iz razdoblja prije disca i hip-hopa. Prije vokodera, računala, sintesajzera, semplera, *pro-tool-za* i ostalih digitalnih efekata koji su glazbu učinili savršenijom i (prema mišljenju mnogih) manje uzbudljivom.

Kako je vrijeme odmicalo, Sharon Jones & The Dap-Kings širili su stilsku paletu – iako je ona i dalje bila usidrena unutar odavno zadanih arhivskih koordinata. Ritmičnost i emotivnost deep soula i raspjevanost u stlu Motowna primarne su značajke albuma poput *I Learned The Hard Way* i *Give The People What They Want*. U razdoblju potonjeg, Jones je već živjela s dijagnozom karcinoma. Unatoč slabom zdravstvenom stanju nastupala je i snimala gotovo do samoga kraja. Preminula je 18. studenog 2016., a sljedeće godine objavljen je album *Soul of a Woman* – posthumni rad koji još jednom pokazuje da soul glazba u njezinu slučaju mnogo više od pukog žanrovskog odabira. Bio je to naprosto način na koji je iskazivala sebe i svoje emocije, artikulirala vlastitu kreativnost i ostvarivala komunikaciju s vanjskim svijetom. To je 2015. potvrdio i odličan dokumentarni film *Miss Sharon Jones!* koji je o njoj snimila redateljica Barbara Kopple. Dostojna posveta jednom velikom talentu.

exposure

XM CD Player
XM HP Headphone Amplifier

XM CD Player
XM HP Headphone Amplifier

XM CD Player
DISC PLAYER OR TRANSPORT
OF THE YEAR

Exposure XM CD player i XM HP pojačalo za slušalice podižu ljestvicu kvalitete na tržištu pristupačnih Hi-Fi proizvoda. U atraktivnom i kompaktnom kućištu nalazi se provjerena tehnologija tradicionalnog britanskog audio proizvođača koja će vam pružiti sate i sate uživanja u vašoj omiljenoj glazbi. www.exposurehifi.com, www.audiocentar.hr

Intimna inventura životnih poraza

piše: **Matko Brusač**

Koliko neka kolekcija pop pjesama - u izlizanoj formulaciji - može biti osobna? U intervjuu koji je povodom objavljivanja svog posljednjeg albuma "Anime, Trauma and Divorce" dao za The Ringer, Open Mike Eagle rekao je nešto i o praćenju procesa njegove recepcije. Razmjerno negativnih prikaza nije bilo puno, ali ih je bilo, i OME imao je ozbiljnih problema s tim da ih ne tumači kao kritike albuma, nego kao kritike "onoga što on sam jest kao osoba". Doista, riječ je o albumu koji je - uglavnom netipično za hip-hop - kao

Riječ je o albumu o animeu, traumi i razvodu, na koji se u manje od 35 minuta uguralo 12 rezigniranih pjesama koje je Open Mike Eagle svejedno nekako uspio ozračiti povremenim bljeskovima nade

malo koji u posljednjih nekoliko godina udahnuo nešto novog života starom stereotipu o kulturnoj proizvodnji kao strogo individualnom tipu proizvodnje.

A u pitanju nije jedini moment koji publici dovodi u iskušenje za oslanjanjem na neke

zastarjele književnoteorijske postavke. Jedan od temelja tradicionalne titrologije, relativno minornog segmenta znanosti o književnosti koji se bavi sustavnim proučavanjem naslova, bio je onaj prema kojem naslov nekog teksta vrši trostruku funkciju: identificira djelo, ime-

nuje njegov sadržaj i obavlja neku vrstu "zavodjenja" na drugom kraju recepcijskog kanala. Zavodnički potencijal triju glavnih motiva - japanske animacije, traume i razvoda - u smislu potrošačkog poticaja vjerojatno bi malo tko na prvu opisao kao visoki. I u konkretnom bi se slučaju ozbiljno prevario.

Kao netko tko je odrastao na South Sideu u Chicagu, OME, netipično za konkretni ambijent, o kulturnoj potrošnji zna puno više toga nego o, recimo, potrošnji cracka. "Većinu vremena provodio sam kod kuće, gledajući crtane filmove i video-spotove", rekao je za New York Times. "Što se tiče glazbe, s jedne je strane bio N.W.A., s druge They Might Be Giants. To su dvije polovice mog mozga." S glazbom se ozbiljnije počeo baviti na Sveučilištu Southern Illinois koje je napustio s formalnom kvalifikacijom za obavljanje nastavničkog posla. Neko je vrijeme kao učitelj proveo u Chicagu, prije nego što se prebacio i ostao u Los Angelesu, gdje se, zahvaljujući open-mic instituciji Project Bowled u Leimert Parku, u potpunosti posvetio hip-hopu.

Objavljivati je, međutim, počeo relativno kasno. Debitantski solo-album, "Unapologetic Art Rap iz 2010.", objavio je u 30. godini života. Naslov je indikativan u svojoj nominalnoj pretencioznosti. Idućih šest albuma OME je nakrao zvučnim signalima koji otkrivaju određenu vrstu ambicija, odnosno stalno prisutnu želju za promocijom u viši estetski razred. Tematski nije se ciljalo ništa niže - na albumu "Brick Body Kids Still Dream" (2017), do prošle godine najboljem albumu koji je snimio u karijeri, nalazilo se 12 pjesama čija je provodna tematska nit, na primjer, bilo demoliranje čikaškog stambenog naselja Robert Taylor Homes. Ali riječ je, u stvari, o middlebrow proizvodima u svojim najboljim izdanjima - ako je izbor tema moguće opisati kao pretenciozan, isto nije moguće reći i za njihovu obradu, dok istovremeno, kada je posrijedi formalna dimenzija, baš sve čvrsto stoji na svome mjestu.

Originalni plan bio je takav da se nešto slično pokuša izvesti i na albumu "Anime, Trauma and Divorce" koji je svjetlo tmurnog dana na koncu ugledao u listopadu prošle godine. Osnovna teza sastojala se od toga da je potrošnja anime sadržaja - u SAD-u visoko zastupljena, inače, u urbanim afroameričkim zajednicama - zgodan alat za tumačenja svijeta iz opresivne perspektive, jer u praksi čitanja/gledanja leži barem kakva-takva mogućnost da se uvjeti egzistencije učine podnošljivijima, i to bez dosadnog povlaštenog naklapanja o pasivizaciji ili eskapizmu. Samo, tijekom 2019. godine prvo je Comedy Central otkazao seriju "The New Negroes" (ideja: podsjetiti još jednom svakog da crnačka kultura nije monolitna) koju je OME osmislio s Baronom Vaughnom, glazbena suradnja s dugogodišnjim prijateljima i suradnicima okupljenima

Open Mike Eagle, naslovnica novog albuma "Anime, Trauma and Divorce" iz 2020. godine

pod imenom Hellyre Club je propala, baš kao i OME-ova četrnaest godina duga bračna veza. "It just fell the fuck apart", sažeo je dosta precizno OME najgoru godinu svog života u pjesmi "Everything Ends Last Year". Očito, i više nego dovoljno za promjenu plana, to jest spuštanje animea kao interpretativne matrice s društvene na individualnu razinu. A sve to dogodilo se čovjeku prije pandemije.

Dakle, doslovno album o animeu, traumi i razvodu, na koji se u manje od 35 minuta uguralo 12 rezigniranih pjesama koje je OME svejedno nekako uspio ozračiti povremenim bljeskovima nade, a njihov ispovjednički ton omeškati redovitim autorskom opskrbom većih doza samokritike i autoironije. Distribucija zvuka i teksta je kompaktna u smislu da na albumu gotovo da i nema značjenjski praznog hoda (traje, uostalom, samo nešto više od pola sata), dok je produkcija zategnuta u smislu ne baš glatkog podudaranja s nenametljivom kvalitetom zvučnih podloga. Za njih je OME zadužio provjerena imena iz hip-hop podzemlja poput Caleba Stonea i Gold Pande, dok je za izvršnog producenta

odabrao Jacknife Leeja, irskog (!) producenta koji je, primjerice, zvučno uštimao kompilaciju "Medium, Rare & Remastered" U2-a.

S obzirom na težinu povoda, logično je da se u OME-ovu slučaju u istom paketu posve otvoreno isplatilo preispitati baš sve, ne samo raspad braka kao najtraumatičniji problem u nizu problema. Jer, sa statusom svježe razvedenog 39-godišnjeg oca vjerojatno bi se bilo nešto lakše pomiriti da je ogromna količina truda koja je uložena u bavljenje hip-hopom - i koja, naravno, ima svoju ulogu u stjecanju spomenutog statusa - barem urodila nešto ozbiljnijim monetarnim plodovima. "I really don't wanna log into my bank account", kaže u pjesmi "Asa's Bop". U "Sweatpants Spiderman" ga je pak strah uopće pogledati cijene najma stanova, dok u "Wtf is Self Care" ima dosta toga za reći o kulturi smoothieja. Anime metaforika funkcionira kao pozivanje na heroizam na onim mjestima na kojima se pokušava udariti nekakav temelj novom početku, autoironija pak baš u pokušajima njihova podizanja - tetoviranjem, na primjer - i samokritika u pokušajima ozbiljne razrade teorije romantičnog odnosa kakvih je u popu još uvijek iznenađujuće premalo. A što se tiče raspada braka, mislim - u pjesmi "Black Mirror Episode" prijelomna točka u cijeloj priči locirana je u zajedničkom gledanju neimenovane epizode Netflixove serije, uz osjećaj propuštene prilike, odnosno zaključka da se ishod mogao izbjeći (odgoditi) nešto pametnijim potrošačkim izborom: uzimanjem Blu-ray izdanja "Do the Right Thing" s police umjesto streamanja.

Kao nekome tko bi "Do the Right Thing" radije pogledao 100.-ti put nego bilo koju epizodu Black Mirrora drugi put, ali i kao nekome kome je od OME-ove teorija tetoviranja bliža, primjerice, teorija tetoviranja predstavljena u pjesmi "Red Dragon Tattoo" benda Fountains of Wayne, "Anime, Trauma and Divorce" svejedno je album koji ima i više nego dovoljno smisla na više i nego dovoljno mjesta. A kada je riječ o teoriji, koga uopće briga za rehabilitaciju kategoriju autora? Podsjetnik da umjetnost ipak proizvode ljudska bića uvijek je dobrodošao. Na kraju, još malo o još jednoj autorskoj odluci, sasvim zgodnoj - kao album koji je konceptualno razrađen do najsitnijeg detalja (pa i ovog), nije loše da ga zatvara live snimka "Fifteen Twenty Feet Ocean Nah (Live From the Joco Cruise)" na kojoj OME sa svojim sinom (predstavljenim ovdje kao Lil Aše) repa o neuspjelom pokušaju ronilačkog izleta tijekom obiteljskog krstarenje, dok je obitelj još uvijek bila na okupu. Ne samo zbog toga što Lil Aše u jednom trenutku kao poredba za "crazy" posluži Manu Ginóbili, nego i zbog toga što obojica, nakon razmatranja mogućnosti o utapanju u oceanu, stižu do zaključka kako su za tako nešto ipak prelijeni. Za početak, i to je nešto. 📺

Engleska kantautorska uzdanica

piše: **Denis Leskovar**

Kada je objavila prvijenac *Alas I Cannot Swim* Laura Marling jedva da je bila punoljetna: svijetle, andeoske puti, s glasom nevinim i zavodljivim, oboružana akustičnom gitarom i pjesmama koje su simultano otkrivale senzibilnost i čvrstoću. Kritika joj je proricala svijetlu kantautorsku budućnost, a upravo to se i dogodilo - riječ je o nesvakidašnjem i (još bitnije) postojećem talentu koji je nakon spomenutog debija iznjedrio još nekoliko značajnih ostvarenja, uključujući zasad posljednji album *Song For Our Daughter*, objavljen u proljeće 2020.

Iako je kantautorska neo-folk scena u posljednjih petnaestak godina dala niz zapaženih imena, Laura Marling i njezin opus zauzimaju posebnu poziciju. S glazbom koja je istovremeno introspektivna, rafinirana, promišljajuća i u pravilu napisana iz naglašeno ženske perspektive, Marling je dala bitan doprinos u definiranju suvremenog kantautorskog leksika.

Rođena je 1990. u Berkshireu, u Velikoj Britaniji, a karijeru je počela u tinejdžerskim godinama. Mnogi su je prvi puta zapazili u postavi londonske grupe Noah And The Whale, no gledajući u retrospektivi čini se da je taj sastav poslužio tak kao polazište za samostalnu karijeru, lišenu ograničenja koje nameće struktura uređene pop ili folk-rock postave. U dobi od sedamnaest godina potpisala je diskografski ugovor s kompanijom EMI, a u veljači 2008., izdala je *Alas I Cannot Swim*, album koji će osvojiti nominaciju za prestižnu nagradu Mercury. Spomenuti prvijenac pokazao je da je riječ o glazbenici koja, unatoč veoma mladoj dobi, iznenađujuće zrelo promišlja svijet unutar i oko sebe. Nije čudno da

Poput većine njezinih uzora i heroína, Marling je svoje dvojbe, nedoumice i opservacije još uvijek sposobna pretočiti u impresivnu, ili barem zanimljivu kantautorsku glazbu

je dočekanu iznimno toplim reakcijama kritike i publike, osobito one koja očekuje moderne nasljednice Leonarda Cohena, Joni Mitchell i stilski srodnih začetnika i začetnica trubadurske tradicije, formirane, na prijelazu iz 60-ih na 70-te.

Iako je napredovala svakim novim ostvarenjem, već se na debiju *Alas I Cannot Swim* mogao prepoznati temeljni žanrovski okvir: jedan je kritičar odmah primijetio da se Marling, poput Joni Mitchell, podjedna-

ko dobro snalazi u pasažima sa solo- gitarom i u skupnim aranžmanima odnosno s punim sastavom. Osim toga, njezina sklonost gudačkim aranžmanima indikator je povećanih ambicija i želje za istraživanjem. Sve te osobine do izražaja su, u ovom ili onom obliku i mjeri, dolazile u idućim etapama karijere.

Paletu različitih utjecaja koje je koristila za stvaranje vlastitog iskaza, na albumu *A Creature I Don't Know* proširila je s jazz-tonovima, što se kristalno jasno prepoznaje u pjesmi

"The Muse", nadahnutoj opusom Joni Mitchell.

Očito se etapa utjecajne kanadske kantautorice iz razdoblja albuma *Court And Spark* pokazala posebno nadahnjujućom za Lauru Marling. Gotovo svi njezini radovi pružaju mnogo argumenata u prilog tezi da je riječ o perfekcionističkoj osobnosti, o glazbenici koja snima samo onda kad doista ima što za reći.

Unatoč izraženoj i rano oblikovanoj osobnosti, sličnosti s veličinama žanra bile su neminovne. Tako je, primjerice, ostvarenje *I Speak Because I Can*, netko usporedio s opusom Nicka Drakea i Beth Orton, uz (uistinu utemeljenu) opasku da se Marling u nekim trenucima oslanja i na iskustva rock sastava sedamdesetih, osobito na akustične radove imena kao što su T. Rex i Led Zeppelin. No, i ta imena, kao i očita sklonost engleskoj folk tradiciji, tek su osnovne referentne točke, a ne odrednice ili gotovi recepti koje valja shvatiti u doslovnom, smislu. Bez obzira na mnoštvo utjecaja, njezina vizija uvijek je prepoznatljiva i dovoljno osobena.

Svako iduće ostvarenje otkrivalo je nove razine njezinih ambicija – u razdoblju koje je prethodilo albumu *Once I Was*

An Eagle Marling odlazi na američku Zapadnu obalu odakle iz prve ruke crpi nadahnuće. Mitsko okružje obuhvaćeno geografskim ali i kulturnim pojmom 'Laurel Canyon' u Los Angelesu osobito je bitno u razumijevanju njezine estetike. Smješten u Hollywood Hillsu iza Sunset Boulevarda, prekriven palama, načičkan bungalovima i cvjetovima kaktusa, Laurel Canyon je, kao što ističe i reklama za poznatu marku traperera, "zlatna oaza u sred gradske vreve kojom dominira osjećaj da je sve moguće. Nije ni čudno što je privukao neke od najvećih umjetnika dvadesetog stoljeća." Bilo je to kontrakulturno i boemsko utočište kojemu nisu mogli odoljeti Neil Young, Joni Mitchell, Jim Morrison, Brian Wilson, Jackson Browne, Eagles i (uz ostale) Frank Zappa. Mitski *Canyon* uvijek je poput magnetna privlačio glazbenike različitih profila koji su

1960-ih i 70-ih ondje nalazili poticaj i slobodu za stvaralačke aktivnosti. Marling je kalifornijski ugođaj –

Zasad posljednji album *Song For Our Daughter*, objavljen u proljeće 2020.

osunčan, optimističan i ležeran, posve suprotan u odnosu na englesku suzdržanost i hladnoću – očito željela iskusiti iz prve ruke, pa je album *Short Movie* svojevrsna refleksija na poticajno i katkad samotno razdoblje provedeno u Los Angelesu.

Na šestom studijskom albumu *Semper Femina* Marling se, u skladu s latinskim naslovom ("Uvijek žena"), bavi specifičnim osjećajima i ženskim pitanjem, iz intimnog autoričinog kuta. Dulji boravak u Sjedinjenim Američkim Državama i brojni nastupi učinili su je ambicioznijom i čvršćom, ali u autorskom smislu ne i manje delikatnom. Album *Semper Femina* zadržao je sve njezine ranije odlike, uz još izoštriji tematski fokus. Prema vlastitu priznanju, početna ideja bila je pisati o ženi iz perspektive muškarca, ali je postupno odustala i kreirala niz opservacija iz ženskog kuta gledanja. Rezultat je zbirka od devet skladbi koja je učvrstila njezin ionako postojan ugled među publikom i kritikom. Pjesme poput "Nex Time" (suptilno obogaćene gudačima) plod su ambicioznih ideja, ali i posebnih vještina koje te ideje provode u život. Zamršene emotivne životne spone nije uvijek lako raspletljati, a još ih je manje zahvalno suvislo analizirati. No poput većine njezinih uzora i heroína, Marling je svoje dvojbe, nedoumice i opservacije još uvijek sposobna pretočiti u impresivnu, ili barem zanimljivu kantautorsku glazbu. *Song For Our Daughter* snimila je uz pomoć stalnog suradnika, producenta Ethan Johnsa. "Lišene svega što bi ih moglo učiniti modernima", nove pjesme, kaže autorica, nadahnute su zbirkom eseja *Pismo kćeri* poznate američke pjesnikinje i aktivistice Maye Angelou. To znači da su napisane i upućene "imaginarnom djetetu" kojemu na taj način "mogu pružiti sve povjerenje i samopouzdanje koje sam sama teško stjecala."

U većem dijelu sadržaj albuma uistinu je impresivan. Uvodna tema "Alexandra" izravna je referenca na Cohenovu skladbu "Alexandra Leaving". Složenija harmonijska rješenja u pjesmama "For You" i "Held Down" pridonose stvaranju elegičnog ugođaja, sazdanog na neobičnoj kombinaciji intimnosti i himničnosti. S druge strane, delikatni gudački aranžmani u naslovnoj temi te u skladbama poput "Fortune" i "Blow By Blow" dodatno oplemenjuju zvuk koji je, u cjelini, zasnovan na asketskim potezima akustične gitare, klavira i diskretne ritam sekcije. Poletna folk-rock pjesma "Strange Girl" jedina je agresivnija i po mnogočemu atipična iznimka u kontekstu inače suzdržanog, sjetnog, refleksivnog i autorski promišljenog albuma. Tipična Marling – rijedak preostali primjer staložene kantautorske sofisticiranosti u ubrzanom, sve površnijem, digitalnom i moralno korumpiranom svijetu. 📀

Himne prirodi

Kako je zabočki glazbenik i u pandemijskim uvjetima nastavio obogaćivati vokabular domaćeg kantautorskog pisma

piše: **Denis Leskovar**

Unatoč smanjenoj koncertnoj i studijskoj aktivnosti na svim razinama, godina 2020. na domaćoj sceni pripala je (poput one prethodne) zabočkom kantautoru, pijanistu, skladatelju i pjevaču Nikoli Vraniću koji se potpisuje pseudonimom J.R. August. Godine 2019. objavio je studijski prvijenac *Dangerous Waters*, koji je pokupio sve nagrade koje su se mogle pokupiti. Njegov opus potom je proširen još dvama izdanjima: kompilacijskim albumom *Murky Waters* koji okuplja skladbe s prethodno izdanih EP-eva, te dojmljivim dvostrukim koncertnim albumom *Live At Hrvatski glazbeni zavod*.

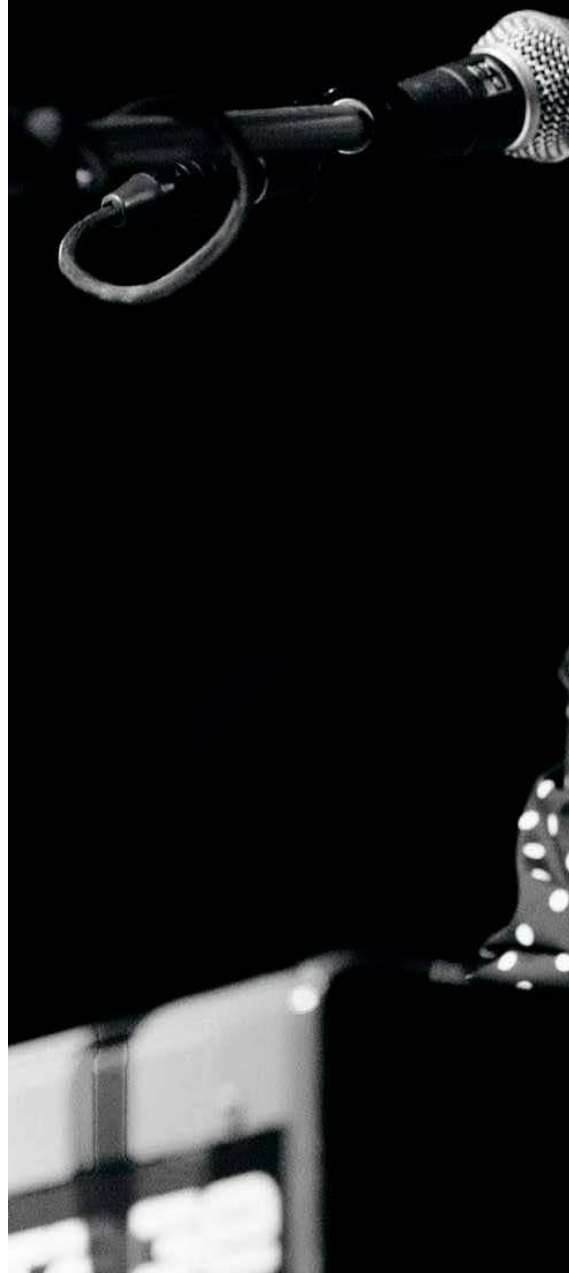
Mladi glazbenik iz Zaboka prije solo karijere svirao je klavijature u varaždinskom bendu *Voodoo Lizards*, a pseudonim je, kaže, preuzeo od svojega djeda Augusta ("vrsnog pripovjedača"). S druge pak strane, "R" je početno slovo znane pjesme "Raven" (*Gavran*) Edgara Allana Poea, pa se i taj podatak uklapa u njegovu prepoznatljivu, tamniju, pesimistično-romantičnu i introspektivnu viziju života i umjetnosti. Introvertni ekstrovert, ili obrnuto? Svejedno. Od naslova i prvih taktova teme "Fisherking (The Meeting)", Vranićev se opus može slušati i čitati kao oda prirodi, ali i vlastitog duhovnosti. Uz izuzetak poletne i gopelom nadahnute "Let's Get Together", album *Dangerous Waters* zbirka je raskošno aranžiranih balada sazdanih od autorovih elegantnih klavirskih poteza, dodanih puhača, i žanskog zboru.

Sve to otpjevano je na uvjerljivom engleskom, što nije čudno s obzirom na podatak

da je Vraniću engleski jezik formalna struka. Njegove refleksije moguće je usporediti s nizom kantautorskih imena i sastava iz bliže i udaljenije povijesti popularne glazbe. Primjerice, s Paulom Simonom sa ili bez Arta Garfunkela. Ili s opusom Nicka Drakea, ili s glazbom koju je Justin Vernon snimio na svojim ranim radovima, osobito na prvom, *For Emma, Forever Ago*. Ugodaj katkada pri ziva i usporedbe s američkom grupom Fleet Foxes, te s ostalim protagonistima suvremene pastoralne indie-folk scene premda ih autor ne spominje kao uzore - za razliku od Beatlesa, ili Raya Charlesa koje rado navodi kao bitne utjecaje.

No, čini se da je August još intenzivnije fasciniran skladateljima s područja klasične glazbe, osobito Vivaldijevim opusom, pa će tako pojasniti da je "siguran da je klasička bila i ostala broj jedan na popisu utjecaja." I to zato što je istovremeno "i jednostavna i složena", pa se može analizirati i doživljavati iz različitih perspektiva i kuteva. *Dangerous Waters* svojevrstni je presjek onoga što je J.R. August u nezavisnoj produkciji do sada objavljivao na EP-izdanjima, uz nešto novog materijala. Unatoč jasnoj pretpovijesti, njegov debi ne ostavlja dojam kompilacije, upravo suprotno. Ploča se sluša kao zaokruženo, koherentno djelo čija kvaliteta - što je najbitnije - u dobroj mjeri nadvisuje prosjek domaće pop i rock produkcije. I to u gotovo svim ključnim elementima.

Album *Dangerous Waters* Vraniću je osigurao povlaštenu i gotovo nedodirljivu poziciju na hrvatskoj indie rock sceni. Doduše, s ugovorom koji je sklopio s velikom izdavačkom kućom Croatia Recordsa, oznaka 'indie' ostaje mu više kao umjet-

ničko obilježje nego kao znak pripadnosti neovisnom izdavaštvu. Njegova hiperaktivnost manifestira se na razne načine, kao da nastoji na što više razina verificirati zvjezdani status koji je uz podršku undergrounda gradio godinama. Godine 2020. objavio je dva albuma. Kompilacijski *Murky Waters* koncipiran je iz obilja materijala prethodno objavljenog na EP-izdanjima. Većinom zabilježene 2016. i 2018., pjesme su – usporidimo li ih s meditativnim, gotovo snenim ugođajem materijala s *Dangerous Waters* – jednako dobro snimljene, ali brže u tempu, rokarskije (premda bi se taj pojam u njegovu slučaju trebao shvatiti uvjetno). Eklektični splet utjecaja još se jednom prepoznaju već na prvo slušanje: kantautor-ska estetika ranih 70-ih, folk, gospel i pijanistički blues, posebno u devetominutnoj "Black Limousine".

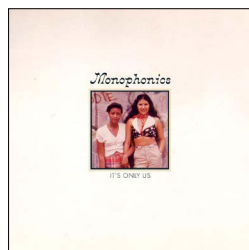
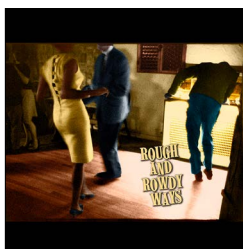
Ta skladba našla se i na set-listi nastupa koji je, uz uigrani prateći sastav, zbor i gudače, J.R. August održao sredinom veljače 2020. u Hrvatskom glazbenom zavodu. Album *Live at Hrvatski glazbeni zavod* donio je četrnaest pjesama – četrnaest izvedbi u pratnji Vranićevog pratećeg sastava i raspoloženog i pretežno nadahnutog i discipliniranog zbora. Osim odavno prokušanih koncertnih i studijskih favorita, projekt uključuje i dvije nove pjesme koje dosad nisu bile objavljene niti na jednom nosaču zvuka, i koje, dakako, najavljuju rad na novom studijskom albumu. U kojoj mjeri one ocrtavaju konture njegova budućeg rada, čut ćemo uskoro.

Ono što je na Vranićevim studijskim snimkama tek naznačeno, pred publikom, u koncertnom okruženju, dolazi u hipertrofiranom obliku. U njegovim stiliziranim, melodramatičnim gestama prepliću se autentična senzibilnost te (barem se tako čini) blagi ironijski odmak. Jedina ozbiljnija zamjerka izvedbama na albumu *Live At Hrvatski glazbeni zavod* proizlazi iz povremenih i posve suvišnih vokalnih afektacija. Srećom, vrlina je na ovom pomno osmišljenom izdanju mnogo više nego nedostataka. S kristalno čistim zvukom i uvjerljivim izvedbama, *Live* funkcionira na dvije razine. S jedne strane to je svojevrsna kulminacija prve etape njegove karijere, a s druge, u općenitijem smislu, detaljno osmišljen koncertni dokument. Ambicije mu, dakle, ne manjka – a još manje formalnih priznanja. Miljenik je kritike i publike, hipstera i "običnih" slušatelja, središnji favorit svih strukovnih žirija (Rock&Off, Porin), zvijezda je u usponu... vole ga čak i Coldplay, iako ostaje pitanje koliko je taj podatak vrijedan isticanja. Unatoč svim vanjskim teškoćama koje su zahvatile globalnu i domaću scenu, Vranića, kako se čini, zasad ništa ne može zaustaviti. 📺

10
20
20

Deset najboljih pop/rock albuma u 2020. godini

Iako je protekla godina bila izuzetno stresna za glazbenu industriju i glazbenike ona je polučila i poprilično bogatu produkciju novih izdanja koji su vrijedni naše pažnje. Predstavljamo vam deset najboljih pop/rock albuma iz 2020. godine po izboru naših glazbenih kritičara. Redosljed albuma svakog autora je nasumičan.

piše: **Denis Leskovar**

Fiona Apple

Fetch The Bolt Cutters

Apple nikada nije izvodila prohodnu glazbu, no *Fetch The Bolt Cutters* najekspperimentalnije je i najbolje ostvarenje u karijeri dugoj više od četvrt stoljeća. Već je iz stihova uvodne "I Want

You To Love Me" očito da autorica progovara iz naglašeno ženskog kuta uzalud se nastojeći osloboditi okova vlastitih trauma. Objavljen usred prvog pandemij-skog lockdowna, *Fetch The Bolt Cutters* eklektičan je projekt snimljen u suradnji s malom ekipom glazbenika u nefor-

malnim radnim uvjetima njezine kuće u Santa Monici. Rezultat je spektakularan.

Charley Crockett

Welcome to Hard Times

Crockett je vrhunski stilist koji ostavlja dojam samotnog raspjevanog kaubojza iz starih

vesterna. Rođen 1981. u Teksasu, prošao je sito i rešetno, kao u nekoj filmskoj drami, seleći se od Kalifornije do Francuske. Svirao je na njujorškim ulicama, preživio zahtjevnu operaciju srca, a zbog posjedovanja marihuane zama- lo je završio u zatvoru. Možda je zato njegov country & western pun nekog posebnog bluesa, i vjerojatno je u tome razlog zbog kojega *Welcome to Hard Times* usprkos retro utjecajima zvuči proživljeno i vanvremenski. Pjesme su prvoklasne, ali primarno oružje njegov je vokal. Poetičan i prizemljen, kako dolikuje dalekom rođaku Davyja Crocketta.

Bob Dylan

Rough and Rowdy Ways

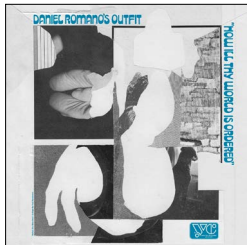
Rough and Rowdy Ways Dylanov je prvi autorski rad nakon pre-cijenjene trilogije s interpretacijama standar-

da većinom probra- nih iz repertoara Franka Sinatre – odnosno, iz kataloga 'Velike američ- ke pjesmarice'. U album *Rough and Rowdy Ways* slušatelja uvodi tema "I Contain Multitudes". Stih "velik sam, sadržim mnoštva" iščitava se kao dugačka nit utkana u Dylanovo stvaralaštvo koje svakim novim ostvarenjem dobiva na slojevitosti. Protkan mnoštvom alu- zija i kulturnih referen- ci, od Stonesa i Charleya Parkera do Kennedyja i Shakespearea, *Rough and Rowdy Ways* nudi mrzovoljnu i dubo- ko osjećajnu, a katka- da i posve zatamnjenu sliku mitskog kantauto- ra u poznoj stvaralač- koj etapi.

Jason Isbell and The 400 Unit

Reunions

Isbellove sposobno- sti mnogi su prvi puta primijetili u okviru grupe

Drive-By Truckers. S njima je od 2003. do 2006. snimio tri albuma prije nego što je zbog problema s alkoholom jednostavno bio prisiljen odstupiti iz benda. Šteta za Truckerse, a sreća za (već dugo trijeznog) Jasona Isbella i njegovu solo karijeru. Bilo bi neprecizno *Reunions* označiti *americanom*. Riječ je o briljantnoj porciji country-rocka kakav se svirao u doba velikih southern-rock sastava poput Lynyrd Skynyrd, Allman Brothersa ili Marshall Tucker Banda. Isbell je mnogo intimniji u pristupu, ali jednako autorski elokventan, te (zahvaljujući uigranoj pratećem bendu) izvedbeno besprijekoran.

Monophonics

It's Only Us

Glazba na albumu *It's Only Us* izvire iz sjecišta funka, soula i psihodeličnog rocka – no to je pojednostavljena definicija onoga što čine Kelly Finnigan i njegova kalifornijska postava. Mogli bismo, još preciznije, zaključiti da su pjesme poput "Tunnel Vision" i sedmominutne "Last One Standing" uglavlj-

ne između *blaxploitation* soula Curtisa Mayfielda i halucinantnog ugođaja San Francisca s kraja 60-ih, ali ni to neće sasvim otkriti priču. Suvremeni ali retro, melodiozni ali u *free*-formatu, Monophonics tematski reflektiraju apokaliptičnost suvremenog trenutka, istovremeno evocirajući zlatno doba žanrova uz koje su očito odrasli. I štošta iz njih naučili.

Swamp Dogg

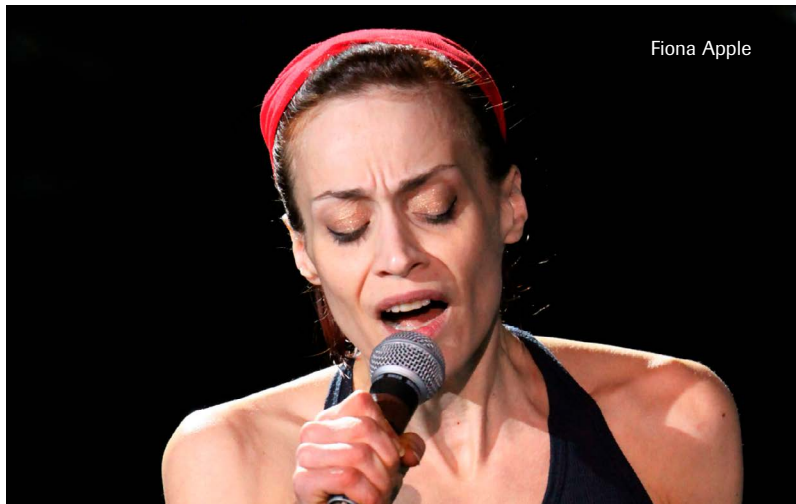
Sorry You Couldn't Make It

Justin Vernon (Bon Iver), Jenny Lewis i John Prine gostuju na albumu koji je Swamp Dogg (pravim imenom Jerry Williams) proglasio "country" pločom – uostalom, to je žanr na kojemu je 77-godišnji veteran odrastao, a Prine je u dvije pjesme očekivano zablistao u punom sjaju. No, ogolimo li stvar do srži, *Sorry You Couldn't Make It* klasični je južnjački soul prerušen u C&W, podvučen puhačima, urojen u organsku produkciju i napunjen pjesmama o ljubavi, boli, gubitku i odlasku.

Gregory Porter

All Rise

Ukus i stil 49-godišnjeg Portera oblikovali su se pod utjecajem majčine kolekcije ploča Colea Portera. No svi njegovi albumi, uključujući posljednji, šesti *All Rise*, otkrivaju mnogo širu sliku i vlastiti stil koji je oslonjen na jazz, ali ne poznaje ograničenja. Dodajući elemente bluesa i gospela njegov bariton kao da još više dobiva na sugestivnosti. Doživljavajući glazbu kao oblik autotera-

Fiona Apple

pije, i birajući motive iz svakodnevice, Porter je – kako je netko napisao – "vratio jazz masama", aludirajući na činjenicu da je riječ o jednome od najtiražnijih (ako ne i komercijalno najuspješnijem) džezeru današnjice. Srećom, komunikativnost u Porterovu slučaju ne podrazumijeva kvalitativni kompromis.

Laura Marling

Song for Our Daughter

Snimljen s prvjeranim suradnikom Ethanom Johnsom, *Song For Our Daughter* nadahnut je zbirkom eseja *Pismo kćeri* pozna-

te američke pjesnikinje i aktivistice Maye Angelou. To znači da su pjesme napisane i upućene "imaginarnom djetetu" kojemu na taj način, kaže autorica, "mogu pružiti svo povjerenje i samopouzdanje koje sam sama teško stjecala." Poletna folk-rock pjesma "Strange Girl" zapravo je jedina i po mnogočemu atipična iznimka u kontekstu inače suzdržanog, sjetnog, krajnje refleksivnog i – u konačnici – autorski zrelog albuma. *Song for Our Daughter* potvrđuje Lauru Marling kao jednu od najkonzistentnijih suvremenih engleskih kantaurica.

Daniel Romano

How Ill Thy World Is Ordered

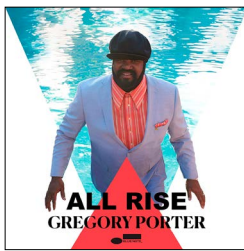
Čime se bavi Daniel Romano? Odgovor glasi: snimanjem albuma. Snima ih neprestano, bez prekida. Ovo je deseti (!) koji je objavio 2020., ali prvi u "fizičkom" obliku i s kakvom takvom marketinškom potporom. Tkogod je pomislio da je riječ o kakvom površnom hipsterskom triku, trebao bi bolje poslušati: kanadski multiinstrumentalist

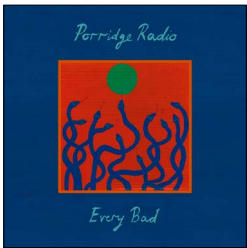
zvuči autorski i izvođački fokusirano, s naramkom čvrsto produciranih, minuciozno aranžiranih, energičnih i melodioznih pjesama na razmeđu power popa, folk-rocka, new wavea i 'old' wavea... ustvari, svih klasičnih rock/pop stilova kojih se mogao sjetiti.

Khruangbin & Leon Bridges

Texas Sun EP

Texas Sun nije osobito konzistentan kvalitetom; čak nije riječ o albumu nego o *extended play* s četiri pjesme – no naslovna tema nesumnjivo pripada najužem krugu najboljih pjesama tužne i jadne 2020. godine. Jedina zajednička značajka koju dijele kulerski, pretežno instrumentalni postpsihodelični trio i neo-soul stilist geografsko je podrijetlo: dolaze iz Teksasa. Ipak, na ovom usputnom projektu sretno su se našli. Istočnjačka egzotika Khruangbina malo je postisnuta u drugi plan, posebno u spomenutoj "Texas Sun" – ležernoj ali intrigantnoj sintezi osunčane *americane* i hipersenzibilnog rhythm and bluesa. 📺

Fontaines DC

piše: **Sven Popović**

Fiona Apple

Fetch the Bolt Cutters

Divlja, neobična i otkaćena oda svakodnevnici i eskapizmu. Fionin smo novi album čekali gotovo desetljeće i nije nam mogao doći u bolje vrijeme.

Fontaines DC

A Hero's Death

Albumom "A Hero's Death" Fontaines DC dokazuju da su ozbiljan bend i da uspjeh prvijenca nije bio puka slučajnost. Tematski zao-

kruženiji i svirački superiorniji, drugi je album dublinskih momaka najava svijetle budućnosti. Za njih. A i za nas.

Porridge Radio

Every Bad

Budući kulturni album indie rocka. Direktno, dinamično, zaigrano, bolno iskreno i nepretenciozno. Sapientni sat.

Waxahatchee

Saint Cloud

Već sada ovaj album možemo smatrati klasičkom americane i folk muzike. Katie Crutchfield stvorila je upečatljiv i vibrantan album koji ćete više puta odvtjeti na repeatu.

Run the Jewels

RTJ4

S obzirom na stanje u SAD-u proteklih godina, a zapravo i stoljeća, ne treba nas iznenaditi što Run the Jewels na aktualno stanje odgovorili ovakvim remek-djelom. "RTJ4" očajnički je krip protiv represivne policijske države, ali

istovremeno i elokventan komentar na sustavni rasizam koji manjine već stoljećima trpe.

Moses Sumney

Græ

Album "Græ" pokazuje svu raskoš Mosesova talenta i svojevrsno funkcionira kao vodič kroz afroameričku muziku. Eksperimentalan i kompleksan, ali i prijemčiv, album vas vodi kroz mnoštvo raspoloženja i zvukova, pritom ne gubeći vašu pažnju.

Nothing

The Great Dismal

Nothing već godinama izbacuje albume za ležati na podu vlastite sobe i buljiti u strop dok vas valovi buke i melankolije frontmena Domenica Palerma poklapaju. "The Great Dismal" je još jedan takav album. Samo tužniji. I bučniji.

Baxter Dury

The Night Chancers

Elegantan, plesan i dovoljno otkaćen. Album

za ugodno đuskanje za šankom malo prljavijeg noćnog kluba i zatim, daleko od bilo kakve lucidnosti, ili teturate kući ili tražite after.

Fleet Foxes

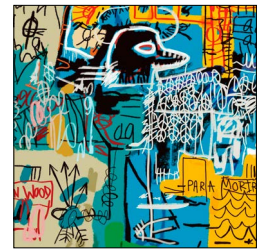
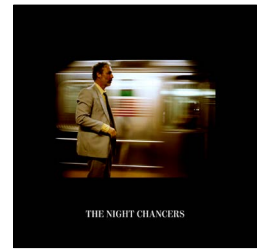
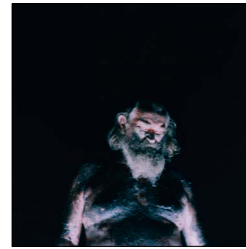
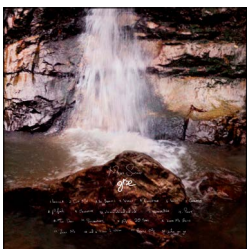
Shore

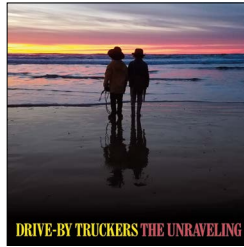
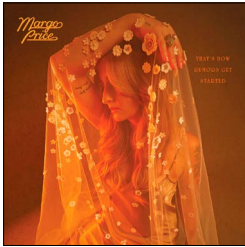
Topao i iskren, kao i gotovo sve što Robin Pecknold snimi. Nikada u grču, uvijek organska, muzika Fleet Foxesa izmamit će vam osmijeh na lice i podsjetiti zašto ih se uvijek ističe kao jedno od najvećih imena suvremene folk muzike.

The Strokes

The New Abnormal

Čovječe, što ih je dobro opet čuti. Jedan od najboljih comeback albuma svih vremena. "The New Abnormal" pokazuje da Strokes svakako nisu "one album wonder" i da nekoć momci, sad muškarc i očevi iz New Yorka možda nekoć jesu bili glasnici generacije, ali su svakako i ozbiljan bend koji svakako ima još što za pokazati.

piše: **Matko Brusač**

Margo Price

That's How Rumors Get Started

Margo Price više ne stanuje na margina- ma nešvilske country scene, a promjena mje- sta boravka zrcali se i na razini zvuka. Njezin treći album "That's How Rumors Get Started" predstavlja odmak od konvencija "autentič- nosti" koje su prethod- na izdanja strogo pošti- vala – naravno, stilska polazna točka i dalje je country, ali je odredište ovoga puta ambicioznije definirano kanonom kla-

sičnog rocka. I do njega se stiže bez većih pro- blema.

Open Mike Eagle

Anime, Trauma and Divorce

Open Mike Eagle sni- mio je jedan od najboljih albuma prošle godine i dao mu jedan od naj- boljih naslova u povije- sti popa uopće. Intimno, iznimno pismeno, u pri- hvatljivoj mjeri rezigni- rano i na trenutke zapa- njujuće duhovito, Open Mike Eagle popisao je biografsku štetu novijeg porijekla na način koji

bi mu trebao osigurati povlašteno mjesto u hip- hop kanonu.

Drive-By Truckers

The Unraveling

Jedan od najvažni- jih - ako ne i najvažniji - američkih rock bendova u posljednjih dvadeset i nešto godina. I jedan od najboljih socio-eko- nomskih pregleda aktu- alnog američkog trenut- ka u popularnoglazbenoj formi, neovisno o žan- rovima. S druge strane, može se reći da se od Truckersa ovih dana niti ne očekuje ništa manje

pa je u tom smislu "The Unraveling" posve pred- vidljiv album, što mu je, naravno, samo kompli- ment.

The Strokes

The New Abnormal

Nakon dužeg vreme- na The Strokes su poslu pristupili s onom dozom ozbiljnosti i kolektiv- nog angažmana kakve, primjerice, na "Angles" (2011.) i "Comedown Machine" (2013.) nije bilo niti u tragovima i pokazali da su još vi- jek u stanju napravi- ti suvisao (konceptual- no), pametan (tematski) i svjež (formalno) album. "The New Abnormal" sastoji se od devet pje- sama (uglavnom) laba- vilih struktura koje su obojene bojama iz ši- roke stilske palete i nato- pljene osjećajem pro- puštenih prilika svih mogućih vrsta. Album zatvara pjesma "Ode to the Mets", gotovo šest minuta duga žalopoj- ka za svime onime što se moglo napraviti dru- gačije, bolje i s manje emocionalne štete. U slučaju The Strokesa takvih je stvari napre- tek, ali ovaj album nije jedna od njih.

Fiona Apple

Fetch the Bolt Cutters

Kuća na kalifornij- skoj plaži, klavir i pas. To su otprilike materijalni sastojci od kojih je Fiona Apple napra- vila najiskreniji album u svojoj karijeri, a one koji su ga poslušali natjerala da povjeruju u onaj kliše o proizvod- nji umjetnosti kao jed- nom od efektnih obli- ka (samo)terapije. Ili barem neke od njih, što uopće nije mala stvar.

Taylor Swift

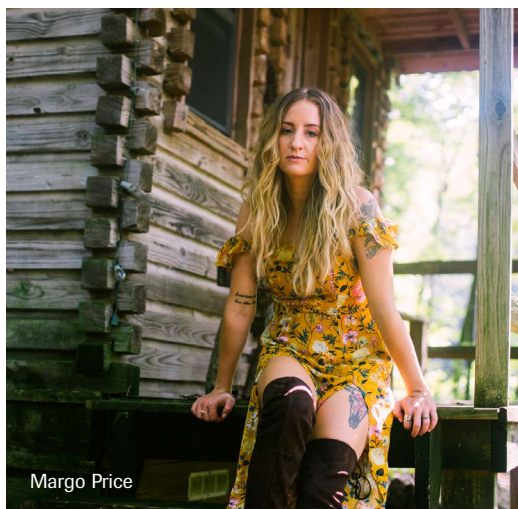
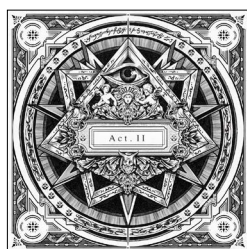
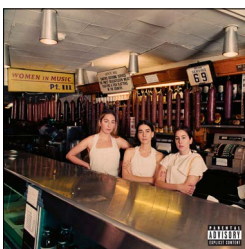
Folklore

Taylor Swift prvi je puta u svojoj karije- ri napisala album za čije objavljivanje u logistič- kom smislu teren nije bio dugo i pažljivo pri- preman. Moglo bi se, naravno, tvrditi i suprot- no, odnosno i nenajav- ljeno puštanje u optje- caj tumačiti kao marke- tinšku strategiju, ali na pozadini dosadašnjeg rada simbolika je takva kakva je, što "folklo- re" ne čini ništa manje uspjelim proizvodom – set od 16 prigušenih, kontemplativnih pje- sama koje na momen- te djeluju kao bezbrižne narativne vježbe može podnijeti usporedbu sa svime što je Swift do sada napisala. Često i više od toga.

Haim

Women in Music Pt. III

Realno, jedan od vrhova suvremenog popa. I primjer kako u teškim vremenima povremeni - ili stal- ni - naleti vedrine život mogu učiniti podnošljivi- jim onima koji se nalaze na obje strane popular- noglazbenog komunika- cijskog lanca.

Margo Price

Jay Electronica

Act II: The Patents of Nobility

Jay Electronica čekao je deset godina da objavi svoj debitantski album. Zatim je objavio dva u razmaku od deset mjeseci. I dok je prvi, "A Written Testimony", bio upravo to što mu naslov tvrdi da jest, drugi (pravi debi) upućuje na ono što bi hip-hop mogao biti i što je u ovom slučaju već ionako postao. Slučaj će, naravno, još neko vrijeme biti izoliran.

Run the Jewels

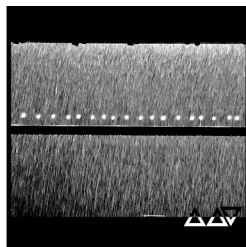
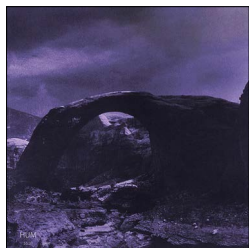
RTJ4

Za razliku od upravo (gore) napisanog, četvrti album Run the Jewels savršeno je pogodeni omjer rutiniranosti i otvaranja prema novome. U kretanju kroz bogatu povijest hip-hopa u slučaju Run The Jewels samopouzdanja (u prijevodu, veteranskog iskustva) nikada nije bilo više. I u tome nema ništa loše, naprotiv.

Waxahatchee

Saint Cloud

Slušajući posljednji album Katie Crutchfield "Saint Cloud" slušatelj bi mogao doći do zaključka kako je šteta što veći broj formativno punk autorica i autora nikada ne napravi ozbiljniji stilski transfer u country polje, transfer koji se na neki način često čini kao zapravo najlogičnija stvar na svijetu. Zaključak je ispravan, a u ovom se slučaju temelji na očiglednoj činjenici da Crutchfield u svojoj karijeri nikada nije pisala i zvučala bolje.

piše: **Luka Kostić**

Seahaven

Halo of Hurt

Seahaven je prije sedam godina bio daleko ispred krivulje. Rock bend iz Californije 2013. je objavio "Reverie Lagoon", album koji je najavio zaokret čitave midwest emo/post-hardcore scene od agresije prema kontemplaciji okrenuvši se prema shoegaze/dream pop zvuku. Sedam godina kasnije, bend je iznenada objavio "Halo of Hurt", album koji zvuči kao kulminacija njihove čitave karijere. Mračniji od "Reverie Lagoon", novi album vraća dašak žestine i agresije koji je Seahaven i prvotno proslavio, ali zadržava introspektivni, nježniji moment s prethodnika. Neočekivani trijumf.

Taylor Swift

Folklore

Omot albuma, naslov, popis kolaboratora, apsolutno sve s novog albuma američke miljenice Taylor Swift vrišti: indie. Swift je uvijek voljela moćit prste u razne glazbene izriča-

je, a "folklore" se neočekivano okreće prema alternativnom popu i rocku. Naravno, glavna snaga albuma i dalje ostaje u snazi Taylor Swift kao autorice melodija; nema sumnje da je pop i dalje centar njenih senzibiliteta. Ali "folklore" itekako marljivo radi ne bi li zaslužio svoj "kul" premaz; nije riječ samo o pomodnom namigivanju hipsterskoj publici, novi album Taylor Swift vjerojatno je najbolji u njenoj dosadašnjoj bogatoj karijeri.

Vennart

In the Dead, Dead Wood

Mike Vennart godinama je predvodio vjerojatno najbolji rock/metal bend ovog tisućljeća, Oceansize, bez da je okusio mainstream uspjeh ili zasluženu kritičku cijjenjenost. Od raspada benda snimio je tri sjajne ploče pod vlastitim imenom, a posljednja, "In the Dead, Dead Wood" najavljen je iznenada, ako njegov karantenski album.

Za razliku od svoja dva prethodnika, novi album okreće se Vennartovim mračnijim utjecajima. Album je i dalje eklektičan kao i sve što Vennart napravi, ali osjetan je snažniji zaokret prema post rocku, post metalu i shoegazeu. Rezultat je njegov dosad estetski i tematski najkoherentniji album. Vjerojatno i najbolji.

Hum

Inlet

Priča o novom albumu ovog kultnog rock benda iz Illinoisa zapravo je priča o Georgeu Milleru i njegovom remek-djelu "Mad Max: Fury Road". U oba slučaja, ostarjeli umjetnici vratili su se nakon godina i godina izbivanja, u oba slučaja pokazali su da i dalje imaju više talenta i osjećaja od većine suvremenika. Inlet se pojavio odjednom, bez marketinške kampanje i perioda reklamiranja i s ogromnim očekivanjima s obzirom na kulturni status dva albuma koja mu prethode i koja su bend proslavila. Činjenica da

je očekivanja ne samo ispunio nego i premašio govori dovoljno o njegovoj kvaliteti. Malo koji bend bi nakon 22 godine šutnje izašao s albumom koji s jednakom zanatskim vještinom i zanosom isporučuje pjesme koje bi bile vrhunci shoegaze, metal, space rock ili post-hardcore albuma.

Touche Amore

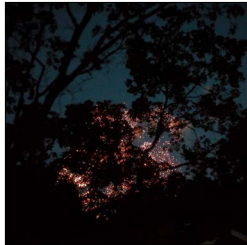
Lament

Za razliku od mnogih suputnika s vrha scene američke žestoke muzike koji su utišali distorzije i počeli skladat laganije pjesme s pregršt nijansiranja i atmosfere, Touche Amore su do dan danas ostali odani svom originalnom stilu melodičnog hardcorea. "Lament" je njihov peti album i dolazi četiri godine nakon vrhunca karijere, "Stage Four". Novi album sadrži zamjetni povratak agresiji i žestini s početka karijere, ali se istovremeno nosi i s tematskim nasljeđem prethodnika, u kojem je frontman Jeremy Bolm dramatizirao borbu i smrt vlastite majke s teškom bolešću. Dašak nostalgije, dašak optimizma i povratak nevjerojatne kompozicijske snage znači da "Lament" nastavlja nezaustavljiv put Touche Amore prema samom vrhu svjetske rock scene.

Liturgy

Origin of the Alimonies

Hunter Hunt-Hendrix je od početka svog djelovanja slovila kao jedna od najkreativnijih, najhrabrijih i najkonzistentnijih skladateljica na suvremenoj black metal sceni.

Prošlogodišnji album Liturgyja "H.A.Q.Q." to je samo potvrdio. Nakon što se identificirala kao transrodna osoba, Hendrix je s novim albumom, "Origin of the Alimonies", samo potvrdila svoj status i status Liturgyja kao vjerojatno jedinog black metal benda koji je u stanju napraviti nešto istinski novo u tom izrazito reakcionarnom žanrovskom okviru. Liturgyjev novi album nastavlja tamo gdje je "H.A.Q.Q." stao i u black metal kašu dodaje elemente glitcha, elektronike i to uokvireno u strukturu avangardne metal opere. Nije za svakoga, ali malo koji album u prošlom desetljeću ima ovakvu moć da iznenadi, šokira i istinski promijeni slušatelja.

Gleemer

Down Through

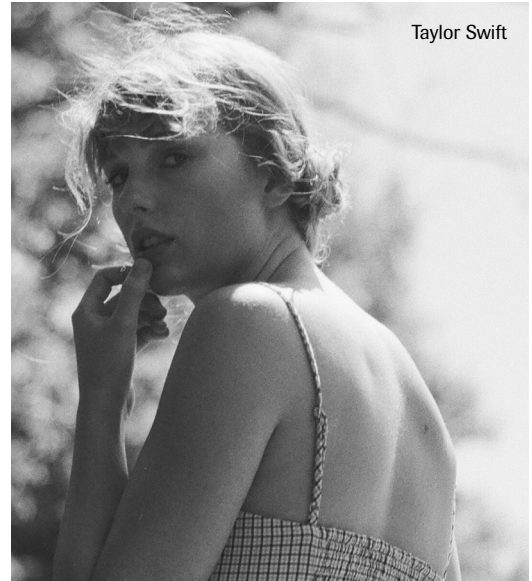
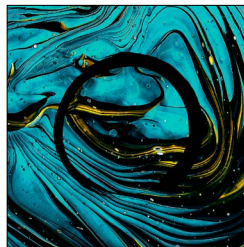
Dream pop, shoegaze, indie, noise pop. Gleemer je oduvijek bio bend koji je igrao s kartama otvorenim na stolu, a niti njihov posljednji album, "Down Through", nije iznimka. Album nastavlja u istom tonu koji su postavili njego-

vi prethodnici, a ono što ga čini neupitnim trijumfom je nevjerojatno uvjerena egzekucija. Od početka do kraja, momci iz Gleemera vladaju materijom, iako nema sumnje da se sve pjesme vrte oko reverb gitara, opuštene atmosfere i sjajnih vokalnih melodija frontmena Coreyja Coffmana.

Phoebe Bridgers

Punisher

Phoebe Bridgers je sa svojom drugom pločom napravila korak s razine obećavajućih, ali nedokazanih kantautorica na razinu svjetskih imena. "Punisher" iza sebe ostavlja folk/indie zvuk koji je definirao njen debi album, "Stranger in the Alps" i u mješavinu dodaje puno više atmosfere, ambijenta i nijansiranosti. Iako će mnogi pod upitnik dovesti Bridgersinu snagu stvaranja melodija, "Punisher" se ne libi nauštrb pop zvuka svoj identitet graditi na estetici i doživljaju. Njen primarni talent i dalje je pisanje nostalgичnih, emotivno prijemčivih tekstova koji su dodat-

Taylor Swift

no obogaćeni pametnim produkcijskim postupcima.

O'Brother

You and I

O'Brother, rock sastav iz Atlante, ime je stvorio svojim sofisticiranim mišungom sludge metala i post rocka s elementima poprilično formulaičnog alternativnog rokenrola. Nakon tri sjajna, veoma eklektična albuma, "You and I" predstavlja njihov prvi zaoekret prema nešto konvencionalnijem zvuku. Iako par pjesama zadržava O'Brotherove senzibilitete prema žestokoj muzici, albumom dominiraju usporenije pjesme s laganijim tempom i većim fokusom na elektroniku i sintisajzere. Kao i uvijek, pjesme su sjajne, kao i uvijek, utjecaji su očiti (Massive Attack, prije svega).

Ulcerate

Stare Into Death and Be Still

Novozelandske death metal legende

de Ulcerate već više od 10 godina izbacuju materijal koji nije samo ponajbolji koji njihova scena može isporučiti nego redovno otvara put novim izričajima unutar tradicije ekstremnog metala. "Stare Into Death and Be Still" dolazi četiri godine nakon nemilosrdnog i strašno hvaljenog "Shrines of Paralysis". Očekivanja su, kao što je uvijek slučaj, bila astronomska, album ih je, kao što je skoro pa uvijek slučaj kod ovog benda, ispunio i onda nadmašio. Izričaj je isti, ali novi album predstavlja nešto introspektivniju viziju brutalnosti, agresije i žestine nego što je uobičajeno kod Ulcerateovih prethodnih ploča. Brzina je tu, nemilosrdne distorzije su tu, ali pjesme su nešto popustljivije, barem što se tiče strukture i dozvoljavanja predaha slušateljima. Po tko zna koji put, Ulcerate je pokazao zašto je jedan od najboljih metal bendova na svijetu.

Belle and Sebastian

What to Look for in Summer
(Matador, 2020.)

★★★★☆

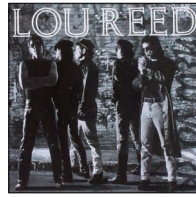
Dakle, dupli *live* album, 24 pjesme, vrijeme trajanja koje je bliže granici dva nego jednog sata – za jedan dugo vremena nenametljivi, komorni indie-pop

band iz Glasgova koji se svijetu prije gotovo 25 godina isto tako sramežljivo predstavio inteligentnim i intimnim debitantskim albumom "Tiger Milk", sudeći prema formalnim kriterijima, u najmanju ruku i više nego solidno. I ne samo formalnim. Belle and Sebastian su pjesme za "What to Look for in Summer" izabrali s različitih koncerata koje su 2019. godine odsvirali u sklopu turneje "Boaty Weekender", što sugerira da ovaj album nije zamišljen niti kao puki dokumentarni zapis, a vjerojatno niti kao neki pokušaj – unaprijed ionako osuđen na neuspjeh – transfera autentičnog koncertnog iskustva u nečiji dnevni boravak. Drugim riječima, u pitanju je retrospektiva, svodenje računa, osvrtnje na sve ono što se do sada uradilo. A Belle and Sebastian itekako se imaju na što osvrnuti i pritom reinterpretacijama u pravilu formalno bezgrešnih pop pjesama podsjetiti one koji su to zaboravili da je u ovom slučaju ipak riječ o jednom od konzistentnijih "pametnih" pop/rock bendova u novijoj pop povijesti. Podsjećanje se, također odvija i na strogo tehničkoj razini – sramežljivost već neko vrijeme nije problem, jer Belle and

Lou Reed

New York
(reizdanje; Rhino/Dancing Bear, 2020.)

★★★★☆

Bilo kakav suvisli osvrt na album *New York* – izvorno iz siječnja 1989. – možda je najbolje početi s prastarom kritičarskom dosjetkom:

"Da grad New York kojim slučajem ne postoji, Lou Reed bi ga vjerojatno izmislilo, e da bi mogao kreirati prikladan kontekst za svoje pjesme."

Na albumu *New York*, mjestu na kojemu se (citirajmo Marka Deminga) "visoka umjetnost prepliće s uličnim rock and rollom" Reed se naizmjenično služi tvrdim, neuglađenim rock formama i opuštenijim pristupom. Ležernost se, međutim, ovdje iščitava samo na zvučnoj površini: teme ostaju opore i nerijetko mučne. To je slučaj i s pjesmama "Halloween Parade" (o posljedicama AIDS-a) i "Endless Cycle" koja na slikovitom primjeru tematizira nasilje nad djecom. Inspiraciju je, to se također podrazumijeva po sebi, pronašao u neposrednoj okolini, na nju-

Sebastian danas, uostalom, i zvuče kao da se ugodnije osjećaju na širokim pozornicama nego u vlastitim spavaćim sobama.

MATKO BRUSAČ

gorškim ulicama pri čemu valja istaknuti da je New York u to vrijeme, koncem 80-ih, bio mračnije i manje sigurno mjesto nego što je danas.

A što se albuma *New York* tiče, on je koncipiran kao četrnaest scena iz života grada čiji zvuci odjekuju njegovim čitavim Reedovim opusom. U skladu s takvom idejom postavljeni su i aranžmani; ogođeni, bez nepotrebnih ukrasa, uz potporu

Viagra Boys

Welfare Jazz
(Year0001; 2021.)

★★★★☆

Štokholmska post-punk ekstravaganca Viagra Boys već se prvim albumom, "Street Worms", uspostavila kao jedno od najzanimljivijih novih poja-

va glazbe takozvane alternativne, maltene underground provenijencije. Švedski ikonoklasti vješto balansiraju između satire i, u nedostatku bolje riječi, pretjerivanja. Bave se pitanjima rase, klase, toksičnog maskuliniteta i sve to u maniri duhovnog pretrodnika Marka E. Smitha i the Falla: britko, duhovito, ali kolažno i gotovo pa dadaistički na trenutke. Dovoljno je pogledati snimke njihovih nastupa uživo kako bi se shvatilo da je riječ o potencijalno fenomenalnom bendu. Amfetaminski furiozni i nevjerovatno usvirani, Viagra Boys zvuče opasno, opasnije od Iceagea ili bilo koga u žanru raskli-

manje postave glazbenika čije je muziciranje funkcionalno, čisto, ekonomično. Na taj način ostavljeno je dovoljno prostora Reedovim sugestivnim vokalnim izvedbama.

Neki pak kritičari s pravom primjećuju da je LP *New York* "Reedova rock and roll verzija filma *Vatromet taštine*". Ima nešto u tome. No dok je Tom Wolfe (po čijem je romanu *De Palma* snimio

film) zadržao "ironijski odmak od urbane dezintegracije koja ga je inspirirala, Reed teško može suspregnuti bijes." Stoga su četrnaest uključenih pjesama žestok poetski žurnalizam, reportaža nadrealnog urbanog horora. Zvuk pratećeg sastava, a osobito ton Reedove gitare, svojevrsna je destilacija zvukova ulice. Bubnjar Fred Maher, basist Rob Wasserman i gitarist Mike Rathke čine instrumentalnu jezgru, ali ni gostujući glazbenici nisu odabrani slučajno: njujorški veteran Dion nastupa u ulozi pratećeg pjevača u temi "Dirty Boulevard", a bivša kolegica Mo Tucker (Velvet Underground) svira udaraljke u dvije pjesme. Svi zajedno snimili su album kojim se Reed koncem osamdesetih vratio iz mrtvih, iz ropotarnice povijesti kamo su ga nakon niza čudnih, indiferentnih, zbujujućih ili posve razočaravajućih ostvarenja mnogi strpali. Revitalizirao je karijeru u trenutku kad mu je to najviše bilo potrebno. Godine 2020., sedam godina poslije autorove smrti, *New York* je objavljen u proširenom izdanju, s dodatnim koncertnim inačicama svih pjesama i mnoštvom demo skica, sirovih mikseva i neobjavljenim instrumentalom. Tko god ga nije nabavio na vrijeme, upravo se ukazuje druga prigoda koju nije mudro propustiti.

DENIS LESKOVAR

manog post-punka. "Welfare Jazz" nastaje, riječima frontmena Sebastiana Murphyja: "Tijekom dugogodišnje veze kad sam se previše drogirao i bivao šupkom" i naravno, sve je to shvatio dok je bilo prekasno. Snažne, utegnute dionice ritam-sekcije, distorzirani bas i precizno bubnjanje, buka gitara i saksofona i moćan Murphyjev glas, negdje između urlika i režanja, čine nevjerojatno potentnu kombinaciju. Punkerskom senzibilitetu usprkos, švedskim post-punkerima polazi za rukom stvoriti itekako plesne kompozicije, iako ove pjesme više spadaju u napuštene hangare i tvornice kakvog ravea gdje ispijene figure teturaju i trude se koliko toliko u ritmu plesati. "Ain't Nice" funkcionira kao svojevrsna deklaracija gdje se bend poigrava faux mačizmom koji savršeno pristaje uz Sebastianov moćan vokal, na "Toad" vidimo neposredan utjecaj maloprije spomenutog, pokojnog Marka. E. Smitha u vidu recitacije i repeticije. Na neočekivan trenutak nailazimo na nježnoj synthpop pjesmi "Creatures" čijoj blagoj melodiji tekst udara žestoki kontrapunkt opisujući pritom postindustrijsku pustoš. Posljednje dvije pjesme, "In the

Country" i "In Spite of Ourselves" neodoljivo podsjećaju na kultne Country Teasers. Obje pjesme nevjerojatno uspješno spajaju post-punk i country pritom tvoreći sulu-di, ali i neobično simpatični pastiš. Album je mogao biti fokusiraniji, ali Viagra Boys demonstriraju nevjerojatan, sirovi talent koji će, ako imamo sreće, rasti, a momci će se pridružiti bendovima poput Idles i Fat White Family na trenutno panteonu odvajljenog post-punka.

SVEN POPOVIĆ

Drive-By Truckers

The New OK
(ATO, 2020.)

★★★★☆

koje su bile nešto poput ambiciozne mje-

Drive-By Truckers su početkom godine, odnosno krajem siječnja, objavili album "The Unraveling", pažljivo konstruirani set od devet pjesama

šavine hladnih socijalnih komentara i toplih osobnih ispovijesti. Ideja je u djelo prevedena s poslovičnom dozom autoriteta i kvalitete i "The Unraveling" jest suvisao i dobar album koji bez poteškoća može stajati rame uz rame s više-manje svime što su Truckersi napravili u svojoj tri desetljeća dugoj i iznimnoj karijeri. No, odmah nakon izlaska albuma stigla je pandemija. Umjesto kotrljanja cestom, članovi benda ostali su zatočeni u svojim domovima, vjerojatno i s nešto tanjim godišnjim budžetom u odnosu na originalne projekcije, pa smo u manje od godinu dana dobili još jedan album Truckersa – donekle drugačiji i podjednako dobar. Riječ je, također, od devet pjesama, s tim da ih je pet snimljeno u Memphisu kada je sniman i "The Unraveling", tri su napisane i snimljene u međuvremenu (od čega dvije potpisuje Patterson Hood i jednu Mike Cooley), dok je jedna (posljednja) prilično vjerna interpretacija - "The KKK Took My Baby Away". Za razliku od "The Unraveling", "The New OK" je uvjetno rečeno opušteniji, konceptualno i stilski - balans između gledanja oko sebe i u sebe pomjeren je u korist potonjeg, dok je stupanj žanrovske raznovrsnosti najviši još od albuma "Go-Go Boots" iz 2011. godine. Od punka preko post-punka do R&B-a i funka, "The New OK" uvijek potiče na razmišljanje, između ostaloga i o tome kako uopće ne bi bilo loše da Truckersi nove albume na svjetlo dana i inače izbacuju nešto bržim ritmom.

MATKO BRUSAC

Joachim Cooder

Over That Road I'm Bound
(Nonesuch / Dancing Bear, 2020)

★★★★☆

U ulozi perkusionista, Joachim Cooder zanat je ispekao učeći od oca Rya i njegova suradnika Jima Keltnera i usko surađujući s njime na turnejama i albumima;

debitirao je na projektu *A Meeting By The River*, a bio je uključen i u globalno uspješan projekt *Buena Vista Social Club*. S obzirom da s ocem dijeli sklonost različitim world-music iskazima, Joachimovo rješenje problema "kako se oteti očevoj sjeni" svodi se na strategiju ostanka ondje gdje mu je najugodnije. Dakle, na području gdje će u miru moći istraživati odnos različitih tradicija, ali na vlastiti način, neovisan od oca ili bilo koga drugoga. Debi za kompaniju Nonesuch, *Over That Road I'm Bound*, po mnogočemu je ambiciozan rad ne samo po broju uključenih surad-

nika, produkciji, aranžmanima i karakteru sadržaja nego i po temeljnoj ideji, te motivima nastanka. Cooder je, naime, u posljednje vrijeme usavršio vještinu sviranja specifičnog instrumenta afričkog podrijetla. Naziv mu je mbira, a radi se o varijaciji glazbala koje je u engleskoj terminologiji poznato pod nazivom 'thumb piano', iako prijevod na hrvatski ('palčani klavir') nesumnjivo zvuči nezgrapno. Mbira je inačica kalimbe, karakteristična za područje istočne i južne Afrike, posebno Zimbabvea. Sastoji se od drvene podloge i metalnih tipki koje se okidaču palčevima, te kažiprstom jedne, a katkada obje ruke.

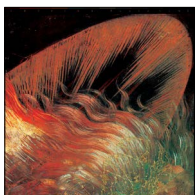
Najjednostavnije rečeno, album *Over That Road I'm Bound* svojevrsna je posveta pioniru country-glazbe poznatom pod imenom Uncle Dave Macon. Pravim imenom David Harrison Macon, Uncle Dave bio je vrstan svirač bendža te jedna od ključnih figura u ranoj razvojnjoj etapi žanra. Joachim je probrao je skladbe iz njegova opusa te ih uz pomoć suradnika adaptirao senzibilitetu novoga doba, obojivši ih novim, afričkim aranžmanskim nijansama i okusima. Iako se Joachim Cooder na albumu *Over That Road I'm Bound* poslužio pjesmama iz stvaralaštva Uncle Dave Masona, što je upisano i na ovitku, nije riječ o uobičajenom *tribute*-projektu. Autor je Maconove pjesme prilagodio 21. stoljeću, pa će tako, primjerice, 'Backwater Blues' ili pak naslovna tema razotkriti novu toplinu i modernost. Nakon Cooderova tretmana izvornici ne zvuče arhivski i prašnjavo, poput kakvog muzejskog glazbenog eksponata; oni postaju suvremeni, vitalni glazbeni organizmi sposobni za novu komunikaciju s publikom. Dakle, nije se teško prikloniti općoj ocjeni da se esencijalni karakter albuma *Over That Road I'm Bound* svodi na neku vrstu glazbene rekontekstualizacije zahvaljujući kojoj je većina uvrštenih pjesama zaživjela u novom, adaptiranom, aranžmanski modificiranom okružju. I pritom je – najvažnije od svega – očuvala temeljnu emociju.

DENIS LESKOVAR

Respire

Black Line
(Church Road Records, 2020)

★★★★☆

rocka, dva pravca koja su u devedesetima

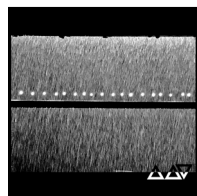
Metal muzičari su još od početka dvije tisućitih eksperimentirali s atmosferama i ambijentima posuđenim iz drugih žanrova, uglavnom shoegazea i post

Vennart

In the Dead, Dead Wood
(Self released, 2020)

★★★★★

Oceansizea, ali već više od pet godina prilično plodonosno funkcionira kao samostalni izvođač.

Predvodio vjerojatno najbolji rock/metal bend ovog tisućljeća, Oceansize, bez da je okusio mainstream uspjeh ili zasluženu kritičku cijjenjenost. Od raspada benda snimio je tri sjajne ploče pod vlastitim imenom, a posljednja, "In the Dead, Dead Wood" najavljena je iznenada, ako njegov karantenski album.

Za razliku od svoja dva prethodnika, novi album okreće se Vennartovim mračnijim utjecajima. Album je i dalje eklektičan kao i sve što Vennart napravi, ali osjetan je snažniji zaokret prema post rocku, post metalu i shoegazeu. Rezultat je njegov dosad estetski i tematski najkoherentniji album.

Vennartove osobne senzibilitete nije bilo lagano definirati unutar eklektičnih utjecaja benda poput Oceansizea, koji je kompozicijski funkcionirao gotovo u potpunosti egalitarno. Međutim, njegove tri samostalne pločeuključujući i "In the Dead, Dead Wood", dopuštaju ulaz i u to polje.

Vennart nikada nije skrivao svoju ljubav prema The Cardiacsima, kultnom, ali i debelo podcijenjenom bendu koji je u osamdesetima i devedesetima svirao unikatan blend psihodelije, progresivnog rocka i punka. Vennartova prva dva albuma, "The

Demon Joke" iz 2015. i "To Cure a Blizzard Upon the Plastic Sea" iz 2018., nosila su tu ljubav ponosno, kao zastavu. Vennart se često igrao i s puno konvencionalnijim strukturama pop/rock izričaja i fokus prebacio na psihodelično igranje s kičem. Sve je to skupa zvučalo prilično bombastično, često i duhovito, ali i dosta udaljeno od uobičajenog kompleksnog, žestokog i mračnog Oceansizeovog potpisa.

Božavatelji Vennartovog prvog projekta ovdje će konačno doći na svoje. Novi album i dalje zadržava poneki zaiigrani element psihodelije, a Vennart i dalje voli aranžirati pjesme uz puno sintisajzera i gitara pojačanih s glasnim efektima. Ali "In the Dead, Dead Wood" je u mnogočemu najbliže što se Mike približio Oceansizeovu zvuku od raspada benda prije skoro 10 godina. Ton je puno uniformniji, pjesme su mirnije (stilski, ako ne i po samom zvuku) i mračnije. "Forc in the Road" kombinira shoegazea i post rock u maniri Mogwaija, "Weight in Gold" ne bi odstupala na nekom sludge/stoner metal albumu, dok "Mourning on the Range" ili "Lancelot" demonstriraju koliko je Vennart sposoban u skladanju klasičnih prog rock pjesama.

"In the Dead, Dead Wood" je Vennartov karantenski album, a samim time je, s obzirom na grozomornu ideološku situaciju u kojoj se trenutno nalazi Velika Britanija, i njegov najeksplicitnije politički album. U tom smislu, nezaobilazan je gnjevan, žestok obračun s desnim populistima i Torijevcima na jedinom singlu, "Super Sleuth".

Prije svega, album predstavlja Vennarta kao apsolutnog vladara svog zanata. Riječ je o osam pjesama koje funkcioniraju kao smisljena cjelina, s pažljivo odmjerenom dozom melodije i ugođaja i s daškom atmosfere koja bi spasila i kompozicijski album. Neproputljivo.

LUKA KOSTIĆ

UNLEASH POWERFUL SOUND EVERYWHERE.

WITH THE NEW JBL
XTREME3

www.mediaaudio.hr
info@mediaaudio.hr

do krajnjih granica rastegli definiciju alternativnog rokenrola. Isis i Neurosis samo su najočitiji primjeri tog 'atmosferičnog obrata', ali on je postojao još od ranih devedesetih i prvog vala norveškog black metala, pa i ranije.

Međutim, suvremena glazbena scena odlučila je brak black metala s atmosferičnim alt rockom doživjeti tek kada su na scenu stupili Deafheaven i, nešto ranije, francuski Alcest. U kritičkom diskursu, rođen je žanr 'blackgazea'. Deafheavenov drugi album, "Sunbather", smatran je (s razlogom) modernim klasikom, a iz njegovih postavki izvučena su, više-manje, sva opća mjesta blackgazea kao žanra; odmak od okultne i reakcionarne estetike black metala, kombinacija blast beat ritmova i black metal 'growlanja' s reverb gitarama, akustičnim prijelazima i čak čistim vokalima. Kanadski bend Respire upravo na raskrižju tih utjecaja pronalazi svoj modus operandi, a nigdje to nije bilo očitije nego na njihovom posljednjem, četvrtom albumu, "Black Line".

"Black Line" je bombastičan, grandiozan i prilično samouvjeren i konzistentan album, koji s više ili manje uspješnosti pogada sve note izričaja unutar kojeg funkcionira. Sasvim prikladno i ilustrativno, sami članovi sebe nazivaju bendom koji svira žanr "post-sve"; upravo zato ne treba čuditi da "Black Line" od svojih prvih do zadnjih taktova vrti eklektičnu i prilično žestoku mješavinu post rocka, post metala, post screama i post hardcorea. Momenti neobuzdanog gnjeva ublaženi su s momentima predaha i stupnjevanja intenziteta. Dobro poznata formula usporeno-usporeno-brže-krešendo, kojom godinama tako dobro vladaju njihovi sunarodnjaci Godspeed You! Black Emperor i ovdje vlada neprikosnoveno. Album je vrlo lako diskurzivno identificirati i kroz njegovu vanjsku estetiku; sve, od omota do imena pjesama ("Embers to End", "Catacombs Pt. II", "Blight") upućuje na jedan vrlo specifičan izričaj koji nimalo ne odudara od vječnih tema metal bendova: visoke fantastike, kataklizme i propadanja. Drugim riječima, riječ je o bombastičnom i dramatičnom albumu koji, htio ili ne, uživa u vlastitom osjećaju melodrame. Kraj svijeta nije olaka stvar, uostalom.

"Black Line" je zvučna kulisa o kraju svijeta; muzičkoj apokalipsi koja uživa u vlastitoj pompi i grandioznosti, ali koja i momentima svog krika kao i u momentima svog spokoja traži put do katarze. Iako čvrsta odanost žanrovskim odrednicama dobrano ograničava njegov domet, "Black Line" to nadomješta s devet čvrsto komponiranih pjesama koje niti u kojem trenutku ne prelaze granicu dobrog ukusa, što je često rak

rana u sličnim slučajevima hibridnih žanrova, pogotovo kada se spoje dva ovako bombastična poput black metala i shoe-gazea.

LUKA KOSTIĆ

Adrienne Lenker

Songs
(4AD, 2020)

★★★★☆

Ne bi bilo pretjerano reći da je Adrienne Lenker trenutno ne samo jedna od najboljih nego vjerojatno i daleko najkonzistentnijih kantautora suvremene zapadne

scene. Teško je pronaći nekoga tko je autor takvog niza kvalitetnih albuma u posljednjih pet godina poput članice Big Thiefa. Od 2016. pa sve do danas, Lenker je izbacila, što s bendom, što samostalno, album svake godine i svaki s pravom može ući u razgovor za album godine.

Big Thief je oduvijek koketirao s indie folk zvukom, ali, dok su aranžmani na pjesmama benda uglavnom nešto ekspanzivniji i bombastičniji, Lenker je pod vlastitim imenom pronašla nešto minimalniji izričaj. Prije dvije godine je izašao sjajni "Abysskiss" koji je osvojio i kritičare i slušatelje sa svojim tihim, a opet intenzivnim prizvukom, a sada, nakon dva albuma pod naljepnicom Big Thiefa 2019., Lenker donosi novi samostalni album.

"Songs" je, najkraće rečeno, skup 11 nevjerojatno konzistentno napisanih folk pjesama koje svoju snagu pronalaze u naizgled-

noj proturječnosti istovremenog odstupanja od klasične suvremene folk/country forme i potpunog prepuštanja istoj. Kao i "Abysskiss", album predstavlja Lenker u puno ogoljenijem i jednostavnijem izdanju. Aranžmanski, pjesme uglavnom svoj momentum crpe iz njenog glasa i prateće akustične gitare; bez pompe ili bilo kakvog tipa estetskog 'preljeva', Lenker pjesme prezentira u njihovom najosnovnijem, gotovo skeletanom obliku.

Takav pristup je, kontraintuitivno, zapravo vrlo ambiciozan budući da bilokakva melodična manjkavost može od albuma napraviti monotonu dosadu i srušiti čitavu kulu od karata. Međutim, Lenker je suviše pametna skladateljica da tako nešto dopusti; "Songs" je sasvim prikladno nazvan - album kojim dominiraju pjesme i koji bilo kakvu manjkavost na razini ambicioznosti i žanrovske raznolikosti dvostruko nadomješta kvalitetnim komponiranjem.

Ali prava snaga albuma ne nalazi se čak niti u melodijama njegovih pjesama; "Songs" je spomenik suptilnosti. Mogućnosti koju muzika ima da, uz nešto jednostavno poput glasa i akustične gitare, stvori nešto transcendentalno. Lenker pjeva o vremenu i gubitku, sjećanju i usamljenosti, svemu onome što nas okupira kao pojedince i čime smo fascinirani kao civilizacija. Njen album pogada Sveti gral moderne umjetnosti: onu teško dostižnu točku gdje se dodiruju opće i osobno, gdje se koristi kolektivni jezik ne bi li se progovorilo o nečemu tako intimnom.

LUKA KOSTIĆ

Ivan Grobenski

Siromahi i Lazari
(Intek Music, 2020.)

★★★★☆

Ivan Grobenski vam je možda već upao na radar kao jedan od idejnih lidera art kolektivna Moskau, a Moskau je već nekoliko godina redovni gost regi-

onalnih top lista albuma. Kombinacijom post-punka, industrialia i bluesa, Moskau već godinama radi muziku nadahnutu Caveovim Bad Seedsima, Rowlanadom S. Howardom, Tomom Waitsom, Einstürzende Neubauten, Son Houseom i, da ne nastavljam u nedogled, koječime. Godinama su pleli svoj specifičan zvuk i polako stekli *underground* poklonstvo diljem regije. Zanimljivost vezana za bend jeste što se članstvo konstantno, ne samo iz albuma u album, već iz nastupa u nastup, mije-

njalo. Sam Grobenski priznaje da ne zna tko je trenutno u bendu. Bilo kako bilo, jedina je konstanta bio upravo on; nešto nalik pijanom kapetanom s jednako pijanom posadom. Zapravo, dvije su konstante, Grobenski i njegova neumiruća potreba za stvaranjem zahvaljujući kojoj imamo mnogo njegovih izdanja, što s Moskau, što s power pop bendom Lolita, što solo. "Siromahi i Lazari" spada u kategoriju njegovih samostalnih autorskih uradaka i uvjerljivo je najbolji Ivanov uradak, što je kritika i prepoznala i nagradila drugim mjestom (koje dijeli s Rundekom; solidno društvo, složit ćete se) na Nacionalovoj top listi regionalnih albuma 2020. Godina je možda bila nesnosna i ne znamo kako smo je preživjeli, ali čovječe, glazba je bila sjajna.

"Siromahi i Lazari" nastaje nakon što je Grobenski iz sebi nepoznatog razloga (kako se i sam izrazio) pjesmu "Dojdi, draga, dojdi" napisao na kajkavskom. Nakon toga odlučuje tu priču prenijeti na cijeli album. Album, osim što se oslanja na tmurni podravski imaginarij, na neki način komunicira s muzikom mračnih etno punkera iz benda Cinkuši te s Krležinim "Baladama Petrice Kerempuha" i uspješno vas uvlači u tjeskoban, gotovo pa mističan, mračan i maglovit svijet Ivana Grobeneskog.

Disonantna gitara i falsetto vokal (i jedno i drugo zvuče kao da su na rubu pucanja) nose album, dok će limeni puhači, klarinet i synthevi fantastično upotpuniti praznine. Da ne znate da je riječ o autorskim pjesmama i, još impresivnije, autorskim tekstovima, zaista bi pomislili kako je riječ o tradicionalnim podravskim napjevima. I upravo tu leži snaga ploče. Ivan Grobenski briljantno interpretira tradiciju i nadodaje joj elemente bluesa i odlično je uklapa u današnjicu. "Siromahi i Lazari" na momente funkcionira kao svojevrsni muzički odgovor romanu "Črna mati zemla" Kristiana Novaka, ili čak kao lokalizirani odgovor sumornoj muzici Matta Elliotta. Od prve, "Dojdi, draga, dojdi" pa kroz "Črnu meglu" ili "Verustevanje", pa do posljednje, zbarske interpretacije prve stvari na albumu (ženski zbor Rudarice koje su odradile fenomenalan posao), Grobenski drži razinu i služi kao vaš neurotični, pripiti Vergilije u posjetu još mračnije (ako je to ikako moguće) i uvrnutije Podravine.

Denis Katanec je jednom u šali rekao kako će Ivan zbog ovog albuma dobiti Porin. Ta je izjava sve manje smiješna i sve manje nemoguća, sudeći po recepciji. "Siromahi i Lazari" sjajan je album. Autohton, bolno iskren i jednako uronjen u tradiciju i modernitet.

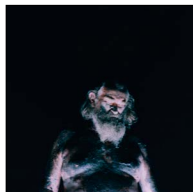
SVEN POPOVIĆ

Nothing

The Great Dismal
(Relapse, 2020.)

★★★★☆

dočiti) iznimno dobro dočaravaju što očekivati od novog albuma filadelfijskog noise/shoegaze sastava Nothing. Ako tražite album uz koji izdržati vrijeme pandemije, nešto što će vas oraspoložiti i popraviti vam moral, molim vas odite dalje, ovo definitivno nije taj album. Od noise punka preko alt rocka devedesetih a la Smashing Pumpkins ili Dinosaur Jr., Nothing na ovom albumu objeručke prihvaća utjecaje Slowdivea i My Bloody Valentinea. I to zvuči zaista prokletu fantastično.

Komotno možemo primijetiti kako je Kovakav album ove godine bio gotovo neizbježan. Domenico Palermo nije najsretnija osoba pod kapom nebeskom, a ova nas je godina sve koštala živaca. Za neke od nas, 2020. bila je jedan iznimno dug napadaj panike ili, u najboljem slučaju, san prepun košmara. "The Great Dismal", prijemčivosti usprkos, iznimno dobro oslikava prošlu godinu. Palermo, ako je vjerovati priči, počeo je rad na novom albumu Nothinga nakon što je zapisao sljedeće riječi: "existence hurts

existence." Da, podosta adolescentski, ali kad ih napiše čovjek poput njega, čovjek koji je odležao neko vrijeme u zatvoru zbog pokušaja ubojstva i koji je počeo patiti od depresije nakon što su ga žestoko pretukli 2015., onda to neki vrag ipak znači. "The Great Dismal" bavi se temama usamljenosti, izolacije i pustopoljinom koju volimo nazivati životom u ovo doba.

Album počinje tiho, "A Fabricated Life" Adonosi nam Palermov glas koji se na momente jedva izdiže iznad šapta te repetitivnu gitaru. Kalup shoegazea lomi zvuk harfe koju jedva da se čuje, a ipak probija ispod površine. Ritam mašina i atmosfera na "Say Less" podsjetit će vas na ranije radove (skoro pa generacijskih kolega) A Place to Bury Strangers dok će vam "Catch a Fade" gotovo pa natjerati osmijeh na lice svojom melodioznošću. Središnja pjesma na albumu je "Famine Asylum" u kojoj je Nothing usmjereniji nego što smo ih ikada vidjeli. Riječ je o gotovo pa savršenoj shoegaze himni. Posljednja, "Ask the Rust" (još jedan je mig koji nalazimo na albumu, ovaj put kulturnom, maestralnom romanu Johna Fantea "Ask the Dust", u kojoj autor opisuje život u Los Angelesu tijekom Velike depresije), kao da je križanac ranih malo-prije spomenutih Pumpkinsa i My Bloody Valentinea.

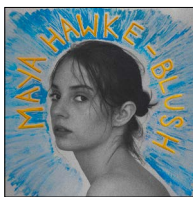
Četvrti album Nothinga ne donosi Capsolutno ništa novo i revolucionarno za stol, niti se to trudi. Osim za sam Nothing koji iz albuma u album raste. Dobro je znati da nismo sami i da ima još ljudi kojima su prošla godina ili prošlih desetak godina bili manje nego idealni.

SVEN POPOVIĆ

Maya Hawke

Blush
(Alternative, 2020.)

★★★★☆

Maya Hawke je, između ostalog, glumica (zapažena uloga u trećoj sezoni serije "Stranger Things"), model i kći Ume Thurman i Ethana Hawka.

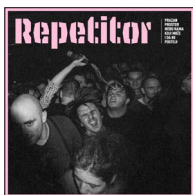
Dodajte sada svemu tome da je Hawke i novopečena kantautorica i ostavite po strani predrasude povezane s obiteljskim ili društvenim porijeklom. Jer, debitantski album Maye Hawk "Blush" sastavljen je od dvanaest pametnih pjesama zaogrnutih u mekani folk-rock kroj koje se tematski bave razradom, propitivanjem i tumačenjem suvremenog koncepta romantične ljubavi. I dok izbor forme upućuje na postojanje neke vrste autorskog interesa prema mitologiji razočaranja karakterističnog za kasne šezdesete i rane sedamdesete, u obradi teme tako nešto – na sreću – nije moguće prepoznati. Hawke je izrazito pismena, glas joj je dovoljno "zanimljiv", ako je to pravi opis, a autorska perspektiva suvremena i zrela i posve formirana. Drugim riječima, debi na kojem u kvalitativnom smislu ima malo toga debitantskog.

MATKO BRUSAČ

Repetitor

Prazan prostor među nama koji može i da ne postoji
(Moonlee Records; 2020.)

★★★★☆

Teško je za povjerovati da je prošlo više od desetljeća, gotovo više od petnaest godina zapravo, otkako se oformio uvjerljivo najznačajniji i najprepoznatljiviji bend generacije Y. Od prvih koncerata i prvog, sad već kultnog albuma, "Sve što vidim je prvi put" (2008.), znalo se, pardon, znali smo da pred nama stoji nešto posebno i nešto nenormalno dobro i nešto suludo bučno. Bilo tko da je svjedočio njihovim nastupima uživo naprosto nije mogao, osim ako nije bolovao od slabokrvnosti i kroničnog neukusa, ostati ravnodušan, naročito nakon godine neinventivnih i plahih izlika za rock & roll poput Vatre ili, još gore, Ramirez. Milenijalci jugoslavenskog kulturnog kruga konačno su dobili bend u koji smo vjerovali

li i koji je vjerno dočaravao bijes, očaj i osjećaj obespravljenosti koji nas je ispunjavao. Nijedan mlađi sastav ovih prostora ne može se pohvaliti kulturnim statusom. Nijedan osim Repetitora, to jest. Iz Beograda je s Repetitorom i Petrolom došao mlađi i ljepši Novi Val, a uskoro su se i u drugim zemljama bivše Jugoslavije počeli pojavljivati novi, često odlični bendovi.

Repetitor bi dolazio, publike bi svakom koncertom bilo sve više i to je, kako kažu, bilo to. Oni bi svaki koncert odsvirali istim intenzitetom, nikada ne bi nastup samo odradili. Kako inače drugačije objasniti sliku Ana-Marije Cupin (bas) kako na Super Uho festivalu svira sa slomljenom nogom?

Svako je diskografsko izdanje (tri prije ovog) ispraćeno je turnejom. Ovaj put to nažalost nije slučaj. Uslijed globalne pandemije beogradska se trojka povukla u studio i pod producentskom palicom Milana Bjelice snimila je zasad najkoherentniji album. "Prazan prostor među nama koji može i da ne postoji" najavili su nasilnom, bučnom i snažnom "Kost i Koža" (očito posvećenoj nedavnoj ubijenoj Stojanki Stojanović) koja funkcionira kao poziv na nasilni ustanak. Mračnu, erotsku i senzualnu "Kroz vetar" pjeva Ana-Marija Cupin. Repeticija, moćan bas i gitara kao najmanje istaknut instrument udara zгодan kontrast onome što smo navikli od Repetitora. "Gorim" udara ranije utabanim putevima, što znači da dominira ju Borisov glas i sad već jako prepoznatljiv zvuk gitare. "Roba s greškom" hipnotična je, na momente psihodelična traka čija će vas gitara poklopiti poput vala, a pjesma funkcionira kao svojevrsni nastavak pjesme "Crvena" s prethodnog albuma. Zadnje dvije pjesme albuma donose nam nešto sasvim neočekivano; pjesme "Danima" i "Noćima" predstavljaju svojevrsni završnih diptih. "Danima" isprva šokira zvukom syntha i ritam mašine. Dva instrumenta koje na Repetitorovim albumima nikada čuli nismo. Prva progovara o stanju umu tijekom lockdowna, iako sasvim solidno prikazuje bilo kakvo tjeskobno ili letargično stanje i šarmantan je mig svijetu lo-fi snimki iz dnevnog boravka. "Noćima" je pak jednostavna gitarska balada koja cijelu priču fino privodi kraju i smiruje vaš puls.

I više od desetljeća poslije neki od nas će se, poput onih oronulih rokera koji smaraju pričama o Štuliću i Rundeku, s nostalgijom prisjećati prvih nastupa Borisa, Ana-Marije i Milene. A onda ćemo se sjetiti da je samo pitanje vremena kada ćemo opet naći na njihovom koncertu. Do tada osta-

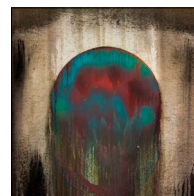
ju najveći bend, oprostite mi na ovoj frazi, naše generacije.

SVEN POPOVIĆ

Palm Reader

Sleepless
(Church Road Records, 2020.)

★★★★☆

Britanska i američka post-hardcore scena od svog začeća sredinom osamdesetih koketira s utjecajima izvan punk glazbe; bilo da je riječ o atmosferičnom no-

iseu Sonic Youtha, post-punk ritmovima Killing Jokea, post-rock utjecajima Slinta i čitave plejade žestokih bendova u kojima je divljao Steve Albini. U posljednje vrijeme, sve više bendova novog vala post-hardcore scene okreće se metalu, čak i nevezano za screamo scenu.

Posljednji album britanskog benda Palm Reader, "Sleepless", nastao je upravo na spomenutom stilističkom raskrižju. Palm Reader je dugo posprdan nazivan britanskim klonom legendarnog benda The Dillinger Escape Plan, a čini se da je tek sada u katalog uvrsti ploču koja će mu pomoći pobjeći toj kategorizaciji. "Sleepless" dolazi kao kruna desetogodišnje karijere benda koji je, dok su mnogi njegovi žanrovski suputnici potpuno izgubili konac, s vremenom postajao sve bolji i bolji.

"Sleepless" je album koji hvata s obje ruke i teško pušta; iako su njegovi bljeskovi žestoke agresije sjajno tempirani s momentima suzdržavanja i tišine, riječ je je o ploči koja zahtjeva nepodvojenu pažnju, kao pripovjedni tekst pod povećalom formalista. Iako je teško s preciznošću podvući crte između žanrovski komponenti albuma; ovdje reverbom natopljeni akordi iz shoegazea, tamo screamo urlanje, negdje treće dugi, strukturirani post-rock pasusi; nema sumnje da "Sleepless" funkcionira kao uravnotežena cjelina na gotovo svakoj značajnoj cjelini: melodijskoj, strukturalnoj, estetskoj.

Upravo ta uniformnost raznih žanrovskih digresija uzdiže "Sleepless" iz samo još jednog pomodnog albuma žestokog rocka u nešto upamtljivije. Palm Reader nije bio bend poznat po svojim hrabrim stilskim ili žanrovskim iskoracima u neistraženo, ali njihov posljednji album postiže upravo to. Ako je ovo znak stvari koje od ovih momaka dolaze, za očekivati je još ovakvih dinamičnih, idiosinkratičnih albuma.

LUKA KOSTIĆ

Marshall

Kreiraj svoj svijet savršenog zvuka.

Kupi online na www.ronis.hr

Ronis
Pokreni svoja osjetila.

Ronis Velesajam
Avenija Dubrovnik 15A, Zagreb
+385 1 6620 705

Ronis Galerija Sjever
Svetojelenska cesta 25, Čakovec
+385 40 396 039

RAZGOVOR / LEE KONITZ

(Lee Konitz, snimio Davor Hrvoj)

(S)

Glazba treba dolaziti iz sfere nesvjesnog

piše i snimio: **Davor Hrvoj**

Inovativni alt saksofonist i skladatelj Lee Konitz umro je 15. travnja u njujorškoj bolnici u devedeset trećoj godini života od komplikacija uzrokovanih upalom pluća, što je bila izravna posljedica zaraze virusom COVID-19. Unatoč tome krajem 2020., u proslavnom broju uglednog časopisa DownBeat, čitatelji su ga proglasili najboljim alt saksofonistom, kao i mnogo puta do sada. Njegovim odlaskom napustio nas je posljednji preživjeli glazbenik koji je 1949. i 1950. svirao na snimanjima kultnog jazz albuma "Birth of the Cool" Milesa Davisa. Za izvedbe ovog legendarnog glazbenika ugledni New York Times je ustvrdio: "Konitz je u stanju srušiti predrasude, izdici se iznad konteksta i svojom vas svirkom raspetiti."

Lee Konitz je bio jedan od najznačajnijih alt saksofonista, improvizatora jazza poslije Charliea Parkera. Rođen je 1947. u Chicagu, u američkoj saveznoj državi Illinois. Kao mladić oduševljavao se glazbom swing big bandova koju je slušao na radiju. Posebice je volio slušati Bennyja Goodmana zbog koga je kao osmogodišnjak počeo svirati klarinet. Poslije se odlučio za tenor i konačno za alt saksofon. Nadahnjivao se zvukom Lestera Younga i Johnnyja Hodgesa. Profesionalno je počeo svirati 1945. u skupini Teddyja Powella. Godinu dana poslije započeo je suradnju s Lenniem Tristanom. Godine 1947. postao je članom orkestra Claudea Thornhilla, za koji je tada skladao Gerry Mulligan, a aranžmane pisao Gil Evans.

Hrvatska publika Konitzu se zadnji put poklonila na koncertu što ga je održao 21. listopada 2013. na festivalu Jazz.hr jesen u organizaciji HDS-a. Tom prigodom, na prijedlog Jazz.hr-a, Institut hrvatske glazbe uručio

Znameniti jazzist i dobitnik Porina jedna je od prvih žrtava među jazzistima od zaraze koronavirusom

mu je nagradu Porin Special Merit Award za posebna dostignuća u području jazz glazbe. Naime, Konitz je tijekom karijere objavio više od sto albuma kao vođa sastava, a puno više kao suradnik drugih glazbenika. Predstavnik cool jazza, glazbenik bogata iskustva, jazz pedagog, autor stručnih jazz knjiga, dobitnik brojnih priznanja i nagrada, Konitz je imao jednu od najplodnijih i najkreativnijih karijera u povijesti te glazbe. Ostvario je suradnje s vodećim jazz glazbenicima: Stanom Kentonom, Warenom Marshom, Daveom Brubeckom, Charlesom Mingusom, Paulom Bleyom, Ornetteom Colemanom, Elvinom Jonesom, Charliem Hadenom, Bradom Mehldauom i

drugima. Bio je plodan skladatelj i izvođač koji je djelovao u raznim jazz izričajima poput coola, avangardnog i free jazza. Karijeru je ostvario i na području filmske glazbe.

Divno je slušati vas kako svirate standarde koje svi znamo i slušali smo ih tisuću puta, ali u vašim izvedbama uvijek čujemo nešto novo.

- U tome je pravi izazov. Ako poznajete dobru skladbu možete ju rastezati i mijenjati.

Možemo li reći da je to jedna od najvažnijih karakteristika jazz glazbe?

- Svakako. Zato volim svirati Bacha jer mislim da je bio jedan od prvih jazz glazbenika, na neki način. Svirao je te složene melodije, složene ritmove, improvizirao je i njegova je glazba uvijek swingala. Ostavio je snažan utjecaj u razvoju glazbe.

Zašto su vas prozvali jednim od najvećih improvizatora u povijesti jazz a što vam to znači?

- To sam počeo raditi zato što sam morao. Charlie Parker nije bio samo sjajan improvizator nego i skladatelj koji je uvijek pripremao materijal za svirku. Ja ne pripremam materijal tako i zato je to za mene još uvijek osvježavajuće. On se umorio od sviranja iste glazbe i otišao je gore u trideset i četvrtu godinu.

Drukčije stanje svijesti

Koji su glazbenici utjecali na vas u doba kad je bilo kojem alt saksofonistu bilo teško ne oponašati Charlieja Parkera?

- I ja sam ga oponašao. Dobro sam naučio svirati njegova sola, ali nisam imao potrebu svirati poput njega. Moramo proučavati sjajna sola, spoznati kako su koncipirana i prilagoditi ih vlastitim osjećajima. Naime, moje životno iskustvo nije istovjetno Parkerovu. Nisam želio svirati njegove fraze, kao što je to, primjerice, činio Sonny Stitt.

RAZGOVOR / LEE KONITZ

Zašto je Lennie Tristano bio važan za vašu karijeru i možemo li ga nazvati vašim mentorom?

- Bio je mojim nadahnućem i mentorom. Bio je sjajan glazbenik, izvrstan klavirist. Cijenim ga kao učitelja. Do tada sam bio improvizator koji nije znao što s tim improvizacijama, a on mi je savjetovao da slušam izvršne soliste i tako shvatim kako zvuče sjajna sola. To je bilo važno za moj razvoj. Otvorilo mi je vrata. Osim što sam od Tristana dobio dragocjene savjete, svirao sam u njegovu sastavu. Iskorio sam dobru prigodu da saznam više o njegovoj glazbi.

Koliko vam je značilo sviranje s njim?

- S Tristanom sam ostvario posebnu glazbu. Zajedno smo snimili prvu free jazz ploču, i to još 1949. Bila je to "singlica" koju je objavila kuća Capitol Records. Na njoj su se nalazile dvije trominutne izvedbe. Jedna je bila izvedba skladbe "Intuition", a jedna neka druga, zaboravio sam. ("Digression", op. p.). Bile su to u potpunosti slobodne improvizacije - prve snimke slobodnih improvizacija u tzv. jazz glazbi. Ornette Coleman i ostali čuli su te snimke i pomislili da, ako je takvo što moguće, tko zna što je sve moguće.

Kako ste se usudili učiniti tako nešto u to doba?

- *Fuuuuuuuh!* (Oponaša uvlačenje dima i glumi omamljenost, op. p.). Uz to se usudiš napraviti štošta, ha, ha, ha.

Više nisam, kao prije, zainteresiran za način sviranja u kojem su važni tehnika i pomodne fraze. Ne zanima me sviranje istih, naučenih sola, samo da bih zadivio slušatelje.

Dakle, niste bili svjesni kako i što svirate?

- Da, ha ha ha. Sretan sam što već dugo nisam radio tako nešto jer bez toga se osjećam istinski povezan s glazbom za razliku od stanja uvjetovanog - *fuuuuuuuh!* - koje stvara drukčije stanje svijesti. Vjerojatno sam još uvijek na životu zato što sam to prestao raditi. Nikad nisam pio alkohol niti uzimao teške droge. Tek tu i tamo marihuanu, kao prigodom spomenuto snimanja.

Podržavate li nastojanja da se marihuana legalizira?

- Vidim što se sad događa s nastojanjima da se marihuana legalizira. Ni osobama koje umiru od raka ne dopuštaju da se malo opuste i umanje si bolove uz marihuanu. Mislim da su ju dosad legalizirali jedino u Kaliforniji. U svakom slučaju to je dio našeg iskustva. U to smo doba radili kojekakve ludorije. To je bila tek jedna od njih.

Hoćete li se vratiti u prošlost i svirati free, ali bez stimulansa?

- To neprestano činim. Tako sam počeo.

Kao jedanaestogodišnjak vježbao sam klarinet svirajući "free jazz", ha ha ha.

Tada bismo za vaš stil mogli reći da je to free-cool, zar ne?

- Naravno! Zašto ne!

Stvaran zvuk

Koji su glazbenici iz Tristanova kruga, uz vas, važni u povijesti jazz-a?

- Warne Marsh bio je jedan od važnijih jazz improvizatora. Bio je mirna osoba koja nikad nije težila samopromociji, nego je stremljio glazbenom napretku. Bio je jedan od najčistijih improvizatora jazz-a. Nadahnuće je crpio iz glazbe Lestera Younga, Charlieja Parkera i drugih velikih saksofonista, ali i od Tristana. Zahvalan sam mu što sam ponekad s njim svirao. Naše su svirke ponekad bile čudesne. U glazbi se čudo događa kad se ostvare uistinu spontane izvedbe koje imaju smisla, a iznenade i nas same - "Vau, što se događa? Odakle se to stvorilo?". To je doista divno. On je bio najvažniji iako ne i jedini. Bilo je i dobrih pijanista. Jedan od njih bio je Sal Mosca, divan glazbenik koji je ostao vjeran Tristanovoj glazbi.

Jeste li vi ostali vjerni tom glazbenom smjeru?

- U 1960-ima želio sam pronaći vlastiti izraz. Htio sam se udaljiti od njegova snažnog utjecaja, ali i uvjeriti koliko je uistinu na

me djelovao. Tijekom svih tih godina taj pristup nastojim zadržati kao suštinski, ali ujedno želim pronaći nove, različite načine kreiranja glazbe, improviziranja. Najviše sam zainteresiran za skupno improviziranje. Nastojim se oduprijeti šablonskom pristupu koji nalaže uobičajeni slijed sola i povratak na temu. Ne želim nastupiti samo da bih odradio angažman. "All the Things You Are" i ostale standarde želim svirati na nov način, drukčije nego ikad prije. Kad god sviram, prolazimo kroz nova iskustva. To donosi istinsko zadovoljstvo. Cijenim Tristanov početni utjecaj, ali više nisam, kao prije, zainteresiran za način sviranja u kojem su važni tehnika i pomodne fraze. Ne zanima me sviranje istih, naučenih sola, samo da bih zadivio slušatelje. U trenutku nastupa želim početi ispočetka i kreirati nešto novo, ispred publike koja će tako spoznati suštinsko značenje improviziranja.

Naziv vaše najpoznatije skladbe "Subconscious-Lee" odlično odražava karakter vaše glazbe, ali i jazz-a općenito.

- To je najvažnije. Glazba treba dolaziti - iz nesvjesnog. Tako nastaju osnovni elementi skladbi koje poslije treba usavršavati na najbolji mogući način. Nastojao sam napraviti nešto krećući se u nepoznatu glazbenom okružju, u sferi nesvjesnog.

Koliko vaša glazba ovisi o nesvjesnim reakcijama?

- Na sreću, vrlo mnogo. Želim da to bude što je moguće više. Uvijek sviram skladbe poput te, ali uvijek u novim aranžmanima. Svi članovi sastava pomno slušaju i spontano reagiraju na ono što čuju. Uživam u tome. To je sjajno.

Imate prepoznatljiv zvuk. Možemo li reći da je to cool zvuk?

- To nisam ja rekao. Riječ "cool" je u 1940-ima imala negativno značenje. Cool je bio naziv za nešto što je bilo suprotno od hot jazz-a. Cool je bio za bijelce, a hot za crnce. Tako se tada mislilo. No, kad kažemo cool zvuk, to za me znači da sam opušten i da imam nadzor nad zvukom, da je ekspresivan i da notama koje odaberem stvaram stvaran zvuk.

Igranje frazama

Koliko je Bill Evans, uz Tristana, blizak vašem zvuku i senzibilitetu?

- Na neki način jest.

Poput vas, i Evans je bio profinjen i elegantan glazbenik. Kako je bilo svirati s njim?

- Ha ha, poslije ovoga promijenit ću ime u Duke. Lee Konitz - Duke the Ellegant. Bilo je dobro svirati s Evansom. Ponekad me je, kad bi izvodio zadnji set u klubu, pozvao da mu se pridružim na pozornici. To je bilo divno iskustvo. Warne Marsh i ja pridružili smo se njegovu triju na snimanju ploče "Crosscurrents". Bilo je lijepih trenutaka u toj suradnji. On se jednom pridružio Marshu i meni u starom klubu Half Note. Nakon trojednog angažmana Tristano je uzeo slobodan dan i Evans ga je zamijenio. Taj je nastup snimljen. Nekoliko je lijepih izvedbi na tom albumu. S nama su svirali Paul Motian i Jimmy Garrison. ("Live at the Half Note", op. p.).

Na koji način oblikujete improvizacije?

- Često razmišljam o tome i došao sam do određenih zaključaka. Svoj glazbeni svijet, koji uključuje stav, dugogodišnje iskustvo, ustrojstvo i moj psihološki profil, nastojim interpretirati što je moguće doslovnije. Mnogi glazbenici koje sam slušao kako improviziraju, kod kuće i na jam sessionima, uvježbavaju svoje improvizacije i tako se pripremaju na sviranje naučene glazbe pred "plaćenom" publikom. Moje je uvjerenje da - kao glazbenik nadahnut djelom Lennia Tristana - trebam improvizirati pred svima, i to, koliko god je moguće, glazbu koja u tom trenutku prvi put nastaje. To je još uvijek glavni razlog zašto sviram. Neprestano nešto

mijenjam, igram se frazama. Ponekad unosim veće promjene i to pobuđuje zanimanje.

Koliko je snimanje albuma "Birth of the Cool", s glazbenicima koji su poslije postali legende jaza, značilo za vašu karijeru?

- Bio je to komorni sastav s izvrsnim sviračima i sjajnim aranžerima. Bio sam sretan što sam dio toga projekta, mada sam tada bio zaokupljen sviranjem s Tristanom. To je bila orkestralna glazba za koju su bili važni Gil Evans, Gerry Mulligan i John Lewis. Riječ je bila o sjajnim djelima, ali sola su tu bila sporedna.

Sporedna?

- Da, da, bilo je malo prostora za sola, tek pomalo u skladbi "Move", nešto i u "Israelu"... Bio je to sastav u kojem su glavnu riječ vodili aranžeri.

Tijekom karijere nastavili ste svirati u nonetima. Zašto volite tu formaciju?

- Formacija se obično temelji na aranžerovim zamislima. Nisam aranžer. Sedamdesetih sam svirao u nonetu za koji je aranžmane pisao trubač David Berger, poznati glazbenik koji je surađivao je s Wyntonom Marsalisom. Transkribirao je glazbu Dukea Ellingtona i dirigirao Lincoln Center Jazz Orchestrom.

Ismijavan i omalovažavan

U ranom razdoblju vaše karijere u takvim su formacijama sudjelovali i svirači za jazz neobičajenih glazbala, primjere francuskog roga, a poslije bas klarijeta i violončela. Kako to djeluje na zvuk

ansambla, na kolorističko nijansiranje zvuka?

- Ta su glazbala u ansamblu zato što aranžer tako čuje glazbu. Mislio je da bi ta kombinacija bila dobra. S Milesom Davisom i Gilom Evansom koristili smo koncept koji je podastro Thornhill. U njegovu su orkestru bila dva svirača francuskog roga, a u Davisovoj skupini jedan. To je teksturi ansambla dodalo još jednu boju.

Skladbe iz repertoara Davisova noneta sviraju i drugi. Koji od njih to rade na poseban način?

- Gunther Schuller je za novi album Joea Lovana skinuo tri skladbe s famozne ploče "Birth of the Cool", uključujući "Moon Dreams", dodavši im neke nove elemente i na taj ih način osuvremenivši.

Kako vam se dopada način Lovanova sviranja?

- O da, ponekad mi se jako sviđa. Obojica smo nedavno svirali na Chicago Jazz Festivalu. Večer prije našeg nastupa Lovano je svirao sa svojim nonetom. Obojica smo naišli na jako dobar prijam. Nadamo se da će i ubuduće naša dva noneta svirati na istim, velikim festivalima.

U kojoj formaciji najviše volite svirati?

- Skloniji sam sviranju u manjim grupama, samo uz ritam sekciju. U tom kontekstu želim izvoditi dobre skladbe i improvizirati. Ne osjećam se najbolje kad moram čitati note, pa potom improvizirati, gledati u predložak da bih znao kako svirati promjene akorda. Ipak, ponekad me zanese pomisao da sviram s ansamblom, što je za me druga vrst nadahnuća.

Rijetko se događa da dvojica alt saksofonista zajedno sviraju. Kako je došlo do toga da zasvirate s Ornetteom Colemanom, koji je svirao stilski posve drukčije od vas, koji je drukčije razmišljao o glazbi?

- Pozvao me da mu se pridružim na jednom festivalskom nastupu. Tada su u njegovu sastavu svirali Charlie Haden i Billy Higgins. Bilo je jako lijepo od njega što me pozvao i mislio sam da je u redu da sviram s njim. Vježbali smo, ali nisam se osjećao dobro. Bilo je to glazbeno pomalo smiješno, čudno, ali on je tako divna osoba. Iskazujem duboko poštovanje njegovoj osebnosti. Kad govorim o osebnosti glazbi, glazbeni kritičari i novinari uvijek naglašavaju da treba svirati nešto što nitko nikad prije nije čuo, ali kad čuju nešto novo, najčešće gundaju i kažu da im se to ne sviđa. Oh, moj Bože, kako su Colemana ismijavali i omalovažavali! Miles Davis i drugi poznati glazbenici govorili su da nam to ne treba, da je to sranje. Ni meni nije bilo svedjedno jer nakon što sam godinama vježbao i učio o povijesti glazbe, pojavio se taj čovjek i odjednom postao junak. Uistinu je bio osebujan. To se očituje od trenutka kad se ujutro ustao iz postelje. Bio je drukčiji od svih nas. 📺

10

NAJBOLJIH JAZZ ALBUMA

OBJAVLJENIH U 2020.

piše: **Davor Hrvoj**

Christian Scott Atunde

Axiom
(Ropeadope Records)

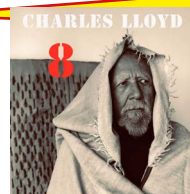
CD, koji donosi snimku koncerta što ga je Scott snimio prije godinu dana u njujorškom jazz klubu Blue Note, donosi glazbenu, ali i političku i duhovnu poruku. Scott je stvorio jedinstven zvuk i pristup koji je zasnovan na suvremenim glazbenim trendovima, na tragu Milesa Davisa, ali ne zaboravlja korijene afro-američke glazbe i kulture općenito. Kroz takav stav preispituje relevantnost naziva jazz za glazbu koju izvodi. On ju voli zvati kreativnom improviziranom glazbom.

Charles Lloyd

8: Kindred Spirits (Live from the Lobero)
(Blue Note)

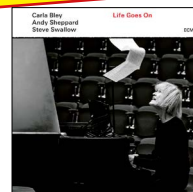
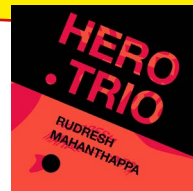
Jedan od najs sofisticiranijih glazbenika u povijesti jazz, saksofonist, flautist, pijanist i skladatelj Charles Lloyd je prije tri godine svoj osamdeseti rođendan proslavio koncertom u kazalištu Lobero u Santa Barbari u Kaliforniji. Ovo izdanje, koje dolazi u nekoliko inačica: 3-LP-ja, 2-CD-a i DVD-u, uz bogato opremljenu knjižicu i fotografije, donosi snimku tog koncerta kojim Lloyd i u poznom dobu potvrđuje koliko je njegova glazba jedinstvena, moćna, mistična, pruhovljena, kozmička...

Rudresh Mahanthappa

Hero Trio
(Whirlwind Recordings)

Na ovom albumu Mahanthappa je odlučio napraviti odmak od svog skladateljskog rada i posvetio se izvedbama djela drugih autora. Na taj je način iskazao divljenje nekim, ne nužno kompatibilnim autorima koji su na njega utjecali, ali i bezvremenskim skladbama, jazz i ne samo jazz standardima, koje je predstavio na svoj, karakterističan način. To znači da su u konačnici izvedbe ujednačene i bliske njegovom karakteru, što, između ostalog ukazuje na njegov odnos prema slobodi i spontanosti.

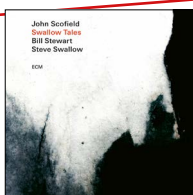
Carla Bley / Andy Sheppard / Steve Swallow

Life Goes On
(ECM / Dancing Bear)

Dvadeset i šest godina nakon prvog zajedničkog trio albuma ova je trojka postigla takvu opuštenost i intuitivnu neverbalnu komunikaciju koja se zasniva na neprestanoj usredotočenosti, osluškivanju i odgovaranju u djeliću sekunde. Tome svakako pridonose i predlošci na koje se oslanjaju – skladbe Carle Bley. Radi se o pristupu koji objedinjuje intelekt i emocije, bliskom komornoj glazbi, bez velikih amplituda u dinamici, ali uz zanimljivu dramatiku i suptilnu organsku interakciju.

John Scofield

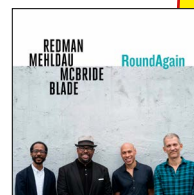
Swallow Tales
(ECM / Dancing Bear)

Iako su i prije svirali i snimali Swallowove skladbe, Scofield je odlučio na ovaj CD uvrstiti isključivo djela ovog glazbenika. Scofield je dubinski proučavao njegov skladateljski rad iz raznih kuteva. U izvedbama se osjeća stilska raznolikost - kreću se od nježnog mainstream jazz-a po uzoru na Jima Halla preko estetike klasične glazbe do žesćeg modernizma koji je Scofield usvajao svirajući s Milesom Davisom. Sve te elemente vješto je ukomponirao u smislenu cjelinu koja ima glavu i rep.

Joshua Redman, Brad Mehldau, Christian McBride, Brian Blade

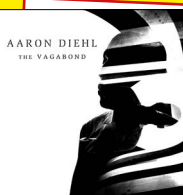
RoundAgain
(Nonesuch / Dancing Bear)

Nakon dvadeset i šest godina ova se all star skupina ponovno okupila kako bi snimila novi CD. Za snimanje ovog albuma pripremili su sedam novih skladbi: tri Redmanove, dvije Mehldauove i po jednu McBridea i Bladea. U tim post bop izvedbama zvuče kao da su sve to vrijeme svirali zajedno: kompaktno, opuštено, elegantno, uvjerljivo, komunikativno. U svakoj izvedbi izgaraju, osjeća se radost muziciranja, vjerojatno zbog zadovoljstva što su konačno ponovno zajedno, ali i što su ponovno pronašli zajednički jezik.

Aaron Diehl

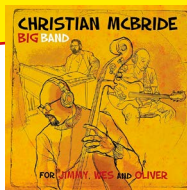
The Vagabond
(Mack Avenue)

Još jedan rezultat istraživanja koje Diehl provodi na djelima slavni jazz glazbenika, u ovom slučaju Rolanda Hanne i Johna Lewisa. No, nije se zaustavio na jazzistima. CD također sadrži njegove interpretacije djela Sergeja Prokofjeva i Philipa Glassa, kao i Diehlove skladbe. Fascinantan je način na koji pristupa poznatim djelima, rekonstruirao ih i mijenja, nadograđuje, ne narušavajući njihovu izvornost, uvijek svježe i u duhu afroameričkog jazz-a. Profinjeno i diskretno, ali nabije-no unutrašnjom snagom.

Christian McBride Big Band

For Jimmy, Wes and Oliver
(Mack Avenue Records)

Ugledni McBrideov big band i kvartet iskazuju poštovanje Jimmyju Smithu, Wesu Montgomeryju i Oliveru Nelsonu, ali i njegovim albumima "Dynamic Duo" i "Further Adventures of Jimmy and Wes" koje je slušao u mladim danima. Ujedno podsjećaju na zdravu tradiciju orkestralnog jazz-a. Nije namjera kreirati novi zvuk nego onaj prepoznatljivi donijeti čim uvjerljivije. U tom cilju McBride je ulogu Montgomeryja dodijelio gitaristu Marku Whitfieldu, a Smitha orguljašu Joeyu DeFrancescu.

Marcin Wasilewski Trio, Joe Lovano

Arctic Riff
(ECM / Dancing Bear)

Glazba na ovom albumu rezultat je sinergije različitih naraštaja, energija, pristupa i osobnosti koje se s povjerenjem i strastveno odnose prema onome što svaki od njih svira. Posve su usredotočeni, uronjeni u međuigre, doimaju se potpuno opušteni, kao da se radi o nečem naučenom, o čemu ne moraju razmišljati, što je rijetkost za ovakve suradnje u kojima se udružuju glazbenici koji inače ne sviraju zajedno. Ipak, to nije rutina, oni se svjesno upuštaju u rizik što ponekad donosi brilijantne rezultate.

Pat Metheny

From This Place
(Nonesuch / Dancing Bear)

Kao mnogo puta do sad Metheny je i na ovom albumu uspio ostvariti izvedbe na visokoj umjetničkoj razini. Objednio je raznolike glazbene interese kojima je bio zaokupljen tijekom raznih razdoblja stvaralaštva. Spoj jazz-a s klasičnom i filmskom bliskom glazbom ostvaren je gotovo nezamjetno, kao da se radi o prirodnom amalgamu. Zvuk u nekim segmentima podsjeća na njegovo rano razdoblje djelovanja s Pat Metheny Groupom, no poruka je posve drukčija, politička.

Carla Bley / Andy Sheppard / Steve Swallow

Life Goes On
ECM / Dancing Bear, 2020.

★★★★☆

"Songs With Legs" iz 1994. je bio prvi album što ga je čuvena pijanistica i skladateljica Carla Bley snimila u triju sa sopran

i tenor saksofonistom Andyjem Sheppardom i bas gitaristom Steveom Swallowom. Iako je poslije snimala u raznim formacijama, među ostalima od dua sa Swallowom do big banda, po čemu je najpoznatija, ovaj je trio uvijek bio prisutan u njenim primisljima. Tim glazbenicima vratila se na snimanjima albuma "The Last Chords" iz 2004. i "The Last Chords find Paolo Fresu" iz 2007. Na snimanjima oba triju se pridružio bubnjar Billy Drummond, a na drugom talijanski trubač i kričničar spomenut u naslovu CD-a. No, albumom "Trios" iz 2013. zapečatila je svoju i njihovu sudbinu. Naime to je jedina postava s kojom je otad snimala: 2015. CD "Andando el Tiempo", a prošle godine i "Life Goes On". Radi se o iznimno cijenjenim albumima koji donose isključivo izvedbe skladbi Carle Bley. Primjerice "Life Goes On" je jedan od tek sedam albuma koji su u prošlogodišnjim recenzijama u uglednom časopisu DownBeat dobili maksimalnih pet zvjezdica. Dvadeset i šest godina nakon prvog zajedničkog trio albuma ova je trojka postigla takvu opuštenost i intuitivnu neverbalnu komunika-

ciju koja se zasniva na neprestanoj usredotočenosti, oslušivanju i odgovaranju u djeliću sekunde. Tome svakako pridonose i predloži na koje se oslanjaju – skladbe Carle Bley koje su podijeljene u tri ciklusa. "Life Goes On" s djelima melankoličnog ugođaja inspiriranih filozofskim razmišljanjima o životu i smrti, nakon teške operacije tumora na mozgu. Skladbe objedinjene pod naslovom "Beautiful Telephones" nadahnute su politikom, među ostalim prvim opažanjem američkog predsjednika pri ulasku u Ovalni ured i zato se kroz njih provlači mračniji, zloslutni zvuk. Skladbe iz ciklusa "Copycat" potiču na kolektivne improvizacije i razrađuju pojam poziva i odgovora, tako važan u jazzu. Radi se o pristupu koji objedinjuje intelekt i emocije, bliskom komornoj glazbi, bez velikih amplituda u dinamici, ali uz zanimljivu dramatiku i suptilnu organsku interakciju.

DAVOR HRVOJ

Giovanni Guidi

Avec le temps
Croatia Records, 2019.

★★★★☆

Svoj novi album talijanski je pijanist Giovanni Guidi snimio s međunarodnom postavom, uz talijanskog saksofonista Francesca Bearzattija i gitarista Roberta Cecchetta te američkog kontrabasista Thomasa Morgana i portugalskog bubnjara Joaoa Loba, kvintetom koji je prvotno nastupao pod imenom Giovanni

Guidi Inferno. Zapravo radi se o njegovom dugogodišnjem triju s Morganom i Lobo, s kojima je još 2013. snimio album "City of Broken Dreams", a 2015. "This Is the Day". Na ovom albumu, "Avec le temps", tek je dvije izvedbe ostvario u toj trio formaciji, a ostalih šest u spomenutom kvintetu. Uz zbir raznolikih iskustava, glazbenici na "Avec le temps" donose izvedbe uglavnom Guidijevih skladbi ili onih koje su osmisli svi članovi u zajedničkim improvizacijama. Jedina iz pera nekog drugog autora naslovna je skladba albuma, koju je napisao kontroverzni monaški pjesnik, skladatelj i performer Leoa Ferrea. No u izvedbi spomenutog trija ova šansona dobiva posve drukčiji karakter. Prilagodio ju je svojem načinu glazbenog razmišljanja i uskladio sa svojim skladateljskim načelima. Naime, Guidijevo je poimanje glazbe blisko onom trubača Tomasa Stanka, bliže nego, primjerice glazbenom razmišljanju trubača Enrica Rave s kojim je počeo svirati kao sedamnaestogodišnjak, za ECM snimio albume "Tribe", "Rava On The Dance Floor" i "Roma" i s kojim je 23. veljače 2010. nastupio u Maloj dvorani Lisinski u Jazz.hr ciklusu HDS-a, kad je Rava bio aktualni dobitnik Europske jazz nagrade. Očituje se to i u skladbi "Tomasz" koju je Guidi posvetio ovom poljskom jazz glazbeniku, a kojom zaključuju album. Svojevrsni je to jazz-noir, lirična glazba vrlo sporog tempa, kontemplativna, ambijentalna. Ipak, ponekad njihove izvedbe kulminiraju silinom i ekstravagancijom, neobuzdanim kolektivnim free improvizacijama, odujući nagovještaj glazbe koju su proučavali i kojoj se dive, primjerice one Ornettea Coleman ili suvremene ozbiljne glazbe dvadesetog stoljeća.

DAVOR HRVOJ

Pedja Milutinović Drumbooty

Veritas Vincit
Orenda Records, 2020.

★★★★☆

U ovim godinama novih definicija normalnog u svakom segmentu života ugodno je vidjeti da netko ima volje, strasti i potrebe krenuti u avanturu izda-

vanja svog prvog diskografskog projekta. U prvom trenutku u oči upada i američki izdavač Orenda Records koji u svom roosteru posjeduje izvanredno zanimljive glazbenike i koja je globalno poznata po kvaliteti snimaka i težnjom prema onom dijelu tržišta koji ne zanima svakodnevn-

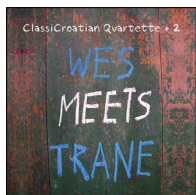

Andy Sheppard, Carla Bley i Steve Swallow - Carla Bley Trio

ClassiCroatian Quartette

Wes Meets Trane
Croatia Records, 2020.

★★★★☆

Etnografski muzej u Splitu od 2016. organizira godišnji koncert posvećen velikanu jazz glazbe Johnu Coltraneu, jednom od najtjecajnijih jazz glazbenika svih vremena. Koncerti se održavaju u prekrasnom muzejskom dvorištu Božičević, oko njegovog rodnog doma ili na sam taj datum. Naime, John William Coltrane rođen je 23. rujna 1926. u Hamletu, Sjeverna Karolina, a preminuo je 17. srpnja 1967. u Huntingtonu, New York. Inicirao ih je i organizirao ravnatelj Etnografskog muzeja u Splitu Silvio Braica, veliki štovatelj i promicatelj djela ovog, jednog od najvažnijih saksofonista u povijesti jazz. Četvorka je do sad održala koncerte na kojima je podsjetila na kultne Coltraneove albume: "Interstellar Space", "Love Supreme", "Live at the Village Vanguard", "John Coltrane and Johnny Hartman" i "Crescent". Braica je inicirao i utemeljenje Klasične hrvatske četvorke, splitsko-zagrebačkog sastava koji izvodi isključivo Coltraneovu glazbu, ne samo na spomenutim prigodnim koncertima. Od samog početka stalni član i vođa sastava je saksofonist Saša Nestorović, veliki poznavatelj Coltraneovog djela koji ga studiozno proučava tijekom svoje cjelokupne karijere, dok se postava ponekad mijenjala.

Usamog početka bio bubnjar Darko Stanojkovski Graponne, također jedan od utemeljitelja projekta, koji je davao svakojaki, pa i duhovni poticaj, a kad je Coltraneovo stvaralaštvo u pitanju duhovnost je neodvojiva od glazbe. Stalan je i pijanist Hrvoje Galler, a kao kontrabasisti izmjenjivali su se Saša Borovec, Zvonimir Šestak i Ivar Roban Križić. Kao gosti izmjenjivali su se bas klarinetist Željko Milić i gitarist i pjevač Goran Ilić. Na koncertu održanom 19. rujna 2019. u postavi kvarteta svirali su Nestorović, Galler i Borovec te novi član, bubnjar Šimun Matišić, dok su se kao gosti pridružili Splićani: Milić i gitarist Goran Cetinić Koča.

Tema je bila suradnja Coltranea s čuvenim gitaristom Wesom Montgomeryjem koja je do današnjih dana ostala zaogrnutata velom tajanstvenosti. Naime mnogi, čak i dobri poznavatelji Coltraneovog djela,

zapitat će se je li se to uopće dogodilo, jer rijetki su koji imaju saznanja o tome. No, Braica je, naletjevši na napis u kojem se spominje njihova moguća suradnja, krenuo u potragu i prikupio vrijedne podatke, zapravo svojevrzne forenzičke dokaze. Saznao je da je na koncertu održanom 22. rujna 1961. na Monterey Jazz Festivalu Wes Montgomery, jedan od najtjecajnijih gitarista u jazzu, svirao uz Coltranea, klavirista McCoya Tynera, kontrabasista Reggiea Workmana i bubnjara Elvina Jonesa, te kao gosta alt saksofonista, bas klarinetista i flautista Erica Dolphyja. Također, nastupali su na Jazz Workshopu u San Francisku zadnja dva tjedna u rujnu, zapravo do 1. listopada. Braica je iskopao i popis skladbi koje su svirali.

To su bile Coltraneove "Naima" i "Impressions" te standard "My Favourite Things", između ostalog poznate po Coltraneovom zvuku sopran saksofona, a koje je Klasična hrvatska četvorka uvrstila i u svoj program, pridodavši im Coltraneove skladbe "Miles Mode" i "Alabama". Zbog pandemije prošle godine koncert nije održan, ali svi su se posvetili produkciji i objavljivanju albuma "Wes Meets Trane" koji je krajem 2020. objavio Croatia Records. Program je isti i snimila ga je, od 17. do 19. rujna 2019., spomenuta postava. Budući da se radi o glazbenicima koji su duboko uronili u stvaralaštvo Johna Coltranea u svim izvedbama osjeća se duh njegove glazbe, a uzbuđljiva, vatrena sola članova odaju dojam da su intenzivno promišljali na koji bi način mogli razvijati izvorne izvedbe i učiniti ih svojim. Naravno, imali su se na što osloniti – na osebujne i poticajne skladbe. Naime,

najveća zamka leži u moći Coltraneove glazbe koja mami na oponašanje, a toga se mogu osloboditi samo oni glazbenici koji istinski shvate njezinu suštinu i shvate koje je on tajne glazbe pokušavao dokučiti. Četvorka je već sjajno uigrana i uvjerljiva u iskazima vlastitog promišljanja velikanovog iskaza, a gosti su svojim zvukom i pristupom na najbolji mogući način zaokružili ovu glazbenu temu. Zato ovaj CD donosi uspješnu rekonstrukciju spomenute suradnje dvojice velikana, ali i vrhunsko izdanje hrvatske jazz glazbe.

Oslanjajući se na sjajnu podršku suradnika Nestorović, koji se našao na svojem terenu, potpuno se oslobodio i razmahao, briljira u izvedbama potičući ostale članove sastava da izađu iz okvira svojih standardnih vještina i razviju svoju maštovitost. Svakako, osjeća se da neizmerno uživa u tim skladbama i komunikaciji s prijateljima. Borovec će vas uzdrmati već briljantnim solom u izvedbi prve skladbe, "Miles Mode", svirajući Arco – gudačkom, a na toj razini svoje je sviranje zadržao tijekom svih izvedbi. Na visokoj razini je i Galler, samozatajan, ali kad treba siloviti i razigran.

Ugodno iznenađenje je Matišić, najmlađi među njima, koji s razumijevanjem pristupa svakoj skladbi, prilagođuje se njezinom karakteru te poticajno svira u pratnji prilagođujući se svakom solistu. Milić iz svog bas klarineta izvlači divan zvuk te svira maštovita sola, dok Cetinić evocira Montgomeryjev zvuk. Višestrukim preslušavanjem otkrit ćete i druge profinjene detalje koji su utkani u ovaj nesvakidašnji, svestremenski album.

DAVOR HRVOJ

na i komercijalna glazba. Stvari već postaju zanimljive i bez slušanja materijala koji predstavlja bubnjara Peđu Milutinovića kroz 7 autorskih kompozicija snimljenih 2018. godine u Supreme Tracks studiju i koje reflektiraju ideje koje je glazbenik sakupio u višegodišnjoj karijeri i druženju sa scenom. Glazbeni život obogatio mu je rad u mnogim sastavima, uspješni nastupi na festivalima uz angažman u poznatom sastavu Vasila Hađimanova. Uz talent koji se brusio od djetinjstva kroz život u glazbenoj obitelji gdje je zvuk bubnjeva bio ambijentalni standard na njegovu karijeru je snažno utjecao i alt saksofonista David Binney. Njihova glazbena i osobna interakcija dovela je do ideje o snimanju vlastitog albuma još 2014 godine, ali savjet iskusnog glazbenika da u projekt treba krenuti polako i dočekati dovoljno kvalitetan materijal koji uz sve treba posjedovati pečat autora i biti drugačiji od konkurencije. Strpljen-spašen. Glazbeniku nije preostalo drugo nego da uz ritam i dinamiku počne pratiti harmoniju i polako miješati i preslagivati vlastite ideje i bilježiti melodije uz pomoć

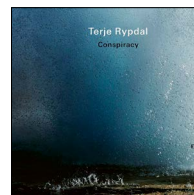
računala. Ovakvo sazrijevanje rezultiralo je sa 7 skladbi koje su destilat koje "Veritas Vincit" čine zanimljivim i lako shvatljivim projektom. Mnogo toga je ponudeno u glazbi koja se zasniva na stamenom jazz obrascu preko kojeg se smjenjuju utjecaji fusiona, improvizacije, fragmenti hip-hop-a, utjecaji etno glazbe i sve to promiješano uz čvrstu i kvalitetnu svirku. Za snažan ritam sastava nije potrebno brinuti uz sastav koji vodi bubnjar, no mora se priznati da je pažnja gotovo jednakomjerno raspoređena na sve instrumente. Sve u svemu vrijedan prvi pokušaj kojem se uz sve glazbene kvalitete treba ubrojiti hrabrost da se za debi odabere nimalo jednostavan koncept. Na albumu je sva masa utjecaja koji iako odlično producirani i uklopljeni u ideju ponekad i malo odmiču pažnju od osnovne svirke i koncepta. Kao da je mladi umjetnik želio pred publiku istresti sve o čemu je glazbeno razmišljao i što mu je na umu. Sve u svemu dobar početak diskografske karijere na široko postavljenim konceptu koji vremenom može biti samo još zanimljiviji i bolji.

GORDAN GAŽI

Terje Rypdal

Conspiracy
ECM/Dancing Bear, 2020

★★★★☆

Ljubav norveškog gitarista Terjea Rypdala i nje-mačke diskografske kuće ECM traje već pola stoljeća. Rypdal je prvi put za tog izdavača

snimao početkom 1970-ih kao član sastava Jana Garbareka. Nakon tih albuma: "Afric Pepperbird" i "Sart", još u prvoj polovici desetljeća za ECM je počeo snimati albume kao vođa sastava. Do sad ih je, samo za tog izdavača, objavio više od dvadeset, a još toliko u suradnji s drugim uglednim glazbenicima kao što su Michael Mantler, Jack DeJohnette, Miroslav Vitous, Tomasz Stanko, John Surman i drugi. Kako bi mu iskazao poštovanje, spomenuti izdavač je nedugo reizdao tri njegova albuma iz ranog razdoblja: "Descendre", "Whenever I Seem To Be Far Away" i "What Comes After", ali i novi "Conspiracy" snimljen početkom prošle godine u legendarnom studiju Rainbow u Oslu. Producirali su ga Manfred Eicher i Terje Rypdal. Svojim novim albumom Rypdal je podsjetio na rano razdoblje karijere i spomenute albume. Glazba je to koju je stvarao, koju još uvijek stvara, pod utjecajem one koju je slušao u mladosti, a to su izvedbe glazbenika raznih stilova, od Jimija Hendrixa preko Johna Coltranea i Milesa Davisa do Gyorgyja Ligetija i Krzysztofa Pendereckog, ali i iskustva sviranja i učenja s kulturnim pijanistom, skladateljem, aranžerom i glazbenim teoretičarom Georgeom Russellom. To pretapanje različitih utjecaja i dalje djeluje na njegovu maštu nadahnjujući jedinstveno djelo. Njegove se izvedbe odlikuju strastvenim improvizacijama i sklonošću prema eksperimentu, a nabijene su rockerskom energijom i električnim zvukom, što je prilično čudno za ECM produkciju koja se od toga odmakla još u ranom razdoblju djelovanja i u većoj mjeri priklonila glazbenicima koji su skloni ezoteričnim, kontemplativnim izvedbama. Sve izvedbe ostvario je s klavijaturistom Staleom Storlækkenom, bas gitaristom Endreom Hareideom Hallreom i bubnjarem i udaraljkašem Pålom Thowsenom. Osim što je to naziv albuma, Conspiracy je i naziv ovog sastava. Sve skladbe koje su snimili napisao je Rypdal, a neke od njih prvi su put svirali na samom snimanju, u studiju.

DAVOR HRVOJ

FILM

A promotional image for the Star Wars series 'The Mandalorian'. It features the character Mando'ao in his iconic silver Mandalorian armor, holding a blaster. He is standing in a snowy, industrial environment. In the lower-left corner, the character Grogu (Baby Yoda) is visible, looking up at Mando'ao. The overall tone is cinematic and atmospheric.

THE MANDALORIAN

TV serija koja je vratila Star Wars na pravi put

PRIKAZ / THE MANDALORIAN

STAR WARS THE MANDALORIAN

Umijeće pripovijedanja

Ako smo osuđeni na Disneyjev beskonačni priljev novog sadržaja, nadajmo se da će on biti isporučen s barem djelićem kompetencije koji je demonstriran u "The Mandalorianu"

piše: **Luka Kostić**

U posljednjoj epizodi druge sezone serije "The Mandalorian", antagonist Moff Gideon (kojega sa savršeno odmjerenom ravnotežom mistike i terora glumi Giancarlo Esposito), isporučuje rečenicu koja bi mogla sumirati cijelu seriju.

"Nije riječ o moći", govori carski guverner našem protagonistu, Mandalorianu (kojega s dozom stoičkog suzdržavanja tumači Pedro Pascal) nakon što on sugerira da će predati crnu svjetleću sablju koju je osvojio u borbi svojoj saveznicu.

"Riječ je o priči."

Klimaks koji slijedi nakon toga služi kao pripovjedna nagrada koja se gledateljima obećava više od dvije godine; u njemu poznati lik, vjerojatno i najomiljeniji u povijesti Ratova zvijezda, na vrhuncu moći sve oko sebe pretvara u prašinu i spašava našu družinu simpatičnih krijumčara i luzera. Moment za usklik i euforiju; međutim, kao što Esposito kaže, nije riječ o moći.

"The Mandalorian" je testament snazi priče i snazi koje naizgled izluzane forme imaju na svoju publiku. Nakon kritičkog i popularnog debakla zvanog "Uspon Skywalker", to je upravo ono što je trebalo franšizi Ratova zvijezda. Ali njegov

PRIKAZ / THE MANDALORIAN

Mandalorian i Baby Yoda (Groggu), glavni protagonisti serijala

uspjeh, tako dobro sažet u trijumfalnim momentima posljednje epizode, pokazuje kako nikakva količina nostalgije, specijalnih efekata i pripovjednog populizma ne pomaže ako ne znate ispričati priču.

Centralna ideja "The Mandaloriana" je snaga pripovijedanja, centralni odnos onaj između protagonista i Disneyjeve nove tvornice novaca, baby Yode/Grogua,

Jon Favreau i Dave Filoni su u epizodnoj formi priča o Divljem zapadu pronašli neiscrpan rudnik inspiracije koji je isporučio dvije nevjerojatno konzistentne, hvaljene i dobro prihvaćene sezone.

ali njegova centralna scena dogodila se u petoj epizodi druge sezone.

U njoj imamo priliku uživati u dva obračuna. Prvi je između Mandaloriana i lokalnog nitkova, drugi između Ashoke Tano, preživjelog Jediija i bivše carske časnice Morgan koja terorizira stanovništvo; prvi je prezentiran kao klasični revolveraški obračun na galaktičkom 'Divljem zapadu', drugi kao samurajski duel dvaju starih neprijatelja. Serija je puna takvih tematskih i pripovjernih kontrasta, ali ovaj se posebno ističe jer pogađa u srce svega što je pretvorilo Ratove zvijezda u popkulturalnog diva.

Originalni filmovi koje je George Lucas koncipirao i snimio u sedamdesetima bili su pastiš svega što je zaokupljalo kolektivnu maštu Zapada u drugoj polovici 20. stoljeća; strukturalna kompozicija klasičnog herojskog putovanja iz mita o kojemu je pisao Joseph Campbell premazana je elementima samurajskih priča, serijala o Drugom svjetskom ratu, westerna i šund znanstvene fantastike s početka stoljeća. Međutim, ispod svih tih naslaga, kucalo je ogromno srce uz čije su otkucaje odrastale generacije i generacije.

Riječima jednog od najboljih filmskih kritičara današnjice, ako su nas Zvijezdane staze naučile kako da novim svjetovima pristupimo otvorenog uma, onda su nas Ratovi zvijezda naučili kako da im pridemo otvorenog srca.

Upravo zato ne treba čuditi da su Jon Favreau, koji je nakon glumačke karijere ispekao režiserski zanat u Marvelovim filmovima o superjunacima, i Dave Filoni, tako dugo zadužen za animirani aspekt franšize Ratova zvijezda, u epizodnoj formi priča o Divljem zapadu pronašli neiscrpan rudnik inspiracije koji je isporučio dvije nevjerojatno konzistentne, hvaljene i dobro prihvaćene sezone. Za razliku od J.J. Abramsa, čiji je dugometražni film, "Sila se budi", pokrenuo novu trilogiju, ali u suštini bio pastiš pastiša, Favreau i Filoni okrenuli su se originalnim Lucasovim utjecajima, pronašli idealni arhetip lika za taj tip priče i konstruiravši emotivnu jezgru u vidu njegovog iskrenog, dirljivog i suptilnog odnosa s Groguom.

Nažalost, to ne mijenja osnovne karakteristika igračkog polja koji isporučuje gotovo pa sav popkulturalni sadržaj u posljednjih desetak godina. Ratovi zvijezda su,

prije svega, franšiza; što će reći: postoje ne bi li vrlo bogatim ljudima i još bogatijim ljudima pomogli zgrnuti još više novaca. Ratovi zvijezda, kao i Marvelovi superjunaci (i jedna i druga franšiza je, naravno, u vlasništvu Disneyja), nisu stvarani kao zaokružena umjetnička djela s glavom i repom, početkom i krajem, niti tako funkcioniraju u praksi. Trilogije, 'spin-off' filmovi, serije, stripovi - sve to funkcionira kao kotačić u korporativnoj mašineriji koja ne može, ne želi, stati. Njihov zadatak je napraviti nas ovisnima o sadržaju koji može isporučiti samo multimilijunska korporacija.

Takvo polje definirali su, nažalost, uvjeti proizvodnje koji se neće samo tako promijeniti, tako da se u konačnici možemo samo nadati da će više tih korporativnih proizvoda imati ovako snažno izraženu temu, emociju i pogodne pripovjedne otkucaje kao što ih ima "The Mandalorian". Sve to govori puno o talentima Favreaua i Filonija te njihovom statusu i društvenom kapitalu unutar Disneyjeve mašinerije; ako na prava mjesta postavite dovoljno talentirane ljude i date im resurse i slobodu da rade svoj posao, rezultati će biti iznimni.

"The Mandalorian" je postigao jednoglasni uspjeh kod kritike i publike upravo zato što je držao do svojih dramaturških postavki i gradio svoju priču kroz epizodnu formu u obje sezone. Bilo je bljeskova nostalgije i podilaženja obožavateljima, ali o kvaliteti serije govori dovoljno da ćete iz nje izvući vjerojatno jednako gledajući je kao svemirsku verziju starih westerna u kojima je svaka epizoda funkcionirala kao zaokružena pripovjedna cjelina ili kao priču koja se uklapa u epsku tradiciju Ratova zvijezda, sa svim likovima, događajima i dinamikama iz njenog legendarijuma.

Drugim riječima, činjenica da fabulu tešku 16 polusatnih epizoda (što se nakupe u više od osam sati serijskog materijala) možete sažeti u nekoliko rečenica govori o

Gina Carano kao Cara Dune u TV serijalu The Mandalorian

Katee Sackhoff kao Bo-Katan Kryze

Rosario Dawson kao Ahsoka Tano

jednostavnosti forme i sadržaja koja defini- ra (i obogaćuje) seriju. Naš protagonist je lovac na glave koji pripada Mandalorcima, ponosnom ratničkom klanu koji je nekad bio supersila u političkom kazalištu među- galaktičkih odnosa, a sada se sveo na nekoliko skrivenih cehova. Od glave do pete je u oklopu, govori malo, hoda sa sto- ičkim stavom kauboja koji ne postavlja puno pitanja i živi od danas do sutra.

Na jednom od poslova put mu se ukrsti s bebom poznatom samo kao "The Child", za koju sada znamo da se zove Grogu i pripada istoj rasi svemirskih čarobnjaka kao svima nam omiljeni Jedi Master Yoda. Grogua ganjaju ostaci Palpatinovog faš- stoidnog Carstva, a Mandalorian s njim kroz vrijeme razvije očinski odnos i pri- stane ga isporučiti ostalcima Jedi reda. U međuvremenu, naš duo putuje po plane- tima, upoznaje saveznike i bježi od nepri- jatelja, u priči koja bez puno pretvara- nja prati ne samo western serijale nego i japanske mange o arhetipu lutajućeg samuraja i njegovog mladog suputnika.

To dupliranje istočnih i zapadnih pripo- vjednih struktura prije Filonija i Favrea predивно je demonstrirao Rian Johnson u Epizodi VIII., "Posljednji Jedi", možda i naj- boljem dugometražnom filmu o Ratovima zvijezda, kada je direktno citirao ne samo motive iz samurajskih filmova Akire Kurosawe nego i utopio pozadine svo- jih kadrova kišom, pepelom i vatrom, crve- nom, plavom i crnom bojom koje su tako karakteristične za japanskog majstora.

To i "The Mandalorianu" daje obiljež- ja pastiša, ali ovaj pastiš ima srce, a ne

samo praznu ljušturu nabacanu nostalgič- nim referencama, ima fabulu koja je kon- struirana na promišljen i brižan način, ima

Pet godina nakon što je prvi film nove ere Ratova zvijezda to obećao i jednu nakon što je posljednji to obećanje cinično pregazio, čini se da se Sila konačno probudila.

pristup koji odaje količinu ljubavi koju nje- govci autori imaju prema materijalu u kojem

Moff Gideon (Giancarlo Esposito), glavni negativac u serijalu

rade i ima dozu poštovanja prema svo- jim gledateljima ne tretirajući ih isključi- vo kao kupce i potrošače nego zajednicu

ljudi koji doprinose u stvaranju priča iz svi- jeta koji vole.

U kojem smjeru će se fabula grana- ti u sljedećim sezonama, ostaje za vidjeti. Intertekst na kojem rade svi autori uklju- čeni u združeni projekt Ratova zvijezda premrežen je s toliko motiva, likova, pri- povjednih križanja i tema da su mogućno- sti zbilja nebrojene. Korporativni apetiti bit će zadovoljeni otvaranjem novog račva- nja u vidu priče o Bobi Fettu i Ashoki Tano, koji će dobiti svoje vlastite serijale jer mul- timilijunski šou mora ići dalje, pogotovo u trenutnoj situaciji kada visokobudžetni blockbusteri do daljnega neće biti profi- tabilni. Ali čak i uz taj ciničan moment koji ostavlja gorak okus u ustima, nema sum- nje da su Filoni i Favreau zaslužili naše povjerenje; ako smo osuđeni na Disneyjev beskonačni priljev novog sadržaja, nada- jmo se da će on biti isporučen s barem dje- lićem kompetencije koji je demonstriran u "The Mandalorianu".

Pet godina nakon što je prvi film nove ere Ratova zvijezda to obećao i jednu nakon što je posljednji to obećanje cinično pregazio, čini se da se Sila konačno pro- budila. 🗡️

STREAMING WARS:

Filmska distribucija između kino dvorana i malih ekrana

piše: **Dunja Ivezić**

Krajem prošle godine, odnosno na sam Božić, Warner Bros. Pictures je premijerno prikazao *Wonder Woman 1984* (Patty Jenkins, 2020.). Nastavak DC Comicsa je sljedećih deset dana ostvario prihod od gotovo 29 milijuna dolara, premda se u vremenskom razmaku izme-

đu dva vikenda dogodio pad od čak šezdeset i sedam posto. Američka filmska distribucija se u vrijeme svjetske pandemije odvija u manje od pedeset posto kino dvorana. Ipak, statistika je pokazala da filmovi s aktualnih kino repertoara, uključujući i *Wonder Woman 1984*, ni s punim kapacitetom ne bi ostvarili drastično bolje rezultate, stoga je probleme potrebno tražiti i izvan konteksta pandemijskih restrikcija. Jedan od problema

predstavlja činjenica da je *Wonder Woman 1984* premijerno prikazan u vrijeme blagdana što gotovo nikada nije praksa kada je riječ o kino hitovima, a posebno superheroijskim franšizama. Nadalje, u ovom slučaju je veliku ulogu imao i niz negativnih recenzija i reakcija koje se velikom brzinom širile društvenim mrežama dok je filmska kritika film definirala kao razočarenje i nedovoljno sadržajan spektakl. Ipak, činjenica da je

tradicija odlaska u kino za velik broj gledatelja bila usko vezana uz minimalnu ili nepostojeću dostupnost sadržaja izvan svoje kino distribucije u tjednima, a čak i mjesecima nakon premijere se istaknula kao ključan faktor. Naime, *Wonder Woman* 1984 je gledateljima dostupan na platformi HBO Max bez dodatnih troškova.

Svijest o dostupnosti filmskih sadržaja je konačno dosegla točku koja je pokrenula raspravu o problemima koje streaming platforme - uglavnom *Netflix*, *HBO* i *HBO Max*, *Hulu*, *Amazon Prime Video*, *Apple TV+* i *Disney Plus* - stvaraju za klasičnu kino distribuciju. Ipak, pretpostavka da je suživot kino dvorana i online streaming platformi na vrhuncu pandemije rastući problem nije presudan faktor. Naime, masovna prisutnost online streaming platformi ipak je donekle prorijedila filmsku publiku koja redovito odlazi u kina, ali kino distribucija je i dalje isplativa, posebno za blockbustere i kino hitove, a njihova prisutnost na online platformama neće drastično utjecati na konačnu zaradu. Ukoliko kino dvorane održavaju svoju poziciju, blockbusteri definitivno ostaju uz njih, a prema aktualnim teorijama postaju i jedini filmovi koji će se prikazivati u kinima. Ovo pak povlači probleme nedostatka kvalitetnih filmova na aktualnim kino repertoarima i odgađanja budućih kino hitova od kojih su neki svoje premijere pomaknuli i za do godinu dana kasnije.

Prošla godina je uslijed pandemijske krize bila obilježena produkcijskim gašenjima i odgađanjima, a pritom su padovi koje sada bilježe kino distributeri bili neizbježni. Jedan od prvih primjera koji je pokrenuo javnu raspravu bio je animirani film *Trolls World Tour* (Walt Dohrn, 2020.). Film nastao u produkciji Universal Pictures studija postao je svojevrsna prekretnica u kontekstu nadolazećih promjena filmske distribucije. Naime, *Trolls World Tour* je nakon zatvaranja kino dvorana i iznimno kratke kino premijere u svega nekoliko zemalja postao javno dostupan, a nakon zabilježenog uspjeha se javila ideja o istovremenom prikazivanju prikazivanju filmova u kinima i na online streaming platformama. Ipak, to zadovoljstvo nije dijelio i lanac kino distributera AMC Theatres koji je odgovorio povlačenjem svih filmova nastalih u produkciji Universal Pictures studija, a ista je odluka vrijedila i za ostale studije koji bez prethodnih pregovora svoje filmove istovremeno prikazuju digitalno. Premda je riječ o odluci koja je prekinula usku vezu između filmskih studija i distributera, Universal Pictures se javnosti obratio izražavajući zadovoljstvo činjenicom da su između opcije da se film uopće ne prikaže te one da bude javno dostupan gledateljima odabrali ispravno. Popis filmova koji su još u

Wonder Woman 1984, istovremena kino distribucija i HBO Max streaming platforma

Jedan od prvih filmova 2020. sa simultanom distribucijom bio je animirani film *Trolls World Tour* i sci-fi komedija *Bill & Ted Face the Music*

PRIKAZ / FILMSKI TREND OVI

prvoj polovi prošle godine odustali od najavljenih kino premijera se proširio na naslove poput *The Lovebirds* (Michael Showalter, 2020.), *The Outpost* (Rod Lurie, 2020.), *Irresistible* (Jon Stewart, 2020.), *Greyhound* (Aaron Schneider, 2020.) i *The King of Staten Island* (Judd Apatow, 2020.).

Izbor između kino dvorana i online streaming platformi ima veću važnost ukoliko se radi o većoj produkciji. Naime, dok za manje produkcije ne postoji drastična razlika u zaradi usporede li se kino distributeri i digitalna dostupnost, za velike je produkcije takva razlika u profitu i dalje važan faktor. To donekle potvrđuje gore navedena predviđanja da su budućnost kino distributera isključivo blockbusteri i filmovi koji će se definirati kao budući kino hitovi. S druge strane, postoji ideja istovremene kino i digitalne dostupnosti, kao što je bio slučaj s *Wonder Woman 1984*, a riječ je o trendu koji je još sredinom prošle godine započela sci-fi komedija *Bill & Ted Face the Music* (Dean Parisot, 2020.) koja je uslijed uzastopnih odgoda svoje kino premijere postala dostupna i digitalno. Ukoliko online streaming platforme i jesu premijerna destinacija aktualnih filmskih ostvarenja, oni se na filmskim platnima nerijetko pojavljuju isključivo kako im ne bi promaknula sezona filmskih nagrada. U nekim će se slučajevima, premda se radi o iznimkama, dogoditi nadmetanje u kojem su streaming platforme spremne ponuditi iznos koji će produkcijske troškove nadmašiti za dovoljno siguran iznos u vrijeme kada su prihodi u kinima neizvjesni. Jedan od takvih primjera je bio prethodno spomenuti ratni film *Greyhound* Aarona Schneidera koji je snimljen u produkciji Sony Pictures Entertainment studija, a nakon što je odustao od svoje kino premijere postao je javno dostupan na streaming platformi Apple TV+. Budući da je produkcija *Greyhounda* iznosila 50 milijuna dolara, a Apple TV+ ga je otkupio ponudom od 70 milijuna dolara, jasno je da se radi o rijet-

koj spremnosti takvih platformi da u vlastiti sadržaj uključe određene filmove i da to ni u kojem slučaju neće biti slučaj sa svima.

Osim što predstavljaju logičnu alternativu filmovima čija je kino distribucija odgođena ili pak otkazana, online streaming platforme su tijekom prošle godine obratile pažnju na važnost originalnog sadržaja koji je u obliku hit filmova i serija u najvećem omjeru privlačio gledateljsku pozornost. Dostupnost raznolikog sadržaja koji u posljednje vrijeme uključuje i sve veći broj filmskih klasika jedan je od ključnih argumenata koji privlači publiku, a taj se sadržaj neprestano nadopunjava. Tako su se, primjerice, uz Netflixove najave za siječanj na popisu našli iščekivani naslovi poput *Pieces of a Woman* (Kornél Mundruczó, 2020.), *The White Tiger* (Ramin Bahrani, 2021.) i

Penguin Bloom (Glendyn Ivin, 2020.). Ipak, u ovom slučaju nije riječ o filmskim ostvarenjima koji bi nužno postali kino hitovi. Blockbusteri su i dalje ostali vezani za kino distribuciju, a svoje su kino premijere odgadjali i najavljivali za neko izvjesnije vrijeme. Dok su *Tenet* Christophera Nolana (2020.) i *Wonder Woman 1984* u drugoj polovini godine ipak istupili u kino dvorane te izdržali posljedice koje je takav pothvat imao na konačne prihode, monumentalni naslovi poput *Avatar 2* (James Cameron, 2021.), *The Batman* (Matt Reeves, 2022.), *Black Widow* (Cate Shortland, 2021.), *Conjuring: The Devil Made Me Do It* (Michael Chaves, 2021.), *Dune* (Denis Villeneuve, 2021.), *The King's Man* (Matthew Vaughn, 2021.), *No Time to Die* (Cary Joji Fukunaga, 2021.) i *Top Gun: Maverick* (Joseph Kosinski, 2021.) i dalje su na čekanju.

Logično je da filmski studiji odgađaju filmove koji im unaprijed obećavaju najveći profit, a da s određenim projektima nisu bili spremni riskirati potvrđuje i činjenica da je datum njihove kino distribucije nepoznat. Premda je zadržavanje profita koji donosi kino distribucija i dalje jedan od glavnih ciljeva, u posljednje vrijeme svjedočimo sve učestalijim tendencijama učvršćivanja veze između iščekivanih filmskih naslova i streaming servisa. Primjerice, DC Films je u ovom kontekstu važan za rast WarnerMedia streaming platforme HBO Max. Naime, nakon božićne premijere *Wonder Woman 1984*, očekuje se nekoliko naslova godišnje, pa je tako premijera filma Zack Snyder's *Justice League* (Zack Snyder, 2021.) zakazana za ožujak. Premda je riječ o velikom iskoraku u smjeru digitalne dostupnosti filmskih sadržaja, DC Films se odlučio za opciju podjele filmova između kino dvorane i streaming platforme HBO Max. Dakle, produkcijski najskuplji filmovi i dalje će ići u kino distribuciju kao što su išli do sada, a od sljedeće se godine na godišnjoj razini planira i do četiri takva filma. Ostali filmovi nasta-

U drugoj polovini godine film *Tenet* Christophera Nolana (2020.) prikazan je u kino dvoranama

Nakon filma *Wonder Woman* 1984, svoju istovremenu distribuciju kroz kino dvorane i streaming platformu HBO Max imat će i film *Zack Snyder's Justice League* (Zack Snyder, 2020).

li u manjoj produkciji će se premijerno prikazivati na HBO Max-u, a planira se po dva takva naslova godišnje. Osim toga, DC Films unaprijed razmišlja o potencijalnim nastavcima filmova koji su trenutno u produkciji, a ti bi filmovi bili snimljeni za HBO Max.

S druge strane, hibridan model distribucije koji je prihvatio Warner Bros. Pictures postao je sveprisutna meta neodobravanja. Naime, Sony Pictures Entertainment je u posljednje vrijeme izazvao zanimanje brojnih redatelja koji klasičnu kino distribuciju smatraju prioritetom. Među njima su se našli Christopher Nolan i Dennis Villeneuve, čime su potvrđena predviđanja redateljice Patty Jenkins koja je izjavila da će studio koji se u ovo vrijeme istakne u kontekstu tradicionalne kino distribucije oko sebe u kratkom roku okupiti velika filmska imena. Premda je Sony Pictures Entertainment spreman svoje filmove prikazivati na online streaming platformama, kao što je to bio slučaj s *Greyhoundom*, zasad ne postoje nikakvi planovi za hibridan model distribucije odnosno istovremeno prikazivanje u kino dvoranama i digitalnu dostupnost. Ova se rasprava krajem prošle godine počela odvijati preko nadolazeće sci-fi adaptacije Dennisa Villeneuvea *Dune* (2020.) koji je Warner Bros. Pictures, nakon odgođene kino premijere, odlučio prebaciti na hibridan distribucijski model. Protivnici takvog modela su isprva kao osnovni argument isti-

cali da bi takav pristup nepovoljno utjecao na dugoročnu komercijalnu vidljivost čitave franšize, a Villeneuve je svoje stavove iznio u eseju koji je kasnije objavljen na utjecajnom *Varietyju*. Redatelj nadolazećeg blockbustera je prelazak na hibridnu distribuciju nazvao očajničkim pokušajima zadržavanja gledateljske pažnje.

Dennis Villeneuve, najveći protivnik istovremene distribucije novih filmova

Online streaming platformama se uslijed svjetske pandemije neprekidno pružaju nove prilike za kupnju filmova, a činjenica da one već duže vrijeme predstavljaju dio svakodnevice potvrđuje da pandemija nije pokrenula, već samo ubrzala promjene na području filmske distribucije. Dok filmski studiji u novim i nešto složenijim uvjetima nastavljaju snimanja, a kino dvorane iščekuju povratak na punije kapacitete, kino distribucije se i dalje nalazi u srži filmske tradicije kojoj se priklanja velik broj filmskih djelatnika. Hibridni model filmske distribucije je neizbježan proces koji u svojoj ideji predstavlja kompromis između kino dvorana i malih ekrana. Premda ovaj model ne ugrožava tradicionalnu filmsku distribuciju do razine njezinog narušavanja, riječ je o procesu koji joj donekle prijeti i s kojim će u svakom slučaju doći neizbježne, ali preuranjene promjene. Kina neće prestati postojati niti će izgubiti svoju ekskluzivnost i blockbustere, ali će ih pritom možda biti manje ili će prikazivati filmove koji se istovremeno mogu vidjeti na online streaming platformama. Filmska produkcija nije jedina sfera kojoj je u proteklih godinu dana višestruko prijetila neizvjesnost, stoga je teško nagadati o njezinoj budućnosti. Ipak, promjene koje su se trebale dogoditi su ubrzane, vremenski razmak između distribucije na velikim i malim ekranima možda više neće postojati, ali će i dalje postojati opcije koje su potpuno prepuštene filmskoj publici. 📺

White Riot (2019.)

Modern Films, Velika Britanija, 80 minuta

režija: Rubika Shah

žanr: dokumentarni, glazbeni

7/10

Londonske ulice. Na londonskim ulicama vlada siromaštvo, neimaština i antimigrantska histerija. Londonskim ulicama marširaju neofašističke i rasističke grupe. Ne radi se, doduše, o suvremenoj Engleskoj, nego o Engleskoj kasnih sedamdesetih prošlih godina. Ali paralele se povlače same od sebe.

'White Riot' zapravo je produžetak kratkog dokumentarca Rubike Shah 'White Rito: London' iz 2017. godine. Nije niti ova produžena verzija dugačka prema uobičajenim standardima – točno 80 minuta – ali sve što je trebalo biti u filmu je u filmu i završilo. Kroz arhivske intervju, snimke i retrospektivne komentare Shah prati nastanak londonskog pokreta Rock Against Racism (RAR) tijekom 1976. godine. Kao odgovor na podršku koju je Eric Clapton izrazio Enochu Powellu, neprikrivenom rasistu i (u tom trenutku) umirovljenom zastupniku Konzervativne stranke, RAR je doslovno bio široka fronta glazbenog i transrasnog otpora – punk, reggae, ska, new wave – usmjerena prema svemu onome što je kasnih sedamdesetih izjedalo britansko društvo iz smjera desne političke polutke. Kulminacija cijele priče je, naravno,

besplatni koncert u Victoria Parku u istočnom Londonu, danas zapamćen u prvom redu prema hiperenergičnom nastupu The Clasha po čijoj čuvenoj pjesmi dokumentarac i nosi ime.

Dokumentarac je analitički zaokružen, problematika je informirano osvjetljena iz više uglova, materijal je povijesno značajan i soundtrack je sjajan, što možda i nije neko iznenađenje kad je glazba – kao u ovom slučaju – bila daleko bolja od društva u kojemu je nastajala. Ono što možda jest iznenađenje, jest da se od kasnih sedamdesetih pa to danas neke stvari, nažalost, nisu bitno promijenile.

Film će vas podsjetiti na nevjerojatnu snagu The Clasha, pa čak i na snagu Tom Robinson Banda. Budući da se rasizam diljem svijeta ponovno normalizira u hodnicima moći, duh RAR-a nam je i dalje potreban. – Peter Bradshaw, The Guardian

Yellow Rose (2020.)

Sony Pictures, SAD / Filipini, 94 minute

režija: Diane Paragas

igraju: Eva Noblezada, Lea Salonga, Dale Watson, Princess Punzalan, Gustavo Gomez, Libby Villari, Liam Booth

žanr: glazbeni, drama

6/10

Diane Paragas je filipinsko-američka redateljica koja je do prošle godine bila najpoznatija po dokumentarcu 'Brooklyn Boheme' iz 2011. godine o afroameričkom umjetničkom valu koji je iznjedrilo imena poput Spikea Leeja, Chrisa Rocka, Branforda Marsalisa i Rosie Perez. Glazbena drama 'Yellow Rose' njezin je prvi igrani film koji je u pandemijskoj godini pokupio nešto nagrada po manje razvikanim festivalima, ali ne nezasluzeno. Radnja filma prati Rose (Eva Noblezada u svojoj debitantskoj ulozi), mladu Filipinku koja ilegalno boravi u SAD-u. Kao 17-godišnjakinja s gitarom u ruci i kaubojskim šeširom na glavi, Rose u coun-

try glazbi vidi priliku da pobjegne iz malebnog tekasačkog grada u kojem je osuđena na ne baš sjajan život. No, nakon svog prvog odlaska i prve svirke u Austinu, pri povratku kući, Rose saznaje kako je ICE (Immigration and Customs Enforcement, američka državna služba za kontrolu ilegalne imigracije) uhitila njezinu majku... Naravno, zaplet se jednim dijelom dalje razrađuje po liniji okrutnosti – i više nego opravdano – američke država kada je riječ o imigraciji. S druge strane, film funkcionira i kao komentar stereotipa povezanih s country glazbom, odnosno pokušava odgovoriti pitanje tko i kako na u pravilu konzervativnu tradiciju country glazbe smije i može polagati pravo. Mjestimično nedorečen u smislu širine zahvata – redateljski i scenarijski – film svejedno ima i glavu i rep. Ali rupe nastale zbog viška ambicioznosti sjajnom izvedbom popunila je Noblezada. Bit će ih još, sjajnih izvedbi, ne rupa.

'Yellow Rose' možda nije potpuni uspjeh, ali upućuje na to da Paragas, baš poput svoje glavne junakinje može pronaći svoj put. – Lawrence Garcia, AV Club

The Kid Detective (2020.)

Level Film, Kanada, 97 minuta

režija: Evan Morgan

igraju: Adam Brody, Sophie Nélisse, Peter MacNeill, Maurice Dean Wint, Tzi Ma, Wendy Crewson, Sarah Sutherland, Jonathan Whittaker

žanr: komedija, drama

6/10

Za prvi pokušaj, nije loše, uopće. Evan Morgan napisao je i napravio film čije se formalističke ambicije na trenutke mogu učiniti prevelikima, poput brda koje kada je riječ o usponu zahtijeva nešto strože veteranske kontrole, ali i film koji razna krivudanja nekako uspijeva preživjeti u jednom komadu. Abe Applebaum (Adam Brody) nekada je

The Irishman (2019.)

Netflix, SAD, 209 minuta

režija: Martin Scorsese

igraju: Robert De Niro, Al Pacino, Joe Pesci, Ray Romano, Bobby Cannavale, Anna Paquin, Stephen Graham, Harvey Keitel

žanr: kriminalistički, drama

9/10

The Irishman' je posljednji film Martina Scorsesea nastao prema scenariju Stevena Zaillian, a taj je scenarij pak nastao prema knjizi 'I Heard You Paint Houses' Charlesa

Brandta.

SAll-Star glumačkom postavom, film prati Franka Sheeran (Robert De Niro),

vozača kamiona koji se u pedesetim godina prošlog stoljeća počinje utapati u moru organiziranog kriminala. Riječ je o najdužem i najskupljem filmu u Scorseseovoj karijeri. Uglavnom, Sheeran je vozač kamiona i član sindikata pa kada upadne u probleme zbog toga što dio onoga što prevozi počne prodavati lokalnom gangsteru, sindikalni odvjetnik sredi stvar i Sheeranu se ne dogodi ništa. Osim što još dublje zaglubi u mafijaško podzemlje...

Kao film čije se nastajanje otegnulo izvan svih predviđenih rokova, 'The Irishman' nije razočarao, naprotiv. Posrijedi je pravi pravcati mafijaš-

ki ep koji opravdava svoje dugo trajanje i u kojem Scorsese obrađuje tipične teme na najopširniji i najstroži način u svojoj iznimnoj karijeri. Glumačka postava učinjena je vizualno mlađima – i to dosta uvjerljivo – dok pitanje izvedbe kod gore nabrojanih tipova ionako nikada nije bilo upitno. Uvjerljivo jedan od najboljih filmova koji se pojavio u posljednjih nekoliko godina.

Ono što je 'The Man Who Shot Liberty Valance' Johna Forda bio westernima, to će 'The Irishman' biti mafijaškim filmovima. Bez dileme, riječ je o remek-djelu. - Mick LaSalle San Francisco Chronicle

bio najbistrije dijete u svom gradu. Sada, međutim, ima 32 godine i blagu ovisnost prema alkoholu, kao i cijeli niz neispunjenih ciljeva i potencijala. Abe je kao klinac bio sjajan i u rješavanju složenih slučajeva, ali niti taj iznimni detektivski potencijal nikada nije baš zaživio u praksi do kraja, nakon jednog slučaja kojeg nije mogao riješiti. No, evo nove prilike, jer 17-godišnja Caroline (Sophie Nelisse) treba pomoć u potrazi za ubojicom njezinog dečka koji je ovaj svijet napustio sa 17 ubodnih rana...

Scenarij je zgodan, jer gledateljima zapravo otkriva kako Abe nije nikakvo posebno stvorenje, budući da će vjerojatno svatko tko film odluči pogledati većinu stvari povezati brže od njega samog. Ali sve je to napravljeno s dovoljno ljudske topline i mekoće, posebno kada je riječ o procesu kojim Abe uspijeva povratiti nešto od svog izgubljenog samopouzdanja. Zabavan i pristojan film.

Kako se Abe sve više približava istini, tako se i film počinje okretati prema mračnijim uglovima. Morgan i Brody djelomično uspješno svejedno ga zadržavaju u komičnom okviru unutar kojeg je film i stigao do te točke. - Kate Erbland, IndieWire

The Last Shift (2020.)

Sony Pictures, SAD, 90 minuta

režija: Andrew Cohn

igraju: Richard Jenkins, Shane Paul McGhie, Cameron Scott Roberts, Holden Ochsenschirt, Da'Vine Joy Randolph, Ed O'Neill

žanr: komedija, drama

6/10

Evo nam Richarda Jenkinsa, jednog od najboljih američkih karakternih glumaca, u prvoj glavnoj ulozi još od 2008. godine i naslova 'The Visitor'. Jenkins je uglednu i zasluženu reputaciju izgradio tumačeći uglavnom blage, sim-

patične i dobrodušne likove, a upravo je jedan takav u ovom slučaju i jedna polovina dueta čija dinamika odnosa gura ovaj debitantski igrani film Andrewa Cohna prema naprijed. Stanley (Jenkins) zaposlen je u fast-food rupi imena Oscar's, u malenom gradiću u američkoj saveznoj državi Michigan. Zapravo, na tom istom mjestu zaposlen je već 40 godina. Ideja je napokon odraditi posljednju smjenu i zatim se autom zaputiti prema Floridi, gdje je u nekom staračkom domu smještena Stanleyjeva majka. Međutim, prije toga Stanley ima zadatak osposobiti svog nasljednika, mladog Afro-Amerikanca Jevona (Shane Paul McGhie) koji se nalazi na uvjetnoj i zapravo se želi baviti pisanjem, ali od nečega na kraju krajeva treba živjeti... I dok su Jenkins i McGhie sjajni, isto je teško reći i za scenarij koji je također napisao Cohn. Razrada rasne problematike kroz odnos starog bijelca i mladog Afroamerikanca na previše je mjesta banalna, nesuvremena i jednostavno neuvjerljiva. Kao da je Cohn odlučio udahnuti više zraka nego što mu (scenaristička i redateljska) pluća mogu primiti pa je jednim dijelom upropastio film koji je u gledateljskim ustima mogao ostaviti i nešto sladi

okus. Sve to, naravno, ne znači, da ga ne treba i probati.

Fast-food tragedija koju je napisao i režirao Andrew Cohni koja predstavlja udarac u pleksus s mučninom kao popratnom pojavom. - Amy Nicholson, Variety

Monsoon (2019.)

Peccadillio Pictures, Velika Britanija, 85 minuta

režija: Hong Khaou

igraju: Henry Golding, Parker Sawyers, David Tran, Molly Harris, Lam Vissay

žanr: drama

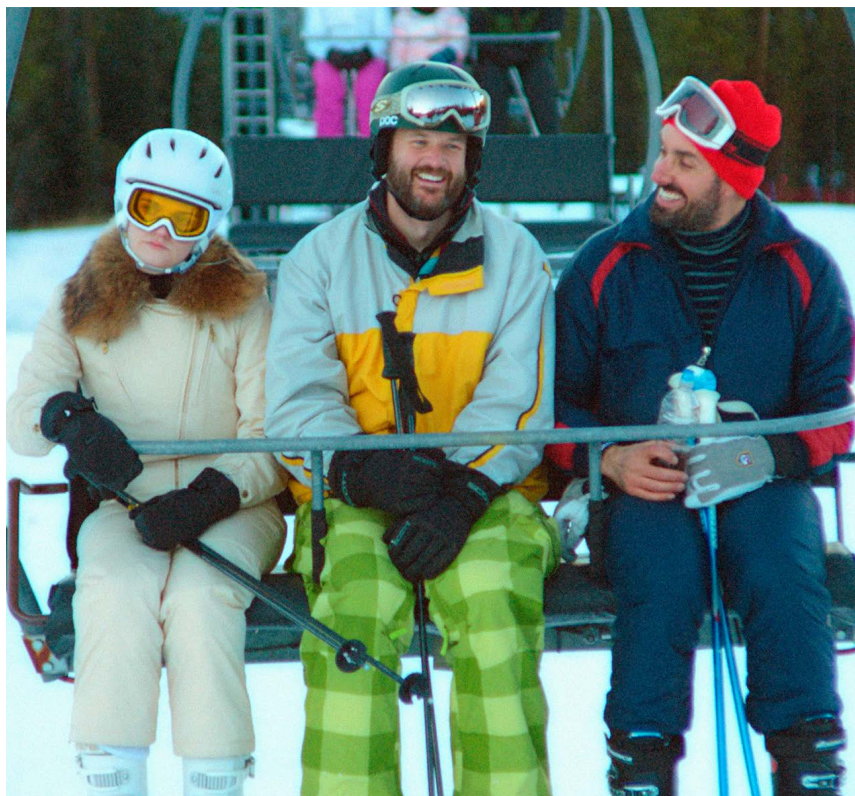
6/10

Hong Khaou je Kinez rođen u Kambodži koji je u Velikoj Britaniji završio kada je imao osam godina, sa svojim roditeljima kao političkim izbjeglicama iz Vijetnama. U dugometražnoj formi debitirao

je 2014. godine s filmom 'Liting', a za redateljski pojas zakačio je i tri kratka filma u razdoblju od 2005. do 2011. godine. Sada je tu i 'Moonson', drama koja dobrim dijelom zrcali i Khaouvu vlastitu biografiju. Kit (Henry Golding) je mladi britanski Vijetnamac koji se prvi puta nakon 30 godina vraća u svoju rođenu zemlju koja mu je posve nepoznata. Također, Kit ne zna niti vijetnamski jezik. Ideja je putovati rutom od Saigona do Hanoi i putem pronaći mjesto na kojem će prosuti pepeo svojih preminulih roditelja. U istom procesu ponovno se upoznaje s Leejem (David Tran), prijateljem iz djetinjstva, te započne romantičnu vezu s Lewisom (Parker Sawyers), Amerikancem čiji se otac borio u Vijetnamskom ratu... Riječ je o zanimljivoj i uspješnoj priči o traganju za vlastitim korijenima i identitetom, kao i o kompliciranom odnosu koji toliko imigranata prve ili druge generacije imaju prema svojim domovinama.

Natopljen gorko-slatkim sentimentom, u pitanju je film čiji je emocionalni učinak na gledatelje možda prigušen, ali svejedno itekako efektan. - Carlos Aguilar, Los Angeles Times

The Climb (2020.)

Sony Pictures Classics, SAD, 95 minuta

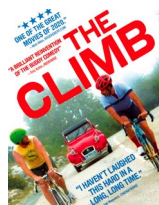
režija: Michael Angelo Corvino

igraju: Kyle Marvin, Michael Angelo Corvino, Gayle Rankin, Tailia Balsam, Gorge Wendt, Judith Godreche

žanr: komedija, drama

7/10

Kao producenti, scenaristi i glavni glumci Michael Angelo Corvino (također zadužen i za režiju) i Kyle Marvin produžili su svoj istoimeni kratki film u dugometražni komentar o muškom prijateljstvu koji odnos dvojice najboljih prijatelja prati

kroz razdoblje od nekoliko godina.

Riječ je o Mikeu (Corvino) i Kyleu (Marvin), a film počinje tako što Mike – tijekom zajedničkog bicikliranja – Kyleu priznaje da spava s njegovom zaručnicom. Nakon toga slijede tučnjave, boravak u bolnici, prerane smrti, nove zaruke, nova uzbuđenja i nova razočaranja... Film je kompozicijski podijeljen u sedam 'poglavlja', a svako od njih predstavlja jednu (veću) epizodu u razvoju prijateljstva koje se razvija unutar polova udaljavanja i ponovnog zbližavanja. Naravno, film završava na način koji je bliži posljednjem.

Upitanju je pametan, originalan film u kojem je tema muškog prijateljstva obrađena na prilično svjež način, gotovo potpuno očišćen od općih mjesta i dosadnog američkog maćizma. Pitanja koja film postavlja nisu jednostavna, a mogući odgovori koji se nude nikada nisu jednoznačni, baš kao i u životu. A baš kao i u životu, u svemu tome ne nedostaje niti smijeha. Solidno.

I tragični i slapstick elementi protežu se cijelim ovom filmom. I doista jesu prilično smiješni. - Cath Clarke, The Guardian

CUBOT

BIRAJ POVOLJNI PAMETNI ILI OTPORNI MOBITELE

CUBOT NOTE 20 PRO

4G LTE, Dual Sim, 6.5 ekran, Octa Core, Android 10, 128 GB memorije, 6 GB RAM, 20 MP Quad stražnja, 8 MP prednja kamera, baterija 4200 mAh, Face ID

1299 kn*

CUBOT NOTE 20

4G LTE, Dual Sim, 6.5 ekran, Quad Core, Android 10, 64 GB memorije, 3 GB RAM, 20 MP Quad stražnja, 8 MP prednja kamera, baterija 4200 mAh, Face ID

~~999 kn~~ **949 kn***

CUBOT QUEST LITE

IP68 otporan na vodu, prašinu i udarce,
4G LTE, Dual Sim, 5 ekran, Quad Core, Android 9.0, 32 GB, 3 GB RAM, 13+2 MP stražnja, 8 MP prednja kamera, baterija 3000 mAh, Fingerprint ID, Face ID

~~1099 kn~~ **949 kn***

CUBOT KING KONG MINI

IP68 otporan na vodu, prašinu i udarce,
4G LTE, Dual Sim, 4" ekran, Quad Core, Android 9.0, 32 GB, 3 GB RAM, 13 MP stražnja kamera, 8 MP prednja kamera, baterija 2000 mAh, metalno kućište, Face ID

899 kn*

CUBOT NOTE 7

Dual Sim, 5,5 ekran, Quad Core, Android 10 Go, 16 GB memorije, 2 GB RAM, 13 MP AI stražnja, 8 MP prednja kamera, baterija 3100 mAh, Face ID

~~699 kn~~ **599 kn***

CUBOT SMARTWATCH C3

1,3" ekran, metalno kućište, silikonski remen, voodootporan do 50 m, trajanje baterije do 15 dana, iOS i Android kompatibilan, svakodnevno praćenje aktivnosti: otkucaji srca, spavanje, koraci, potrošnja kalorija, udaljenost, aktivno vrijeme

399 kn*

PRODAJNA MJESTA:

Zagreb Emmezeta, Europhone, Harvey Norman, LANet, Mobis electronic, Moby shop Smiley, Retel, Ronis, SE-MARK, Smartson, mobis.hr (webshop), bazaar.hr (webshop), Like-net (webshop), TIA, zutiklik.hr (webshop) **Hrvatska pošta, A1 Bedekovčina** MVV **Beli Manastir** Bostel, Vocal **Benkovac** Gladius **Biograd n/m** Gladius **Bjelovar** Comet, Tehno shop, Vacom **Čakovec** 36 info, AD electronic, Bukal elektronika, Ronis, Vacom **Crikvenica** Mobilcentar **Đakovo** Vacom **Đurđevac** Vacom **Daruvar** Hallo shop, Vacom **Dubrovnik** Emmezeta, Tehnomobil, Vacom **Dugo Selo** SE-MARK **Garešnica** Vacom **Gospić** Buba **Grubišno polje** L&D Soft **Hvar** Antoana **Imotski** Ispravljač, Procesor **Ivanec** SE-MARK, MVV **Ivančić grad** Vacom **Jastrebarsko** Telekoming, Tia **Karlovac** Comet, Europhone, SE-MARK, Vacom **Kaštel** Emmezeta, Impuls, Murano **Klanjec** Knjižara Slovenec **Knin** Alo Alo, Ispravljač **Krapina** PC automati **Križevci** Biretehnika, SIM servis, Vacom **Kutina** Vacom **Labin** E computing, Mobilcentar **Ludbreg** Comet **M. Bistrica** Trgovina **Kralj Maruševec** MVV **Metković** Melody **Našice** Color trgovina, Vacom, Vocal **Nova Gradiška** Bostel, Grid, Tehno Planet, Planet računala **Novi Marof** Comet, SE-MARK **Novigrad** M.E.T. **Novska** Vacom **Ogulin** Europhone, Info-lab, Timber-trade **Okućani** Kilt max **Omiš** Alo Alo, Pilot Shop **Opatija** Mobilcentar **Osijek** Emmezeta, Europhone, Plazma, Vacom **Otočac** Timber-trade **Otok** Gizma **Pakrac** Vacom **Pazin** Springer net, E computing, E-mobile **Petrinja** Goga **Poreč** Mobilcentar **Požega** Color trgovina, Vacom **Prelog** Bukal elektronika **Pula** Europhone, Mobi Shop, Mobilcentar, Electronic shop **Rijeka** Emmezeta, Europhone, Foto metromarket, Mobilcentar, Ronis **Rovinj** Mobilcentar **Samobor** Europhone **Sesvete** SE-MARK **Šibenik** Alo Alo, Europhone **Sinj** Impuls **Sisak** Tehno 2000, Vacom **Slatina** Bula mobyshop, Vocal **Slavonski Brod** Emmezeta, Europhone, Optika **Grivičić Split** Alo Alo, Emmezeta, Europhone, Impuls, Color trgovina **Trogir** Alo Alo **Umag** Mobilcentar, E-mobile **Valpovo** Vocal **Varaždin** Bukal elektronika, Erla servis, Mars, SE-MARK, Zepelin, WOW Shop, MVV **Vinkovci** Bostel, Mobilis, Ines tehnika **Virovitica** BULA mobyshop, Vacom **Vukovar** Vacom **Zadar** Europhone, Mobilcentar **Zaprešić** Svijet mobitela **Županja** Bostel, Vocal **Servisi** Agramservis i SE-MARK

*preporučena akcijska maloprodajna cijena

www.se-mark.hr
01/2009-060

SAMSUNG NEO QLED MODELI TELEVIZORA

Nova linija Samsung televizora nosi oznaku Neo QLED i opremljeni su Neo Quantum procesorom za AI upscaling i duboko učenje te najnovijim Quantum Mini LED pozadinskim osvjetljenjem koje pruža napredan izvor svjetlosti s minimalnom disperzijom. Samsung se udružio s AMD-om kako bi razvio prvi televizor s Freesync Premium Pro podrškom za gejming na računalu i konzoli, omogućavajući izvrsno HDR gejming iskustvo na ovim televizorima. Uz to, najnoviji Samsung Game Bar pomaže igračima da brzo prate što se događa na zaslonu, a tu je i Super Ultrawide Gameview za gejming na iznimno visokim odnosima rezolucije. Neo QLED televizori podržavaju Bixby, Amazon Alexa i Google Assistant glasovne pomoćnike, a zahvaljujući MultiView opciji istovremeno možete gledati do 4 različita sadržaja. Ugrađena je usluga Samsung TV Plus koja vam omogućuje gledanje stotine popularnih kanala za koje vam nisu potrebne nikakve pretplate ili aktivacije kao i komercijalne podržane aplikacije uz direktan pristup na vodeće streaming servise Netflix, Disney+ i Apple TV+. Samsung Neo QLED modeli televizora u 8K rezoluciji (QN800A i QN900A) dostupni su u veličinama od 65, 75 i 85-inča, dok su 4K modeli (QN95, QN90, QN85, QN90A i QN85A) dostupni u još širem izboru veličina, počevši od 50 inča. **INFO:** www.samsung.hr

PANASONIC TWS RZ-S500W

Na tržište True Wireless slušalice (TWS), Panasonic je izašao sa svojim prvim modelom oznake RZ-S500W. Slušalice se smještaju u slušni kanal i imaju aktivno poništenje vanjske buke (NC). Posebnost ovog modela je što ima dvostruku hibridnu tehnologiju za poništavanje buke. Ugrađeni mikrofoni prate vanjske zvukove iz okoline slušalice (FF-NC) i unutarnje zvukove (FB-NC) koje se pojavljuju interakcijom našeg bubnjića i zvučničke jedinice samih slušalica. Format je već odavno poznat, a kućište funkcionira ujedno kao i punjač. Slušalice podržavaju Bluetooth 5.0, imaju dvostruki mikrofoni i kompatibilne su s Google Assistantom,

Apple Siri i Amazon Alexa digitalnim asistentima, a može se upravljati i preko aplikacije Panasonic Audio Connect. Ako pokisnete nije problem budući da su slušalice IPX4 certificirane, odnosno vodootporne su. Jedno punjenje slušalica omogućava do 6 i pol sati slušanja, a uz pomoć kućišta za punjenje još 13 sati. Panasonic RZ-S500W dolazi u dvije boje (crna i bijela) po cijeni od 1.290 kuna.

INFO: www.panasonic.hr

JBL CHARGE 5, NOVI PRIJENOSNI ZVUČNIK

Peta generacija popularnog prijenosnog Bluetooth zvučnika JBL Charge 5 donosi poboljšane audio karakteristike i poboljšani dizajn, uz poznati JBL Signature Pro zvuk za sve ljubitelje dobrog zvuka u pokretu. Zvučnik sadrži driver kružnog oblika, zasebni visokotonac i dva pasivna radijatora. Ugrađena baterija od 7.500 mAh podržava 20 sati reprodukcije, s tim da se uređaj može koristiti i kao powerbank za punjenje mobilnih uređaja. JBL PartyBoost opcija omogućava povezivanje JBL Charge 5 na druge kompatibilne zvučnike. Izdržljivo kućište uređaja ima silikonske rubove, izrađen je s IP67 vodootpornim i otpornim na prašinu materijalom te nosi prepoznatljivi JBL logo. U Hrvatskoj je dostupan za početak samo u crnoj i plavoj boji, a u seriji su dostupne i zelena, siva, ružičasta, crvena, maskirna, tirkizna i bijela boja. Cijena zvučnika je: 1.399 kuna. **INFO:** www.mediaaudio.hr

NOVA LINIJA EPSON KUĆNIH PROJEKTORA

Za ljubitelje filmova i kino dvorana Epson je namijenio svoju novu liniju kućnih projektoratora koja se sastoji od modela s Full HD 1080p rezolucijom (EB-FH06, EH-TW740, EH-TW750, EH-TW5700 i EH-TW5820) i WXGA (1200 x 800) rezolucijom (EB-W06 i EB-W51). S ovim projektorima moguće je postići prikaz zaslona dijagonale od 320 inča (EB-W06 i EB-W51) pa sve do 386 inča (model EH-TW740) što u kućnim uvjetima može dočarati ugodaj kino dvorane. Veliki zaslon je popraćen kvalitetnom, jasnom i svijetlom slikom zahvaljujući 3LCD tehnologiji koju koristi Epson i koja čini zaslon i do tri puta svjetlijim od proizvoda konkurentnih proizvođača. Čak i u ambijentalnom svjetlu ovi prijenosni projektori imaju iznimno svijetlu sliku i jarke boje s jasnim detaljima od 3.300 do 4.000 lumena. Pored toga, omjer velikog kontrasta stvara jasne sjene i duboku crnu boju čime se postiže uravnotežena slika. Svi modeli iz nove linije projektoratora imaju lampe dugog vijeka trajanja (6.000 sati u normalnom načinu rada, 10.000 sati u ekološkom načinu rada), što pruža do 18 godina upotrebe. Također, projektori

dolaze s horizontalnom i automatskom vertikalnom korekcijom trapezoidnosti kako bi se projektori lakše i jednostavnije mogli smjestiti bilo gdje u kući uz brzinsko pozicioniranje slike. Pomoću Epson iProjection aplikacije korisnik može dijeliti sadržaj izravno s iOS ili Android pametnih uređaja uključujući i Chromebook, PC i Mac kao i projicirati dva prikaza istovremeno (split screen). U nove projektore ugrađen je zvučnik od 2W i barem jedan HDMI priključak za digitalni slikovni i zvučni sadržaj (dodatna dva HDMI priključka dolaze na modelima EB-FH06 i EH-TW750), uz jednostavnu i brzu povezivost s uređajima za reprodukciju; Blu-ray, konzole za videoigre ili za streamanje medijskog sadržaja. Zahtjevnijim korisnicima Epson nudi dva projektoratora visoke rezolucije (1080p) za kućno kino (EH-TW5700 i EH-TW5820) koji dolaze s

ugrađenim Android TV sučeljem. Ovo sučelje dopušta jednostavno streamanje sadržaja bez potrebe za vanjskim uređajem. Korisnik može komunicirati s Google Assistant-om i zatim podijeliti sadržaj izravno sa svojeg telefona na veliki zaslon. Novi Epson projektori su dostupni na tržištu po sljedećim cijenama: 4.999 kn (EB-W06), 5.999 kn (EB-FH06), 5.999 kn (EB-W51), 5.999 kn (EH-TW740), 6.999 kn (EH-TW750), 9.499 kn (EH-TW5700) i 10.499 kn (EH-TW5820). **INFO:** www.epson.hr

SONOS ROAM, NOVI PRIJENOSNI ZVUČNIK

Američki proizvođač Sonos upravo je predstavio svoj najjeftiniji prijenosni zvučnik nazvan Roam. On je odgovor tvrtke na slične i vrlo popularne prijenosne Bluetooth zvučnike poput JBL Flip 5 i Ultimate Ears Boom 3. Sonos Roam ima i Bluetooth i Wi-Fi povezivost, što korisnicima omogućava da ga jednostavno uparuju s telefonom ili tabletom za streaming glazbe ili da ga koriste u širem Sonos sustavu. Zvučnik je manjih dimenzija (16,8 x 6,2 x 6 cm), težine 430 g, otporan je na

vodu i prašinu (IP67 standard), a ugrađena punjiva baterija nudi 10 sati reprodukcije glazbe. Kompatibilan je sa standardnim Qi bežičnim punjačem, dolazi s USB-C kablom za punjenje i uz doplatu (49 eur) možete imati vlastitu bazu za punjenje. Osim pomoću Bluetootha i kablenskog spajanja preko 3,5 mm ulaza, Sonos Roam se može povezati i s kućnom mrežom te tako koristiti usluge streaming poput Spotify, Amazon Music i Tidal. Kad je povezan s Wi-Fi mrežom, moguće je upravljati glasom putem Amazon Alexa i Google Assistant, a tada je dostupan i AirPlay 2 protokol spajanja. Naravno, potpuna kontrola uređaja je moguća i pomoću Sonos aplikacije. Posebnost ovog uređaja u odnosu na slične i konkurentne proizvode što se Roam može automatski prebacivati između Wi-Fi i Bluetooth povezivosti i povezanih uređaja, pa se, kad napustite kuću, on može povezati s Bluetooth uređajem bez korisnikove naredbe kao i obrnuto. Zatim je tu potpuno nova značajka Sonos Swap, koja vlasnicima omogućuje da "predaju" bilo koju glazbu koju Roam reproducira najbližem Sonosovom zvučniku dugotrajnim pritiskom na tipku za reprodukciju / pauzu. Auto TruePlay - tehnologija automatske kalibracije koja koristi mikrofone zvučnika za mjerenje frekvencijskog odziva okoline i prilagođavanje zvuka u skladu s tim kad god otkrije da je smješten na novo mjesto, a radi podjednako u Bluetooth i mrežnoj domeni. Osim govorom i Sonos aplikacijom, sa zvučnikom se može upravljati pomoću funkcionalnih tipki na samom kućištu: reprodukcija, pauziranje, podešavanje glasnoće, preskakanje, ponovno reproduciranje, isključivanje mikrofona i ručno prebacivanje na Bluetooth. Sonos Roam je sada dostupan za predbilježbu, a isporuka počinje 20. travnja 2021. **INFO:** www.sonos.com

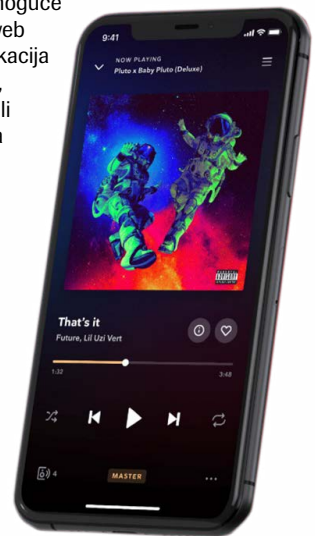
PANASONIC JZ2000, NAJBOLJI OLED TELEVIZOR U PONUDI TVRTKE

Nakon globalnog predstavljanja početkom godine, Panasonicov najnoviji 4K OLED televizor za 2021. godinu s vrha ponude - model JZ2000, dolazi u veličinama dijagonale 55 i 65 inča. Kao i model koji mu je prethodio, JZ2000 koristi Panasonicov vlastiti panel Master HDR OLED Professional Edition s većom vršnom i prosječnom svjetlinom u odnosu na ostale OLED televizore na tržištu što mu daje bolji prikaz slike u jače osvijetljenim prostorijama i trenutno najbolje HDR iskustvo gledanja. Ta prednost panela ima i svoj nedostatak, što se odražava u visokoj cijeni u odnosu na konkurenciju, ali nudi najbolje rješenje u visokoj klasi OLED televizora. Druga specifičnost kod ovog modela je i njegova potpuna podrška HDMI 2.1 specifikacija, što ga čini prvim takvim uređajem na tržištu i izvrsnim izborom za igrače video igara zbog njegove vrlo male latencije, promjenjive brzine osvježavanja (Variable Refresh Rate, VRR) i veliku brzinu prikaza sličica (High Frame Rate, HFR). Zahvaljujući HCX Pro AI procesoru, Panasonic JZ2000 modeli televizora po prvi put koriste umjetnu

inteligenciju za analizu i poboljšanje kvalitete slike i zvuka. Novi procesor analizira sliku u stvarnom vremenu, prepoznaje vrstu sadržaja i automatski ga uspoređuje i podešava s pohranjenim postavkama. Posebna pažnja je usmjerena i na kvalitetnoj reprodukciji zvuka što je nastavak prošlogodišnjeg trenda kad su po prvi put ugradili zvučnike usmjerene prema gore (stropu) kako bi se dočarao Dolby Atmos sustav ozvučenja. Ove godine njihov top model OLED televizora dobiva dodatno i bočno usmjere zvučnike. Cijeli paket zvučnika su nazvali 360° Soundscape Pro i po navodima iz Panasonic nudi dojmljivo Dolby Atmos zvučno iskustvo. Osim standardne podrške za Dolby Vision i HDR10+, ovaj Panasonic televizor bit će i prvi model koji će imati podršku za novi Dolby Vision IQ i HDR10+ Adaptive. Ovi novi formati prilagođavaju karakteristike Dolby Vision ili HDR+ slike u skladu s uvjetima ambijentalne rasvjete. Panasonic JZ2000 dolazi u prodaju polovicom godine, ali se za sada još ne zna njegova cijena. **INFO:** www.panasonic.hr

TIDAL JE DOSTUPAN U HRVATSKOJ

Tiho, bez najave i velike pompe, glazbeni streaming servis TIDAL od 20.03. je dostupan i u Hrvatskoj. To znači da se hrvatski korisnici mogu priključiti otvarajući račun na tidal.com i birajući jedan od nekoliko streaming paketa. Usluga je dostupna od TIDAL Premium paketa koji podrazumijeva, kako kažu, normalnu kvalitetu zvuka (MP3 320kbps), i to po cijeni od EUR 4,99/mjesec. Ukoliko ste pak TIDAL čekali radi lossless kvalitete zvuka (TIDAL HiFi), ona vam je dostupna za 9,98 EUR/mjesečno, dok Obiteljski plan za dodatnih 5 članova, u istoj kvaliteti zvuka, košta mjesečno 14,97 EUR. Za nove pretplatnike prvih 30 dana korištenja usluge je besplatno. Servis je inače moguće koristiti putem web aplikacije te aplikacija za iOS i Android, a kao što audiofilii znaju, integracija Tidal na raznim platformama također nije beznačajna. Bit će zanimljivo vidjeti, kako će u kontekstu pojave TIDAL-a u Hrvatskoj ostali trenutno dostupni servisi reagirati, a posebno nas zanima kako će Spotify formirati cijene za najavljenу lossless uslugu koja bi, kako smo pisali, trebala stići do potrošača tijekom ove godine.

JBL LIVE PRO+ TWS

JBL se pridružio trendu i predstavio nove bežične Bluetooth slušalice koje se smještaju u slušni kanal s aktivnim poništenjem vanjske buke. Model nazivaju Live Pro+ TWS i uobičajenog je formata kakvog smo vidali i kod ostalih proizvođača, a oznaka TWS na njima podrazumijeva True Wireless zvuk. Kutija je ujedno i punjač te omogućava do 28 sati slušanja s jednim punjenjem kućište. Aktivno poništenje buke se prilagođava trenutnoj situaciji i ambijentu u kojem se korisnik nalazi. Naravno slušalice posjeduju i

mikrofon, odnosno njih tri, kako bi omogućili korisniku kvalitetne telefonske razgovore uz smanjenje vanjske buke. Slušalice su IPX4 certificirane, što u praksi znači da su vodootporne. JBL Live Pro+ TWS su kompatibilne s Google Assistantom, a njima se upravlja pomoću glasa, tipkama na samim slušalicama ili aplikacijom na mobilnom uređaju. Slušalice su dostupne u 4 boje: Alto Black, Fuji White, Desert Rose i Sahara Sand Beige, po cijeni od 1.399 kn. **INFO:** www.mediaaudio.hr

Franco Serblin

Accordo
Essence

Medi
audio

www.mediaaudio.hr
info@mediaaudio.hr

Panasonic

MUSIC
WITHOUT
LIMITS

ISTINSKO
PONIŠTAVANJE
BUKE

SLUŠALICE RZ-S500W

A Better Life, A Better World

www.panasonic.hr